

Latvijas universitātes

Teoloģijas fakultāte

Lilijas Berzinskas disertācija

Māsa Marija Stefana kā Terēzes no Lizjē tēla pārņemēja:

religiski pētnieciskā kritiskā analīze

Darba vadītājs Dr.Phil. Valdis Tēraudkalns

Rīga, 2011

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā «Atbalsts doktora studijām Latvijas Universitātē».

This work has been supported by the European Social Fund within the project «Support for Doctoral Studies at University of Latvia».

Anotācija

Darbs pievērš uzmanību tam, kā veidojās Rīgas Nabadzīgā Jēzus Bērna kongregācijas klostermāsas Marijas Stefanas personība un mācība, kā arī tam, kā tā tikusi veidota un uztverta. Darba gaitā, aplūkojot par māsu sarakstītās grāmatas, kongregācijas arhīva materiālus un preses publikācijas, kā arī salīdzinot šo informāciju ar pašas māsas sarakstītajām atmiņām un reliģiskajām pārdomām, tiek analizēts, cik lielā mērā viņa bijusi Terēzes no Lizjē tēla pārņēmēja. Pētījums atklāj un parāda gan to, kā pati māsa Marija Stefana ietekmējās no franču karmelītes uzskatiem, mācības un dzīves, gan to, kā apkārtējie māsas Marijas Stefanas tēlā un mācībā centās saskatīt tolaik tik populārās un katoļu aprindās pazīstamās svētās turpinājumu un latviešu ekvivalentu. Disertācijas mērķis ir ne tikai atklāt tos aspektus, kur māsa Marija Stefana tiešām ir apzināti ietekmējusies un pārņēmusi Terēzes no Lizjē tēlu, bet arī pievērst uzmanību māsas Marijas Stefanas oriģinālajai mācībai un uzskatiem, kas laika gaitā ieguva pilnīgi atšķirīgu skanējumu no Terēzes no Lizjē mācības. Turklāt, šis darbs cenšas arī nošķirt 20. gadsimta otrajā pusē garīdzniecības un klostera priekšniecības izveidoto priekšstatu par māsu Mariju Stefanu, pielīdzinot to Terēzei no Lizjē, un to cilvēku, par kuru dzīves gaitā māsa Marija Stefana izveidojās, izvēloties savu autentisko pieeju garīguma jautājumu izvērtēšanai un savas reliģiozitātes izkopšanai, kam ir maz kopīga ar Terēzes no Lizjē atdarināšanu un tēla mākslīgu pārņemšanu. Šis darbs piedāvā ne tikai nozīmīgu ieskatu 20. gadsimta vidus Latvijas katoļu tradīcijas paradigmās un to analīzi, bet arī ir nozīmīgs kā centieni apzināt Latvijas katolicisma garīgo mantojumu un spilgtākos tā pārstāvjus.

Atslēgas vārdi

Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācija; māsa Marija Stefana; Sofija Lazdāne; Romas Katoļu tradīcija; klosteris; Terēze no Lizjē; *vita activa*; *vita contemplativa*; *vita mixta*; svēto kults.

Abstract

The prime focus of the doctoral thesis of Lilija Berzinska is the question as to whether Sister Marija Stefana of The Poor Jesus Child Congregation can be considered a successor of

Thérèse of Lisieux and her teaching as well as her spiritual image. The aim of this work is not only showing Sister Marija Stefana as an outstanding representative of the Roman Catholic Church of Latvia, who created and developed her own teachings and approach to spiritual and theological matters, but also turning reader's attention to her public image. This public image, created and shaped by spiritual authorities of the Catholic Church of Latvia, presents nothing more than a Latvian version of French saint Therese of Lisieux and continuation of teachings and phenomenon of the French saint. That is why it is extremely important to find the real message and personality of Sister Marija Stefana, considering her important role in Latvian catholic tradition and popularity among believers. This doctoral thesis not only presents important insight into Catholic tradition of Latvia, but also helps to get a deeper understanding of the spiritual heritage of the Catholic tradition of Latvia.

Keywords

Sisters of the Poor Child Jesus; Sister Marija Stefana; Sofija Lazdāne; Roman Catholic tradition; Therese of Lisieux; *vita activa*; *vita contemplativa*; *vita mixta*; cult of saints.

Saīsinājumi

NBJ kongregācija – Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācija.

„Ziņas un atmiņas” - “Ziņas un atmiņas par mūsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)”. Mašīnraksts, NBJ kongregācijas arhīvs.

Attēlu saraksts

1. Māsas Marijas Stefanās memuāru kopija. Pārrakstījusi pati autore. NBJ kongregācijas arhīvs.
2. Māsas Marijas Stefanās vēstules arhibīskapam metropolītam Antonijam Springovičam fragmenta kopija. NBJ kongregācijas arhīvs.
3. Māsas Marijas Stefanās “Sirds noslēpuma” kopija. NBJ kongregācijas arhīvs.
4. Māsas Marijas Stefanās “Sirds noslēpuma” kopija. NBJ kongregācijas arhīvs.

5. “Atmiņas par mūsu mīļo Māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jezus Bērna”, I klade. NBJ kongregācijas arhīvs.

6. “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums.” NBJ kongregācijas arhīvs.

7. Piezīme, kas glabājas līdzās “Atmiņām par mūsu mīļo māsu Mariju Stefanu” un kas liecina par izdarītajiem labojumiem.

8. Fragments no “Atmiņām par mūsu mīļo māsu Mariju Stefanu”. NBJ kongregācijas arhīvs.

9. Fragments no “Ziņām un atmiņām par māsu Mariju Stefanu”. NBJ kongregācijas arhīvs.

Saturs

Ievads.....	5
Metodoloģija.....	8
Pētījuma mērķis un tēze.....	10
Darba struktūra	11
Tēmas aktualitāte	14
1. Māsa Marija Stefana pirmskoncila garīgo tradīciju kontekstā	16
1.1. Pirmskoncilārās garīgās tradīcijas: katoļu tradīcija pirms II Vatikāna koncila	16
1.2. Terēze no Lizjē kā viena no pirmskoncila katolicisma vadošajām svētajām un garīguma modelis mātai Marijai Stefanai	25
1.2.1. Terēze no Lizjē: laikmets un ieskats biogrāfijā.....	27
1.2.2. Terēzes no Lizjē mācība un uzskati	34
1.2.3. Terēzes no Lizjē popularitāte ticīgo vidū un viņas garīgie sekotāji	38
1.3. Māsas Marijas Stefanas biogrāfija.	41
1.3.1. Māsas Marijas Stefanas personību veidojošie faktori.....	41
1.3.2. Māsas Marijas Stefanas reliģisko uzskatu veidošanās.....	48
1.4. Secinājumi	56
2. Māsas Marijas Stefanas darbu avotpētnieciskā analīze	57
2.1. Māsas Marijas Stefanas dienasgrāmatas analīze	61
2.2. Māsas Marijas Stefanas “Sirds noslēpuma” analīze.....	71
2.3. Secinājumi	78
3. Terēzes no Lizjē tēla pārņemšanas aspekti	80
3.1. Māsa Marija Stefana kā Terēzes no Lizjē mācības pārņēmēja	80
3.2. Ciešanu pieredze un to pārvarēšana	101
3.3. Femīnās lomas: māsa Marija Stefana kā Terēzes no Lizjē reliģiskās lomas sekotāja 119	
3.4. Secinājumi	138
4. Ziņas, materiāli un liecības par māsu Mariju Stefanu Intervijas ar klostera pārstāvēm .	141
4.1. Sarunas ar NBJ kongregācijas pārstāvēm	141
4.2. Materiāli un ziņas par māsu Mariju Stefanu	152
4.2.1. 4.2.1. Sekundārā literatūra un māsas Marijas Stefanas personībai veltītās publikācijas	152
4.2.2. 4.2.2. Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas arhīva materiāli par māsu Mariju Stefanu 168	
4.3. Secinājumi	197
5. Noslēguma secinājumi.....	199
Bibliogrāfija.....	207
Pielikumi.....	213
Saruna ar NBJ kongregācijas māsām Ludvigmariju (Leonoru Kudiņu) un Terēziju Viktimu (Emīliju Mažāni)	213
Saruna ar NBJ kongregācijas klostera priekšnieci māsu Venerandu (Venerandu Vilcāni).221	
Saruna ar bijušo NBJ kongregācijas māsu Veroniku (Lindu Tjapko)	226

IEVADS

Romas katoļu tradīcija ir ievērojama ne tikai ar savu bagātīgo un bieži vien pretrunīgo vēsturi, bet arī ar daudzveidīgām hagiogrāfijām un dažādiem svētajiem un svētajām, kuru dzīve, darbi, mācība un ticības pieredze ne tikai attīsta un nodod tālāk no paaudzes paaudzē pašu katoļu tradīciju, bet arī iedvesmo ticīgos, veido priekšstatu par katolicismu, ietekmē sabiedrības nostāju un uzskatus dažādos jautājumos, kā arī cenšas runāt un aprakstīt dievišķo, svētuma pieredzi un dzīvu ticības dzīvi.

Rietumu akadēmiskajā pasaulē, pētot svēto kultu, katoļu tradīciju vai izpratnes par svētumu veidošanos, liels uzsvars tiek likts uz tradīcijas konstruētā rakstura “ieviešanu” jeb “iedibināšanu”, par ko, piemēram, runā Terenss Tilijs (*Terrence W. Tilley*)¹ un svēto kulta un arī pašu svēto radīšanu (šai tēmai pievēršas gan tādi akadēmiskie pētnieki kā Anneke B. Muldere-Bekere (*Anneke B. Mulder-Bakker*), Maike Cimermane (*Maike Zimmerman*), Bernards Galistels (*Bernard Gallistl*)² u.c., gan tādi interesenti svēto kulta rašanās un veidošanās procesos kā Kenets L. Vūdvars (*Kenneth L. Woodward*)³. Līdzīgas tēmas savā pētniecībā atspoguļo arī Elizabete A. Kastelli (*Elisabeth A. Castelli*)⁴, pētot kristīgās kultūras veidošanās saistību ar mocekliību un piemiņu. Savukārt Romas katoļu teoloģijas kontekstā Hanss Urss fon Baltazars (*Hans Urs von Balthasar*) savā fundamentālajā darbā “*Two Sisters In The Spirit. Therese of Lisieux & Elizabeth of the Trinity*” (“Divas garīgās māsas. Terēze no Lizjē un Elizabete no Trīsvienības”) aplūkojot Elizabeti no Trīsvienības kā Terēzes no Lizjē sekotāju, uzskatāmi atklāja dažādas jomas, kur Elizabete savā mācībā un sacerējumos ir ietekmējusies no Terēzes no Lizjē.⁵ Izmantojot plašus un izsmelšošus citātus no abu karmelītu darbiem, fon Baltazars atklāja gan to, kā Terēzes mācība ietekmē viņas sekotājus, kā tā tiek transformēta un pielāgota sekotāju izpratnei, kā arī to, cik lielā mērā ir iespējams runāt par sava veida atdarināšanu šādas garīgās sekošanas ietvaros.

Latvijas katoļu tradīcija šajā jomā pagaidām vēl nevar lepoties ar plašiem vietējo mistiķu darbiem, daudziem Latvijas svētajiem un daudzveidīgām hagiogrāfijām. Šajā ziņā

¹ Skat. Terrence W. Tilley. *Inventing Catholic Tradition*. New York: Orbis Books, 2000.

² Skat. Mulder-Bakker, Anneke B. ed. *The Invention of Saintliness*. New York: Routledge, 2002.

³ Kenneth L. Woodward. *Making Saints. How the Catholic Church Determines Who Becomes a Saint, Who Doesn't, and Why*. New York: Simon&Schuster, 1996.

⁴ Skat., piem. Castelli. Elizabeth A. *Martyrdom and Memory. Early Christian Culture Making*. New York: Columbia University Press, 2004., kā arī Elizabeth A. Castelli, “The Ambivalent Legacy of Violence and Victimhood: Using Early Christian Martyrs to Think With” in *Spiritus: A Journal of Christian Spirituality*. USA: The Johns Hopkins University Press Journals Division. Vol. 6, Nr 1, Spring 2006.

⁵ Von Balthasar, Hans Urs. *Two Sisters In The Spirit. Therese of Lisieux & Elizabeth of the Trinity*. San Francisco: Ignatus, 1992.

Latvijas Romas katoļu tradīcija pagaidām vēl ir tapšanas procesā, līdz ar to katra rakstveida liecība, katrs teoloģisks darbs vai garīgs apcerējums ir izpētes un uzmanības vērts kā rets un vērtīgs Latvijas katolicisma pārstāvis. Tomēr, neraugoties uz informācijas nabadzību, arī Latvijas kontekstā ir iespējams runāt par vairākiem interesantiem Romas katolicisma pārstāvjiem, un viena no interesantākajām un ievērojamākajām Latvijas katolicisma pārstāvēm ir Nabadzīgā Bērna Jēzus māsu kongregācijas māsa Marija Stefana jeb Sofija Lazdāne. Māsa Marija Stefana sarakstīja autobiogrāfiju “Dzīves dziesma”, kas ne tikai tikusi publicēta, bet arī piesaistīja pietiekami lielu uzmanību, lai kļūtu gan par garīgās literatūras, gan par teoloģisko sacerējumu avotu, tādējādi ietekmējot un veidojot Latvijas katolicisma attīstību.

Māsas Marijas Stefanas autobiogrāfijas izpēte palīdz ne tikai apzināties kultūras tradīciju mantojumu, bet arī skaidrāk ieraudzīt tautas katolicismam raksturīgās tendences un vēsturisko attīstību, kā arī tās ietekmes, kas ir saglabājušās laika gaitā un ir aktuālas šodien. Latvijas kristietības vēsturē nav daudz pazīstamu un ievērojamu pārstāvju. Starp populārākajiem jāpiemin klostermāsa Anna Notkena, kas aktīvi darbojusies laikā, kad pieauga un kulmināciju sasniedza spriedze starp protestantismu un katolicismu, katoļu priesteris Boļeslavs Sloskāns, 20. gadsimta sākumā dzīvojušais un mocekļa nāvē bojā gājušais pareizticīgo priesteris Jānis Pommers (kas ticis kanonizēts un tādējādi kļuvis par pirmo kristietības pārstāvi Latvijā, kas nokļuvis svēto kārtā), līdz ar to katra jauna informācija un avots, kas ir pieejams pētījumiem, ir liela vērtība, kas paver jaunu skatījumu uz vēsturiskiem notikumiem un teoloģisko uzskatu veidojošiem procesiem.

Runājot par Romas katoļu tradīciju Latvijā, kā arī aplūkojot situāciju 20. — 21. gadsimtā, ir nepieciešams pievērst uzmanību daudziem aspektiem, kas ir formējuši mūsdienu tradīcijas tēlu. Lai gūtu pilnīgāku priekšstatu par mūsdienu situāciju Latvijā, ir nepieciešams gan atskatīties pagātnē, izvērtējot kultūrvēsturisko kontekstu, kas ietekmējis daudzu priekšstatu veidošanos, gan aplūkot dažādus faktorus, kas joprojām nosaka katolicisma tēlu un aktīvi ietekmē personīgā garīguma veidošanos un ideālus, izpratni par katoļu tradīciju kā tādu, kā arī nostāju tādos controversālos jautājumos kā sieviešu ordinācija, sociālā aktivitāte un seksualitāte.

Pētot un analizējot māsas Marijas Stefanas memuārus, jāpievērš uzmanība arī tam, kā ir veidojies sievietes tēls Latvijas katoļu tradīcijā, jo māsas Marijas Stefanas memuāri piedāvā vērtīgu materiālu dzimtes studijām. 20. — 21. gadsimta Latvijas Romas katoļu tradīcijā ir ambivalents. No vienas puses, katoļu tradīcija propagandē sievietes ideālo tēlu, kas atbilst gadsimtu gaitā iesakņotajiem stereotipiem: sieviete kā paklausīga sekotāja, izpildītāja, māte

pret visiem, ko sastop, palīgs un Marijas atdarinātāja. Šāds tēls tiek popularizēts ar garīgās literatūras palīdzību, ko publicē baznīcas izdevumi, un veidu, kā šī literatūra tiek pasniegta un skaidrota. No otras puses, sievietes tēls bieži vien atklājas kā aktīvs, iniciatīvas, spēka un novatorisku ideju pilns — un šāds tēls visbiežāk parādās dažādās hagiogrāfijās un memuāros (kas stāsta par vai ko sarakstījušas gan mūsdienu, gan iepriekšējo gadsimtu katoļu tradīcijas pārstāves). Šis aktīvais aspekts atklāj sievieti, kas neatbilst tradicionālajiem priekšstatiem par sievietes tēlu Romas katoļu tradīcijā, kura ir gatava reformēt pastāvošo tradīciju (Avilas Terēze), izteikt savus uzskatus un pārliecību un pat cīnīties par šo pārliecību (Žanna D'Arka), kā arī izstrādāt jaunu mācību un pat uzdrīkstēties runāt par priesterības aicinājumu (Terēze no Lizjē). Latvijas kontekstā ir redzamas visas šīs tendences, un visspilgtāk tās ilustrē Latvijas Romas katoļu tradīcijas pārstāve, klostermāsa Marija Stefana, kuras memuāri atklāj neparasti aktīvu sievieti, kas spēj realizēt sevi, atrazdamās klostera vidē, tādējādi apvienojot ierastās, sievietei atvēlētās jomas ar aktivitāti.

Darba uzdevums ir aplūkot māsu Mariju Stefanu kā Terēzes no Lizjē tēla pārņēmēju pirmskoncila garīguma kontekstā, un, paturot prātā tieši šo Romas katoļu tradīcijas vidi, tās ideālus un tendences, kas bija aktuālas pirms II Vatikāna koncila, pievērst uzmanību tam, kā māsa Marija Stefana runā par sevi pati (savā autobiogrāfijā “Dzīves dziesma”), salīdzināt viņas pašas teikto un rakstīto ar tā laika milzīgu starptautisku popularitāti guvušo svēto Terēzi no Lizjē un viņas mācību un autobiogrāfiskiem manuskriptiem “Kādas dvēseles stāsts”, kā arī uzmanīgi un kritiski iepazīties ar klostermāsu atmiņām par māsu Mariju Stefanu, šim mērķim izmantojot gan Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas laipni atvēlētos materiālus, klostermāsu piezīmes un atmiņas, kā arī intervējot tās klostermāsas, kuras pazina māsu Mariju Stefanu un piekrita dalīties savās atmiņās. Darba mērķis ir atklāt to, cik lielā mērā un kādos jautājumos māsa Marija Stefana pārņēma Terēzes no Lizjē tēlu, kā arī cik lielā mērā šī tēla pārņemšana bija viņas apzinātā izvēle, un cik — apkārtējo cilvēku — gan klostermāsu, klostera priekšniecības, gan garīdzniecības — cerību rezultāts. Paturot prātā pirmskoncila garīgumu, kura kontekstā veidojusies māsas Marijas Stefanas personība un galvenās teoloģiskās idejas, darba gaitā tiks apskatīts gan pašas māsas Marijas Stefanas fenomens, gan tas, cik lielā mērā viņa apzināti pārņēma un turpināja franču svētās tēlu, kā arī tas, cik liela nozīme, nepieciešamība un varbūt pat prasība bija pārņemt šo tēlu, lai varētu realizēt sevi kā klostermāsu, skolotāju un sievieti katoļu baznīcā un pilnveidotu savu garīgumu tālaika situācijā, paturot prātā arī apkārtējo cilvēku gatavību redzēt šādu tēla pārņemšanu un iedzīvināšanu Latvijas kontekstā.

Šis darbs, izvērtējot un analizējot māsu Mariju Stefanu kā Terēzes no Lizjē tēla pārņēmēju, lielā mērā ietekmējās no Hansa Ursa fon Baltazara darba, kurā arī tiek salīdzinātas divas monasticisma (viņa gadījumā – karmelītu tradīcijas) pārstāves, un ar plašu, izsmelšu un uzskatāmu klostermāsu darbu citātu palīdzību tiecas atklāt gan līdzības, gan atšķirības abu klostermāsu starpā, kā arī to, cik lielā mērā tad ir iespējams runāt par māsu Mariju Stefanu kā Terēzes no Lizjē tēla pārņēmēju. Ņemot vērā, ka Latvijas kontekstā nekas tamlīdzīgs vēl nav ticis veikts, šis darbs Latvijas baznīcas vēstures un hagiogrāfijas pētniecības ietvaros var aizsākt jaunu akadēmisku diskusiju un pavērt jaunu pētījumu sfēru.

Metodoloģija

Lai varētu pilnvērtīgi izpētīt māsas Marijas Stefanas fenomenu un to, cik lielā mērā viņa pārņēma Terēzes no Lizjē tēlu, kā arī Latvijas katolicisma gatavību māsā Marijā Stefanā saredzēt Terēzes no Lizjē tēla pārņēmēju un turpinātāju, darba gaitā tiks izmantota starpdisciplinārā pieeja. Apvienojot ieskatu vēsturiskajā attīstībā, reliģijas psiholoģijas skatījumu uz dažādām ar reliģisko pieredzi saistītām izpausmēm, feministiskās teoloģijas un avotpētniecības pieeja (kuras mērķis ir noteikt avota informatīvās iespējas, kas palīdzēs iegūt faktoloģisku informāciju un argumentēti izvērtēt avota nozīmi, ko iespējams panākt, pētot autora personību un aprakstīto notikumu laiku un darbības vietu⁶), kā arī vēsturiski salīdzinošo metodi, var gūt pēc iespējas pilnvērtīgāku priekšstatu par māsas Marijas Stefanas devumu Latvijas Romas katoļu tradīcijai.

Marijas Stefanas darbu “Dzīves dziesma” un “Sirds noslēpums” avotpētnieciskā analīze vadās pēc O. Meduševas norādītās avotpētniecības analīzes darba secības, kas iedalās šādos soļos:

1. Avota rašanās vēsturiskie apstākļi
2. Avota autorības problēma (centieni izprast pašu autoru, kā arī autora individualitātes attiecības ar realitāti, kurā tas dzīvojis)
3. Avota rašanās apstākļi
4. Autora teksts, darbs un tā funkcionēšana kultūrā
5. Avota interpretēšana
6. Satura analīze

⁶ Šā pētījuma ietvaros autore balstās tieši šādā avotpētniecības pieejas definīcijā, jo tas palīdzēs labāk izprast un pilnvērtīgāk izanalizēt māsas Marijas Stefanas darbus.

7. Avotpētnieciskā sintēze (noslēdzošais posms avotpētniecības analīzes procesā).⁷

Ar šīs analīzes palīdzību tika atklāti avota tapšanas apstākļi, situācija, kādā tas tika rakstīts, mērķauditorija, autora nolūki, tajā atainotie notikumi. Turklāt avotpētnieciskā analīze ļauj izvērtēt autora personīgos motīvus, kas ne vienmēr var tieši izpausties, kā arī to, ko avots tieši vai netieši atklāj par autoru. Avotpētnieciskās analīzes gaitā ar avota iekšējās un ārējās kritikas palīdzību tika atklāts aplūkojamo darbu saturs, nozīme, to loma konkrētajā sabiedrībā, kā arī (“Dzīves dziesmas” gadījumā) avota ārējā forma, kas atklāj autores rokrakstu, teksta labojumus un citas avota ārējai kritikai piederīgās iezīmes.

Darba gaitā tiks izmantotas arī sarunu materiāli ar Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas klostermāsām ar mērķi noskaidrot to klostermāsu, kas ir pazinušas māsu Mariju Stefanu, vai arī ar kongregācijas tradīcijām cieši saistītu māsu atmiņas, uzskatus un domas par māsu Mariju Stefanu. Šo sarunu būtība ir ievākt ziņas un saglabāt informāciju, kam ir liela vērtība gan baznīcas vēstures kontekstā, gan arī kā dzīvesstāstiem, jo, kā norāda Ruta Hinrikusa, “dzīvesstāstos var meklēt patiesību par sociālo dzīvi (paaudzes, šķiras, dzimumu lomas), arī autobiogrāfija var tikt atzīta par lielisku avotu, lai pētītu, kas noticis sabiedrībā”⁸. Tādējādi šeit māsu atmiņas papildinās to, ko ir iespējams izlasīt māsas Marijas Stefanas autobiogrāfijā, kā arī palīdzēs labāk izprast māsas tēla veidošanās procesus un to ietekmējošos faktorus. Lai iegūtu šos autobiogrāfiskos stāstījumus, kas vēsta par personīgi piedzīvoto, tika izmantota kvalitatīvās aptaujas metode - daļēji strukturēta intervija, kuras laikā tiek lietoti ievirzošie norādījumi vai pamudinājumi, lai respondents nenovirzītos no temata, kas interesē pētnieku.⁹

Kritiski analizējot memuārus, māsas Marijas Stefanas teoloģiskos sacerējumus, kā arī ar šiem avotiem saistīto informāciju, pētījumā tiks izmantota gan pašas māsas Marijas Stefanas biogrāfija “Dzīves dziesma”, kas tikusi publicēta 1993. gadā, kā grāmatas un publikācijas, kas aplūko māsas Marijas Stefanas dzīvi, mācību, pieredzi un nozīmi Latvijas katoļu tradīcijā. 1993. gadā iznāca divas māsas Marijas Stefanas dzīvei un kalpošanai veltītās grāmatas: J. Pavlovskas “Es pati būšu puķe”, kā arī Kornēlijas Springovičas “Aglonas ziedīņš”. Tāpat darbā tiks izmantoti arī Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas materiāli – četras klades, kurās rokrakstā glabājas klostermāsu atmiņas par māsu Mariju Stefanu, ieskats viņas mācībā, teoloģiskās atziņās, personības izaugsmē, garīgumā, kuras tika izmantotas arī

⁷ O. Medušeuskaja, op.cit., 127-144.

⁸ Ruta Hinrikusa, “Par igauņu dzīvesstāstu kolekciju” // *Spogulis. Latvijas mutvārdu vēsture. Dzīvesstāsti: vēsture, kultūra, sabiedrība* (Rīga: LU FSI, 2007.), 81.lpp.

⁹ Artūrs Kropļijs, Malgožata Raščevska. *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs. 2. izdevums* (Rīga: RaKa, 2010.), 102-103.

grāmatās par māsu Mariju Stefanu – gan “Es pati būšu puķe”, gan “Aglonas ziedīņš”. Šīs klades atklāj informāciju, kura tikusi rūpīgi vākta māsas Marijas Stefanas kanonizācijas procesam, un lielu uzmanību pievērš viņas tikumu varonīgajai pakāpei, ciešanu pieredzei un svētumam, ko, pēc klostermāsu un vairāku priesteru uzskatiem, māsa Marija Stefana bija sasniegusi jau dzīves laikā. Šie darbi ir galvenie avoti, kas tiek izmantoti pētījumā. Turklāt, apskatot un salīdzinot šos avotus, tiek gūts pēc iespējas dziļāks un daudzpusīgāks viedoklis par aplūkojamo tēmu, tādējādi atklājot gan vērtīgu faktoloģisko materiālu, gan strīdīgus aspektus, kas skar māsas Marijas Stefanas personību un mācību.

Tāpat darbā tiks izmantotas arī publikācijas periodiskajā žurnālā “Ejiet un māciet” – tēva Sergeja Dominika Ivanova raksts “Personības audzināšana. Māsa Marija Stefana (1919. 20. VIII – 1954. 15. VIII) no Nabadzīgā bērna Jēzus – personība, personību audzinātāja”, kā arī presē atrodamie raksti un intervijas ar Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas klostermāsām, kurās viņas runā par māsu Mariju Stefanu.

Šī literatūra ne tikai palīdz labāk izprast māsas Marijas Stefanas personību un garīgumu, kas atklāj Terēzes no Lizjē tēla pārņemšanas aspektus, bet arī atklāj to, kāda ir bijusi māsas Marijas Stefanas biogrāfijas “Dzīves dziesma” un līdz ar to arī viņas mācības, uzskatu un garīguma recepcija Latvijas katoļticīgo aprindās, cik lielā mērā viņas darbs ir iespaidojis, turpina iespaidot un veidot cilvēku priekšstatu gan par viņu pašu, gan par katoļu tradīciju kā tādu.

Tāpat darba gaitā tiks izmantota arī Terēzes no Lizjē autobiogrāfija “Kādas dvēseles stāsts”, kas ne tikai ir kalpojis par iedvesmas avotu māasai Marijai Stefanai, bet ir neatņemama 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma katoļu teoloģiskās domas sastāvdaļa, vērtīgs hagiogrāfisks materiāls, kas palīdzēs vilkt paralēles ar māsas Marijas Stefanas dzīves laiku un pirmskoncilāro tradīciju, kuras ietvaros attīstījušās un veidojušās abas klostermāsas.

Pētījuma mērķis un tēze

Darba tēze: Marija Stefanas tēls tautas reliģiozitātē ir veidojies, pārņemot Terēzes no Lizjē tēlu un integrējot to pirms Otrā Vatikāna koncila katoļu aprindās dominējošās garīgās tradīcijās. Darba mērķis ir, izmantojot retus un plašākam lasītāju un interesentu lokam nepieejamus materiālus, atklāt to, kā māsas Marijas Stefanas tēls ir veidojies, attīstījies un laika gaitā transformējies. Atklājot to, kā dzīves pirmajā posmā, pakļaujoties garīgajiem ideāliem, māsa Marija Stefana tiecās savu garīgumu veidot atbilstoši Terēzes no Lizjē piemēram, darba uzdevums ir parādīt, cik lielā mērā māsas Marijas Stefanas mācības un tēla

galarezultāts ir nevis turpinājums apzināti veidot šo no Terēzes no Lizjē pārņemto tēlu, bet gan tas, cik lielā mērā šī Terēzes tēla piedēvēšana ir apkārtējo vēlme saskatīt Latvijas klostermāsā franču svētās ekvivalentu, atbilstoši Džeroma Brunera (*Jerome Bruner*) teiktajam, ka autobiogrāfija var tikt uztverta ne tikai kā tekstā izteikta personīgā iekšējā dinamika, bet arī kā vēlmju kultūras produkts. Autobiogrāfija ir pakļauta pašapmānam, jo tā vienlaikus ir arī publiska interpretācija.¹⁰ Līdz ar to darba mērķis ir palīdzēt nošķirt to, cik lielā mērā pati māsa Marija Stefana centusies pārņemt Terēzes no Lizjē tēlu, un cik lielā mērā apkārtējā garīdzniecība un klostera vides pārstāvji, kā arī ticīgie laji vēlējās saskatīt māsā šā tēla turpinātāju, pārņemēju un latviešu ekvivalentu.

Darba struktūra

Darbs tiek strukturēts četrās daļās:

1. Māsa Marija Stefana pirmskoncila garīgo tradīciju kontekstā
2. Māsas Marijas Stefanas darbu avotpētnieciskā analīze
3. Terēzes no Lizjē tēla pārņemšanas aspekti
4. Ziņas, materiāli un liecības par māsu Mariju Stefanu

Darba pirmajā daļā uzmanība tiks pievērsta pirmskoncilārajam garīgumam, kurš bija raksturīgs katoļu tradīcijai pirms II Vatikāna koncila. Šajā nodaļā tiks apskatīta tālaika tendences, problēmas un garīgos strāvojumus. Savukārt ieskats Terēzes no Lizjē dzīvē, biogrāfijā un mācībā ir nepieciešams, lai labāk saprastu māsas Marijas Stefanas mācību un tēla veidošanās procesus, atklājot 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta pirmās puses vienu no spilgtākajiem katoļu tradīcijas garīgajiem ideāliem un ievērojamu svēto, kuras mācība ticīgajiem piedāvāja gluži jaunu ceļu garīguma veidošanā un attiecībās ar dievišķo. Šajā nodaļā tiks aplūkots Terēzes no Lizjē tēls, mācība un garīgie sekotāji, balstoties tieši pirmskoncilārajā garīguma kontekstā, tādējādi atklājot franču svētās ietekmi gan oficiālajā katoļu tradīcijā, gan tautas reliģiozitātē. Atsevišķi tiks aplūkota arī Elizabete no Trīsvienības, kas ir uzskatāma ne tikai par Terēzes no Lizjē garīgo māsu, bet arī pirmo spilgtāko franču svētās sekotāju un tēla pārņemēju, turklāt Elizabete no Trīsvienības ir spilgts piemērs Terēzes no Lizjē tēla pārņemšanas centieniem, kas vēlāk parādīsies arī māsas Marijas Stefanas gadījumā.

¹⁰ Skat. Jerome Bruner, "The Autobiographical process" in *The Culture of Autobiography: Construction of Self-Representation*, ed. R. Folkenflik (Stanford: Stanford University Press, 1993), 39.

Tālāk darba gaitā uzmanība tiks pievērsta arī Sofijai Lazdānei jeb mātai Marijai Stefanai no Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas. Šajā daļā tiks aplūkota mātas Marijas Stefanai biogrāfija, galvenie dzīves dati un notikumi, kā arī liela uzmanība tiks pievērsta mātas Marijas Stefanai garīgajai pieredzei un attīstībai.

Darba otrā daļa tiks veltīta mātas Marijas Stefanai darbu - "Dzīves dziesmas" un "Sirds noslēpuma" avotpētnieciskajai analīzei, kas ļaus pilnvērtīgāk aplūkot un izvērtēt mātas Marijas Stefanai sarakstītos avotus. Šī nodaļa, balstoties avotpētniecības pieejā, palīdzēs atklāt daudzveidīgos avota iekšējos aspektus, autoras personības iezīmes, kā arī uzskatus, kas ir formējuši māsu Mariju Stefanu. Veidojot šo avotpētniecības daļu, darbs tiks strukturēts un virzīts atbilstoši O. Meduševaskas¹¹ piedāvātajai pētniecības struktūrai, kas ļauj pētniekam secīgi pievērst uzmanību dažādiem ar darba tapšanas laiku, vietu, apstākļiem saistītiem aspektiem, pievērsties pašai autora personībai, darba rakstīšanas mērķiem, darba nozīmi konkrētajā sabiedrībā un to, ko darbs tieši vai netieši atklāj par aprakstītajiem notikumiem un pašu autoru.

Pētījuma trešā daļa aplūkos Terēzes no Lizjē tēla pārņemšanas aspektus. Tēla pārņemšanas aspektu analīzes ietvaros uzmanība tiks pievērsta gan tam, cik lielā mērā māsa Marija Stefana pārņēmusi Terēzes no Lizjē mācību, gan ciešanu pārvarēšanas paņēmieniem, to interpretācijai un pieredzei, liekot lietā reliģijas psiholoģijas skatījumu un mistiskās teoloģijas uzskatus šajā jautājumā. Trešās daļas noslēgumā tiks aplūkotas femīnās lomas, kas ir ietekmējušas Terēzes no Lizjē kā mātas Marijas Stefanai parauga veidošanos un kuru ietvaros abas klostermātas attīstījušas savus uzskatus un realizējušas sevi, kā arī tam, cik lielā mērā sekošana konkrētai lomai tikusi izvēlēta brīvprātīgi vai arī bijusi tradīcijas diktēta.

Visbeidzot darba ceturtā nodaļa ir veltīta ziņu, materiālu un liecību par māsu Mariju Stefanu analīzei un interpretēšanai. Šajā nodaļā tiek apkopota un analizēta informācija, ko izdevies iegūt, sarunājoties ar tām Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas klostermāsām, kuras dzīves laikā ir pazinušas māsu Mariju Stefanu, kā arī ar NBJ kongregācijas klostera priekšnieci māsu Venerandu, kā arī bijušo NBJ kongregācijas māsu Veroniku. Interviju gaitā tiks ievāktas ziņas un liecības, kas atklāj māsu Mariju Stefanu kā līdzcilvēku, kuru atceras mātas, kas ir dzīvojušas vienā kongregācijā ar māsu un kuras viņa kā novīcu audzinātājas palīdzē ir mācījusī. Šā pētījuma mērķis ir apzināt liecības, kas varētu papildināt oficiālās, publicētās ziņas un vēstījumus par māsu Mariju Stefanu, viņas dzīvi un mācību, tādējādi gūstot papildinformāciju, kura palīdzētu labāk saskatīt Terēzes no Lizjē tēla pārņemšanas

¹¹ O. Medushevska, "Metod istočnikovedenija i meždisciplinarnije aspekti". // Istočnikovedenije. Moskva: Institut Otkritoe Obšestvo, 2000, s. 20-25; 123-166.

aspektus un to, cik lielā mērā māsa Marija Stefana ir bijusi franču svētās tēla pārņēmēja, kā arī to, cik lielā mērā pirmskoncila garīguma kontekstā no viņas tika sagaidīta šī tēla pārņemšana. Ņemot vērā, ka māsas Marijas Stefanas biogrāfija “Dzīves dziesma” un pārdomu krājums “Sirds noslēpums” pēc savas būtības ir dzīvesstāsts, tad līdzmāsu pārdomas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu, kas tikušas iegūtas sarunā jeb intervijā ar māsām, kļūst par līdzīgiem dzīvesstāstiem, kas sevī glabā vēsturisku vērtību. Kā norādījusi Māra Zirņīte: “Dzīvesstāsti iesaista un piesaka vēsturi kā procesu, kas uzrunā tieši, attiecas uz katru no mums, vieno bijušo ar esošo un turpinās tagadnē. Dzīvesstāstos atklājas cilvēka individuāli izjusti un pārdzīvoti notikumi, kultūras pieredze, tradīcija, sociālā vide.”¹²

Tāpat, pētot un analizējot liecības un materiālus par māsu Mariju Stefanu, uzmanība tiks pievērsta arī māsas Marijas Stefanas dzīvei un mācībai veltītajai sekundārajai literatūrai un publikācijām presē.

Šajā nodaļā tiks analizēti un apskatīti arī NBJ kongregācijas arhīva materiāli, kas nav pieejami plašākai sabiedrībai, līdz ar to šī ir reta iespēja veidot akadēmisku darbu, izmantojot nekur iepriekš nepublicētus materiālus, ziņas, liecības un atmiņas. Starp šiem materiāliem ir “Ziņas un atmiņas par Nabadzīgā Jēzus Bērna māsu Mariju Stefanu. Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums”, “Atmiņas par mūsu mīlo māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna”, ko veido četras klades, kā arī māsas Marijas Stefanas vēstuļu fragmenti.

Katras darba nodaļas noslēgumā kopsavilkuma formā tiks piedāvāti secinājumi, pie kuriem izdevies pētījuma gaitā nonākt, tādējādi palīdzot secīgi izsekot pētījuma gaitai un tās procesā gūtajiem secinājumiem un atziņām.

Visbeidzot, darba noslēgumā tiks izklāstīti nobeiguma secinājumi, kas īsa un secīga pārskata veidā sniegs pārskats par paveikto.

Pielikumā atrodamas sarunas ar māsas Marijas Stefanas lakabiedrēm, klostermāsām Tereziju Viktimu (Emīliju Mažāni) un Ludvigmariju (Leonoru Kudiņu), saruna ar bijušo kongregācijas māsu Veroniku jeb laicīgajā dzīvē Lindu Tjapko, kā arī ar Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas priekšnieci māsu Venerandu (Venerandu Vilcāni).

¹² Māra Zirņīte, “Dzīvesstāsti: vēsture, kultūra, sabiedrība” // *Spogulis. Latvijas mutvārdu vēsture. Dzīvesstāsti: vēsture, kultūra, sabiedrība*, sast. Māra Zirņīte. Rīga: LU FSI, 2007.

Tēmas aktualitāte

Ņemot vērā to, ka māsa Marija Stefana tiek virzīta uz kanonizāciju un ar laiku varētu kļūt par pirmo kanonizēto Latvijas sievieti, kas pārstāv katoļu tradīciju, kā arī Romas katoļu autoritātes (arhibīskapa metropolīta Antonija Springoviča) izteikto cerību viņā reiz iegūt “Latvijas otro mazo Terēziju”¹³, kas tiek atkal un atkal citēta gan periodikā, gan māsas Marijas Stefanas dzīvei un mācībai veltītajā literatūrā, māsa Marija Stefana var tikt vērtēta gan kā Latvijas katoļu baznīcas vēstures spilgta personība un pārstāve, gan iespējamā svētā un konkrēto tradīciju pārstāvošā sieviete, turklāt viņas memuāri un garīgās pārdomas var kalpot par vērtīgu vēsturisku un teoloģiskās domas attīstības atspoguļotāju. Latvijas kontekstā liela vērtība ir katram vēsturiskajam avotam, kas palīdz labāk izprast vēsturisko, politisko un teoloģisko fonu, turklāt, ņemot vērā to, ka līdz šim Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas arhīva materiāli nav bijuši pieejami plašākai publikai, šis darbs, analizējot māsu Mariju Stefanu kā Terēzes no Lizjē tēla pārņēmēju, izmanto retus vēsturiskus materiālus, tādējādi veidojot pilnvērtīgāku ieskatu māsas Marijas Stefanas tēla veidošanas procesos un teoloģisko uzskatu virzībā. Kā jau tika minēts, šajā darbā tiks izmantotas četras klades, kas apkopo NBJ kongregācijas māsu atmiņas par māsu Mariju Stefanu, plašu atmiņu, biogrāfisko datu un garīgās pieredzes ziņu apkopojumu (NBJ kongregācijas arhīva “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu”), kā arī pašas māsas Marijas Stefanas līdz šim npublicētas un plašākai publikai nepieejamas garīgās pārdomas un atziņas, ko pati māsa nosauca par “Sirds noslēpumu”.

¹³ Šis izteikums atkārtoti parādās gan par māsu Mariju Stefanu publicētajās grāmatās “Es pati būšu puķe” un “Aglonas ziediņš”, gan arī dažādos NBJ kongregācijas arhīva materiālos. Tā, piemēram, J.Pavlovskas darbā “Es pati būšu puķe” tiek atstāstīta šāda saruna:

“Kad Latvijā ieobrauc pirmās Nabadzīgā Jēzus Bērna kongregācijas māsas, Viņa Ekselence Rīgas Arhibīskaps-Metropolīts Antonijs Springovičs sacīja viņu priekšniecei mātei Olgai:

“Mana vēlēšanās ir, lai no jūsu kongregācijas Latvijai izietu otra mazā Terēzija.”

Brītiņu padomājusi, māte Olga atbildēja”

“Dievam viss ir iespējams.” (skat. J. Pavlovskis, 152.) Turklāt šajā pašā darbā parādās arī šāds citāts: “Man neapšaubāmi liekas, ka M. M. kā pirmai kanonizētai Latvijas svētajai ir ārkārtīgi plaša un svarīga Dieva sūtība mūsu tautā, pat visas pasaules visplašākām aprindām (iekš- un ārpus katoļu baznīcas) ne tikai kā varenai aizlūdzējai pie Dieva troņa, bet arī kā misionārei ar savas dzīves piemēru un saviem rakstiem.” Viņa ekselence izteica cerību, ka māsa Marija Stefana kādreiz tiks godināta kā “Latvijas Mazā svētā Terēzija”. (Pavlovskis, 3.-4.)

Turklāt šis izteikums nav zaudējis savu aktualitāti arī 20. gadsimta beigās, proti, portālā www.katolis.lv bijis publicēts raksts ar nosaukumu “Mūsu pašu "Mazā Svētā Terēzīte"”. Šajā publikācijā tiek piedāvāts neliels ieskats māsas biogrāfijā, liekot uzsvaru uz arhibīskapa metropolīta Antonija Springoviča paustajām cerībām, ka māsa Marija Stefana reiz tiks godināta kā “Latvijas mazā svētā Terēzija”, tādējādi atkārtoti uzsverot abu klostermāsu līdzību un ierindojošot māsu Mariju Stefanu starp Terēzes no Lizjē sekotājiem vai pat tiešām līdziniecēm.

(<http://www.katolis.lv/nicgale/draudze/draudze4.htm>)

Iepriekš Latvijā māsas Marijas Stefanai personībai un viņas reliģisko uzskatu analīzei tika veltītas divas grāmatas (1993. gadā iznākušās māsas Marijas Stefanai dzīvei, mācībai un kalpošanai veltītās grāmatas “Es pati būšu puķe” (J. Pavlovskis) un “Aglonas ziedīšs” (Kornēlija Springoviča), kas viena otru papildina un lielā mērā arī atkārto, balstoties pašos māsas Marijas Stefanai memuāros “Dzīves dziesma”, kā arī NBJ kongregācijas arhīva materiālos, kuri tikuši vākti pēc arhibīskapa rīkojuma ar mērķi savākt ziņas un liecības, kas varētu noderēt kanonizācijas procesā. Tāpat ir bijuši vairāki raksti dažādos periodiskos izdevumos, kuri ir vai nu tikuši veltīti mācai Marijai Stefanai, vai arī tajos viņa ir pieminēta¹⁴. Akadēmiskajā literatūrā mācai Marijai Stefanai ir veltītas tikai dažas publikācijas: periodiskajā žurnālā “Ejiet un māciet” publicētais tēva Sergeja Dominika Ivanova raksts “Personības audzināšana. *Māsa Marija Stefana (1919. 20. VIII – 1954. 15. VIII) no Nabadzīgā bērna Jēzus – personība, personību audzinātāja*”, kā arī presē atrodamie raksti un intervijas ar Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas klostermāsām, kurās viņas runā par māsu Mariju Stefanu, kā arī manis veidotajās publikācijās dažādiem akadēmisko rakstu krājumiem¹⁵. Līdz ar to līdz šim plašāks un kritisks māsas Marijas Stefanai fenomenam un mācībai veltīts akadēmisks pētījums vēl nav bijis izstrādāts. Tādējādi šis darbs var kļūt par pirmo nopietno akadēmisko mēģinājumu apzināt Latvijas Romas katoļu baznīcas vēsturi un ideju attīstību saistībā ar māsu Mariju Stefanu, turklāt tas apkopo un analizē plašākai publikai nepieejamu informāciju, kas palīdz labāk izprast māsas Marijas Stefanai tēla veidošanos, kā arī tā ietekmi ticīgo vidū. Līdz ar to var apgalvot, ka līdz šim šāds darbs Latvijas akadēmiskajās aprindās nav veikts.

¹⁴ Skat. “Katoļu kalendārs” (2010.), “Latgales Laiks” (07.10. 2003. un 2006. 10. 10.) u.c.

¹⁵ Skat. Irina Novikova, ed. *Gender Matters in the Baltics* (Rīga: LU Akadēmiskais apgāds; 2008); *Ceļš*, Nr 58. (Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008).

1. MĀSA MARIJA STEFANA PIRMSKONCILĀ GARĪGO TRADĪCIJU KONTEKSTĀ

Lai pilnvērtīgāk izprastu māsas Marijas Stefanā personību veidojošos faktorus, ir jāpievērš uzmanība gan tālaika vēsturiskajai situācijai, galvenajiem māsas Marijas Stefanā biogrāfijas datiem, gan arī garīguma vadlīnijām, kuru ietvaros attīstījās māsa Marija Stefana, kā arī svētuma ideāliem, uz ko viņa tiecās.

1.1. Pirmskoncilārās garīgās tradīcijas: katoļu tradīcija pirms II Vatikāna koncila

Sofijas Lazdānes jeb māsas Marijas Stefanā dzīves un darbošanās laiks ir 20. gadsimta pirmā puse, kas ir laiks, kad sabruka Latvijas neatkarība, valsts tika okupēta un jebkura veida reliģiskā piederība tika apspiesta, vajāta un sodīta, turklāt šis laiks ir ievērojams kā pirmskoncilārais laikmets, kura Romas katoļu tradīcijas garīguma, liturģijas un baznīcas un cilvēka attiecības iezīmē standarti un normas, kurus vēl nebija mainījis II Vatikāna koncils un tā jaunievedumi. Un daudz kas tieši no šā pirmskoncilārā garīguma ārkārtīgi spilgti izpaužas māsas Marijas Stefanā atmiņās un teoloģiskajos uzskatos. Katoļu tradīcija šajā laika posmā no ticīgā prasīja stingru disciplīnu, paklausību un izvirzīja konkrētus ideālus, uz kuriem ticīgajiem būtu jātiecas. Sievietei atvēlētā loma baznīcā un draudzē tolaik aizvien vēl bija ārkārtīgi ierobežota, un galvenais garīgais ideāls, uz ko sieviete varēja tiekties, bija Marija: šo ideālu sieviete varēja izdzīvot, vai nu sekojot Marijas mātišķajam aspektam un kļūstot par paklausīgu sievu un māti, vai arī izkopjot sevī Marijas nevainīgo aspektu un, saglabājot šķīstību, izvēlēties klostera dzīvi.

Citāda situācija bija luterāņu vidū, kur 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā parādījās diakones un aktīvu darbību sieviešu emancipācijas jomā uzsāka Sieviešu Teologu biedrība¹⁶. Arī dažās citās kristīgajās konfesijās, piemēram, baptistu, metodistu, pentakostu strāvojumos parādījās aktīvu sieviešu tēli. Turpretī katoļticīgās aprindās nekādas pārmaiņas netika manītas, un līdz II Pasaules karam Latvijas Romas katoļu baznīca uzcītīgi sekoja tradīcijai un neatpalika no Baznīcas aktualitātēm, ko iezīmēja Vatikāna jaunā misijas ēra (1815. —1919.), darbojoties ar misiju darba dekolonizāciju¹⁷.

¹⁶ Valdis Tēraudkalns, "Ceļš uz luterāņu sieviešu ordināciju Latvijā" // *Ceļš* (Rīga: Klints, 2006).

¹⁷ Heinrihs Strods, *Latvijas katoļu baznīcasvēsture. 1075.- 1995.* (Rīga: Poligrāfists, 1996.).

Kā viena no jaunām parādībām Latvijas katoļu dzīvē 20. gadsimta sākumā bija Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas ienākšana Latvijas teritorijā. Līdz šim Latvijā tika nodibināta vienīgi mariāņu kongregācija, kurā varēja iestāties vīrieši, un mariāņu galvenais uzdevums ir rūpēties par Dievmātes kulta veicināšanu, jaunatnes audzināšanu un katolisko rakstu izplatīšanu.¹⁸ Līdz ar to Latvijā dzīvojošas sievietes, kuras vēlējās tuvāk iepazīt klostera dzīvi, bija spiestas realizēt savu reliģisko aicinājumu, dodoties uz ārzemēm.¹⁹ Vienīgi atšķirībā no vīriešiem domātās mariāņu kongregācijas, ko Latvijā ir organizējuši un nepārtraukti vadījuši paši latvieši, NBJ kongregāciju ilgstoši vadījušas un organizējušas ārzemju klostermāsas.²⁰ Vēlākos gados Latvijā tika izveidoti arī kapucīnu ordenis, Svētā Krusta māsu ordenis, ieradās arī jezuīti un ir bijis arī viens mihaelītu ordeņa priesteris. Kapucīnu darbība drīz vien gūst lielu piekrišanu un atbalstu, un jau 1933. gadā Latvijā tiek izveidots jau otrs kapucīnu klosteris.

Kapucīnu aktīvās darbības rezultātā Latvijā katoļticīgo vidū lielu popularitāti guva svētā Franciska III ordenis jeb terciāri. Lai gan terciāri Latvijā ir bijuši pazīstami jau agrāk, tomēr, kā norādījis bīskaps Antonijs Springovičs²¹ Svētā Franciska 700 gadu jubilejai veltītajā 1921. gadā izdotajā ganarakstā, “terciāru organizēšanai agrāk netika pievērsta vajadzīga uzmanība, tāpēc viņu vidū ir iekļuvušas personas, kas Baznīcai nodara vairāk ļaunuma nekā labuma, un tāpēc mūsu zemē ir nepieciešama šī ordeņa pārorganizēšana.”²²

Nabadzīgā Bērna Jēzus²³ kongregāciju dibināja Māte Klāra Feija 1844. gada 2. februārī Vācijā. Latvijā NBJ kongregācija darbojās jau kopš 1927. gada 4. novembra, kad piecas šīs kongregācijas māsas ierodas toreizējā Kamencā (Jaunglonā) no Vācijas, lai dibinātu NBJ kongregāciju Latvijā.²⁴ Kongregācijas galvenie mērķi ir: stiprināt katoļticības nozīmi, celt katoļu skolas, ēkas kongregācijām, bērnu namus.²⁵ 1928. gada augustā tiek atvērta ģimnāzija ar internātu. 1930. gada rudenī pabeidz 6-klasīgu Jaunaglonas pamatskolu. 1931. gadā valsts aprobē pamatskolu un ģimnāziju. 1936. gadā tiek iesvētīts jauns internāts. 1933. gada 2. oktobrī NBJ kongregācijai tiek nodota māja Klostera ielā 4, kur uzņem studentes un nodibina studenšu pulciņu “Māras konvikts”. Šādos konviktos trūcīgie studenti varēja sev rast

¹⁸ Jānis Broks. *Katolicisms Latvijā 800 gados* (Rīga: Rīgas Metropolijas kūrīja, 2002), 335.lpp.

¹⁹ Jānis Broks, op.cit., 343.

²⁰ Ibid.

²¹ Antonijs Springovičs, dzimis 1877. gadā, ordinēts 1901. gadā. (*Latvijas Romas katoļu priesteri. 1918. - 1995. Uzziņas*. Rīga: Metropolijas kūrīja, 1996.)

²² Ibid., 352-353.

²³ Tālāk tekstā - NBJ

²⁴ *NBJ māsu Vīnes – Dēblingas klostera mājas hronika*, NBJ kongregācijas arhīvs

²⁵ Ibid.

mītni par ļoti nelielu samaksu.²⁶ 1939. gada 7. novembrī Rīgā NBJ māsas pārņem bērnodārza vadību Rīgā, Ludzas ielā. 1940. gada jūlijā trīs māsas atgriežas Austrijā, piecas māsa aizbrauc uz Vāciju. Šajā pat laikā tiek likvidēta Katoļu izglītības biedrība, bet jau 21. oktobrī tiek likvidēts Jaunaglonas klosteris. Vairākas māsas pārbrauc uz Rīgu, viņas dzīvo arī Ludzas ielā. Tiek slēgts “Māras konvikts”. 1941. gada 1. jūlijā Vācijas karaspēks iebrūk Latvijā. Vācu karaspēks pārņem māju Klosters ielā 4 un ierīko tur kara noliktavu. Māsas ir spiestas pārcelties uz Jaunaglonu, dažas dodas uz Viļaku, citas dzīvo Katoļu ielā 14. 1942. gada 2. februārī Rīgā, Katoļu ielā 14 arhibīskaps A.Springovičs nodibina NBJ kongregācijas Latvijas noviciātu. 1944.gada jūlijā pēdējās māsas atstāj Jaunaglonu un ierodas Rīgā, Katoļu ielā 14. No 1944. gada augustam līdz oktobrim no Latvijas uz Vāciju un Austriju aizbrauc vēl 11 māsas. 1945. gadā NBJ kongregācijas klostera māja Katoļu ielā 14 kļūst nepieciešama Garīgajam semināram; jau vasarā visas māsas ir pārcēlušās uz Klosters ielu 4. Šeit māsas dzīvo līdz 1945.gada rudenim. Uz dievkalpojumiem viņas gāja uz Marijas Magdalēnas baznīcu, kura kora kāpņu telpā (kāpņu pagriezienā) bija savienota ar klosteri. Četras māsas kopš 1946.gada, kad tika izveidots Garīgais seminārs, Dzīvoja Katoļu (Kijevas) ielā 14, kur apkalpoja tur dzīvojošus profesorus un klerikus.²⁷ 1949. gadā kulta pilnvarotais pieprasa, lai māsas atstāj Rīgu, un 30. oktobrī jau visas māsas ir pārcēlušās uz Aglonu, uz vecā dominikāņu klostera telpām. Par šo notikumu vēsta “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu”: “Pārcelšanās iemesls no Rīgas uz Aglonu: 1949. gada vasarā Nabadzīgā Jēzus Bērna māsas Rīgā saņēma no Reliģisko kultu padomes Pilnvarotā paziņojumu, ka viņām līdz 1. jūlijam jāatstāj Rīga. Kā turpmāko dzīves vietu nozīmēja Viļānu klosteri, kuru apdzīvoja tēvi mariāņi. Bet šī klostera tēvi negribēja atstāt savu draudzi un klosteri, kurā bija tik daudzus gadus dzīvojuši un strādājuši. Arī daži draudzes locekļi, ieradusies Rīgā pie māsām, paziņoja, ka, lai gan viņi pret māsām labi noskaņoti, tomēr nekādā ziņā neļaušot cienītiem mariāņu tēviem aizbraukt un nepieņemšot māsas Viļānos. Pēc apspriedes ar Viņa Ekselenci Metropolītu, Viņa Ekselence Bīskaps P.Strods ieteica māsām pašām lūgt Reliģijas kultu lietu padomes pilnvaroto atļaut pārvietoties uz Aglonu un dzīvot senajā dominikāņu klosterī. Šāda atļauja tika dota.”²⁸

²⁶ Jānis Cakuls, *Latvijas Romas Katoļu Baznīcas vēstures materiāli. XX.gs.* (Rīgas Metropolijas Kūrijas izdevums, 2001.), 101. lpp.

²⁷ Ibid., 298-299.lpp.

²⁸ *Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. (Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums.)* (Rīga: NBJ kongregācijas arhīvs, mašīnraksts), 226

Māsām aizliedz strādāt algotu darbu ārpus mājas.²⁹ Aglonā māsas apstrādāja baznīcai piederošos 15 ha dārza zemes un piepelnījās ar rokdarbiem. 1955. gadā zeme un dārza lielākā daļa tika atņemta, māsām piešķirot tikai 3 ha. 1959. gadā Preiļu rajona izpildkomiteja pārņēma savā īpašumā Aglonas klostera māju. 1960. gadā nāca klajā Ministru Padomes paziņojums par klostera likvidēšanu, un 1960. gada 03. maijā māsas no Aglonas klostera tika izdzītas.³⁰

Latvijā katoļu tradīcijas garīgā mantojuma kvalitāte pēc māsas Marijas Stefanās nāves daudzējādā ziņā ir sekas PSRS diktētajai, pret reliģiju vērstajai politikai. Atrodoties PSRS sastāvā, katoļu tradīcija Latvijā pilnvērtīgi neizsekoja II Vatikāna koncila (1962.-1965.) jaunumiem un labojumiem, kas skāra liturģijas norisi, laju lomu baznīcā, dialogu ar citām reliģijām un katoļu tradīcijas tuvināšanos mūsdienām. Lai gan pagrīdē daudzi II Vatikāna koncila dokumenti tika tulkoti latviešu valodā, tomēr daudzi būtiski lēmumi un jaunas tendences tā arī nerasniedza lajus (lielākoties iemesls tam bija tieši PSRS nošķirtība no tendencēm rietumu kristietībā, kur ateistiskā nostāja traucēja ne tikai realizēt II Vatikāna koncila lēmumus un norādījumus, bet arī sekmēja baznīcas “iekonservēšanos” PSRS teritorijā³¹). Līdz ar to tika aizkavēta arī jaunu teoloģisko tendenču ieplūšana, diskusiju rašanās un literatūras pieejamība, un tas viss nenovēršami iespaidoja arī sabiedrības nostāju dažādos jautājumos, tostarp sieviešu jautājumā, kā arī jautājumos, kas skar sabiedrības iecietību un diskriminācijas izskaušanu. Tādējādi laikā, kad ir aktīvi aizsākās māsas Marijas Stefanās literārā mantojuma apzināšana, vākšana un viņas dzīves un darbu liecinieku aptaujāšana un liecību pierakstīšana, Latvijas teritorijā aizvien vēl valdīja pirmskoncilārās normas un garīguma ideāli, kuri spēcīgi ietekmējuši arī māsas Marijas Stefanās darbu un ideju recepciju Latvijā. Latvijā publicētie darbi par māsu Mariju Stefanu -- “Es pati būšu puķe” un “Aglonas ziedīņš” -- atspoguļo tādu katoļu tradīciju, kāda tā bijusi pirms II Vatikāna koncila, un, kad pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu sākumā šie darbi nāca klajā, tie ne tikai informēja lasītājus par Latvijas Romas katoļu tradīcijas pārstāves dzīvi un garīgo pilnveidošanās procesu, bet arī lielā mērā atgādināja un pastiprināja pirmskoncilārā garīguma ietekmi vidē, kur II Vatikāna koncila reformas netika pilnvērtīgi apzinātas un izdzīvotas. Un šo aspektu nedrīkst aizmirst, runājot par māsas Marijas Stefanās mācību un fenomenu kā tādu.

Romas katoļu tradīcija, kāda tā bija pirms II Vatikāna koncila, bija daudzu faktoru ietekmes gala produkts, kas veidojies ilgu gadsimtu gaitā. Kā norāda Elizabete Šuslere Fjorenca, šīs ietekmes meklējamas jau laikā, kad Romas impērija oficiāli pieņēma kristietību,

²⁹ NBJ kongregācijas Rīgas klostera materiāli.

³⁰ Henrijs Trūps – Trops, *Latvijas Romas katoļu Baznīca komunisma gados. 1940 – 1990.* (Rīgā, Romas katoļu metropolijas kūrijas izdevums, 1992.), 107. lpp.

³¹ Skat. Čakuls, op.cit.

atzīstot to par valsts reliģiju, ar ko aizsākās jauns laikmets, kuru raksturo baznīcas un pasaules simbioze.³² Šā procesa gaitā visas pasaulīgās sfēras tika sakralizētas un iekļautas baznīcā. Baznīca vairs nebija ticīgo kopiena, kas veidojusies citādi strukturētā pasaulē, bet gan kļuvusi par *populus christianus*, vienību, kas var tikt definēta un raksturota gan kulturāli, gan politiski un ģeogrāfiski. Līdz ar to šāda eklesioloģija vairs neļauj indivīdam kļūt par kristieti, paša izvēles rezultātā, bet gan caur piedzimšanu konkrētā kultūrā un sabiedrībā. Šāda sistēma paredz arī to, ka pestīšanu cilvēks varēja iegūt, apmeklējot baznīcu, saņemot sakramentus, klausoties sprediķos un līdzīgā veidā piedaloties liturģiskos rituālos, kas nodrošina individuālo šķīstīšanos un pestīšanu, kuras starpnieks ir ordinētā baznīcas hierarhija.³³ Elizabete Šuslere Fjorenca norāda, ka šāds uzsvars uz rituālo reliģiozitāti un priesteru kā starpnieku lomu, kas nomainīja eklesiālo jeb draudzes līdzdalību noveda pie draudzes hierarhijas absolutizācijas, jo šīs hierarhijas pārziņā un kontrolē atradās ne vien draudzes pestīšana, bet arī sociālā labklājība.³⁴

Reformācijas laikā, kā arī tam sekojošā Eiropas sekularizācijas periodā eklesiastiskās struktūras nonāca krustugunīs. Atbildot uz dažādiem izaicinājumiem, hierarhiskā baznīca reaģēja no vienas puses ar noraidījumu, nosodījumu un aizstāvēšanos, un no otras – ar savu autokrātisko struktūru konsolidāciju, uzsverot to dievišķo pirmsākotni.³⁵ Kā raksta Elizabete Šuslere Fjorenca: “Reaģējot uz reformāciju un apgaismību, pēckonstantīna laikmeta viduslaiku baznīcas struktūras, kas tikušas dibinātas uz baznīcas un pasaules simbiozes pamata, nocietinājās. Romas katoļu baznīca, ar sev raksturīgo uzvaru uz monarhijas struktūrām un absolūto eklesijas varu, demokrātiskā un plurāliskajā sabiedrībā kļuva anahroniska parādība. Tā vairs nespēja kalpot savai eklesijas misijai un pārliecināt, un mainīt “pasauli” ar saviem taisnības, mīlestības un vienlīdzības evaņģēlijiem.”³⁶

Tādējādi Romas katoļu baznīca kļuvusi par hierarhiju, kas ir stingri strukturēta un centralizēta, kuras hierarhija prasa pilnīgu paklausību un stingru disciplīnu, organizacionālo kontroli, savukārt no zemākiem klēra un laju slāņiem tiek sagaidīta vienota uzvedība. Līdz ar to pirms II Vatikāna koncila baznīca kļuva identiska garīdzniecībai, savukārt garīdzniecība kļuva identiska baznīcai.³⁷

³² Elisabeth Schussler Fiorenza, *Discipleship of Equals. A critical Feminist Ekklesia-logy of Liberation* (New York: Crossroad, 1994), p. 28.

³³ Elisabeth Schussler Fiorenza, op.cit.

³⁴ Ibid.

³⁵ Ibid., 29.

³⁶ Ibid., 30.

³⁷ Ibid.

Runājot par 20. gadsimta pirmās puses tautas garīguma raksturīgākajām iezīmēm, kas bija raksturīgas Latvijas teritorijai, jāpiemin svētceļojumi uz Aglonu, kas līdz 1940. gadam tikuši organizēti gan Vasarassvētkos, gan 15. augusta svinību ietvaros. Tautā iecienītas un popularitāti guvušas bija arī euharistiskās procesijas. Tā, piemēram, Rīgā, Svētā Franciska baznīcas dārzā 1929. gadā tiek uzbūvēts altāris Euharistisko procesiju dievkalpojumiem Vissvētākā Sakramenta jeb Dievmaizes svētku oktāvas svētdienā. Šajā gadā arī pirmo reizi notiek šāds procesijas gājiens pa pilsētas ielām no Sv. Jēkaba katedrāles un Sāpju Dievmātes baznīcu un pēc tam uz Svētā Franciska baznīcu ar noslēgumu pie jaunuzceltā altāra.³⁸

Tautas reliģiozitātes virzību un iezīmes labi raksturo arī jau pieminētā svētā Franciska III ordeņa jeb terciāru darbība, kā arī mariāņu darbs pie Dievmātes godināšanas popularizēšanas. Tā, piemēram, 1937. gadā Rīgas svētā Alberta draudzē terciāru ordenis sarīko īpašu programmu, kurā notiek kora dziesmu priekšnesums, rotaļa "Rožukroņa Karaliene" un leģendas par Dievmātes kūrītēm uzvedumu.³⁹ Daudzās draudzēs bija izplatīti arī Dzīvā rožukroņa pulciņi. Katoļu draudzēs bija izplatīts arī izplatīts bija Lūgšanu apustulāts, kurā iesaistās katoļi, kas vēlas kļūt apustuļi un ikdienas lūdz Vissvētāko Jēzus Sirdi.⁴⁰ Latvijas laikā no jauna kļūst aktuālas vairākas sodalīcijas, kuru garīgums galvenokārt fokusējas uz Marijas godināšanu. Tā arī māsa Marija Stefana vēl pirms iestāšanās klosterī 1936. gadā kā vienīgā no institūta iestājās Daugavpils latviešu Marijas sodalīcijā.⁴¹

Runājot par Marijas godināšanas lielo nozīmi, jāatzīmē Latvijas laikā oficiālās reliģiskās svētku dienas: visas svētdienas, Jaungada diena, Triju ķēniņu jeb Zvaigznes diena, Lielā lūdzamā diena, Lielā ceturtdiena, Lielā piektdiena, Lieldienu svētku trīs dienas, Kunga Jēzus debesīs uzņemšanas diena, Vasarsvētku trīs dienas, Jāņu divas dienas, Ticības atjaunošanas svētki un Ziemassvētku trīs dienas. No šīm svētku dienām Latgales teritorijā, kas pārstāvēja katoļu tradīcijai piederošu apgabalu, netika atzīmētas Ticības atjaunošanas diena un Lielā lūdzamā diena, savukārt par svētku dienām tikušas uzskatītas vēl deviņas dienas, kas kuras pārējā Latvijā nav tikušas svinētas: Vissvētākā Sakramenta diena, Vissvētākās Jaunavas Marijas šķīstīšanas diena, svētā Jāzepa diena, Vissvētākās Jaunavas Marijas pasludināšanas diena, svētā Pētera un Pāvila diena, Vissvētākās Jaunavas Marijas debesīs uzņemšanas diena, visu svēto diena un Vissvētākās Jaunavas Marijas ieņemšanas diena.⁴² Tādējādi katoliskā

³⁸ Jānis Broks, op.cit., 388.

³⁹ Ibid., 353.

⁴⁰ Ibid. 354.

⁴¹ "Ziņas un atmiņas", 55.lpp.

⁴² Ibid., 301-302.

vide, kurā piedzima, auga un veidojās māsa Marija Stefana bija ārkārtīgi atvērta Marijas kultam, kas ietekmēja viņas tālākos teoloģiskos uzskatus.

19. gadsimtā pāvesta pasludinātā dogma par Marijas bezvainīgo ieņemšanu, kas sekmēja Marijas kulta vēl lielāku nostiprināšanos un izplatību, jo sevišķi uzskatāmi parādās Latgales reģionā, kur Marijas godināšana bija dziļi iesakņojusies arī tautas garīgumā. Tā, piemēram, māsa Marija Stefana savā biogrāfijā “Dzīves dziesma” raksta:

“Jūs zināt, mīļā Māte, ka Latgalē ir paraža ceļmalās uzstādīt krustus. Tāds krusts bija arī mūsu ciemā. Maija mēneša sākumā⁴³ to greznoja un tad visu mēnesi katru vakaru pie tā pulcējās no tuvākās apkārtnes gan veci, gan jauni, gan lieli, gan mazi, lai brīvajā Dieva dabā skandinātu dziesmas mīlētās Dievmātes godam. Balsis krēslas klusumā skanēja tālu un svētsvinīgs klusums tad iegūlās arī to Marijas bērnu sirdīs, kuri pienākuma dēļ nevarēja būt šai mazajā pulciņā. Daudzas reizes es tur biju un daudzi mācījos gan Marijas godināšanā, gan tikumu vingrināšanā. Maija mēneša sākumā tur izvilka tikumu vingrinājumus visam mēnesim. Bet katru vakaru atkal vilka nākošai dienai. Pie tam katru vakaru arī lasīja kaut ko pamācošu Dievmātes godināšanā.

Tāpat skaistas atmiņas man ir palikušas no vēlākiem gadiem, kad es gāju skolā Daugavpilī. Maija vakaros baznīcā bij dievkalpojums. Es priecājos par katru vakaru, kad atlika laiks un es varēju aiziet uz šo dievkalpojumu. Tādi vakara dievkalpojumi bija arī oktobra mēnesī ar rožukroņa lūgšanu, kur no garīgām rozītēm – Esi sveicināta vijām rožukroņa Karalienei vienu rožu vainagu pēc otra. Arī šie vakari bija skaisti, kur rudens tumsā baznīcā apgaismota mirdzēja Dievmāte.”⁴⁴

Tāpat kā Francijā katoļu aprindās bija vērojama pastiprināta reliģiozitāte un askēze, ko ietekmēja revolūcija un tai sekojošās pārmaiņas, kas skāra arī katoļu Baznīcas statusu, līdzīga situācija bija vērojama arī Latvijā laikposmā pirms okupācijas. Piemēram, 1930. gada 7. martā Rīgas arhibīskaps A. Sprinvovičs publicēja gana rakstu, kurā nosodīja komunistiskā režīma bezdievību un baznīcas vajāšanu Krievijā. Arī 1938. gadā visās draudzēs tika nolasīts vēl viens gana raksts -- “Bezdievība un katoļu akcija”, kura uzdevums bija paust nostāju sakarā ar sabiedrības sekularizāciju. Un 1940. gadā pāvesta Pija XII enciklika *Summi Pontificatum* norādīja uz sabiedrības sekularizācijas pieaugumu, kas veicina cilvēka, ģimenes un valsts atrautību no atjaunojošā reliģijas un baznīcas iespaida.”⁴⁵

Lai raksturotu katoļu tradīcijas garīgumu 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā, ir jāpievērš uzmanība vairākiem notikumiem, kas to veidojuši un virzījuši noteiktā gultnē.

⁴³ Šajā laikposmā iekrīt katoļu baznīcas Marijas svētki

⁴⁴ “Ziņas un atmiņas”, 14.lpp.

⁴⁵ Heinrihs Strods, op.cit., 266. lpp.

Romas katoļu tradīciju Francijā sakroploja un gandrīz iznīcināja divi ievērojami notikumi, kas risinājās nedaudz agrāk. Vispirms jau tas, ka Romas katoļu tradīcija tika pielīdzināta monarhijas absolūtisma pagrimumam. Šo problēmu pastiprināja arī finanšu jautājums, jo baznīcas hierarhijas virsotnes, būdamas labi nodrošinātas un dzīvojot pārtībā, veidoja vietējo mazo draudžu priesteru nabadzības opozīciju. Daudzi baznīcas hierarhijā bija “ciniski neticīgi” (piemēram, Tulūzas kardināls). Līdz ar to Revolūcijas pirmajos gados saskaņā ar 1789. gada 2. novembrī izdoto pavēli tika izpārdot daudzi baznīcas īpašumi, savukārt jau nākamā gada februārī klosteri tika likvidēti.⁴⁶

Nākamā lielā problēma, ar ko saskārās Baznīca, bija *les philosophes* jeb intelektuālās domas virzītāji, ko dēvē arī par ateistiem vai “sekulārajiem humānistiem”⁴⁷. Tādējādi 18. gadsimta valdošās noskaņas attiecībā uz katoļu tradīciju un Baznīcu ietekmēja antiklerikālisms, kur pāvests sāka tikt pielīdzināts kontrrevolūcijai, bet daudzu draudžu priesteri, kuri netika nogalināti, bija spiesti doties bēgļu gaitās.⁴⁸

Šajā laikā nozīmīgs un apslēpts spēks, kas palīdzēja katoļu tradīcijai tomēr izdzīvot, bija tautas katolicisms⁴⁹, kas pagrīdē turpināja dzīvot arī šādā sarežģītā un vētrainā laikā. Kaut ko līdzīgu slēptajam, pagrīdē dzīvojošajam tautas katolicismam ir iespējams redzēt arī Latvijā 20. gadsimta vidū, kur politiskā attieksme pret reliģiju kalpoja par iemeslu tradīcijai tās tautiskā un vienkāršotā formā turpināt dzīvot ticīgo vidū.

Savukārt 19. gadsimts nāca ar virkni reliģisku aktivitāšu un arī atbildes reakcijām uz modernismu, sekularizāciju un filosofisko brīvdomību. Vispirms jau 1854. gadā pāvests Pījs IX pasludina Jaunavas Marijas bezvainīgo ieņemšanu, tādējādi norādot, ka Marijai nepiemita iedzimtais grēks. Šis jautājums tika apspriests jau kopš viduslaikiem, un 19. gadsimtā vairums katoļu pauda tieši šādu nostāju šajā jautājumā, kādu arī pasludināja pāvests. Turklāt Pījs IX pacēla šo atziņu līdz ticības dogmas līmenim.⁵⁰ Šāds lēmums, kā arī Pīja IX izteikums par rožukroņa lūgšanu kā “mazo evaņģēliju”, pastiprināja Marijas kulta ietekmi ticīgo katoļu dzīvē, kas, kā vēlāk tiks apskatīts, virzīja arī sieviešu garīguma veidošanos.

1864. gadā pāvests Pījs IX sagatavoja “mūsu laikmeta nopietnāko maldu sarakstu” jeb *Syllabus Errorum*, kurā nosodīja tās idejas un izpausmes, ko vairums katoļu nepieņēma. Pīja IX pontifikāta kulminācija bija viņa sasauktais I Vatikāna koncils, kurš tika atklāts 1869. gada 8. decembrī. Koncila svarīgākais notikums bija doktrīnas par pāvesta nemaldību pieņemšana,

⁴⁶ Thomas R. Nevin, *Therese of Lisieux: God's Gentle Warrior* (USA: Oxford University Press, 2006), 5.

⁴⁷ Thomas R. Nevin, op.cit., 5-6.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ *Tautas katolicisms jeb Folk Catholicism*. Skat. Thomas R. Nevin, op.cit., 6.

⁵⁰ Williston Walker and Richard A. Norris, David W. Lotz, Roberth T. Handy. *A History of the Christian Church. Fourth Edition*. (New York: Charles Scribner's Sons, 1985), p. 670.

kas notika 1870. gada 18. jūlijā, kas attiecās uz pāvesta teikto *ex cathedra*.⁵¹ Tādējādi 19. gadsimta tendence uzsvērt pāvesta pārākumu, ko dēvēja par “ultramontānismu”, proti, kas itāļu valodā nozīmē “aiz kalniem”. Šāds būtībā viduslaicīgs uzskats un atteikšanās uzturēt attiecības ar moderno pasauli katoļu valstīs 19. gadsimta pirmajā pusē noveda pie garīdzniecību atbalstošo un pret garīdzniecību noskaņoto partiju izveidošanās, un šo partiju savstarpējās cīņas lielā mērā ietekmēja šo valstu politiku. Jebkurus mēģinājumus izveidot aliansi starp katolicismu un liberālismu pāvests Gregors XVI nosodīja.⁵²

Deviņpadsmitais gadsimts noslēdzās ar pāvesta Leona XIII darbību, kuras rezultātā tika noslēgts konflikts starp pāvesta institūciju un Vācijas imperiālo valdību. Leons XIII mudināja arī franču katoļus atbalstīt republiku, tomēr Dreifusa lieta lielā mērā liedza realizēties viņa iecerēm, un nākamā pāvesta laikā saspīlējums starp valsti un baznīcu sasniedza kulmināciju.⁵³

Tomēr pāvests Leons XIII aizsāka politikas kursu, kam bija liela nozīme nākotnē, un tas skāra darba un kapitāla attiecības, kā arī darbaļaužu intereses. Viņa enciklika *Rerum novarum* pievērsa katoļu uzmanību sociālā taisnīguma jautājumam, turklāt viņš mudināja izveidot garīdzniecības vadītu katoļu asociāciju tīklu, kuru mērķis būtu iesaistīties sociālos, labdarības, politiskos un ekonomiskos pasākumos. Un tieši Leons XIII atvēra Vatikāna krātuves vēsturnieku izpētei.⁵⁴

Deviņpadsmitais gadsimts iezīmējās arī kā misiju laikmets, kur galvenā misiju bāze bija Francija. Veidojās jaunas kustības misiju atbalstam, kā arī ticīgie draudzēs ik dienas tika aicināti aizlūgt par misijām un misionāriem.

Pāvesta Leona XIII sekotājs bija Pījs X, kuram pontifikāta laikā bija jāatrisina divas problēmas: Baznīcas un valsts attiecības Francijā, kā arī “modernistu” radītā problēma, jo, neraugoties uz ultramontānisma uzplaukumu, modernā vēstures kritika, Bībeles studijas, kā arī zinātnes attīstība bija radījusi nemieru arī katoļu prātos.⁵⁵

Pirmais Pasaules karš uzlaboja katoļu situāciju, jo katoļu labdarības iestādes kara laikā sevi lieliski pierādīja. Arī pāvesta valdīšanas morālā un garīgā prestiža uzlabojumi nepalika bez ievērības. Lai gan Roma bija cīnījies pret deviņpadsmitā gadsimta kultūras attīstību, tomēr, kad šīs kultūras vērtības kara laikā nonāca krīzē, Baznīca izturējās ne tik anahroniski.

Īsumā raksturojot katoļu tradīciju pirms II Vatikāna koncila, jāpatur prātā pāvesta

⁵¹ Ibid., 670-671.

⁵² Ibid. 670.

⁵³ Ibid., 671-672

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Ibid., 674.

varas un ietekmes nostiprināšanās un pretenzijas uz nemaldīgumu, kopš viduslaikiem tautas garīgumā esošo uzskatu par Jaunavas Marijas bezvainīgo ieņemšanu iecelšana dogmas kārtā, daudzās procesijas un privātā dievbijība, kuras centrs bija tieši Marijas kulta, kā arī misiju darba attīstība. Milzīga nozīme pirmskoncila garīguma veidošanās procesā bija arī “modernisma draudiem”, nestabilai politiskai situācijai, kas šķīra Baznīcu no valsts un iezīmēja milzīgu plaisu starp sekulāro un sakrālo, starp Baznīcas akceptētu un “pareizu” un reliģiskos pamatus graužošu, kritisku, “svešu”, naidīgu un “neticīgu”. Tālaika garīgumu un reliģiozitāti caurstrāvoja centieni par katru cenu saglabāt Baznīcas autoritāti, nosargāt tradīciju no neticīgas pasaules (neatkarīgi no tā, vai par neticīgajiem tika saukti zinātnieki un pētnieki, valsts un baznīcas nošķiršanas atbalstītāji vai citu konfesiju pārstāvji) un ar dažādiem līdzekļiem – misijām, procesijām, aizlūgumiem un grēku izpiršanas aktiem – atgriezt dvēseles pie Dieva. Tikai ar II Vatikāna koncilu daudzas no šīm tendencēm tika mīkstinātas un aizsākās jauns dialogs, kurš pieļāva ekumēnisma iespēju, kļuva atvērtāks pasaulei ar tās problēmām un norisēm, kā arī mazināja milzīgo plaisu starp Baznīcu, garīdzniecību un ticīgajiem. Runājot katoļu teologa Hansa Kinga (*Hans Küng*) vārdiem, līdz II Vatikāna koncilam katoļu Baznīca centās saglabāt tās viduslaicīgo pret reformāciju vērsto nostāju, kas balstījās autoritāros noteikumos, disciplinārajos sodos un politiskā stratēģijā. Sastopoties ar 19. gadsimta modernisma, īpaši liberālisma un sociālisma draudiem, tā patvērās centralizācijas un birokratizācijas procesos.⁵⁶ Turklāt, pieņemot, ka pestīšanu var sasniegt arī citu reliģisko tradīciju pārstāvji,⁵⁷ II Vatikāna koncila uzdevums bija mazināt lielo spriedzi starp “savējiem” un “svešajiem”, poti, pareizi ticošajiem katoļiem un maldos ieslūgušajiem grēciniekiem, kurus jāatgriež ar misiju, lūgšanu, reliģisko rituālu, stingras askēzes un dažādu upuru palīdzību.

1.2. Terēze no Lizjē kā viena no pirmskoncila katolicisma vadošajām svētajām un garīguma modelis mātai Marijai Stefanai

Terēze no Lizjē ir viena no populārākajām svētajām pasaulē. Viņas autobiogrāfija guva milzu atsaucību pavisam drīz pēc autores nāves, un drīz vien tam sekoja arī viņas kanonizācija. Gan 20. gadsimta sākumā, gan arī mūsdienās Terēze no Lizjē popularitāte nav mainījusies, un viņa ir kļuvusi par vienu no trim sievieškārtas svētajām, kas tikušas

⁵⁶ Hans Küng, *Theology for the Third Millennium. An Ecumenical View* (New York: Doubleday, 1988), p.

10.

⁵⁷ Hans Küng, op.cit. 232.

pasludinātas par baznīcas doktori. Šis fakts, protams, tikai pastiprina šīs svētās lielo popularitāti un viņas mācības nozīmi. Latvijas kontekstā māsa Marija Stefana un viņas memuāri varētu būt tikpat nozīmīgi un interesanti, jo Marija Stefana ne tikai seko Terēzes mācībai, ne tikai pārstāv to pašu laikmetu, bet ir arī nopietna pretendente uz iecelšanu svēto kārtā⁵⁸. Māsa Marija Stefana tāpat kā Terēze no Lizjē pārstāvēja pirmskoncila katolicismu, proti, abu klostermāsu uzskatus un atziņas veidojusi katoļu tradīcija, kuru vēl nebija skārusi II Vatikāna koncila jaunievedumi un pārmaiņas. Daudzas lietas, kas abām klostermāsām bija ikdienišķas un pašas par sevi saprotamas, tagad ir stipri novecojušas un mainījušās, un to nedrīkst aizmirst, pētot un analizējot abu klostermāsu darbus un mācību.

Terēzes no Lizjē un māsas Marijas Stefanas memuāru salīdzināšana un kritiska analīze ir aktuāla vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, viņas abas ir spilgtas 19. gadsimta katolicismā izplatītu strāvojumu pārstāves, kuru darbi tiek lasīti arī mūsdienās un joprojām uzrunā lasītājus. Tieši šī piederība konkrētajam laika posmam ir jāņem vērā, lasot viņu darbus un vērojot, kā tie tikuši uztverti toreiz un tagad. Otrkārt, māsas Marijas Stefanas memuāru analīze var palīdzēt labāk izprast Latvijas katoļu tradīcijas pašreizējo situāciju, jo, pievēršot uzmanību memuāros esošai informācijai, kas bija aktuāla laikposmā pirms II Vatikāna koncila, ir iespēja labāk saprast, kā ir veidojies mūsdienu katolicisms Latvijā, kā arī pamanīt, kādi uzskati (pat ja tie ir jau novecojuši) joprojām ir aktuāli Latvijā. Treškārt, salīdzinot abu klostermāsu sacerējumus, kā arī pētot tos ideālus, uz ko abas tiecās, lasītājam paveras iespēja palūkoties uz šo fenomenu no feministiskās teoloģijas pozīcijām, pievēršot uzmanību tieši sievietes svētuma ideāliem un tam, kā šie sieviešu svētuma un sieviešu garīguma aspekti tikuši un tiek veidoti.

Kā jau tika minēts, māsa Marija Stefana pati uzsver to, cik liela nozīme viņas garīguma veidošanās procesā ir bijusi Terēzes no Lizjē autobiogrāfijai. To ilustrē šāds māsas Marijas Stefanas izteikums: “Vēl kāds vārds par sv. Tereziju n.J.B. Kad es jau strādāju kā skolotāja, manās rokās nāca grāmata sv.Terezijas “Dvēseles pārdzeivojumi”. Pirmo reizi es to lasīju. Mani viņa ļoti aizrāva. Es viņu lasīju un lasīju. Drīz gandrīz visu no galvas zināju. Man tik ļoti patika šī svētā.”⁵⁹ Runājot par svēto dzīvēm un hagiogrāfijām, jāpatur prātā svētuma politika. Kā norāda Eilīna Štencela (*Eileen J. Stenzel*), svēto dzīves burtiski nozīmē svētuma politiku un polemiku. “Eklesijas polemika, kas skar svētos, ir veidota ar vienu domu: popularizēt kā morālu vienu vērtību un izturēšanās veidu, un nosodīt citus modeļus kā

⁵⁸ Skat., piemēram, J. Pavlovskā “Es pati būšu puķe” un K. Springovičas “Aglonas ziedīņš”, kur atkārtoti tiek citēts arhibīskapa metropolīta Antonija Springoviča cerības māsas Marijas Stefanas personā reiz redzēt jaunu svēto - “mūsu pašu svēto Terēzi”.

⁵⁹ “Dzīves dziesma”, 29. lpp.

amorālus. Pēc savas dabas kanonizācija ir politiska. Kanonizējošās baznīcas rīcība pēc savas dabas ir politiska.”⁶⁰ Līdz ar to cilvēks, tiecoties pēc garīgās pilnveidošanās, ir spiests pielāgoties atzītiem svētuma standartiem un attīstīties atbilstoši konkrētās tradīcijas nosacījumiem, jo lielākoties tikai šāda atbilstība vai tās neesamība kalpo par orientieri un mērauklu. Tādējādi bieži vien ir grūti nošķirt uzskatu kopēšanu ar vēlmi iegūt svērtās statusu no uzskatu pārņemšanas un turpināšanas, vēloties pazemīgi turpināt tradīciju un nezaudēt garīgo orientieri. Līdz ar to Terēze no Lizjē kļuva par māsas Marijas Stefanas garīgo ideālu un orientieri, cenšoties sasniegt, realizēt un pilnveidot savu vēlmi kļūt svētai. Terēze no Lizjē šajā gadījumā kļuva par viņas orientieri un mērauklu, pēc kuras vadoties, varēja noturēties tradīcijas akceptētajā un leģitimētajā attīstības un pašrealizācijas jomā, nemitīgi saskaņojot savas vēlmes un mērķus ar Baznīcas atzītajām normām, kas padarīja viņas darbošanos un ideālus par “pieņemamiem” un “morāli atzīstamiem”.

1.2.1. Terēze no Lizjē: laikmets un ieskats biogrāfijā

Laiku, kad veidojās Terēze no Lizjē kā personība, klostermāsa un nākamā svētā, no laika, kad veidojās māsas Stefanas personība un garīgie ideāli, šķir tikai daži gadu desmiti.⁶¹ Līdz ar to abas klostermāsas lielā mērā var uzskatīt par laika biedrenēm, kuras saskārās ar vienādām garīguma attīstības prasībām, virzījās pretī vieniem un tiem pašiem ideāliem un pakļāvās vienādiem nosacījumiem, kuri diktēja svētuma standartus.

Lai gūtu pilnvērtīgāku priekšstatu par Terēzes no Lizjē un māsas Marijas Stefanas garīgumu veidojošiem faktoriem, ir jāieskatās Francijas tālaika politiskajā situācijā, jo tieši tā un tās ietekme reliģijā veidoja Terēzes no Lizjē personību un reliģiozitāti, un līdz ar to iespaidoja arī māsu Mariju Stefanu kā franču svētās sekotāju. 1789. gada revolūcijas rezultātā Francijas baznīcas privilēģētā pozīcija tika iedragāta. Daudziem baznīca saistījās ar monarhiju un netaisnīgu valdīšanu, daudzi katoļi saistīja Revolūciju ar bezjēdzīgām šausmām un slaktiņiem. Tomēr šāda krīze daudzus ticīgos mudināja darboties, lai atjaunotu baznīcas vienotību un godu, kuru, kā jau tas tika minēts, spēcīgi ietekmēja baznīcas pielīdzināšana monarhijas un valdošo aprindu pagrimumam.⁶² Turpretī tautas ticības dzīve ritēja ap euharistiskām procesijām, svētceļojumiem, draudzes misijām. Kļuva populāri klubi un

⁶⁰ Eileen J. Stenzel, “Rape and politics of Sainthood”// Elisabeth Schussler Fiorenza, *The Power of Naming. A Concilium Reader in Feminist Liberation Theology* (New York, SCM, 1996), 226

⁶¹ NBJ kongregācijas māsa Marija Stefana jeb īstajā vārdā Sofija Lazdāne ir dzimusi 1919. gada 20. augustā Daugavpils apriņķī, Nīcgales pagasta Rasnaču sādžā. Marija Franciska Terēze jeb Terēze no Lizjē ir dzimusi 02.01.1873. Mirst no tuberkulozes 1897.gada 30.septembrī.

⁶² Thomas R. Nevin, op.cit., 6.

organizācijas, kas sevī iesaistīja katoļu jauniešus. Francijas koloniālā impērija, ko aizsāka Napoleons III, turpināja augt arī Trešās Republikas laikā, kas sekmēja misionāru darbību. Tautā lielu popularitāti ieguva Marijas kulta, ko sekmēja arī Dievmātes parādīšanās dažādās Francijas vietās (piemēram, Lurda, Lasalete u.c.). Pāvests Pij IX definēja nevainīgās ieņemšanas dogmu 1854.gadā, kas bija svarīgs notikums katoļu dzīvē. Terēzes laika reliģiozitāti iespaidoja arī jansenisma⁶³ kustība, kas parādījās 17.gs. sākumā Francijā un saistījās ar Kornēlija Jansena un Žana Duveržē mēģinājumiem reformēt baznīcu.⁶⁴ 19. gadsimta katolicismā sevišķi iezīmējas centieni pievērsties ciešanām, imitējot Kristus ciešanas. Šī tendence īpaši ietekmēja franču katoļu sievietes, kuras uzskatīja par savu pienākumu atkārtot milzīgo upuri pie krusta, turklāt šis upuris netika nests viņu pašu pestīšanas labā, bet gan (un galvenokārt) viņu neticīgo līdzpilsoņu pestīšanas vārdā, kuru labā viņas labprātīgi izcietā sāpes, ciešanas, slimības, lai ar šo ciešanu palīdzību izpirktu savus neticīgos brāļus un māsas no ienaidnieka nagiem, ar kuru tika identificēta Republika, revolūcija, baznīcas un valsts šķelšanās, protestantisms un daudz dažādu citu parādību.⁶⁵

Terēze no Lizjē ir viena no daudziem kristīgās tradīcijas pārstāvjiem, kas centās atbildēt uz tādiem jautājumiem kā “kur ir Dievs” (sekas kristietības sašķeltībai protestantu grupās, kas nozīmēja, ka neviena baznīca vairs nevarēja pretendēt uz autoritatīvu statusu bez apšaubīšanas), turklāt jaunie zinātnes atzinumi norādīja, ka Dievs un eņģeļi neoperē ar visumu un pasauli, bet drīzāk jau tāls Dievs izstrādāja dabas likumus, pēc kuriem viss notiek. Rietumu pasaules norises liecināja, ka Dievs ir pārcēlies, bet varbūt pat vispār pazudis. Līdz ar to kristiešiem ir jāmeklē cits veids kā pieredzēt un dzirdēt Dievu, kā arī jauns veids, kā sekot Dieva gribai.⁶⁶

Politiskā nestabilitāte un pārmaiņas risinājās arī māsas Marijas Stefanās dzīves laikā: Latvijas neatkarības zaudēšana, karadarbība, baznīcas apdraudētais statuss un garīguma tendences, kas bija raksturīgas pirms II Vatikāna koncila – tas viss sekmēja Terēzes no Lizjē memuāru receptiju Latvijā, jo Francijas garīguma pieredze 19. gadsimtā daudzējādā ziņā

⁶³ Jansenisma kustība parādījās 17.gs. sākumā Francijā un saistās ar Kornēlija Jansena un Žana Duveržē mēģinājumiem reformēt baznīcu. Jansenisma kustība ļoti iespaidojās no Augustīna mācības. Augustīns vienmēr ir uzsvēris žēlastības pārsvaru pār dabu, taču jansenisms šo nostāju attīstīja vēl tālāk, attēlojot dabu kā pilnīgi samaitātu un paužot predestinācijas teoriju. Līdz ar to, iespaidojoties no jansenisma mācības, katolicisms pieņēma daudz striktākas, puritāniskas un askētiski stingras formas (Richard P. McBrien, *Catholicism: New Study Edition-- Completely Revised and Updated* (New York: HarperCollins Publishers, 1994.).

⁶⁴ Justo L. González, *A History of Christian thought. From the Protestant Reformation to the Twentieth Century* (Nashville: Abington Press, 1990), III: 340.

⁶⁵ Steffen Lösel. “Prayer, Pain, and Priestly Privilege: Claude Langlois’s New Perspective on Thérèse of Lisieux” in *Journal of Religion*, Jul 2008, Vol. 88 Issue 3.. p.274.

⁶⁶ Arthur Holder, ed., *The Blackwell Companion to Christian Spirituality* (Oxford: Blackwell Publishing, 2008), 141-142.

atklāja tās pašas aktualitātes un centienus, kas Latvijas iedzīvotājiem un baznīcai bija aktuāli neatkarības zaudēšanas laikā.

Ar Terēzes no Lizjē dzīvi un nāvi saistās arī dažādi brīnumi, ko ticīgie esot saņēmuši, pateicoties viņas lūgšanām un svētās aktīvai līdzdarbībai debesīs. Terēze no Lizjē pirms savas nāves esot apsolījusi likt nolīt rožu lietum. Pēc viņas nāves dažādās vietās cilvēki apgalvojuši, ka Terēze viņiem ir parādījusies. Viņas daudzās valodās tulkotā autobiogrāfija kļuva ārkārtīgi populāra. Ticīgie uzskatīja, ka Terēzes apsolītais rožu lietums bija brīnumi, kas esot notikuši ar Terēzes palīdzību un lūdzot Terēzes aizlūgumu. Šo brīnumu vidū bija dziedināšana, neticīgo atgriešanās, naudas ziedojumi cēliem mērķiem utml. Terēzei par godu tika ierīkotas svētnīcas, viņu godināja gan vienkārši ļaudis, gan arī cilvēki no smalkām aprindām. Tā, piemēram, Beļģijas kardinālam Mersjē, izcilam zinātniekam un garīdzniekam, slavenam ar I Pasaules karā izrādīto varonību, nāves brīdī līdzās atradās Terēzes no Lizjē svētbilde un relikvija. Viņas kulta bija tik plaši izplatīts un viņai tika piedēvēti tik daudzi brīnumi, ka mazāk nekā pēc trīsdesmit gadiem kopš Terēzes nāves viņa tika kanonizēta.⁶⁷

Marija Franciska Terēze ir dzimusi 02.01.1873. Viņa mira no tuberkulozes 1897.gada 30.septembrī.

Pēc iestāšanās Lizjē Karmelā kļūst par māsu Terēzi No Bērna Jēzus un No Svētā Vaiga, plašāk pazīstamu kā Terēzi no Lizjē. Pēc iestāšanās karmelītu ordenī viņa 1890.gadā saliek svētsolījumus. No 1893.gada novīču audzinātājas palīdzē.

1910.gadā sākas beatifikācijas – pasludināšanas par svētīgu - process. 1923.gada 25. aprīlī notiek beatifikācija.

1925.gada 17.maijā pāvests Pij XII Terēzi kanonizē ar vārdu Svētā Terēze no Bērna Jēzus un Svētā Vaiga. 1929.gadā Svētā Terēze tiek iecelta par ārzemju misiju un Krievijas aizbildni. 1947.gadā Svētā Terēze kļūst par Francijas patronesi līdzās Žannai D'Arka. Terēzes autobiogrāfija pirmoreiz tika publicēta 1899.gadā Lizjē.⁶⁸

Kad Terēzei bija nedaudz vairāk par četriem gadiem, viņa piedzīvoja mātes zaudējumu. Trieciens bija tik liels, ka Terēzei bija nepieciešami gandrīz desmit gadi, lai tiktu pāri sāpēm. Pēc mātes nāves Terēze īpaši pieķērās savai mātai Paulīnei, izvēloties viņu par savu otru mammu.⁶⁹ Arī pati Terēze savā autobiogrāfijā “Kādas dvēseles stāsts” piemin šo

⁶⁷ Kenneth Scott Latourette, “Christianity in Revolutionary Age” in *The Nineteenth Century in Europe. Background and the Roman Catholic Phase* (New York: Harper, 1958), Vol. I. 362.

⁶⁸ F.L.Cross. ed. *The Oxford Dictionary of the Christian Church* (Great Britain: Oxford University Press, 1974), 1350-1351.

⁶⁹ Federico Ruiz, “Thérèse and St. John of the Cross”, in Conrad De Meester, ed. *St. Thérèse of Lisieux: Her*

zaudējumu un viņas māsas Paulīnes iecelšanu par “otro mammu”.⁷⁰

Pārmaiņas Martēnu ģimenē turpinājās, jo 1877.gadā Luiss Martēns pārdeva savu mežģīņu biznesu un ģimenes māju Alensonā un kopā ar bērniem pārcēlās uz jaunu vietu – Busonē.

Terēzes māsa jeb otrā mamma Paulīne, viesojoties pie savas tantes, māsas Marijas no Vizitācijas klostera, sajūt vēlmi veltīt savu dzīvi klosterim, lai tādējādi pievērstos Dievam. Paulīne izvēlas Karmelītu kongregāciju Lizjē. Pēc dramatiskas šķiršanās no savas otrās mātes, Terēze pieķeras vecākajai mātai Marijai, kas kļūst par meitenes “trešo māti”.

Deviņu gadu vecumā Terēze tiek nodota audzināšanā benediktiešu klostera māsām.⁷¹ 1883.gadā kā reakcija uz atmiņām par Alensonu un zaudēto māti, Terēzes pārmērīgais jūtīgums izvērtās par nopietnu saslimšanu. Lieldienu periodā Terēzei sākās drudzis, bet ārsts nespēja noteikt diagnozi. Veselības stāvoklis arvien pasliktinājās, parādījās halucinācijas, krampji, vājums, anoreksija. 1883.gada 13.maijā Terēzes veselības stāvoklis aizvien pasliktinājās. Viņa murgoja, bez mitas sauca māti. Taču brīdī, kad viņas māsas sapulcējās ap viņas gultu, lai lūgtos, Terēze pēkšņi ieraudzīja Dievmātes vīziju. Tajā brīdī sāpes mitējās un notika dziedināšanas brīnums.⁷²

Laika gaitā psihiatrija izvirzīja savus skaidrojumus šai slimībai. Vienprātība bija cēloņa noteikšanā: otrās mātes zaudējuma izraisītais šoks atjaunoja īstās mātes sāpīgā zaudējuma pārdzīvojumu. Šie apstākļi sekmēja bērna personības lūzumu par labu saasināta jūtīguma izveidei. 1959.gadā doktors Gvairals (*Guayral*) paziņoja, ka Terēzei parādījās emocionāls kāpums kā regresijas⁷³ sekas, kā iemesls bija viņas mātes zaudējums un kuras netika kompensētas ar pietiekami saprātīgu audzināšanu.⁷⁴

Pati Terēze savā slimībā saskata Sātana darbus⁷⁵ – “atspēlēšanos” par to, ka Paulīne izvēlējās klosteri. Kā viņa pati izsakās, velns gribēja viņai atriebties par visu, ko viņas ģimene

Life, Times and Teaching. (New York 1998), 35

⁷⁰ Terēze no Lizjē, op.cit., 21.lpp.

⁷¹ Staņislavs Mozga, *Svēto dzīve* (Kanāda:Dzimtes Balss apgāds, 1963), 330.

⁷² Terēze no Lizjē, op. cit., 50.-51.

⁷³ Jēdziens “regresija” tiek lietots kā atgriešanās pie jau izietām attīstības stadijām (Golovin S. J., *Slovarj praktičeskogo psihologa* (Moskva: AST, 2001), s.560.) Šī Terēzes no Lizjē dzīves pieredze sevī ietver saskaršanos ar ciešanām, kas atstāja pietiekoši spēcīgu iespaidu un rada izpausmi vēlākā dzīves posmā: “No psiholoģijas viedokļa – cilvēka dziļākie pārdzīvojumi tiek izstumti zemapziņā, tādējādi uz laiku darbojas kā psiholoģisks aizsargmehānisms. [...] Taču šāds dabas sniegts aizsargmehānisms neatrisina problēmu. Cilvēkam pēc kāda laika ir jāatgriežas pie tās kā pie smagas psiholoģiski motivētas darbības – pārdzīvojuma, kurā, risinot problēmas, viņš nonāk pie jaunas atziņas, izpratnes un jēgas.” (Marika Vidnere, “Sāpju ceļš garīgumā”// *Ceļš Nr.52*. (Rīga: Klints, 2000) 153.lpp.)

⁷⁴ Federico Ruiz, op.cit., 59.

⁷⁵ Terēze no Lizjē, op. cit., 33.

viņam nodarīs nākotnē.⁷⁶

Nākamais trieciens, ko piedzīvoja Terēze, bija viņas māsas Marijas izšķiršanās iestāties karmelītu klosterī.⁷⁷

Runājot par mistisku pieredzi, tad jānorāda, ka Terēze jau bērnībā pieredzēja ko tādu, ko ir iespējams dēvēt par vīzijām. 1879. vai 1880.gadā kādā vasaras dienā Terēze dārzā ierauga vīrieti, pilnībā līdzīgu viņas tēvam, kas tobrīd atradās izbraukumā. Pati Terēze raksta: “Manu dvēseli uzreiz pārņēma pārdabisku baiļu sajūta. [...] Tas viss turpinājās acumirkli, taču iespidās man sirdī tik dziļi, ka arī tagad, kad pagājuši 15 gadi, atmiņas ir dzīvas, it kā redzētais joprojām būtu acu priekšā.”⁷⁸ Toreiz, lai pārliecinātu Terēzi, ka dārzā neviena nav, māsas un aukle pārmeklēja apkārtni. Atceroties šo mistisko pieredzi, Terēze to saistīja ar drīzo tēva slimību.⁷⁹

Terēzes iestāšanās klosterī kļūst ne tikai par savdabīgu ģimenes tradīciju turpinājumu, bet arī pašas Terēzes ilgu piepildījumu. Pati Terēze raksta, ka jau bērnībā, saņemot pirmo Komūniju, par viņas mērķi kļuva svētums. “Tā, lasīdama par patriotiskajiem darbiem, ko paveikušas Francijas varones, sevišķi par ŽANNU D'ARKU, es jutu lielu vēlēšanos viņas atdarināt. [...] Mīļais Dievs man iedvesmoja izjūtas, kuras tikko aprakstīju. Tāpat Viņš man lika saprast, ka mana personīgā *godība* neparādīsies mirstīgo acīm, ka tā nozīmēs kļūt par lielu *Svēto!!!*”⁸⁰

Klosterī visbiežāk izmantotās grāmatas bija Ķempenes Toma darbs “Sekošana Kristum” un Bībele, taču tika lasīti arī Sv. Avilas Terēzes un Sv. Jāņa no Krusta mistiskie darbi. Lai gan Lizjē Karmels sevišķi bija iecienījis Avilas Terēzes darbus, tomēr Terēzi īpaši aizrāva Jāņa no Krusta darbi, atsaucies uz kuriem parādās arī viņas autobiogrāfijā.

Jau bērnībā Terēzi mocīja dažādas veselības problēmas, un klosterī viņas veselība tikai pasliktinājās, līdz beidzot viņa saslima ar tuberkulozi.

1896.gada 2.aprīlī – Lieldienu periodā Terēzei pirmo reizi parādās tuberkulozes pazīmes. Viņa pati savā autobiogrāfijā raksta: “Es nezināju, kas tas ir, bet domāju, ka varbūt miršu, un mana dvēsele piepildījās ar prieku.”⁸¹

Jāpiezīmē, ka tieši ar slimības parādīšanos iezīmējās arī nākamais posms Terēzes dzīvē – “*tumšā nakts*”. Taču ir jāuzsver, ka tieši šajā - slimības - posmā jēdziens “*tumšā nakts*” kļūst par galveno bāzi viņas cīņai gan ar slimību, gan ar ticības krīzi, ko pati Terēze traktē tikai un

⁷⁶ Federico Ruiz, op.cit. 59.

⁷⁷ Ibid., p.55.

⁷⁸ Ibid., p.43.

⁷⁹ Ibid., p.40.

⁸⁰ Terēze no Lizjē, op. cit., 53.

⁸¹ Terēze no Lizjē, op. cit., 182.

vienīgi kā mistiskas dabas pieredzi.

Saskatot Terēzē sevišķas garīgas dotības un svētumu, klostera priekšniece viņai pavēl rakstīt atmiņas par savu dzīvi. Terēze pabeidza rakstīt jūlija sākumā, un nomira 30.septembrī. Nākamajos mēnešos raksti tika savākti vienkopus un sagatavoti publicēšanai, kas notika tieši gadu pēc Terēzes nāves – 1898.gada 30.septembrī. Taču pirms publicēšanas tika izdarītas korekcijas, un 1956.gada kritiskais izdevums atklāj, ka tika izdarīti vairāk par septiņiem tūkstošiem labojumu: dažas daļas tika pārrakstītas, citas izdzēstas, tika ievietotas veselas atkāpes, ko nebija sarakstījusi pati Terēze. Faktiski, trešdaļa no visa teksta tikusi izgriezta pirms publikācijas. Un tas veido tekstuālu un kritisku problēmu, kas kļūst par pamatu “dievbijīgās viltošanas” teorijai.⁸² Kad 1945.gadā pirmie zinātnieki ienāca Karmela arhīvā, lai pētītu Terēzes rakstīto, viņi atrada manuskriptu briesmīga stāvoklī. Labojot Terēzes gramatiku un pareizrakstību, pārveidojot viņas rakstības izplūdušo stilu, Paulīne bija pamatīgi labojusi un pārveidojusi oriģinālu. Daudzas puķainas frāzes, ko plašā sabiedrība uzskatīja par Terēzes rakstīšanas stilu, patiesībā pieder Paulīnei. Selīna, savukārt, palīdzēja ar šķērēm un skrāpi, vārda tiešā nozīmē izgriežot un izskrāpējot veselas atkāpes, kas šķita atklājam nenoziņīgas detaļas par ģimenes dzīvi vai vienkārši bija “nesvētas”. Ar Paulīnes atļauju, bet tikai pēc viņas nāves, 1956.gadā raksti tika publicēti kā autobiogrāfiskie manuskripti, kas bija sadalīti daļās A, B, C. 1972.gadā nāk klajā jauns izdevums, kas sevī ietver Terēzes pašas vārdus.⁸³

Šeit ir jāpiezīmē, ka arī Terēzes mūža izskaņa risinājās 19. gadsimta teoloģisko uzskatu un garīgo ideālu iespaidā, un viens no svarīgākajiem nosacījumiem garīguma pilnveidošanās procesā bija stingri un bez piekāpšanās ievērot askēzi. Kad Terēze vairs nespēja izpildīt ķermeņa darbības bez sāpēm un izjuta nemitīgu smakšanu, vēma asinis un izcieta briesmīgas sāpes – tas viss viņai lika lūgt pārējās māsas lūgties par viņu, jo, kā viņa pati teica, sāpes bija tik stipras, ka viņa varēja sajukt prātā. Viņa pat lūdza, lai māsas neatstātu indīgas zāles viņas tuvumā. Vēl viņa piebilda, ka, ja viņa neticētu, tad ne mirkli nevilcinātos atņemt sev dzīvību.⁸⁴

Lai gan Terēzes no Lizjē ticības krīze, ko izraisīja slimības radītas fiziskas ciešanas, bieži vien tiek pielīdzināta tam, ko mistiskajā teoloģijā pazīst ar jēdzienu “tumšā nakts”, viņas agonijai un pašnāvības kārdinājumam bija maz kopīga ar Jāņa no Krusta aprakstu “nāvei no Mīlestības”. Izciešot slimības pēdējo posmu, Terēzei bija 24 gadi, bet Jāņa no Krusta darbus viņa bija lasījusi kopš 18 gadu vecuma ļoti maz, tādējādi ideju par nāvi viņa ir smēlusies

⁸² Rohrbach Peter-Tomas, *The Search For St.Thérèse* (New York: Dell, 1963), 177-178.

⁸³ Patricia O'Connor, *In Search of Thérèse*, op.cit.,190.

⁸⁴ Ibid., 79.

pamatā tikai no Evaņģēlijiem, kas bija viņas primārā lasāmviela, un, konkrētāk, no Jēzus piemēra.⁸⁵ Turklāt viņas ciešanas tikai pastiprināja tālaika askēzes ideāli, kuriem ārkārtīgi stingri un pat varētu teikt fanātiski sekoja klostera priekšniece Māte Marija de Gonzaga. Viņu ārkārtīgi spēcīgi bija ietekmējusi tālaika reliģisko kopienu filosofija: pazemojumi stiprina dvēseli. Šīs priores laikā Karmela ideāls bija dzelzs krusti un šaustīšana ar nātrēm. Arī “Karmela dārgumi”, grāmata, kas gadsimtiem ilgi noteica Karmelītu aicinājumu, sevī ietvēra vārdus, kas apstiprināja priores viedokli: “...Karmela Ordeņa mērķis ir godināt Pestītāja iemiesošanos un pazemojumus, un savienot sevi cieši ar Vārdu, kas tapis miesa, un slavēt Dievu, imitējot Viņa apslēpto dzīvi, ciešanas un upuri.”⁸⁶ Tādējādi, lūdzoties par grēciniekiem, upurējot sevi dievišķai taisnībai par viņiem, ieņemot viņu vietu caur krustāsistu un nošķirtu dzīvi, ar gandarījumiem, ko viņi vēl nav izdarījuši...karmelīta uzdevums ir turpināt un savā veidā papildināt Jēzus Kristus starpnieka darbu...”⁸⁷

Tāpat arī Ķempenes Toma teiktais “Kristus atdarināšanā” par to, ka labāk ir izravēt savus netikumus tagad, nekā tos paglabāt šķīstīšanai nākotnē, bija tālaika izplatīts uzskats, ko pārstāvēja arī māte Marija de Gonzaga. Lai izravētu cilvēku uzvedību dēvētu par “vainām” un grēkiem”, tieši gandarīšana, gavēnis un pazemojumi bija ceļš uz pilnību. Arī pati priore, dzīves beigās izciešot smagu slimību, teica, ka ciešanas ir lieliskas, jo caur tām mēs parādām Dievam savu mīlestību un pateicību. Vadoties pēc šīs nostājas, māte de Gonzaga aizliedza Terēzei viņas dzīves pēdējās nedēļās injicēt morfiņu, pat Terēzes pēdējās stundās, kas bija tik šausminošas, ka māsa Marija no Trīsvienības pameta slimnieces istabu, jo nesēja vairs izturēt piedalīšanos “šajā sāpju pilnajā izrādē”.⁸⁸

Pēc septiņiem gadiem, kad pati priore mira no vēža, arī viņa pati atteicās no morfiņa. Kā norāda Patrīcija O'Konore (*Patricia O'Connor*): “Spriest par Māti Mariju de Gonzagu kā par nežēlīgu un sadistisku nozīmē modernos pieņēmumus pārcelt agrākajos laikos.”⁸⁹

Pati Terēze pieredzēja kādu starpgadījumu saistītu ar mērdēšanos. Parasti priore neļāva Terēzei izmantot gandarīšanas instrumentus, jo Terēze bija ļoti jauna, tomēr savas klostera dzīves pašā sākumā Terēze saņēma atļauju nēsāt žuburainu dzelzs krustu tieši uz miesas, zem apģērba. Taču kādu dienu šis krusts iedūrās miesā dziļāk, un Terēze ne tikai bija spiesta likties gultā un ārstēties, bet šī dūriena rēta palika mēnešiem ilgi. Tas lika viņai saprast, ka Dievs negrib nedz no viņas, nedz no mums saņemt lielas pašmērdēšanās, un šī slimība bija tam

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid., p. 84

⁸⁸ Ibid., 84-85

⁸⁹ Ibid., 86.

pierādījums. Un pati Terēze brīdināja māsu Paulīnu, ka paši bargākie gandarījumi itin viegli var sajaukties ar dabisku apmierinājumu.⁹⁰

Jāpiezīmē arī, ka, sākoties pirmajām asins atklepošanas pazīmēm 1896. gada aprīlī, māsa Marija no Trīsvienības aizgāja pie Mātes de Gonzagas, lai lūgtu atļaut Terēzei palikt gultā rīta lūgšanu laikā, taču Māte neļāva, norādot, ka agrāk nebija pat pieļaujams, lai kāds neierastos uz lūgšanām, un ja Terēzei ir tik slikti, tad lai viņa pati atnākot pateikt to. Tieši dēļ Mātes de Gonzagas Terēzi aprūpēja nevis viņas radnieks, ārsts Francis La Nēls (*Francis La Néele*), bet gan Karmela regulārais ārsts de Kornjērs (*de Cornière*), kam priekšniece uzticējās. Kad augusta beigās tuberkuloze jau skāra Terēzes zarnas un Terēze izjuta pašnāvības kārdinājumu, ārsts Korinjērs bija atvaļinājumā. Nedēļu priekšniece atteicās izsaukt ārstu la Nēlu. Kad ārsts tomēr tika atsaukts, viņš veltīja ārkārtīgi skarbus vārdus de Gonzagai. Arī septembrī viņa atteicās izsniegt atļauju morfija injekcijām, taču, kā liecina Terēzes māsa Selīna, šis lēmums nebalstījās nežēlībā, bet gan uz domas par to, ka sedatīvi ir aizliegti kā nešķīstība. Tomēr ziemas laikā viņa lika Terēzei katru dienu izsniegt gabaliņu šokolādes, kā arī apgādāja viņu ar kāju sildītāju. Kādā sarunā ar māsu Mariju no Trīsvienības priekšniece pat izteicās, ka, ja būtu jāizvēlas priore no viņu kongregācijas, tad viņa nekavējoties izvēlētos māsu Terēzi, neskatoties uz viņas jaunību, uzsverot, ka viņa visās lietās ir pilnīga.⁹¹

19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma garīgie standarti ietekmēja ne tikai askēzes pakāpi, kas tika ievērota ticīgo vidū, bet arī rakstniecības stilu. Līdz ar to, runājot par redakcionālām izmaiņām Terēzes no Lizjē autobiogrāfiskajos manuskriptos, ko veica ar klostera priekšnieces ziņu, jāņem vērā tēva Fransuā no Svētās Marijas, kurš palīdzējis izstrādāt jaunu, tekstuāli kritisku autobiogrāfisko manuskriptu izdevumu, teikto, ka “19. gadsimta beigās, laikmetā, kad tik liela vērība tika pievērsta literārajam stilam un pieņemtajām rakstības normām, nemaz nebūtu bijis iespējams izdot jaunas, nepazīstamas mūķenes rokrakstu burtnīcas bez labojumiem un noteiktām izmaiņām; pretējā gadījumā pastāvētu risks padarīt sv. Terēzes no Bērna Jēzus bagāto garīgo mantojumu par smieklīgu un aizšķērsot ceļu tā izplatībai.”⁹²

1.2.2. Terēzes no Lizjē mācība un uzskati

Džoanna Volski Kona (*Joann Wolski Conn*) norāda, ka Terēzes kanonizācijas process, tāpat kā visi kanonizācijas procesi tika veidots, lai pierādītu viņas īpašos “varonīgos tikumus”,

⁹⁰ Ibid., 89.

⁹¹ Ibid., 169.

⁹² Terēze no Lizjē, *Autobiogrāfiskie manuskripti* (Rīga: KALA Raksti, 2007), VII lpp.

taču pati Terēze šādu svētuma ideālu, kur priekšplānā tiek izvirzīts kaut kas pārdabisks un neparasts, noliedza.⁹³ Volski Kona turpina, uzsverot, ka Terēze tikai vienu reizi savos memuāros runājusi par varonību, proti, kad aprakstīja savu kvēlo vēlmi veikt visus iespējamus varoņdarbus, lai apliecinātu Jēzum savu mīlestību, Taču visbeidzot viņa izvēlējās būt mīlestība, tātad, kaut kas *apslēpts*. Līdzīgi arī Terēzes apslēptība kanonizācijas procesā tika pasniegta kā savdabīga “mazā varonība”, uzsvaru liekot uz varonību mazās lietās. Taču viņas apslēptība un vienkāršība lieliski atklājās viņas attieksmē pret 19. gadsimta askēzes ideāliem - “skarbās kāpnēs uz pilnību”. Tā vietā, kā norāda Volski Kona, Terēze izvēlas kaut ko tam laikam novatorisku, proti, liftu.⁹⁴

Turklāt, jāņem vērā, ka deviņpadsmitā gadsimta misiju darbs bieži vien tika traktēts kā “tumsā mītošo apgaismošana” un kā “nožēlojamo pagānu atbrīvošana no viņu nezināšanas”⁹⁵, un Terēze šajā kontekstā piedāvā jaunu perspektīvu: viņa uzsver, ka Baznīca pirmām kārtām ir mīlestība, līdz ar to misijas darbam jābūt šīs patiesās mīlestības izpausmei.⁹⁶ Un Terēze uzsver sevi kā māsu grēciniekiem, un mūža beigās izciešot ticības grūtības, viņa atklāj, ka ir kā māsa vienota ar visiem tiem, kas netic.⁹⁷

Volski Kona, runājot par Terēzes no Lizjē garīgo attīstību, izmanto paštranscendences jēdzienu.⁹⁸ Autore atsaucas uz Bernarda Lonergana (*Bernard Lonergan*) analīzi, saskaņā ar kuru paštranscendence notiek brīdī, kad cilvēks atsaucas uz cilvēka gara radikālo vēlmi uzdot jautājumus saistībā ar patiesību, jēgu un mīlestību.⁹⁹ Šajos jēgas meklējumos cilvēks neapstājas, ieguvīs pirmo iespējamo atbildi; šie meklējumi liek meklēt kritiskus pierādījumus un veidot dziļāku izpratni. Un izšķirošie paštranscendences brīži arī ir tas, ko mēdz dēvēt par reliģisko pievēršanos¹⁰⁰. Pati Terēze par savu “pilnīgo pievēršanos” dēvē 1886. gada Ziemassvētkos pieredzētās iekšējās pārmaiņas, kad viņa atbrīvojās no pārlieku lielā jūtīguma, kļūstot daudz nobriedušāka un emocionāli stabila. Džoanna Volski Kona norāda, ka pati Terēze šo pievēršanos uztver kā reliģisku pārdzīvojumu, tomēr šī pieredze daudz precīzāk būtu saprotama kā morāla pievēršanās. Tas nenoliedz konkrētā notikuma reliģisko

⁹³ Joann Wolski Conn, *Therese of Lisieux: A Perspective*. //Women's Spirituality: Resources For Christian Development. Ed. By Joann Wolski Conn. New York: Paulist Press, 1986. 320-321.

⁹⁴ Ibid., 321.

⁹⁵ Ibid., 322.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Joann Wolski Conn, Walter E. Conn, “Conversion as Self-Transcendence Exemplified in the Life of St. Thérèse of Lisieux”, in *Spirituality Today*. (Winter 1982, Vol. 34, No. 4), pp. 303-311. (<http://www.spiritualitytoday.org/spir2day/823442conn.html>)

⁹⁹ Skat. Bernard Lonergan, *Method in Theology* (New York: Herder&Herder, 1972.)

¹⁰⁰ Šeit angļu valodas *conversion* es tulkoju tieši kā reliģisko pievēršanos, ņemot vērā konkrētā darba ievirzi un tematiku.

nozīmi, taču savā būtībā iezīmē būtisku virziena un orientiera maiņu Terēzes dzīvē.¹⁰¹ Šeit jāatzīmē, ka morālā pievēršanās ir uzmanības novēršana no pašlabuma un vēlēšanās piepildīt dzīvi ar vērtībām. Šajā notikumā Terēze iziet no bērnības un sāk pieaugt, turklāt šajā notikumā izkristalizējas brīvība un izvēles iespēja.¹⁰² Tomēr šāda morālā pievēršanās vēl nebūt nav morālā pilnība, un tikai ar laiku Terēzes pievēršanās, kas ir pakāpenisks process, pārvēršas bezierunu mīlestībā, kas kļūst par Terēzes paštranscendences realizāciju¹⁰³, un 1895. gada 9. jūnijā viņa sevi pilnībā upurē Dievam, kļūstot par žēlsirdīgās mīlestības dedzināmo upuri.¹⁰⁴ Lai gan šī sevis veltīšana parādās kā mocekļība, tomēr Terēze šajā rīcībā atklāj ko jaunu. Viņas upuris ir mīlestības upuris, kas atšķiras no vairuma upuru, ko Terēzes laikā Dievam veltīja klostermāšas, sevi atdodot Dievam kā izpirkuma upuri ateisma un sekularizācijas sekām.¹⁰⁵ Un Terēzes upuris balstās jaunā atziņā par to, cik ļoti Jēzus alkst un ilgojas pēc cilvēku mīlestības, un šāda mīlestības izpratne Terēzi pavada cauri ticības mokām un līdz pat viņas nāves brīdim.

Terēzes uzskatus ietekmēja arī tādi garīgi strāvojumi kā franču garīguma skola, kuras spilgts pārstāvis bija Pjērs Beruls¹⁰⁶, kas lielu uzsvaru lika uz Trīsvienības dievišķo personu, priekšplānā izvirzot Kristu, dziļu Marijas pielūgsmi, kā arī pauda nepieciešamību atjaunot priesterību.¹⁰⁷ Šīs tēmas ietekmējušas arī Terēzes manuskriptu noskaņu. Turklāt kā savdabīga reakcija uz jansenisma idejām, kas joprojām ietekmēja franču garīgo pasauli, Terēze savos memuāros uzsver mīlestību, paļāvību uz dievu un vienkāršību savas garīgās pilnveidošanās un attiecībās ar Dievu.

Tāpat kā reakcija uz pārlietu organizētu un intelektuālu disciplinētību garīgajā dzīvē parādījās kviētisms. Tas uzsvēra rezignāciju un tīro Dieva mīlestību¹⁰⁸, taču tas pārlietu

¹⁰¹ Joann Wolski Conn, Walter E. Conn. *Conversion as Self-Transcendence Exemplified in the Life of St. Thérèse of Lisieux*, op.cit., 303-311.

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Ibid.

¹⁰⁴ Kā vēlāk tas tiks aplūkots, šāda pakāpeniska pievēršanās un paštranscendences realizācija parādās arī māšas Marijas Stefanās pieredzē.

¹⁰⁵ Joann Wolski Conn, Walter E. Conn. *Conversion as Self-Transcendence*, op. cit.

¹⁰⁶ Franču garīguma slolas pārstāvju vidū bija kardināls Pjērs de Beruls (*Pierre de Bérulle*), Žans Žaks Oliers (*Jean-Jacques Olier*), Džons Ods (*John Eudes*) un māte Madlēna no Svētā Jāzepa (*Madeleine de Saint-Joseph*). Skola liek uzsvaru uz dvēseles galvenais uzvars ir uz adorācijas stāvokli, kurā dvēsele visur un vienmēr atzīst Dieva diženumu un dievišķo labumu. Adorācijai seko piederība Jēzum, un trešais aspekts ir sevis noliegšana, atbrīvojoties no savām ego vēlmēm. Trešā aspekta spilgtākais pārstāvis ir Jaunava Marija. Franču garīguma skola ietekmēja Romas katoļu tradīciju, sākot no 17. gadsimta un līdz pat 20. gadsimta vidum. (William M. Thompson. *Berulle and the French School: Selected Writings (Classics of Western Spirituality)* (New Jersey: Paulist Press, 1989), XVI-XVIII

¹⁰⁷ Leopold Glueckert, "The World of Thérèse: France, Church and State in the Late 19th Century" In John Sullivan, ed. *Carmelite Studies V: Experiencing St. Thérèse Today* (Washington, 1990), 10-27.

¹⁰⁸ Dieva pastāvīgais mīlestības stāvoklis, kas ir pilnībā tīrs un to nevada savtīga interese, tam nepiemīt bailes no soda vai alkas pēc atalgojuma. Šādā stāvoklī dvēsele mīl Dievu paša Dieva dēļ, un dvēsele šajā mīlestībā

noniecināja cilvēka līdzdarbošanos un cēla neslavu kontemplācijai. Terēze no šā strāvojuma paņēma vienīgi padošanos un pilnīgu ļaušanos Dievam, ko viņa integrēja praktiskajā mīlestībā, kas fokusējās uz Jēzus cilvēcību. Vēl viena garīga kustība, kas radās kā reakcija pret apgaismību, bija piētisms, kura galvenās iezīmes bija attālināšanās no filosofijas, zinātnes un politikas, tā vietā koncentrējoties uz dievbijību. Tomēr arī šajā gadījumā Terēze gājusi savu ceļu, manuskriptos koncentrējot galveno uzmanību uz Svētajiem Rakstiem un izvairoties no lūgšanu grāmatu frāzēm vai kultiem.¹⁰⁹

Terēzes manuskriptos nav atrodamā garīguma akadēmisks attēlojums. Drīzāk jau pati viņas dzīve ir garīguma paraugs un veids, kā pārējiem parādīt svētumu.¹¹⁰ Viņa bija sava laikmeta pārstāve, kas vai nu atbildēja, vai noliedza tālaika vēsmas. Gan pirms klostera, gan klosterī viņa bija daudz lasījusi. Terēze lieliski pārzināja Kempenes Toma darbu "Sekošana Kristum", un pēc svētsolījumu salikšanas viņa sāk sekot Kristum pavisam konkrēti, nebēgot no Krusta noslēpuma.¹¹¹

Laikposmā no 1892. līdz 1895. gadam viņas vārdos ieskanas jauni akcenti. Terēze joprojām vēlas būt pilnīgi vienota ar Jēzu un ņemt līdzdalību dvēseļu pestīšanā, "taču domas vairs nekoncentrējas uz vienotību ciešanās". Šajā posmā viņa meklē citus līdzekļus, kā līdzdarboties Pestīšanas noslēpumā. Kopš 1892. gada viņas uzmanību īpaši saista Evaņģēlijs, bet arī svētā Jāņa no Krusta mācība, ko viņa jau iepriekš bija iepazinusi (jau no 15 gadu vecuma).¹¹² Runājot par Jāņa no Krusta ietekmēm, Frederiko Ruizs (*Frederico Ruiz*) norāda, ka Terēzes memuāros spāņu mistiķa mācība iegūst jaunu pavērsienu, un notiekti jāpievērš uzmanība tam, ka attiecībā uz mistisko dzīvi Terēze daudz ko noklusē, kā arī attīsta pati savas idejas attiecībā uz pamestību un upuri. Tāpat Jāņa no Krusta mācība par tumšo nakti Terēzes pieredzē tiek piemērota viņai laikmeta situācijai, kur šī nakts tiek pielīdzināta ateisma un materiālisma pieredzei.¹¹³ Tāpat Heidens Viljamss norāda, ka Terēzei no Lizjē piedēvētās mācības nosaukums, proti, "garīgā bērnība", viņas manuskriptos ne reizi neparādās, bet to pirmo reizi noformulē māte Agnese no Jēzus, un tas notiek 1907. gadā.¹¹⁴

nemeklē pašlabumu, pilnveidošanos vai laimi. (skat. *The Original Catholic Encyclopedia* <http://oce.catholic.com/index.php?title=Quietism>)

¹⁰⁹ Hayden Williams Fr OFM Cap, *St. Thérèse of Lisieux: Life and Spirituality* (http://www.mir4malta.org/docs/st_therese_lisieux_life_spirituality.pdf).

¹¹⁰ Francois Jamart. *Complete Spiritual Doctrine of St. Thérèse of Lisieux*. (New York: Alba House, 1961), 149.

¹¹¹ Terēze no Lizjē, op.cit. XXVI

¹¹² Ibid., XXVII

¹¹³ Federico Ruiz, *Thérèse and St. John of the Cross*, op.cit., 116.

¹¹⁴ Hayden Williams, op.cit.

Tādēļ kā Terēzes garīgās dzīves pamatus ir iespējams izcelt šādus orientierus viņas ticībā: Dieva aicinājuma noslēpums, mīlestība būtība, pilnība, svētdarīšanas noslēpums, Dieva apredzība.¹¹⁵

Ja runā par Terēzes no Lizjē mācību, noteikti uzmanība jāpievērš arī tam, kā šī mācība tika uzņemta. Džoanna Volski Kona norāda uz vairākām problēmām, kas ietekmē sievietes garīgumu (un neizbēgami arī tā uzņemšanu un attēlojumu): pirmkārt, sievietēm atvēlētās nobriedušās cilvēcības vai garīguma iespējas ir ierobežotas. Briedumam nepieciešamā attālināšanās no pakļaušanās pretī autonomijai, kas sevī ietver sevis pieņemšanu, pašpaļāvību un spēju sevi vadīt, tradicionāli netiek atvēlēta sievietēm, kurām vairāk atvēl un uz kurām attiecina pakļaušanos, pasivitāti un nevirzīšanos pretī autonomijai. Otrkārt, kristīgā mācība laika gaitā ir devusi ievērojamu ieguldījumu, lai veicinātu šos ierobežojumus. Treškārt, problēma slēpjas tajā, ka bieži vien ticīgie izjūt nepieciešamību citādāk traktēt un pārveidot vispārēji pieņemtu kristīgo tradīciju.¹¹⁶ Līdz ar to šīs iezīmētās problēmas ir attiecināmas arī uz to, kā Terēzes no Lizjē mācība tiek uztverta un skaidrota.

1.2.3. Terēzes no Lizjē popularitāte ticīgo vidū un viņas garīgie sekotāji

Terēze no Lizjē (1873.-1897.) ir ievērojama gan ar to, ka 1997.gada 19.oktobrī tika pasludināta par Baznīcas doktori, tādējādi kļūstot par trešo sievieškārtas svēto (Tādējādi ierindojoties starp Avilas Terēzi un Katrīnu no Sjenas), kam tiek piešķirts šāds tituls, gan arī ar savu mācību par „*mazo ceļu*”, kas garīgumu un ticības attīstību padara par visiem pieejamu, neatņemamu ikdienas sastāvdaļu. Turklāt Terēzes no Lizjē autobiogrāfija un garīgums ir spēcīgi ietekmējis Latvijas Romas katoļu baznīcas pārstāvi — māsu Mariju Stefanu un viņas garīgumu. Autobiogrāfijā „Kādas dvēseles stāsts” Terēze no Lizjē ne tikai sniedz ieskatu savas dzīves notikumos, bet arī uzskatos par garīgo attīstību, lūgšanas dzīvi un mistisko pieredzi. Būdama 19. gadsimta franču katolicisma pārstāve, Terēze savā autobiogrāfijā netieši sniedz ieskatu arī sava laikmeta izpratnē par reliģiju, lūgšanu un garīgo pilnveidošanos. Runājot par Terēzes no Lizjē biogrāfiju, ir būtiski pievērst uzmanību sekojošiem aspektiem. Pirmkārt, Terēzes personība un reliģiskie uzskati veidojās, iespaidojoties no jansenisma kustības un no tā laika garīgajiem strāvojumiem. Otrkārt, līdz II Vatikāna koncilam bija atlikuši septiņdesmit gadi, līdz ar to Terēzes laikā nebija notikušas daudzas reformas un attieksme pret ticības dzīvi un katoļu tradīciju bija konservatīva. Treškārt, Terēzes

¹¹⁵ Terēze no Lizjē, op. cit. XXXV

¹¹⁶ Joann Wolski Conn. “Women's Spirituality: Restriction and Reconstruction” in Joann Wolski Conn, ed. *Women's Spirituality: Resources for Christian Development* (New York: Paulist Press, 1986), 10.

autobiogrāfija pirms publicēšanas tika rediģēta, „uzlabota” un pieslīpēta atbilstoši tālaika reliģiskajiem ideāliem un izpratnei par to, kādai ir jābūt katolietei, klostermāsai, iespējamajai svētajai un sievietei Romas katoļu baznīcā. Pēc Terēzes nāves viņas autobiogrāfija klostera priekšnieces un māsu redakcijā guva milzīgu popularitāti un tika iztulkota arī latviešu valodā.¹¹⁷

Lai arī Terēzes no Lizjē autobiogrāfija ātri kļuva populāra Latvijā, tomēr līdz pat 2007. gada vasarai netika veikts jauns dienasgrāmatas tulkojums, kas balstītos autobiogrāfijas oriģinālā. Joprojām plaši bija pieejama 1956. gadā izdotā “Kādas dvēseles stāsta” (Svētā Terēze no Bērna Jēzus. *Kādas dvēseles stāsts. Padomi un atmiņas*. Tulkojis Jāzeps Trizna Bruģē: De Tempel, 1956) versija, kas neatbilst oriģinālam. Tādējādi visu šo laika periodu lasītājs, iepazīstoties Terēzes no Lizjē autobiogrāfijas tulkojumu vai interpretācijām, kas pieejamas latviešu valodā, sastapās ar 19. gadsimta reliģiozitāti un rediģēto teksta versiju, netiekot iepazīstināts ar mūsdienās pieejamo teoloģisko literatūru par Terēzi no Lizjē, viņas laikmetu, mācības niansēm, kā arī ar kritisku autobiogrāfijas analīzi. Līdz ar to lielā mērā Latvijas kontekstā mūsdienās Romas katoļu tradīcijas garīgais mantojums turpina pirms II Vatikāna koncila aktuālu tradīciju, nesniedzot adekvātu informāciju par teoloģiskām, vēsturiskām un psiholoģiskām teksta interpretācijas iespējām. Latviešu valodā ir publicēts priesteris Jura Škapara analītisks raksts par Terēzi no Lizjē “Svētā Terēze no Bērna Jēzus”, kas ir iznācis periodiskā izdevumā “Vakar, šodien un mūžībā...”¹¹⁸, tomēr latviešu valodā vēl aizvien trūkst akadēmisku pētījumu un avotu. Un, ņemot vērā Terēzes no Lizjē plašo piekritēju pulku Latvijas katoļu baznīcā, viņas manuskriptu jauns tulkojums ir ārkārtīgi būtisks notikums, kurš perspektīvā iespēju robežās varēs mainīt ne vien priekšstatus par katolicismu, bet arī ļaus labāk iepazīt šo 19. gadsimta franču svēto.

Ja Latvijas kontekstā pie Terēzes no Lizjē sekotājiem tiek attiecināta māsa Marija Stefana, tad franču karmelītu kontekstā šāda Terēzes sekotāja ir Elizabete no Trīsvienības, pazīstama arī kā Elizabete no Dižonas.

Teologs Hanss Urss fon Baltazars (*Hans Urs von Balthasar*) dēvē Elizabeti no

¹¹⁷ Terēze pabeidza rakstīt jūlija sākumā un nomira 30. septembrī. Nākamajos mēnešos raksti tika savākti vienkopus un sagatavoti publicēšanai, kas notika tieši gadu pēc Terēzes nāves – 1898.gada 30.septembrī. Taču pirms publicēšanas tika izdarītas korekcijas, un 1956.gada kritiskais izdevums atklāj, ka tika izdarīti vairāk par septiņiem tūkstošiem labojumu: dažas daļas tika pārrakstītas, citas izdzēstas, tika ievietotas veselas atkāpes, ko nebija sarakstījusi pati Terēze. Faktiski, trešdaļa no visa teksta tikusi izgriezta pirms publikācijas. Un tas veido tekstuālu un kritisku problēmu. (Rohrbach, 1963). 1956.gadā raksti tika publicēti kā autobiogrāfiskie manuskripti, kas bija sadalīti daļās A, B, C. 1972.gadā nāk klajā jauns izdevums, kas sevī ietver Terēzes pašas vārdus (O'Connor, 1987).

¹¹⁸ Juris Škapars, “Svētā Terēze no Bērna Jēzus” // Anita Kalniņa, red. *Vakar, šodien un mūžībā* (Rīga: Vārds, 2001), Nr.5, 19-31

Trīsvienības par Terēzes no Lizjē garīgo māsu, kas spēja precīzi attīstīt Terēzes uzskatus.¹¹⁹ Būdama septiņus gadus jaunāka par Terēzi, Elizabete nodzīvoja par deviņiem gadiem ilgāk, nekā franču svētā, līdz ar to dzīves laikā iepazinās ar Terēzes autobiogrāfiju un spēja integrēt to savā mācībā. Tā, salīdzinot abas karmelītes un to, ko ir iespējams nodēvēt par viņu garīgo mācību, fon Baltazars nebaidās Elizabeti kritizēt un norādīt uz viņas pārspīlētiem centieniem sekot un atdarināt Terēzi. Viņš raksta: “Terēze ir ekspansīva, unikāla personība, kas padara jebko, kam viņa pieskaras, kristiešu un cilvēcīgās mīlestības cienīgu. Elizabetes pasaule ir šaura un cēla, viņas cilvēcība pati par sevi ir daudz bālāka un mazāk pievilcīga. [...] Viņas izteiksmes veids ir daudz parastāks, un viņai pietrūkst to tēlu un metaforu, kas tik bagātīgi plūst no Terēzes.”¹²⁰ Fon Baltazars lasītāju aicina uzdot jautājumu, cik lielā mērā Elizabetes garīgums ir autentisks, kā arī pievērst uzmanību iekšējai virspusībai, kas var novest pie kiča. Un viens no šā kiča aspektiem ir, runājot Baltazara vārdiem, *sensibilité* jeb pārlieku liela jūtēlība. Šīs Elizabetes spējas spēcīgi emocionāli atsaukties citu garīgo meistarību domām noved pie citu izteikto uzskatu piedēvēšanas sev. Tā Terēze galvenokārt lasīja Svētos Rakstus, savukārt Elizabete lasīja daudz un kāri. Baltazars uzsver, ka, lai gan Elizabete bieži vien pārlieku aizrāvās ar tiekšanos pēc šādiem mākslīgi uzstādītiem un no citiem garīgajiem skolotājiem un meistariem pārņemtiem standartiem un mērķiem, zaudējot ticamību un izklausoties pārāk cēla un samākslota, tomēr nedrīkst aizmirst, cik jauna viņa bija, kā arī to, ka cilvēka garīgā attīstība ir pakāpenisks un ilgstošs process, kurā nekas nenotiek acumirkļi.¹²¹ Turklāt autors arī nebaidās norādīt, ka agrīnajos klostera gados Elizabete nebija pilnībā atbrīvojusies no pašlabuma un pašmērķu meklēšanas.¹²² Tādējādi daudzās līdzības Terēzes un Elizabetes darbos un uzskatos ir izskaidrojamas tieši ar šo vēl nenobriedušo, pārlieku jūsmīgo personību, kas alkst (neatkarīgi no tā, vai tas notiek apzināti vai neapzināti) apmierināt savus savtīgos mērķus un godkāri. Un ar to ir izskaidrojami centieni pārņemt (bieži vien diezgan tieši) Terēzes no Lizjē mācību un pasniegt to kā savu (piemēram, upurēšanās Dieva mīlestībai, kas parādās Terēzei, un ko turpina ne tikai viņas sekotāja Elizabete, bet arī māsa Marija Stefana).

Šāda Elizabetes no Trīsvienības cenšanās sekot un atdarināt Terēzi ir svarīga gan ar to, ka atklāj Terēzes mācības lielo pievilcību un popularitāti, kā arī kalpo kā piemērs tam, ka garīgās attīstības posmi nomaina cits citu un varoņu atdarināšanas vēlmju vietu ieņem sava

¹¹⁹ Hans Urs von Balthasar, *Two Sisters In The Spirit. Therese of Lisieux & Elizabeth of the Trinity* (San Francisco: Ignatius, 1992), 373-374.

¹²⁰ Hans Urs von Balthasar, op. cit., 374-375.

¹²¹ Ibid., 381-382.

¹²² Ibid., 383.

ceļa meklējumi, kur cilvēks cenšas atrast un pilnveidot savu valodu, kādā runāt ar dievišķo un stāstīt par savu pieredzi apkārtējiem.

1.3. Māsas Marijas Stefanas biogrāfija.

Par Sofijas Lazdānes jeb māsas Marijas Stefanas dzīvi un mācību ir zināms gan no viņas pašas rakstītā, proti, memuāriem “Dzīves dziesma”, viņas vēstulēm, garīga rakstura pārdomām un piezīmēm, ko pati autore nodēvēja par “Sirds noslēpumu”, gan no sekundārās literatūras par viņu, un šāds informācijas avots ir gan klostera materiāli – ar roku sarakstītās radu, tuvinieku un klostera māsu atmiņas, gan māsas Marijas Stefanas dzīvei un mācībai veltītās grāmatas: J. Pavlovska “Es pati būšu puķe”, kā arī Kornēlijas Springovičas “Aglonas ziedīņš”.

1.3.1. Māsas Marijas Stefanas personību veidojošie faktori

Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas māsa Marija Stefana jeb īstajā vārdā Sofija Lazdāne ir dzimusi 1919. gada 20. augustā Daugavpils apriņķī, Nīcgales pagasta Rasnaču sādžā. Ģimenē Sofija bija pirmais bērns, vēlāk piedzima vēl brālis un māsa. Viņas vecāki – Antons un Veronika Lazdāni bija pārliecināti katoļi un attiecīgi arī audzināja savus bērnus.

Līdzīgi kā Terēzes no Lizjē gadījumā, arī māasai Marijai Stefanai veltītās publicētās grāmatas un arī klostera arhīva materiāli, kuri glabā rūpīgi vāktu informāciju par māsu un viņas ģimeni, kā arī radu, paziņu un klostermāsu liecības par viņu, vienprātīgi uzsver māsas Marijas Stefanas ģimenes lielo dievbijību. Tā, piemēram, klostera arhīvā esošajā krājumā ar nosaukumu “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (Nepilnīgs un nepārbvaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)”¹²³, liela uzmanība tiek atvēlēta tieši šīm atmiņām par māsas Marijas Stefanas ģimeni. Šajā materiālā ir sniegta informācija pat par māsas Marijas Stefanas tēva Antona Lazdāna tēva – Jāzepa Lazdāna, gan arī par viņas mātes mātes dzīvi un dievbijību:

Jāzeps Lazdāns bija ļoti krietns savā raksturā, kluss, strādīgs. Viņš nedzēra, nesmēķēja, nestaigāja pie svešiem, Ziemsvētkos negāja čigānos. [...] Rīta un vakara lūgšanu vienmēr visa ģimene skaitīja kopā. Pie svētiem sakramentiem gāja apmēram 4 reizes gadā, kā tas bija labās katoļu ģimenēs pieņemts. [...] Jāzeps Lazdāns arī savu darbu vienoja ar lūgšanu, tādā veidā veltīdams to Dievam un izlūgdams Viņa svētību. [...] Viņš ļoti stingri ievēroja gavēni. [...] Ar savu sievu Annu viņš labprāt dziedāja garīgas dziesmas, kuras zināja no

¹²³ “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)”. Mašīnraksts, NBJ kongregācijas arhīvs.

galvas, sevišķi “Kas grib Jaunavai Marijai kalpēt”. Jāzeps Lazdāns ļoti mīlēja savu draudzi un visiem spēkiem atbalstīja tās baznīcu.¹²⁴

Savukārt par Sofijas Lazdānes jeb māsas Marijas Stefanas mātes māti lasāms:

Doroteja bija ļoti labsirdīga. [...] Viņa bija ļoti viesmīlīga pret priesteriem, kas braucot garām labprāt iegriezās viņu mājās. Viņai bija laime uzņemt kā ciemiņu Līksmas draudzes prāvestu Antoniju Springoviču, nākošo Rīgas Arhibīskapu – Metropolītu. [...] Liels nopelns Dorotejai ir par dziļi kristīgu savu bērnu audzināšanu. [...] Skaistākais Dorotejas īstās dievbijības pierādījums ir viņas dziļa cieņa pret citiem cilvēkiem un mīlestība pret viņiem. Viņa maz izgāja pie svešiem, nedraudzējās ar kaimiņiem un maz runāja galvenokārt tamdēļ, lai nesagrēkotu pret tuvākā mīlestību. Viņa klusi un dievbijīgi gāja svētdienās uz baznīcu [...]. Viņa vienmēr turējās ar savu ģimeni kopā, lai sveši viņu neuzrunātu un lai nebūtu jāklusās runas par citiem. Visslabāk viņa gāja viena pati uz baznīcu un no baznīcas un jutās nelaimīga, kad bija jāiet kopā ar kādu kaimiņiem. Šis vecāku labais piemērs krita kā laba sēkla bērnu dvēselēs un tur atnesa bagātīgus augļus. [...] Visvairāk mātes tikumus mantoja un viņu varbūt pat pārspēja viņas meita Veronika.¹²⁵

Par māsas Marijas Stefanas māti Veroniku šajos arhīva materiālos parādās tikpat cildinošas ziņas kā par viņas tēvu Antonu. Par Veroniku saglabājušās šādas liecības: “No visiem bērniem Veronika bija vispaklausīgākā, vispacietīgākā, klusākā, vienkāršākā, labākā. Viņa ļoti baidījās grēka.”¹²⁶ Savāktajos materiālos rūpīgi aprakstīts, cik ļoti Veronika rūpējusies par cietiem, ka strādājusi netīrākos un smagākos darbus, lai citiem tos aiztaupītu.¹²⁷ Arhīva liecības norāda, ka “Veronikas tikumu slava bija plaši izplatījusies”¹²⁸, tādējādi attēlojot māsas Marijas Stefanas māti kā nevainojamu kristieti, tikumīgu sievieti un ideālu paraugu, kam sekot. Turpat ir sniegtas arī ziņas par Antonu Lazdānu: “Viņš mīlēja patiesību un turēja doto vārdu. [...] Savu jaunības laiku viņš pavadīja šķīsti un nevainojami.”¹²⁹ Bet, kā lielāko abu vecāku nopelnu NBJ kongregācijas arhīva liecības uzsver to, “ka viņi visu ģimenes dzīvi veidoja uz ticības pamatiem un tā padarīja viņu par kristīgās ticības pamatskolu saviem bērniem”¹³⁰.

Jāteic, ka šāda tendence piedēvēt nevainojamas un gandrīz svētas īpašības izcilu garīgās tradīcijas pārstāvju vecākiem nav nekas neparasts. Tā arī Terēzes no Lzījē ģemene tiek uzskatīta par tikumu paraugiem un, lai gan tikusi beatificēta tikai 2008. gadā, tomēr jau pavisam drīz pēc Terēzes nāves par viņas ģimeni runāja kā par īpaši izredzētu un Dievam

¹²⁴ Ibid., 1.-3.lpp.

¹²⁵ Ibid., 6.lpp.

¹²⁶ Ibid., 7.lpp.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid., 4.lpp.

¹³⁰ Ibid., 11.lpp.

tīkamū.¹³¹ Tādējādi šādi atzinīgi izteikumi par māsas Marijas Stefanā ģimeni lieliski raksturo noskaņu, kas valdījusi apkārtējo vidū un arī informācijas vācēju un aprakstnieku mērķus caur centieniem uzsvērt tikumus un augstus garīgos standartus, kas valdījuši ģimenē, kārtējo reizi apliecināt arī pašas māsas Marijas Stefanā tikumus un svētumu.

Māsas Marijas Stefanā bērība pagāja stingras tikumiskas audzināšanas un Baznīcas gada svētku ietvaros. Vecāki rūpīgi ievēroja Baznīcas svētkus, gavēni, atbilstoši tālaika normām apmeklēja dievkalpojumus un saņēma sakramentus. Tā, piemēram, arhīva materiālos uzsvērts, ka Veronika Lazdāne savu dzīves gudrību smēlās no Rožukroņa un krusta, ko tad arī centās iedzīvināt ikdienā un ieaudzināt bērnos.¹³²

Pēc Vissvētākās Jaunavas Marijas piemēra Veronika negribēja nekas cits būt kā Dieva kalpone. [...] No Marijas viņa mācījās klusi strādāt, strādājot būt domās vienotai ar Dievu. [...] Viņa ļoti sargājās, lai neiznāktu iešana kopā ar kaut kādu kaimiņu sievieti. Tāpēc pirms iešanas uz baznīcu un no baznīcas viņa iepriekš apskatījās, vai kaut kas nenāk, un tad tikai gāja. Ar to viņa gribēja izsargāties arī no grēka pret tuvākā mīlestību, kādus padara sevišķi sievietes runājot par citiem.¹³³ [...]

Otra Veronikas gudrība bija krusts – Kunga Jēzus ciešanu apdomāšana. No tā viņa mācījās klusēt ciešanās, paciest, piedot, ar cilvēkiem dzīvot mierā un satiecībā. Kad viņai kaut kas sāpēja vai bija grūti, viņa mēdza teikt: “Dieviņš vēl vairāk cieta. Kas tad mums, grēciniekiem, ko neciest?”¹³⁴

Šāda “krusta gudrība” tika izmantota arī bērnu audzināšanā. Veronika esot vedusi arī savus bērnus pie krusta, un, ja kāds bija izdarījis kādu pārkāpumu, māte esot norādījusi, ka katrs grēks no jauna kaļ Pestītāju pie krusta.¹³⁵

Lielākoties par māsas Marijas Stefanā vecākiem un bērību savāktā informācija vienbalsīgi liecina par lielo satiecību, reliģiozitāti un cenšanos dzīvot saskaņā ar kristīgām

¹³¹ Skat. Antonio Sikari. *Svēto portreti. Kāda svēta ģimene*. Rīga: KALA Raksti, 2009.

¹³² Ibid., 16.lpp.

¹³³ Šis fragments uzskatāmi parāda ne tikai reliģiskos ideālus, kādi valdīja 20. gadsimta sākumā Latvijā, Latgalē, bet arī tālaika izpratni par sievieti. Kā redzams no Latvijas katoļu baznīcas vēstures, Latgales reģionā it īpaši bija populārs Marijas kulta, un Marijas godināšana bija tautas reliģiozitātes neatņemama sastāvdaļa. Šis Marijas kulta un sekošana tam veidoja arī katoļu sievietes ideālu, kas par savu paraugu izvēlas Mariju, katrā dzīves situācijā un apstākļos sekojot viņas piemēram (*imitatio Mariae*). Turklāt sevišķi būtiski bija sekot Marijai, jo caur to bija iespēja labot savu sievietes dabu, kas, kā redzams teksta fragmentā, jo sevišķi bija pakļauta grēka ietekmei. Šādi uzskati veidoja ne tikai Sofijas Lazdānes māti Veroniku Lazdāni. Noteikti jāņem vērā, ka arī pati topošā klostermāsa auga vidē, kur šādi uzskati bija pašsaprotami, līdz ar to tādi ideāltēli kā svētā Marija vai kāda cita svētā kļuva par paraugiem, uz ko tiekties, lai izlabotu savu grēcīgo dabu un pilnveidotos garīgi. Tieši tāpēc šādiem aprakstiem ir jāpievērš uzmanība, jo tie atklāj vidi, kas veidojusi cilvēkus un to uzskatu sistēmu.

¹³⁴ “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)”, 16.lpp.

¹³⁵ Ibid., 17.lpp.

vērtībām.¹³⁶ Protams, jāņem vērā tas, ka šī informācija tikusi vākta un apkopota pēc māsas Marijas Stefanā nāves ar mērķi virzīt māsu uz kanonizāciju. Jau pats arhibīskaps metropolīts Antonijs Springovičs pēc māsas Marijas Stefanā nāves bija izteicis cerības, ka māsa reiz tiks godināta kā “Latvijas mazā svētā Terezija”¹³⁷, un arī dokumentos, kas glabā liecības par māsu, atkal un atkal parādās uzsvars gan uz viņas līdzību ar Terēzu no Lizjē, gan cerības, ka Latvijai būs pašai sava Terēze. Līdz ar to nedrīkst izslēgt varbūtību, ka informācijas sniedzēji un liecinieki bijuši savdabīgā brīnuma gaidās, un, ietekmējoties no tā laika garīgajiem ideāliem un Latvijā pazīstamajiem svētajiem un to dzīvju aprakstiem, veidojuši stāstus atbilstoši to vācēju mērķiem. Tātad stāsti par iespējamo svēto ieguvuši sakāpinātu noskaņu, kur viss tika tēlots ideāli un nevainojami, kā jau tas varētu tikt sagaidīts no svētā. Tā, piemēram, arī NBJ kongregācijas arhīva dokumentos, kas tiek dēvēti par “Ziņām un atmiņām par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)”, parādās atsevišķa nodaļa ar nosaukumu “Līdzīga svētajai Terezijai”.¹³⁸ Cerības uz to, ka māsa Marija Stefana varētu tikt kanonizēta un Latvija no NBJ kongregācijas rindām saņemtu pirmo sievieškārtas svēto, parādās arī kongregācijas arhīvos, kur parādās kāda Daugavpils priesteris, kurš bija labi pazinis māsu Mariju Stefanu, izteikums par māsu, ka “tā ir svēta”.¹³⁹

Māsas Marijas Stefanā tēvam piederēja lauku saimniecība, ko viņš plānoja novēlēt savam dēlam, bet abām meitām dot izglītību. 1926. gada rudenī Sofija sāk iet skolā. Pirmos četrus gadus viņa mācījās Somugola pamatskolā (pirmsskola un trīs pirmās klases). Pēdējās trīs pamatskolas klases Sofija pabeidz Nīcgalē. Pēc tēva vēlēšanās Sofija 1933. gadā iestājas Daugavpils valsts Skolotāju institūtā, kurā viņa mācās līdz 1939. gadam.¹⁴⁰

1939. gada rudenī Sofija sāka strādāt skolotājas darbu, sākotnēji Naujienē, aizvietojo turienes skolotāju, tad no 1939. Gada 1. Novembra Skaistas pagasta Ludviķu pamatskolā.¹⁴¹

¹³⁶ Līdzīgi arī Terēzes no Lizjē gadījumā, kad viņas hagiogrāfi lielu uzsvāru lika uz viņas ģimenes kristīgajām vērtībām un to, cik ļoti abi vecāki centušies kalpot Dievam un ievērot baušļus un Baznīcas mācību. Runājot par Terēzes vecākiem, milzu uzsvārs tiek likts uz to, ka viņi abi jaunībā bija gribējuši veltīt sevi un savu dzīvi Dievam, iestājoties klosterī, taču abiem šī vēlme palika nerealizēta. Līdz ar to viņu bērnu aiziešana klosterī tikusi uzskatīta ne tikai par vecāku audzināšanas nopelni, bet arī kā loģisks iznākums vecāku nerealizētajam aicinājumam. Tā Terēzes no Lizjē vecāki – Zēlija Gerēna un Luī Martēns – 2008. gadā tikuši pasludināti par svētīgajiem, savukārt katoļu literatūrā bieži vien redzams, ka Martēnu ģimeni mēdz dēvēt par svēto ģimeni. (Skat., piemēram, Antonio Sikari. *Svēto portreti. Kāda svēta ģimene*. Rīga: KALA Raksti, 2009.)

¹³⁷ Šis izteikums atkārtoti parādās gan par māsu Mariju Stefanu publicētajās grāmatās “Es pati būšu puķe” un “Aglonas ziedīņš”, gan arī dažādos NBJ kongregācijas arhīva materiālos.

¹³⁸ “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)”, 31. lpp.

¹³⁹ Ibid., 65. lpp.

¹⁴⁰ J. Pavlovskis. *Es pati būšu puķe*. (Rīga, Kūrijas izdevums, 1993), 11- 34. lpp.

¹⁴¹ K. Springoviča. *Aglonas ziedīņš*. (Rēzekne: Latgales kultūras centra izdevniecība 1993.), 20. lpp.

1941. Gada rudenī pēc pašas vēlēšanās Sofiju pārcēla strādāt Kalupes sešklasīgajā pamatskolā, kur viņa nostrādāja 1941./1942.mācību gadu.

1942. gads Sofijas dzīvē ir lūzuma gads, jo šajā laikā viņa izkristalizējas senā vēlēšanās iestāties klosterī. Pēc svētceļojuma uz Aglonu Sofija aizsūta uz Rīgas NBJ klosteri savu pieteikumu par vēlmi iestāties kongregācijā. 1942.gada 16. oktobrī Sofija ienāk klosterī. 1943.gada pavasarī Sofija gatavo bērnu grupu uz pirmo Svēto Komūniju. 1943.gada 2.jūlijā Sofija tiek ieģērbta. Noviciātā uzņemtas novices, kara apstākļu spiestas, strādā ārpus klostera telpām, izcieš smagus apstākļus – badu, aukstumu, trūkumu.

1944. gada rudenī Sofija (nu jau māsa Marija Stefana)¹⁴² iestājas Valsts Tuberkulozes slimnīcā un strādā par sanitāri, jo skolās vairs nemācīja ticības mācību. 1944. gada 15. novembrī māsa Stefana sāk strādāt pie Valsts Kaulu Tuberkulozes slimnīcas izveidotajā nepilnajā vidusskolā.

1945. gada 3. jūlijā māsa Stefana saliek pirmos trīs svētsolījumus uz trim gadiem.

Noviciāta laikā māsa Marija Stefana bija spiesta pārcelties no Klosters ielas noviciāta uz Lielo Altonovas ielu, kur viņa pierēģistrējās tā dēvētajā “Baltajā mājā”, kas tolaik vēl piederēja Rīgas Metropolijas kūrījai, savukārt lielo ēku tolaik ieņēma Kaulu tuberkulozes slimnīca.¹⁴³ Sākumā māsa Marija Stefana strādāja šajā slimnīcā par kopēju, tomēr pēc kāda laika slimnīcas direktors māsu Mariju Stefanu kopā ar kādu citu klostermāsu, kas turpat strādāja, aicināja pie sevis un lūdza iesaistīties skolotāju darbā, tādējādi cenšoties atjaunot ar slimnīcu savienoto pamatskolu, kas kara laikā bija beigusi darboties.¹⁴⁴ 1945. gada 30. septembris bija māsas Stefanai mūžīgās profesijas diena, kad viņai beidzot tika ļauts salikt mūža svētsolījumus. 1948. gadā māsa Marija Stefana strādāja arī Alberta draudzē par mašīnrakstītāju un katehēti.

1950. gada vasarā māsa Stefanai tiek atklāta plaušu tuberkuloze atklātā formā un seko vairākas uzturēšanās slimnīcās un operācijas. 1950. gada 13. novembrī Māte Priekšniece uzliek māsa Stefanai uzrakstīt savas dvēseles attīstības stāstu. Šo darbu māsa veic līdz 1951. gada vasarai. 1951.gada rudenī māsas veselība uzlabojas un viņai tiek uzticēts darbs noviciātā – viņa kļūst par novīču audzinātāju. 1952. gada vasarā slimība atkal saasinās un māsa Stefana tiek izolēta. Seko ārstēšanās slimnīcās. 1954. gada 15. augustā māsa Stefana mirst. Tas notiek Aglonā.

¹⁴² Tālāk tekstā – māsa Stefana.

¹⁴³ “Atmiņas par mūsu mīļo māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna”, II klade, NBJ kongregācijas arhīvs. 109.lpp.

¹⁴⁴ Ibid., 110.lpp.

Autobiogrāfijā „Dzīves dziesma” viņa raksta par garīgo un lūgšanu dzīves attīstību, izklāsta savu biogrāfiju, kā arī pauž savu attieksmi pret ticības praktisko pusi (līdzīgi Terēzei no Lizjē viņa uzsver ciešanu lielo jēgu un ietekmē turpmāko ciešanu interpretāciju katoļticīgo vidū Latvijā). Analizējot Sofijas Lazdānes autobiogrāfiju, ir iespējams runāt par situāciju pirms II Vatikāna koncila un tās atspoguļojumu autobiogrāfijā, un tieši tas pats attiecas arī uz Terēzes no Lizjē autobiogrāfiju, kas bija tik populāra māsas Marijas Stefanās dzīves laikā un ko māsa bija ar lielu aizrautību lasījusi.

Analizējot Sofijas Lazdānes jeb māsas Marijas Stefanās „Dzīves dziesmu”, ir pamanāmas spēcīgas Terēzes no Lizjē autobiogrāfijas un mācības ietekmes (un jāatzīmē, ka viņas laikā Latvijā publicētais Terēzes „Kādas dvēseles stāsta” tulkojums latviešu valodā nebalstījās uz autentisku tekstu, bet tā uzlaboto versiju). Latvijas kontekstā māsa Marija Stefana laju starpā bieži vien tiek uzskatīta par “otru Terēzi no Lizjē”, līdz ar to māsas Stefanās autobiogrāfija katoļu aprindās var būt uzskatāma par franču svētās sarakstītajā „Kādas dvēseles stāsta” ekvivalentu. Pats māsas Marijas Stefanās manuskripts glabājas Nabadzīgā Bērna Jēzus klosterī.

Izvērtējot abas augšminētās autobiogrāfijas un to ietekmi mūsdienu kontekstā, jāsecina, ka abi Latvijā populārie darbi atspoguļo deviņpadsmitā gadsimta beigu un divdesmitā gadsimta sākuma garīgumu un attēlo situāciju pirms II Vatikāna koncila, kad reliģiozitātei bija citādāka, daudz konservatīvāka un noslēgtāka virzība. Runājot par Sofijas Lazdānes jeb māsas Marijas Stefanās autobiogrāfiju „Dzīves dziesma”, ir jāpievērš uzmanība gan laika posmam, kurā tika uzrakstīts šis darbs, gan Terēzes no Lizjē mācības ietekmei. Māsas Marijas Stefanās memuāri jeb “Dzīves dziesma” tapuši laika posmā no 1950. gada 13. novembra līdz 1951. gada vasarai Latvijā, Aglonā, un atspoguļo gan situāciju pirms II Pasaules kara, gan turpmāko politisko situāciju, kad Latvijas baznīca un klosteri pārdzīvoja smagus laikus (Trūps – Trops, 1992), izjūtot naidīgu padomju varas attieksmi pret jebkura veida ar reliģiju saistītām aktivitātēm. Tā, piemēram, māsas Marijas Stefanās memuāri atspoguļo gan klosteru slēgšanu, gan represijas pret reliģisko institūciju pārstāvjiem. Tādējādi, balstoties šādā faktoloģiskā materiālā, māsas Marijas Stefanās memuāri var tikt uzskatīti par būtisku Latvijas baznīcas vēstures avotu.

Klostera priekšniecība saskatīja māsas Stefanās personā apdāvinātu, Dieva žēlastībām pilnu personu, kas izcēlās ar savu svētumu, disciplinētību un iekšēju sakopotību. Arī Rīgas arhibīskaps metropolīts Antonijs Springovičs, izlasot „Dzīves dziesmu”, saskatīja māsas Marijas Stefanās personā tikumu varonīgo pakāpi un izteica cerību, ka māsu Stefanu reiz

godinās uz altāriem kā uzskatāmu un skaistu ticības dzīves piemēru¹⁴⁵, tādējādi pauda cerību uz Sofijas Lazdānes kanonizāciju. Jebkuram klosterim būtu liels gods redzēt tieši no sava pulka iznākam lielu svēto, bet autobiogrāfija nodotu turpmākām paaudzēm māsas Stefanas uzskatus, atziņas un personīgo piemēru. Šajā materiālā ir gan pašas māsas atmiņu elementi, gan arī tematiskās atmiņas, proti, tās atmiņas, kas visvairāk ir saistītas ar reliģiozitāti un tās izkopšanu. Memuāros ir arī autobiogrāfijas elementi, kas visciešāk ir saistīti ar reliģijas lomu māsas dzīvē un centrējas ap kristietību.

Māsas Marijas Stefanas svarīgākie dzīves dati:

- 1919. gada 20. augustā piedzimusi Rasnačos, Nīcgales draudzē
- 1919. 24. augustā kristīta Līksnas baznīcā
- 1931. gada 24. maijā – pirmā svētā komūnija
- 1935. gada 2. jūnijā no bīskapa J. Rancāna saņēma iestiprināšanas sakramentu
- 1926.-1933. g. Apmeklē pamatskolu
- 1933.-1939. mācās Skolotāju institūtā Daugavpilī
- 1939. gada 16. oktobris – 1939. gada 1. novembris strādā par skolotāju Naujienā
- 1939. gada 1. novembris – 1941. gada 1. oktobris skolotājas darbs Ludviķos
- 1941. - 1942. gads skolotājas darbs Kalupē
- 1942. gada 15. augustā Aglonā izšķiras par iestāšanos klosterī un piedakās Jaunaglonā
- 1942. gada 16. oktobris Ireodas NBJ kongregācijas klosterī Rīgā
- 1942.-1944. gads – strādā par ticības mācības skolotāju Rīgas 2., 11. un 15. pamatskolā
- 1944. gada 15. novembris līdz 1947. gada 1. oktobris – darbs Valsts kaulu tuberkulozes slimnīcā Rīgā. Sākumā strādā par kopēju, tad par skolotāju.
- 1943. gada jūlijs – ieģērbšana
- 1948. gada 30. septembrī saliek mūža svētsolījumus
- 1949. gada 13. oktobrī pārceļas uz Aglonu
- 1950. gads: no 16. jūlija līdz oktobrim – Rāznas sanatorija
- 1950. gada 26. jūlijs – pirmā operācijas
- 1950. gada 21. septembris – otrā operācija

¹⁴⁵ Skat. priekšvārdu grāmatai “Dzīves dziesma”.

1950. gada 13. novembrī saņem mātes priekšnieces rīkojumu uzrakstīt savas dvēseles attīstības gaitu “Dzīves dziesmu”

1950. gada Ziemassvētkos velta Jēzum “Sirds noslēpumu”

1951. gada vasarā noslēdz darbu pie “Dzīves dziesmas”

No 1952. gada 2. janvāra līdz 1952. gada 2. jūlijam strādā par novīcu audzinātāju

No 1952. gada 26. jūlijam līdz 26. novembrim ārstējas Rāznas sanatorijā

1952. gada decembrī visu tālāko dzīvi uzupurē Viņa Ekselences Arhibīskapa Metropolīta nodomā

No 1953. gada 9. janvāra līdz 4. februārim ārstējas slimnīcā Rīgā, Pērnavas ielā 70.

1954. gada 15. augustā nāve

1954. gada 20. augustā apbedīšana

1.3.2. Māsas Marijas Stefanasi reliģisko uzskatu veidošanās

Runājot par Māsas Marijas Stefanasi biogrāfiju, noteikti jāpiemin viņas ticības dzīve un tās attīstība, jo reliģiskā piederība spilgti izpaužas gan viņas dzīves gaitā, gan personības veidošanās procesos un, protams, arī memuāros. Māsas Marijas Stefanasi izteiktā dievbijība sakņojas jau agrā bērnībā. Kā viņa pati raksta “Dzīves dziesmā”:

“Atceros kādu saulainu vasaras svētdienu, kad es ar māmiņu gāju uz baznīcu. Mēs tuvojāmies jau baznīcai, kad uzreiz sāka zvanīt uz sv. Missu. Bij vēl gabaliņš, ko iet. Tā ka es vēl biju maza un nespēju ātri iet, tad māmiņa mani ņēma klēpī un steidzās uz baznīcu, lai nenokavētu sv. Missu.

Tā es pie savu labo vecāku rokas un viņu piemēra pamudināta, brīvi un dabīgi ieaugu ticīgā dzīvē. Tā ka visa mana pasaule toreiz bija ģimene un tēva māja, tad ko es tur redzēju, es domāju, ka arī visur tā notiek un ka tā ir jābūt, ka citādi nemaz nevar būt. Ka svētdiena ir jāsvēti, gavējamās dienas jāgavē, diena jāiesāk un jānobeidz ar kopēju lūgšanu, ka satīcīgi jādzīvo utt. Un tā pirms sāku mācīties kateķismu, es jau zināju, ka ticību vajag praktizēt ikdienas dzīvē. Ak, Dievs, kā man vajag Tevi slavēt, ka Tu man devi tik labus vecākus! [...]

Māmiņa bij arī tā, kas mani sāka mācīt lūgt. Cik atceros, pirmā lūgšana, ko es iemācījos, bija kāda lūgšana uz Dievmāti. [...]

Un pēc tam, es vēl atceros, kā sēdēju gultā un mācījos Esi sveicināta. Nākošā lūgšana bija Tēvs mūsu.”¹⁴⁶

Šīs atmiņas lieliski parāda ne tikai stingro reliģisko vidi, kurā uzauga māsa Marija Stefana, bet arī Latgales reģionam raksturīgo izteikto Dievmātes kultu, kur ļoti liela uzmanība

¹⁴⁶ Māsa Marija Stefana no Nabadzīgā Bērna Jēzus. *Dzīves dziesma* (Rīga: Preses nams, 1993.), 8. lpp.

tiek pievērsta Marijai un lūgšanām, kas ir veltītas īpaši viņai. Jāteic, ka šī ietekme nepamet māsu Mariju Stefanu arī turpmākos gados un īpaši spilgti izpaužas viņas garīgajā mācībā, ko pati māsa nodēvē par “*Fiat-Magnificat* ceļu”.

Pati māsa Marija Stefana norāda, ka viņas pirmais skolotājs pirms skolas bija viņas tēvs, kurš meitai bija nopircis ābeci un mācīja lasīt. Savos memuāros māsa norāda, ka viņa sevišķi labi atceras, kā tēvs viņai atprasīja katehismu.¹⁴⁷

Atceroties savu bērnību, māsa Marija Stefana lielu uzsvaru lika arī uz morālās dabas problēmām, ar ko viņai bija jāsastopas un kuras bija jāpārvar. Viņa raksta:

“Vēl daudzas citas ļaunas tieksmes manī pamodās. Es biju ļoti egoistiska. Kā vecākais bērns es veikli pratu izvēlēties sev labāko un to es arī darīju. Es daudz darīju pāri mazākajiem: brālītim un māsiņai.

Es biju ļoti dusmīga, jutelīga. Labi atceros, ka māmiņa man to sevišķi daudz pārmeta, teikdama: “Tev jau ir sirds kā akmens”, vai “Tev sirds apausīs kā sunim ar spalvām, ja tik daudz dusmosies”.

Liela bija mana patmīlība un lepnība. Es vēlējos, kaut varētu visai pasaulei patikt, un dzīvot laicīgās mīlestības laimē vieglu dzīvi. Man patika katrs glaims, ko man izteica, piemēram, ka man ir skaistas acis, ka esmu laba utt. Kad reiz tante, nezinu, kā tas viņai ienāca prātā, mani pielīdzināja sv. Terēzītei, tad tas man tik ļoti patika, ka es vēl līdz šai dienai to neesmu aizmirsusi.”¹⁴⁸

Tāpat, rūpīgi izmeklējot savu sirdsapziņu un atskatoties pagātnē, māsa Marija Stefana atceras arī to, kā attīstījās viņas izpratne par grēku un kā viņa sāka ieklausīties savā sirdsapziņā:

“No piedzīvojumiem es skaidri zinu, kas tas ir grēks. Atceros kādu atgadījumu, kur es skaidri zināju, ka tas ir grēks – liekas, tā bija kāda nepaklausība māmiņai – bet es domāju darīdama: ak, kas par to! Nākošreiz ejot pie grēku sūdzēšanas, pateikšu. Tas ir gan vienīgais gadījums, ko es atceros no visas savas dzīves, kur es ar tik skaidru apziņu un brīvu gribu darīju grēku. Ar to es negribu teikt, ka tas ir vienīgais grēks, ko es esmu darījusi. Bet gan visos pārējos gadījumos pa lielākai vai mazākai daļai klāt bija nesaprašana, neapdomība vai neapvaldīta kaislība.

Jau šajā laikā es apzinājos savu grēcīgumu un kādu reizi, pārdomājot par savu dvēseles stāvokli, es domāju tā: es esmu gan liela grēciniece. Es esmu tik daudz grēkojusi. [...]

Cik tas dīvaini arī neizklausītos, šādi dzīvojot, manī tomēr bij ilgas klūt svētai. Kad reiz skolotājs stāstīja par vēstures varoņiem un teica mums: “Kurš gan no mums negribētu būt varonis”, tad es domāju: “Ne varonis, bet svētā es gribu

¹⁴⁷ “Dzīves dziesma”, 8.-9.

¹⁴⁸ Ibid., 9. lpp.

būt.” Toreiz gan man nebija saprašanas, ka vislielākais varonis ir svētais.”¹⁴⁹

Līdz ar vēlmi pēc svētuma un cenšanos garīgi pilnveidoties, māsa Marija Stefana sāka izjust sirdsapziņas mokas, kas iezīmēja jaunu garīgās attīstības posmu, ko pati māsa dēvē par “atgriešanos”:

“Man bija četrpadsmitais dzīves gads, kad Dievs savā labsirdībā ar sevišķi lielām žēlastībām noliecās pie manis. Tā ka man gribas to saukt par savas atgriešanās gadu. Es nezinu kā tas nāca, ka pamodās mana sirdsapziņa un nedeļa man mieru. Es zinu, kas tas ir sirdsapziņas mokas, un es zinu, kas tā ir par laimi, kad sirdsapziņa ir mierā. [...] Es apdomājos un atradu pareizo izeju: es iesāku labot savu dzīvi. Es centos tuvākam atlīdzināt izdarītos zaudējumus. Cik pratu, centos izvairīties no grēka. Man pietika tik zināt: tas ir grēks, lai es no tā bēgtu kā no uguns.”¹⁵⁰

Jau pieminēts, ka māsa Marija Stefana izjuta vēlmi un ilgas pēc svētuma. Šīs ilgas laika gaitā nekur nepazuda, bet tikai nostiprinājās, un māsa Marija Stefana arvien mazāk jutās iederīga pasaulīgās dzīves norisēs:

“Dievs bija nomodā par mani un sargāja mani, kad es pati to nemaz negribēju. Viņš bija greisirdīgs uz manu sirdi un gribēja, lai tā visa piederētu Viņam, tik viņam vienīgam. Cik daudzas reizes pāris gadus vēlāk es gribēju būt bezbēdīgi jautra un tāpat kā citi jauni ļaudis baudīt jaunības priekus, bet man tas neizdevās, es to nepratu. Dievs arvien piepilināja pa rūgtuma pilienam klāt, lai man šis dzēriens negaršotu. Ak, kāda pateicība Viņam par to pienākas! [...]”

Daudz dzīvē esmu cietusi no savas mazvērtības sajūtas. Maniem augstajiem un nerasniedzamajiem ideāliem blakus nostājās mana mazvērtība. Cik lielus dvēseles konfliktus tas viss nav gan radījis! Bet tagad? Man liekas, ka ar Dieva palīgu es esmu laimīgi šo mīklu atrisinājusi. Mani ideāli nav mazinājušies, bet gan auguši, un savā niecībā esmu vēl dziļāk ieskatījusies. Es gribu kļūt liela svētā, es gribu Dievu mīlēt vairāk nekā visi svētie kopā, daudz, daudz vairāk [...].”¹⁵¹

Pēc pamatskolas beigšanas mātai Marijai Stefanai, tolaik vēl Sofijai Lazdānei, bija jāizvērtē nākotnes iespējas un jāizvēlas tālākais dzīves ceļš. Viņa izvēlējās studēt skolotāju institūtā, lai pēc mācību beigām varētu strādāt par skolotāju, kas tolaik bija prestiža un sabiedrībā atzīta profesija. Tomēr, izvērtējot savas nākotnes darbošanās iespējas, māsa Marija Stefana līdzās vēlmei strādāt par skolotāju un ilgām pēc svētuma izjuta aicinājumu uz klostera dzīvi. Savos memuāros viņa raksta:

“Ne tikai skolotāja es gribēju būt; vēl daudz citu vēlēšanos slēpās manā sirdī.

¹⁴⁹ Ibid., 10. lpp.

¹⁵⁰ Ibid., 11. lpp.

¹⁵¹ Ibid., 19. lpp.

Vēl vairāk nekā skolotāja es gribēju būt klostera Māsa. Jau skolotāju institūta sākumā, kādā ticības mācības stundā priesteris runāja par klosteriem un teica: “Ja kāds no maniem skolniekiem iestāsies klosterī, tad es priecāšos.” Un es domāju sevī: “Varbūt es iestāšos.” Jau toreiz es vēlējos kļūt mūķene. Tās ir arī manas pirmās atmiņas par šo vēlēšanos. Varbūt es arī agrāk to vēlējos, bet neatceros. To gan atceros, ka jau agrāk gribēju kļūt svētā un mocekļe.

Jau no bērnības dienām es nesu sevī lielas ilgas palikt par mocekli. Arī šodien es ilgojos kļūt mocekļe, lai gan reizē jutu: ne es esmu tā cienīga, ne es to spēju. Kad es kā bērns lasīju par kristīgo vajāšanām Meksikā, tad ļoti vēlējos, kaut es tur varētu būt un izliet savas asinis par Kristu, tā ātri kļūt svēta un tikt debesīs. Bet toreiz es vēl nemaz nezināju, kur tāda Meksika ir, to tikai zināju, ka ir ļoti tālu, un es tur nevaru tikt. Bet ilgas kļūt par mocekli ar to nerimās. Tās auga ar maniem gadiem [...].”¹⁵²

Māsa Marija Stefana lielā mērā atspoguļo pirmskoncila garīguma īpatnības, kur *vita activa* jeb aktivitāte pasaulē tiek pretnostatīta *vita contemplativa* jeb kontemplatīvajam dzīvesveidam, priekšroku dodot tieši kontemplatīvajai tradīcijai un klosterdzīvei, un, lai gan abu modeļu apvienojums, ko sevī ietver trešā garīgās dzīves paradigma jeb *vita mixta*, garīgajā dzīvē un mistiskajā teoloģijā bija pazīstams jau izsenis, tomēr māsas Marijas Stefanas dzīves laikā valdošie uzskati par garīgumu sliecās par labu kontemplatīvajai jeb klosteru tradīcijai, tādējādi norobežojot pasauli un klosteri un uzskatot klosterdzīvi par labāku un pareizāku izvēli, nekā palikšanu pasaulē un izvēli dzīvot *vita activa*.¹⁵³

Lielu iespaidu uz māsas Marijas Stefanas garīguma veidošanos atstāja Terēzes no Lizjē autobiogrāfija “Kādas dvēseles stāsts” un šīs franču svētās mācība. Šeit jāpiebilst, ka tolaik garīgās literatūras klāsts bija samērā trūcīgs. NBJ kongregācijas arhīva materiāli liecina, ka svēto dzīves apraksti latviešu valodā gandrīz nebija, un izdevumā “Katoļu dzeive” tikai laiku pa laikam parādījās kāds raksts par klostera dzīves tēmu.¹⁵⁴ Līdz ar to Terēzes no Lizjē biogrāfijai bija ārkārtīgi liela nozīme uzskatu veidošanā saistībā ar kontemplatīvo dzīvesveidu, klostera aicinājumu un to, kāds varētu būt klostermāsas ideāls. Māsa Maija Stefana atceras: “Kad es jau strādāju kā skolotāja, manās rokās nāca grāmata sv. Terēzijas “Dvēseles pārdzeivojumi”. Pirmo reizi es to lasīju. Mani viņa ļoti aizrāva. Es viņu lasīju un lasīju. Drīz gandrīz visu no galvas zināju, vismaz pēc satura. Man tik ļoti patika šī svētā. Viņas mīlestība, viņas bērna gars, viņas pazemība, ar vārdu sakot viss. Es varēju vēlēties tikai

¹⁵² Ibid., 21. lpp.

¹⁵³ Tā, piemēram, Hārvijs Īgans (*Harvey Egan*) norāda uz gadsimtu ilgo katoļu baznīcas tradīciju, kas Tridentas koncilā oficiāli apstiprināja, ka „ir labāk un svētīgāk” atteikties no laulībām par labu Dieva Valstībai, un tikai II Vatikāna koncila laikā katoļu teoloģija mainīja savu attieksmi šajā jautājumā. (Skat. Egan, H. D. *Christian Mysticism. The Future of a Tradition* (New York, Pueblo, 1984), 366-367.)

¹⁵⁴ “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (Nepilnīgs un nepārbvaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)”, 93.lpp.

vienu: būt viņa.”¹⁵⁵ Lai gan Terēzes ietekme bija spēcīga un ir vērojama daudzviet māsas Marijas Stefanā autobiogrāfijā, un, kā raksta pati māsa Marija Stefana, šī vēlme tik burtiski sekot un atdarināt Terēzi no Lizjē viņai sagādāja daudz ciešanu un grūtu brīžu. Tomēr ar laiku māsa Marija Stefana izraudzījās sev citu garīgo ideālu: “Sv. Terēzija, mana svētā māsa. Bet pa šiem gadiem es jau biju ļoti pārvērtusies. Sāpes bija pamazām rimušas. Šai grūtajā stāvoklī es glābiņu biju meklējusi pie Marijas un tur atradu savai dvēselei mieru. Ar visu mīlestību nu es pieķēros viņai. Es varu teikt, ka te iesākās mana apzinātā, brīvi izlemtā Marijas godināšana. Viņa kļuva mans paraugs, mans stiprums, mans skaistais ideāltēls. Ai, kā es mīlu Mariju!”¹⁵⁶

Tādējādi māsa Marija Stefana pievērsās ne tikai pastiprinātai Marijas godināšanai, bet arī, balstoties uz apceri par Marijas dzīvi, sāka izstrādāt to, ko iespējams nodēvēt par māsas Marijas Stefanā garīgo mācību, kas balstās Marijas dzīves piemērā un vēlāk tika noformulēta kā *Fiat-Magnificat* ceļš un ieeja Marijas un Jēzus dzīvē pa zemajiem mīlestības vārtiem.¹⁵⁷

Savā garīgajā attīstībā māsa Marija Stefana pieredzēja arī to, ko mistiskajā teoloģijā pieņemts dēvēt par dvēseles tumšo nakti, kad garīgais sausums, jebkādu iepriecinājumu trūkums un šķietama vienaldzība nomainīja garīgās pacilātības un dažādu ticības iepriecinājumu posmu.¹⁵⁸ Turklāt, attīstoties māsas Marijas Stefanā veselības problēmām, viņa tagad jau pavisam burtiski sāk izdzīvot savu vēlmi un aicinājumu kļūt par “mīlestības mocekli” jeb mīlestības upuri. Pati māsa raksta:

“[...] jau pirms iestāšanās klosterī Dievs mani mācīja mīlēt ciešanas, atklāja viņu neatvietojamu vērtību. Aizgrābjoši skaisti man likās gadījumi, kad ciešanas nesalauž, bet nostiprina dvēseles. Es sapratu, ka grūtumi audzē varoņus. Varoņus, kas cīnās ar mirdzošām acīm. Tas mani toreiz tāpat kā viss cits cēlais ļoti sajūsmināja.

[...] Cik svētīgas ir tās dienas un stundas, kad mēs drīkstam ciest. Dzīves beigās uz to skatīsimies atpakaļ kā uz lielākiem dārgumiem.”¹⁵⁹

Turklāt savu gatavību ciest māsa Marija Stefana apliecina arī īpašā solījumā, ko nosauca par “Upuri Mīlestībai” un kurā pauda vēlmi un gatavību uzņemties ciešanas un kļūt par “degošu mīlestības upuri”.¹⁶⁰ Šim 1945. gada 3. jūlijā sarakstītajam solījumam vēlāk, 1948. gada 30. septembrī pievienojās nākamais solījums, ko māsa Marija Stefana nodēvēja

¹⁵⁵ “Dzīves dziesma”, 29.lpp.

¹⁵⁶ Ibid., 30.

¹⁵⁷ Šī mācība par “zemajiem mīlestības vārtiem” parādās māsas Marijas Stefanā sarakstītajā “Sirds noslēpumā”.

¹⁵⁸ Piemēram, “Dzīves dziesma” 46., 48-49. lpp.

¹⁵⁹ “Dzīves dziesma”, 51.-52.lpp.

¹⁶⁰ Ibid., 58.-59.lpp.

par “Upurēšanos Mīlestībai”.¹⁶¹ Arī šajā solījumā jeb lūgumā māsa Marija Stefana pauž gatavību un vēlmi kļūt par “upuri Mīlestībai” un “mīlestības mocekli”.¹⁶²

Tāpat kā daudzi pazīstami svētie, māsa Marija Stefana savas slimības radītās fiziskās ciešanas uzņem pazemīgi, pilnībā tās pieņemot un pat priecājoties par tām kā par Dieva dāvanu un gribu, kā arī iespēju praksē realizēt savus solījumus, kuros māsa bija paudusi gatavību kļūt par “mīlestības mocekli” un “mīlestības upuri”. Slimības ciešanu pieredzi māsa apraksta šādi:

“Pie skaistākām slimības laika atmiņām man pieder operācijas. Atkal ar pilnu atdevi dusēju Dieva rokās. Pirms tam biju gatava kā uz dzīvi, tā arī uz nāvi. Nekad es savā dzīvē nebiju pārdzīvojusi tik lielas fiziskas sāpes kā tad, kad man vajadzēja par abām reizēm apmēram četras stundas nogulēt uz operācijas galda. Es pavadīju šīs stundas ar mīļo Pestītāju uz Kalvārijas kalna. Viņš mani stiprināja manās dedzinošās sāpēs. Es priecājos, ka drīkstu kopā ar viņu ciest.

[...] Kad slimība ieilga un reizēm palika grūti, tad es arvien atkārtāju: “Suscipa, sancte Pater.” Pieņem, Tēvs, manu upuri. Tad palika vieglāk. Tāpat arī, kad izteicu vārdus: “Dievs, es pateicos Tev, ka drīkstu ciest.” Cik tas ir skaisti, kad drīkst ciest un ar to darīt kaut ko pie lielā pestīšanas darba.”¹⁶³

Gan “Dzīves dziesmā”, gan “Sirds noslēpumā” māsa Marija Stefana atklāj savu garīgo mācību. Viņa runā par to, ka savas mīlestības uz Dievu pierādīšanai viņa izmanto “mazo uzdevumu” - ikdienas izmantošanu, tās izdaiļošanu un Dieva gribas pildīšanu.¹⁶⁴ Šajā “ikdienas izmantošanā” māsa Marija Stefana balstās Marijas un Jēzus piemērā, un “lai katrs darbs, katrs pārdzīvojums taptu vērtīgs un Dievam patīkams, es savienojos ar attiecīgu pārdzīvojumu Jezus vai Marijas dzīvē”¹⁶⁵. Jāteic, ka pirms nonākt pie šādas iekšējas atziņas, māsa Marija Stefana ilgstoši sekoja svētajai Terēzei no Lizjē, taču, kā pati atklāj “Dzīves dziesmā”, šī sekošana, pieķeršanās un franču svētās atdarināšana viņai drīzāk sagādāja mokas un ciešanas. Par savu aizraušanos ar svēto Terēzi no Lizjē māsa Marija Stefana raksta:

“Man tik ļoti patika šī svētā. Viņas mīlestība, viņas bērna gars, viņas pazemība, ar vārdu sakot viss. Es varēju vēlēties tikai vienu: būt viņa. Ak, cik es ļoti mīlēju un mīlu šo svēto! Bet cik liels noslēpums ir starp mums. Par to vēl šodien man sāp sirds.

¹⁶¹ Ibid., 77.-78.lpp.

¹⁶² Šeit ir vērojamas paralēles ar Terēzes no Lizjē Veltīšanās Aktu Žēlsirdīgajai Mīlestībai (“Ak, mans Jēzu, kaut šis laimīgais upuris būtu es! Sadedzini savu dedzināmo upuri savas dievišķās Mīlestības liesmās!” Terēze no Lizjē. *Autobiogrāfiskie manuskripti* (Rīga: KALA Raksti, 2007.), 152.)

¹⁶³ Ibid., 87. lpp.

¹⁶⁴ Ibid., 100. lpp.

¹⁶⁵ Ibid., 64. lpp.

Tā kā es virs zemes nevarēju atrast nevienu draudzeni, nevienu cilvēku, kuram būtu spējusi izteikt savus dziļākos noslēpumus, dvēseles pārdzīvojumus, lai gan mana sirds pēc tā ļoti ilgojās, tad tādu meklēju debesīs. Es izvēlējos sev sv. Tereziju un gribēju viņai atklāt visu. Es arī nolēmu viņu saukt par savu māsu un es cerēju, ka man uz to ir jo vairāk tiesības tādēļ, ka arī es gribu būt klostera Māsa. Bet ilgi šī laime nepastāvēja. Es nezinu, kā tas nācās, ka prieks par sv. Tereziju sāka pārvērsties mokās. Ir grūti to izstāstīt. Es viņu taču tik ļoti, ļoti mīlēju, centos atdarināt, un tomēr man bij tā, it kā viņa mani nespētu pilnīgi apmierināt, it kā man vajadzētu būt pavisam kam citam nekā viņa un tomēr tikpat skaistam kā viņa. Ak, kā es tā varu teikt! Tas nav pareizi. Es taču jūtu, ka viņa stāv no manis tik tālu, kā debesis no zemes. Jo tālāk, jo grūtāk palika. Grūti bij pat domāt par viņu. [...] Man likās, ka es noziedzos pret viņas godu, jo viņu neslavēju un maz lūdzu. Varbūt es esmu skaudīga uz viņas laimi. Varbūt es esmu neizmērojami lepna, ka gribu būt pārāka par viņu, pacelties pāri svētajiem.”¹⁶⁶

Pēc ilga laika, pārrunājot šo jautājumu gan ar klostera priekšnieci, gan ar garīgo vadītāju, māsa Marija Stefana atrada mieru un saprata, ka viņai ir visas tiesības sekot svētajai Terēzei no Lizjē, kā arī uzskatīt viņu par savu garīgo māsu. Taču gadu gaitā māsā Marijā Stefanā bija noticis iekšējs lūzums un viņas garīgums uzņēma citu virzību. Viņa pati raksta: “Svētā Terezija, mana svētā māsa. Bet pa šiem gadiem es jau biju ļoti pārvērtusies. Sāpes bija pamazām rimušas. Šai grūtajā stāvoklī es es glābiņu biju meklējusi pie Marijas un tur atradu savai dvēselei mieru. Ar visu mīlestību nu es pieķēros viņai. Es varu teikt, ka te iesākās mana apzinātā, brīvi izlemtā Marijas godināšana. Viņa kļuva mans paraugs, mans stiprums, mans skaistais ideāltēls.”¹⁶⁷

Un līdz ar šādu garīgā orientiera maiņu māsas Marijas Stefanas garīgumā spilgti sāk iezīmēties *imitatio Mariae* jeb sekošana Marijai, kurā, kā jau tas tika minēts, arī sakņojās māsas garīgā mācība. Šī sekošana Marijai māsai Marijai Stefanai nenācās viegli, bet galu galā kļuva par viņas fundamentālo pamatu. Māsa Marija Stefana “Dzīves dziesmā” raksta:

“Mīlestības grāmatā lasot, es meklēju kādu svēto, kuru varētu ņemt par sev par paraugu, kuru varētu ļoti mīlēt. Kad es iepazinos tuvāk ar dažādiem svētajiem, tad apbrīnoju katra vienreizējo skaistumu. Katrs bija mīlestības cienīgs. Visi saistīja manu mīlestību gan ar dažāda stipruma saitēm. Sv. Agnese – šķīstā un skaisti greznotā līgava. Sv. Magdalēna – izšķērdīgā un bezbailīgā mīlētāja, kas ar savu uzticēšanos deva godu Dievam – Pestītājam. Sv. Jānis Evaņģēlists – Jezus mīlulis, kura simbols ir ērglis. Svētais Asīzes Francis – kvēlais serafs. Un vēl daudzi citi. Es viņos redzēju to, pēc kā mana dvēsele slāpa. Bet es neatradu nevienu pašu, kurā būtu viss sakopots. Un es nevarēju tik vienu sev izvēlē. Bet visi? Tas bija pārāk daudz un pārāk neskaidri. Es nerimos meklēt. Un beidzot

¹⁶⁶ “Dzīves dziesma”, 29.-30.lpp.

¹⁶⁷ Ibid., 30.

atradu. Visusvētāko Mariju. Viņa ir viss, pēc kā es ilgojos. Viņa kā gaiša zvaigzne spīd man visos dzīves gadījumos, rāda ceļu, dod padomu. Un tomēr atstāj mani brīvu, atļauj man būt man, vienreizējam man. Viņa ir tik liela, ka var būt paraugs man, tev, viņam, visiem. Katram tā, kā tas viņam vajadzīgs. Viņa var atrast visu, viņu nekad nevar izsmelt. Un tomēr viņa ir tik vienkārša, ka katram ir pietiekama.”¹⁶⁸

Caur sekošanu Marijai māsa Marija Stefana izdzīvo savu garīgo ceļu jeb mācību, kuru var iedalīt piecos posmos, ar kuru palīdzību viņa realizē ideju par ikdienas izmantošanu.

Kā pirmo mācības posmu var izcelt nepieciešamība **mīlēt Dievu vienmēr**. Šī ir Dieva mīlestība, uz ko ir aicināta gan pati māsa Marija Stefana, gan pārējie cilvēki, kam, kā pati klostermāsa saka, nav izdevības uz apbrīnojamiem darbiem. “Stundu pēc stundas, dienu pēc dienas, mazākos un lielākos notikumos rādīt, ka Viņu mīlu.”¹⁶⁹

Nākamais garīgā ceļa aspekts ir **iešana Marijas pēdās**. “Mana dzīve ir cenšanās Mariju atdarināt. Viņu, kuras dzīve ārēji bija tik vienkārša, bet iekšēji Dievam vispatīkamākā, ar fiat-magnificat noskaņojumu, mīlestības noskaņojumu.”¹⁷⁰

Trešais posms māsas Marijas Stefanās garīgajā mācībā ir “Dieva labsirdības noliekšanās manā niecības bezdibenī, lai mani paaugstinātu”. Klostermāsa raksta: “Mūsu pestīšanas dēļ nokāpis no debesīm. Mans Dzīves uzdevums ir pielūgt šo noslēpumu. Kad Dieva vārds nāca virs zemes kā cilvēks, kā bērns, kad Viņš nāk Euharistijā. Un pašai tapt par bērnu. Ļaut sevi izvilkst no bezdibeņiem un paaugstināt.”¹⁷¹

Ceturtais garīgās mācības posms ir bērns, kur var redzēt paralēles ar Terēzes no Lizjē mācību par garīgo bērniību¹⁷². Ilgas būt par labu Dieva bērnu. “Pēc Jezus bērns parauga. Mīlēt un kalpot Jezus Bērnim kā Marija. [...] Mīlestības neprātā aizmirst un iznīkt sev un dzīvot tik Viņam. Arī cilvēkos mīlēt tik Viņu.”¹⁷³

Visbeidzot piektais māsas Marijas Stefanās mācības posms ir “mīlestības gaismā”. “Mans ceļš uz Dievu ir mīlestība. [...] Fiat. Pēc Marijas piemēra. Dievs ir mīlestība.”¹⁷⁴

¹⁶⁸ Ibid., 71.-72. lpp.

¹⁶⁹ Ibid., 80. lpp.

¹⁷⁰ Ibid., 81. lpp.

¹⁷¹ Ibid., 82.lpp.

¹⁷² Lai gan šeit vēlreiz jāuzsver, ka Terēzei no Lizjē piedēvētās mācības nosaukums, proti, "garīgā bērniība", viņas manuskriptos ne reizi neparādās, bet to pirmo reizi noformulē māte Agnese no Jēzus, un tas notiek 1907. gadā.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Ibid.

1.4. Secinājumi

Šajā nodaļā galvenā uzmanība tika pievērsta tam, kas veidoja un ietekmēja māsu Mariju Stefanu kā klostermāsu un savas tradīcijas pārstāvi. Ņemot vērā to, ka 20. gadsimta pirmajā pusē Latvijas katoļu tradīcijas ietvaros lielu popularitāti bija ieguvusi Terēzes no Lizjē autobiogrāfija, kas tolaik tika publicēta ar nosaukumu “Kādas dvēseles pārdzīvojumi”, un to, ka šis darbs un Terēze no Lizjē bija atstājusi ārkārtīgi spēcīgu ietekmi uz māsas Marijas Stefanas dzīvi (kā tas vairākkārt ir lasāms pašas māsas Marijas Stefanas biogrāfiskajā darbā “Dzīves dziesma”), personības veidošanos un mācību, šī nodaļa īpašu uzmanību pievērša laikmeta raksturojumam un tām garīgajām tradīcijām, kas veidoja māsas Marijas Stefanas garīgo paraugu - Terēzi no Lizjē. Sniedzot ieskatu franču svētās biogrāfijā un mācībā, tika uzsvērts abām klostermāsām kopīgais vai līdzīgais – gan tā laika garīguma kontekstā, gan veidā, kā politiskā nestabilitāte un pārmaiņas atspoguļojās reliģiskajā kontekstā, kā arī tas, cik liela nozīme abu klostermāsu mācībā un attiecībās ar dievišķo bija slimības pieredzei. Ņemot vērā to, ka gan pati māsa Marija Stefana uzsvēra Terēzes no Lizjē lielo nozīmi viņas dzīvē un garīguma virzībā, gan to, cik bieži māsa Marija Stefana tiek salīdzināta ar franču svēto, kā arī tiek raksturota kā “otra svētā Terēze”¹⁷⁵, šī nodaļa sniedz nepieciešamo informāciju un ziņas par abām klostermāsām, kas turpmākajā darba gaitā kalpos par informatīvo bāzi māsas Marijas Stefanas kā Terēzes no Lizjē tēla pārņemējas analīzei. Turklāt, lai gan Terēze no Lizjē daudzus gadu desmitus ir bijusi populāra svētā Latvijas Romas katoļu tradīcijā, tomēr līdz šim par viņas personību un mācību latviešu valodā nav bijis pieejama izsmeljoša akadēmiska literatūra. Līdz ar to nodaļā pieejamā informācija var kalpot par pozitīvu ieguldījumu šīs jomas pētniecībā.

¹⁷⁵ Skat. jau pieminēto arhibīskapa metropolīta A. Stankeviča uzrunu, kurā tiek izteiktas cerības sagaidīt “otru svēto Terēzi”.

2. MĀSAS MARIJAS STEFANAS DARBU AVOTPĒTNIECISKĀ ANALĪZE

Māsas Marijas Stefanas darbi pēc savas būtības nav apjomīgi un plaši. Tos materiālus, kas glabājas NBJ kongregācijas arhīvā, veido māsas Marijas Stefanas biogrāfiskie memuāri “Dzīves dziesma”, viņas teoloģisko pārdomu apkopojums “Sirds noslēpums”, kā arī dažādas vēstules vēstules. Līdzās māsas Marijas Stefanas ar roku rakstītajiem “Dzīves dziesmas” un “Sirds noslēpuma” oriģināliem atrodamas arī daudzas šo darbu kopijas – gan ar roku pārrakstītas, gan mašīnrakstā. Pētot un strādājot ar NBJ kongregācijas arhīva materiāliem, esmu saskārusies ar trim “Dzīves dziesmas” versijām – vienu rokrakstu, kas tika stādīts priekšā kā māsas Marijas Stefanas oriģinālrokraksts (ko viņa pati pārrakstījusi tīrrakstā kladē, jo sākotnējā “Dzīves dziesmas” versija tapusi uz dažādiem papīra atgriezumiem), “Dzīves dziesmas” kopiju, kas pārrakstīta kladē ar roku, kā arī “Dzīves dziesmas” ar roku pārrakstītais variants, ko veido trīs klades, kurās esošo tekstu papildina gan dažādi krāsaini ornamentu zīmējumi, reliģiski simboli, ainavu zīmējumi, kā arī māsas Marijas Stefanas vēstuļu fragmenti. Precīzas ziņas par to, cik daudz “Dzīves dziesmas” variantu klostera arhīvos atrodami, man nav izdevies gūt.

Tāpat, runājot par māsas Marijas Stefanas “Sirds noslēpumu”, jāsecina, ka arhīvā atrodamas vismaz trīs šā darba varianti. Pirmais ir pašas māsas Marijas Stefanas rakstītais, tad mašīnraksta kopija, kā arī ar roku pārrakstītais variants, kas sastāv no divām kladēm un ko papildina krāsaini rīmējumi un ornamentī. Diemžēl man darbam atvēlēja “Sirds noslēpuma” ar roku pārrakstīto kopiju, līdz ar to saistībā ar šo darbu nav iespējams veikt avota ārējo kritiku.

Māsas Marijas Stefanas darbi paver iespēju ne tikai tuvāk iepazīt viņas personību, dzīves gājumu un teoloģiskos uzskatus. Šie materiāli kalpo arī par nozīmīgu Latvijas Romas katoļu baznīcas vēstures liecību, kur atrodamas visplašākās ziņas, sākot ar konkrētā cilvēka (autores) dzīves datiem, notikumiem, uzskatu sistēmu un garīgo attīstību, kā arī beidzot ar ziņām par politisko situāciju, teoloģiskiem uzskatiem, kas bija raksturīgi tam laikam, garīgajiem ideāliem un dažādām vēsturiskām ziņām. Ņemot vērā, ka māsa Marija Stefana katoļticīgo aprindās tiek uzskatīta par svētuma kandidāti, kā arī to, ka saskaņā ar arhibīskapa metropolīta Antonija Springoviča rīkojumu par māsas Marijas Stefanas dzīvi, mācību un pieredzi tikušas rūpīgi vāktas ziņas, liecības un atmiņas (kuras varētu izmantot kanonizācijas

procesā), viņas darbi un šo darbu oriģināli pētniekam paver iespēju ne tikai analizēt dokumentālo vēsturi, bet arī vērot, kā tikusi veidota vēsture un kā tā, balstoties šajos pagātnes dokumentos, tiek veidota tagad. Teoloģisko pētījumu kontekstā, kā arī hagiogrāfijas kontekstā šie materiāli paver Latvijas situācijā ārkārtīgi retu un līdz ar to arī ļoti vērtīgu iespēju strādāt ar avotiem un ziņām, kuru Latvijas baznīcas vēsturē nav nemaz tik daudz (ja salīdzina ar situāciju citviet pasaulē, kur plašie vēsturiskie materiāli, dokumenti un avoti saistībā ar dažādu svēto dzīvēm ļauj attīstīties zinātniskai interesei par svēto kultu, svēto tēlu rašanos un tamlīdzīgām ar svētajiem un to *vitae* saistītajām tēmām).

Kā norāda O. Medušeuskaja, avotpētniecības mērķis ir noskaidrot avota informatīvās iespējas, lai ar to palīdzību varētu gūt ziņas par sociālajiem procesiem (šo ziņu pilnība, ticamība, novitāte), kā arī argumentēti izvērtēt konkrētā avota nozīmi.¹⁷⁶ Lai tiktu galā ar šo uzdevumu, jāsāk ar to sociālo organizāciju un sabiedrības mehānismu funkcionēšanas apstākļiem, kuros radies aplūkojamais avots. O. Medušeuskaja norāda: “Fenomenoloģiskās pieejas raksturīgā iezīme ir šā avota analīze, ņemot vērā tā saistību ar sociālo struktūru un pārējām struktūrām, kā arī šā avota mijiedarbību ar šīm struktūrām. Lai gan darbs pieder konkrētajam autoram, tomēr tajā pašā laikā tas ir arī sava laikmeta kultūras fenomēns, kas radies savstarpējās saskares un ietekmes rezultātā.”¹⁷⁷

Runājot par memuāriem un to analīzi, jāuzdod jautājums par to, kādi bija memuāru autora (šajā gadījumā – autores) motīvi. Kāpēc tika radīti memuāri? Vai memuāri radās pēc pašas autores gribas, vai arī to tapšanas iemesls bija cita cilvēka iniciatīva. Nākamais jautājums ir – ko tieši autore uzskatīja par pierakstīšanas vērtu?¹⁷⁸ Memuāru pētniecība ir svarīga un vērtīga gan kā vēstures avots, gan kā sabiedrības garīgās kultūras daļa. Par memuāriem vai memuāriem pielīdzināmiem avotiem ir uzskatāmas atmiņas jeb memuāri vārda šaurākajā nozīmē, autobiogrāfijas, ceļojuma piezīmes un dienasgrāmatas. Šā viedokļa aizstāvībai tiek norādīts, ka atmiņas un dienasgrāmatas ir piezīmes, pārdzīvojumu un notikumu apraksti, kas galvenokārt balstās atmiņā.¹⁷⁹ Kā atzīst M. Mathanova: “Memuāri vienmēr ir unikāli – gan kā vēstures avots, gan kā autordarbs.”¹⁸⁰

¹⁷⁶ O. Medushevskaja, “Metod istočnikovedenija i mezdisciplinarnije aspekti” // Istočnikovedenije (Moskva: Institut Otkritoje Obščestvo, 2000), 122.

¹⁷⁷ Ibid., 127.

¹⁷⁸ Деревнина Л.И. О термине "мемуары" и классификации мемуарных источников (историография вопроса) // Вопросы архивоведения. 1963. N 4. С. 34.

¹⁷⁹ Ibid., 34., 41.

¹⁸⁰ Н.П. Матханова. Институт истории СО РАН. Сибирская женская мемуаристика XIX века. Современное историческое сибиреведение XVII - начала XX вв.: Сборник научных трудов / Под ред. Ю.М. Гончарова. Барнаул: Изд-во "Аз Бука", 2005. 49.

Memuāru žanra būtiskākās pazīmes izveidojās šim žanram ieņemot literatūras vietu, kā arī atklājot šā žanra parametrus, kuri paliek nemainīgi. Šie parametri ir: ārpasaules atspoguļošana, dokumentalitāte, retrospekcija, subjektivitāte, kas saistās ar individualitātes un personības izpausmēm.¹⁸¹ Vēsturiskā pagātne, kas ir memuāru žanra atspoguļošanas priekšmets, atklājas objektīvo un subjektīvo faktoru mijiedarbības rezultātā.¹⁸²

Pētnieka uzdevums ir nedz “nosodīt”, nedz “aizstāvēt” avotu, bet galvenokārt noteikt, kas ir šis avots un kādus jautājumus tam var uzdot. Vēršoties pie avota, pētniekam jācenšas atbrīvoties no jebkādu veidu aizspriedumiem. Vienīgais avota izpētes mērķis ir patiesības noskaidrošana.¹⁸³

Tomēr šāda pētnieka neitrālā attieksme nedrīkst traucēt uzdot jautājumus pēc būtības, kas skar avota ticamību. Piemēram, pētot avotu, jānoskaidro, vai tas bija paredzēts publicēšanai, vai arī tapis citiem mērķiem. Ja avots ticis publicēts, jāizdibina, kas un kad to izdarīja. Atbildot uz pirmo jautājumu, var rast priekšstatu par autora mērķi un nolūkiem, kas ir būtiski, lai izvērtētu avota ticamību. Piemēram, atšķirībā no avota, kurš tika paredzēts publicēšanai, tāds avots, kas sākotnēji nebija paredzēts publicēšanai, var sevī glabāt daudz atklātākas ziņas, ko neierobežo cenzūra vai kritika.¹⁸⁴

Analizējot māsas Marijas Stefanās memuārus “Dzīves dziesma” un teoloģiskās pārdomas “Sirds noslēpumu”, darba gaitā tiks ievērota šāda secība, ko, balstoties avotpētniecības pieejā, piedāvā O. Meduševskaja:

1. Avota rašanās vēsturiskie apstākļi
2. Avota autorības problēma (centieni izprast pašu autoru, kā arī autora individualitātes attiecības ar realitāti, kurā tas dzīvojis)
3. Avota rašanās apstākļi
4. Autora teksts, darbs un tā funkcionēšana kultūrā
5. Avota interpretēšana
6. Satura analīze
7. Avotpētnieciskā sintēze (noslēdzošais posms avotpētniecības analīzes procesā).¹⁸⁵

¹⁸¹ Тартаковский А. Мемуаристика как феномен культуры // Вопросы литературы (1999. - №1.) С.35-55.

¹⁸² В.А.Филатова. СУБЪЕКТИВНОСТЬ КАК ОДИН ИЗ ПРИЗНАКОВ МЕМУАРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ. http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vdu_b/2008_2/texts/08fvaoml.pdf

¹⁸³ Я. С. Лурье, *О путях доказательства при анализе источников (на материале древнерусских памятников)*// (Вопросы истории, 1985, №5.) с. 68.

¹⁸⁴ О. Медушевская, *op.cit.*, 136.

¹⁸⁵ *Ibid.*, 127-144.

Šī pieceja palīdz secīgi virzīties cauri pētāmajam avotam, apskatot vēsturiskos apstākļus, autora personību, teksta nozīmi un funkcijas, autora mērķus, rakstot konkrēto darbu, analizējot paša avota saturu, kā arī noslēgumā piedāvājot secinājumu kopsavilkumu un gala slēdzienu.

110

Sapņemt gribu es visu, ko Tava roka man sūta, jo spēka tad netrūks - to dosi Tu arī. Tava izturība palīdzēs visur. Tadi mani, spēcīgi un droši, lai kļūstu es degošais mīlestības upuris. Gribu zināt vienu tūk vārdu: mīlu es Tevi. Mīlestībai dzīvot un Mīlestībai mirt.

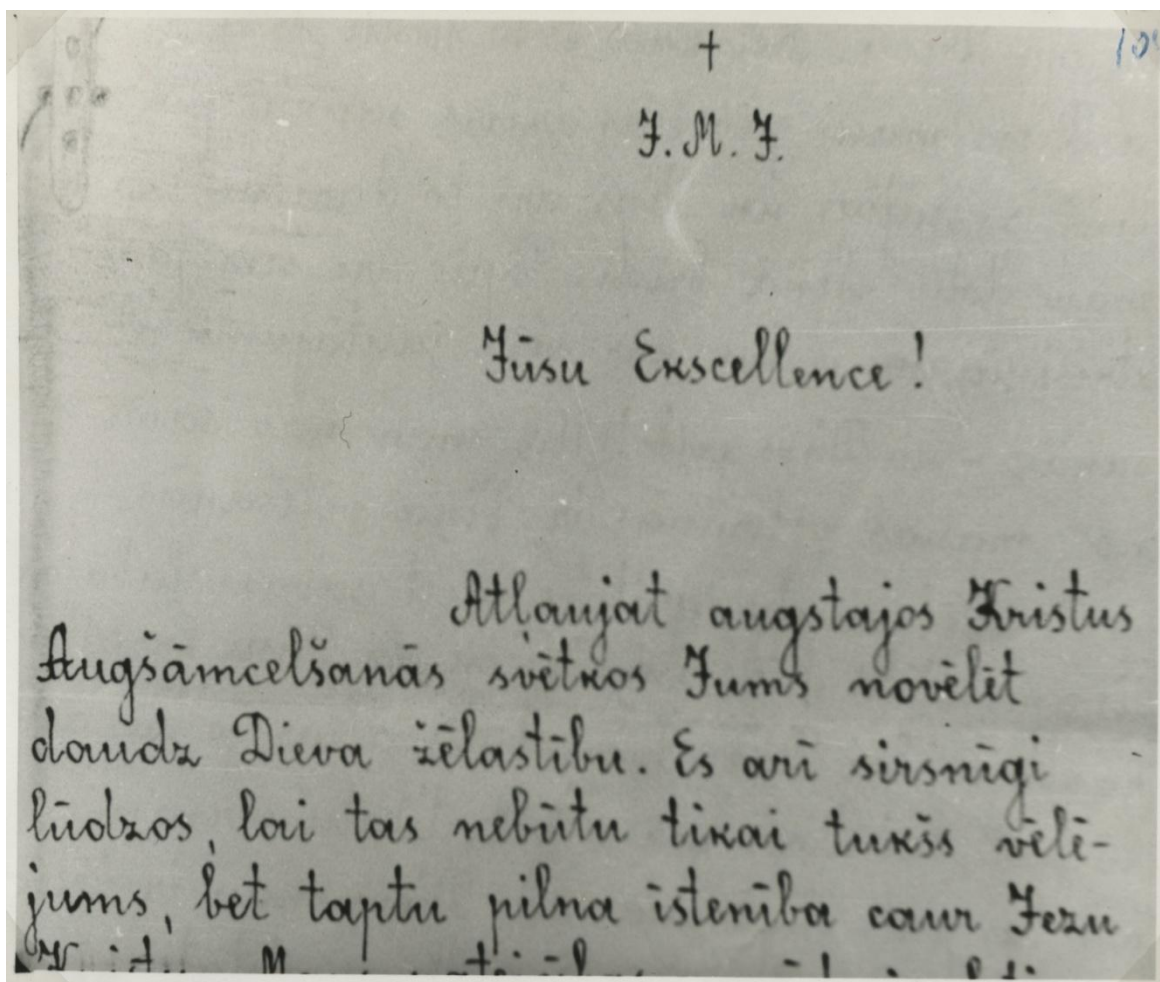
1945. g. 3. jūl.,
Rīgā.

Māsa Marija Stefana
no nabadzīgā Jezu Bērna

Vakarā es gāju uz vakara dievkalpojumu. Uz kāpu korī, nometos ceļos un lūdzos. Uz svinībām ielūdzu debesu svētos. Kā ligavas vedīgus izvēlēju savus svētos patronus - sv. Stefanu un sv. Sofiju. Tad ielūdzu kongregācijas patronus, savus sevišķi mīļotos svētos, visu svēto litanijas svētos, ar vārdu sakot, visu debesu galmu. Ar Jezu es runāju par mūdienu, par upurēšanos Viņam. Bet tad man uzmāca dvēseles bailes. Solījumi, nākotne. Un vēl tik droša piedāvāšanās ciešanām. Man nolās pat šaubas vai nevajadzētu iznīcināt uzrakstīto lūgumu Jezum. Bet tad es atcerējos, ka tuvi ir arī rakstīts, ka visu es ielieku Jezu rokās. Viņš taču zinās cik daudz man var uzlikt. Tad noenkurojies palāvēībā atstāju visu, kas bija rakstīts, tikai vārdus "lieku Tavās rokās" pasvītēju. Kad bij pagājuši 3 pirmo solījumu gadi, tad redzēju, ka beigās nojautas nebija bez pamanā. Bet tomēr toreizējo autu nenovēloju.

3. jūlijā baznīcā vispirms piedalījāmies sv. Misā. Tad gājām korī, kur aiz aizslēgtām durvīm klostera saimes klātbūtnē saliku solījumus. Maršais

1. Māsas Marijas Stefanās memuāru kopija. Pārrakstījusi pati autore. NBJ kongregācijas arhīvs.

2. Māsa Marijas Stefanā vēstules arhibīskapam metropolītam Antonijam Springovičam fragmenta kopija. NBJ kongregācijas arhīvs.

2.1. Māsa Marijas Stefanā dienasgrāmatas analīze

Vispirms, analizējot māsa Marijas Stefanā darbu “Dzīves dziesma”, jānoskaidro, pie kādas grupas tas pieder.

Māsa Marijas Stefanā memuāri ir personiska rakstura avots, kas pieder pie personīgā to avotu grupas, kas “pārstāv tos vēsturiskos avotus, kuru funkcija ir izveidot starppersonu komunikāciju evolūcijas un eksistences mērogā, kā arī autokomunikācijā. Šie avoti vissecīgāk iemieso personības pašatklāsmi un attiecību veidošanos starp atsevišķiem indivīdiem. Pie

personiskā rakstura avotiem pieder dienasgrāmatas, privāta rakstura sarakste, memuāri-autobiogrāfijas, esejas, grēksūdzes.”¹⁸⁶

Personiskā rakstura avotu iespējams iedalīt autokomunikatīvajos darbos (dienasgrāmatas) un starppersonu komunikācijas avotos. Savukārt otrā grupa iedalās avotos ar fīskētu adresātu (vēstules, daļēji arī memuāri autobiogrāfijas, kuri tikuši veltīti autora pēctečiem), kā arī avotos, kuru adresāts ir nenoteikts (memuāri - “mūsdienu stāsti”, esejas, grēksūdzes).¹⁸⁷ Šajā ziņā māsas Marijas Stefanas “Dzīves dziesma” pieder pie memuāru – autobiogrāfiju žanra pirmās grupas, jo viņas memuāri tikuši rakstīti pēc klostera priekšnieces pavēles un vairāk vai mazāk ir adresēti viņai kā mērķauditorijai.

Runājot par “Dzīves dziesmas” rašanos, “Ziņu un liecību albumā”¹⁸⁸ liels uzsvars tik likts uz to, ka “māte priekšniece, kas redzēja, cik augstu pilnības pakāpi bija jau sasniegusi māsa Marija Stefana, un kas apbrīnoja to žēlastību pārpilnību, ar kādām šī māsa bija apveltīta, 1950. gada 13. novembrī uzdeva māsai Marijai Stefanai uzrakstīt savas dvēseles dzīves attīstības gaitu. Māte priekšniece gribēja ar to gūt iespēju viņas uzskatus pārbaudīt un dot pārbaudīt, lai drošāk varētu šo izvēlēto dvēseli vadīt”¹⁸⁹.

Kā jau iepriekš minēts, māsas Stefanas memuāri ir tapuši pēc klostera priekšniecības aicinājuma klosterī. Klostera priekšniecība saskatīja māsas Stefanas personā apdāvinātu, Dieva žēlastībām pilnu personu, kas izcēlās ar savu svētumu, disciplinētību un iekšēju sakopotību. Jebkuram klosterim būtu liels gods redzēt tieši no sava pulka iznākam lielu svēto. Līdz ar to, klostera priekšniecība, iespējams, uzskatīja māsu Stefanu par kandidāti uz svētumu, tādējādi bija jau laicīgi jāsāk konkrētās personas izpēte un informācijas vākšana, kā rezultātā nāca pavēle māsai Stefanai rakstīt par savu iekšējo dzīvi. Šajā materiālā ir gan pašas māsas atmiņu elementi, gan arī tematiskās atmiņas, proti, tās atmiņas, kas visvairāk ir saistītas ar reliģiozitāti un tās izkopšanu. Šajos memuāros ir arī autobiogrāfijas elementi, kas visciešāk ir saistīti ar reliģijas lomu māsas dzīvē un centrējas ap kristietību.

Šis materiāls neapšaubāmi ir savas kultūras fenomēns, kas tapis attiecīgajā klostera vidē. Tātad, tā sabiedrība, kas autoram bija apkārt, sastāvēja galvenokārt no klostera un baznīcas cilvēkiem. Tātad primāri mēs varētu uzskatīt, ka auditorija, uz ko šie memuāri ir orientēti, ir ar kristietību, un vēl precīzāk, ar katoļticību saistīti cilvēki. Māsas Marijas

¹⁸⁶ M.F. Rumjanceva, “Istoričeskiye istočniki XVIII-načala XX veka. // Istočnikovedenije. Moskva: Institut Otkritoje Obšestvo, 2000. 466.

¹⁸⁷ Ibid.

¹⁸⁸ “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums”

¹⁸⁹ “Ziņas un atmiņas”, 262

Stefanas memuari piedāvā ne tikai interesantu materiālu par Latvijas baznīcas vēsturi, bet arī vērtīgu informācijas avotu dzimtes studijām, balstoties feministiskās teoloģijas pieejā. Turklāt, ņemot vērā faktu, ka māsa Marija Stefana dzīvojusi laikā, kad pasaulē popularitāti guva kādas citas ar katoļu tradīciju saistītās sievietes – Terēzes no Lizjē -- dzīves stāsts un autobiogrāfija, ir iespējams pētīt māsu Mariju Stefanu ne tikai kā Latvijas tradīcijas pārstāvi, bet arī kā Terēzes no Lizjē ideju pārņēmēju un turpinātāju. Māsas Marijas Stefanas memuāros esošās paralēles un līdzības ar Terēzes no Lizjē biogrāfiju ir labi saskatāmas gan lasot šo darbu, gan arī pati māsa Marija Stefana savos memuāros uzsver to, cik ļoti viņu ir uzrunājusi Terēzes dzīve un reliģiskā mācība. Līdz ar to viņas autobiogrāfiju ir iespējams analizēt gan kā Latvijas tradīcijas fenomenu, gan arī kā jau aizsāktas garīguma tradīcijas turpinātāju.

Runājot par autorības problēmu un autores individualitāti, jānorāda uz vairākiem aspektiem. Pirmkārt, jāuzsver Sofijas Lazdānes atšķirība no māsas Marijas Stefanas, jo šajā atšķirībā vislabāk ir iespējams ieraudzīt pašu cilvēku ar viņa vēlmēm un ideāliem, kā arī to tēlu, par kādu Sofija Lazdāne kļūst NBJ kongregācijas klosterī, kā arī (un tas ir ārkārtīgi svarīgi) tēlu, par kādu viņu veido apkārtējie.

Analizējot māsas Marijas Stefanas biogrāfiju, balstoties avotpētniecības pieejā, būtiski pievērst uzmanību visiem iespējamajiem viņas personības aspektiem, ko viņas biogrāfija var atklāt. Viens no tiem ir vēsturisks un psiholoģisks aspekts – klostera māsa un no priekšniecības saņemtais rīkojums rakstīt savas dvēseles attīstības vēsturi. Jau no vēstures mēs zinām par klostera māsām, kas saņem līdzīgu rīkojumu no priekšniecības – rakstīt savas dvēseles stāstu. Tāda bija Terēze no Bērna Jēzus Lizjē, tāpat nācās rīkoties arī māasai Faustīnei Kovaļskai no Polijas. Atšķirībā no Sv. Faustīnes, Sv. Terēze no Bērna Jēzus jau bija kanonizēta māsas Stefanas dzīves laikā, un Sv. Terēzes “Kādas dvēseles stāsts” māasai Stefanai bija jau ļoti labi pazīstams. Vēl vairāk. Kā raksta pati māsa Stefana, viņa bija sajūsmā par šo svēto. Bērnībā viņu reiz salīdzināja ar Sv. Terēzu, kas izraisīja Māsā Stefanā neviltotu sajūsmu. Arī vēlāk viņa turpināja jūsmot par Terēzu. Pirms iestāšanās klosterī, māsa Stefana jau bija vairākkārt lasījusi Terēzes “Kādas dvēseles stāstu”: “Vēl kāds vārds par sv. Tereziju n.J.B. Kad es jau strādāju kā skolotāja, manās rokās nāca grāmata sv.Terezijas “Dvēseles pārdzeivojumi”. Pirmo reizi es to lasīju. Mani viņa ļoti aizrāva. Es viņu lasīju un lasīju. Drīz gandrīz visu no galvas zināju. Man tik ļoti patika šī svētā.” Tātad tīri psiholoģiski māsa Stefana varēja sajūties izredzēta tāpat kā viņas iemīļotā svētā un saskatīt sevi kā potenciālo pirmo Latvijas svēto.

Avots “Dzīves dziesma” radies pēc NBJ kongregācijas priekšnieces rīkojuma māasai Marijai Stefanai uzrakstīt savu dvēseles attīstības vēsturi. Redzēdama, ka māsa ir īpaša, kā arī

(un to nedrīksyt atstāt bez ievērtības) tālaika arhibīskapa metropolīta Antonija Springoviča cerību, ka no kongregācijas vidus varētu iznākt Latvijas svētā jeb “otra Terezija” iedrošināta, klostera priekšniece pavēlēja strādāt pie šā memuāru rakstīšanas uzdevuma, lai rezultātā varētu iegūt materiālu, ko varētu pētīt, analizēt un kurš, iespējams, varētu atklāt ko vairāk par māsu Mariju Stefanu un viņas garīgo dzīvi, kas varētu apstiprināt nojautu, ka šī ir īpaša māsa, kā arī īstenot “brīnuma gaidas” un cerību NBJ kongregācijā ieraudzīt Latvijas svēto.

Avots tika sarakstīts 20. gadsimta piecdesmito gadu sākumā, laikā, kad reliģiskā dzīve pārdzīvoja grūtus laikus un tika valdošās iekārtas nosodīta.

Arī lasot pašu māsas Stefanā tekstu, var vilkt daudzas paralēles ar “Kādas dvēseles stāstu” – gan pacilāti jūsmīgā toņa ziņā, gan tīri idejiski. Nevar teikt, ka tas ir plāgiāts, bet latviešu “Kādas dvēseles stāsta” versija. Daži piemēri.

Terēze no Bērna Jēzus savos memuāros raksta: “Es brīdi padomāju, tad arī pastiepu roku, teikdama: “*Es izvēlos visu!*” [...] Tad, kā savas bērnības dienās, es izsaucos: “Mans Dievs, *es izvēlos visu!* Es negribu būt tikai *pa pusei svēta*, man nav bail ciest Jūsu labā, es bīstos tikai viena – pieķerties *savai* gribai. Tāpēc paņemiet to, jo “*Es izvēlos visu*”, ko Jūs gribat!”¹⁹⁰ Savukārt māsa Stefana savos memuāros raksta: “Es atkal un atkal jautāju, ko es vēl varētu darīt. [...] Mans sauciens tad bija Ibsena vārdi: “Visu vai neko!” Un es teicu: “Visu, Dievs, Tevis dēļ!””¹⁹¹ Vēl māsa Stefana raksta: “Vēl kādas ilgas dega manās krūtīs. Būt priesterim. Es domāju: ja es būtu zēns, tad gan es gribētu būt priesteris. Bet es nebiju zēns un tomēr šīs ilgas mani nebija atstājušas. Cik svēta, cik bagāta tad, man likās, būtu dzīve.” Paralēles mēs varam atrast arī pie Terēzes no Bērna Jēzus: “Es jūtu sevī *priestera* aicinājumu! Ar kādu mīlestību, Jēzu, es nestu Tevi savās rokās, kad, atsaucies manai balsij, Tu nokāptu no Debesīm...[...] Bet, ak nē!”¹⁹²

Māsa Stefana pati raksta savā “Dzīves dziesmā”: “Man reizēm agrāk nāca doma: reiz man vajadzēs rakstīt savas dvēseles pārdzīvojumus.” No tā var secināt, ka pastāv ļoti liela varbūtība, ka, aprakstot savu personīgo dvēseles attīstību, raksturu, bērnības atmiņas, māsa Stefana varēja nedaudz pārspīlēt un sagrozīt tīri uz savas personības attiecināmos faktus, jo viņai jau bija zināmi precedenti, kad māsas, kas pēc priekšniecības pavēles rakstīja memuārus vai dienasgrāmatas, vēlāk pēc viņu nāves tikušas kanonizētas. Un ņemot vērā viņas mazvērtības sajūtu un noslēgto dabu, par ko viņa pati raksta un par ko liecina aculiecinieki, varbūtība, ka viņa kādreiz tiks kanonizēta, varēja būt kolosāls komplekss, slimības radīto

¹⁹⁰ Terēze no Lizjē, op.cit., 17.

¹⁹¹ “Dzīves dziesma”, 66.

¹⁹² Terēze no Lizjē, op.cit., 164.

ciešanu un moku pārvarēšanas un kompensācijas paņēmieni, kas palīdzēja izturēt slimību, iedzīvoties kolektīvā un pārvarēt nevēlamās vai arī traucējošās rakstura iezīmes. Turklāt, ņemot vērā autorei smago slimību un fiziskās ciešanas, rodas iespaids, ka doma par to, ka šīs ciešanas padarīs viņu svētu, autori iedvesmoja un spārnoja. Savos memuāros viņa min savas alkas un ilgas pēc ciešanām: “Pie skaistākajām slimības atmiņām man pieder operācijas. [...] Nekad es savā dzīvē nebiju pārdzīvojusi tik lielas fiziskas sāpes kā tad, kad man vajadzēja par abām reizēm apmēram četras stundas nogulēt uz operācijas galda.”

Māsa Stefana bija noslēgts cilvēks un cieta no mazvērtības kompleksiem. Viņa raksta: “Daudz dzīvē es esmu cietusi no savas mazvērtības sajūtas. Maniem augstajiem un nesasniedzamajiem ideāliem blakus nostājās mana mazvērtība.”

Liela grūtība mātai Stefanai viņas noslēgtība un introvertā rakstura iezīmes radīja klostera dzīvē: “Es tik grūti iedzīvojos māsu sabiedrībā. Rekreācijas man bija mocību stundas un rekreācijas dienas visgrūtākās dienas gadā. Es nezināju, ko runāt, un tomēr vajadzēja būt priecīgai.”¹⁹³

Mazvērtības kompleksa klātbūtni gan viņa pati centās pārvarēt, strādājot ar sevi: “Dažādā veidā es audzināju savu raksturu, stiprināju gribu. Piemēram, nesaviebjoties panesot sāpes vai ko negaršīgu norijot, rītā, noteiktā laikā ceļoties, ātri izlecu no gultas. Norūdījos, panesot aukstumu, peldoties bez vilcināšanās un drebināšanās ielēcu aukstā ūdenī. Pat rudenī, kad bija jau tik auksti, ka kokiem bira lapas, reiz īsu brīdi peldējos ezerā, lai spētu vadīt pār sevi un izdarīt to, ko pati sev pavēlu.”¹⁹⁴ Te mēs redzam, ka māsa Stefana centās pārvarēt kompleksus un mazvērtību, bet nākamais teksta fragments varētu liecināt, ka viņa centās savus kompleksus arī kompensēt: “Kad es beidzu pamatskolu, tad vajadzēja domāt par tālākā dzīves ceļa izvēlēšanu. Es ļoti gribēju vēl tālāk mācīties. Un būtu bijusi ar mieru katrā skolā iet, ka tik varu tālāk izglītoties. Bet tā kā tētis vēlējās, lai es kļūtu skolotāja, un tas atbilda manām tieksmēm, tad es priecājos, ka drīkstēju apmeklēt skolotāju institūtu. Jau pamatskolas trešajā klasē, kad reiz skolotāja jautāja, par ko mēs katrs gribētu kļūt, es teicu, ka par skolotāju. Šajā amatā es vingrinājos jau no bērnības dienām. Kad es pirmos gadus gāju skolā, tad brālis vēl neapmeklēja skolu. Es biju tad viņa skolotāja. [...] Dažreiz, kad man likās, ka viņš nebija labs skolnieks, nesagatavoja labi uzdevumus, es viņu arī sodīju. Liku viņam stāvēt kaktā.”(35.lpp.) Iespējams, ka izmācoties par skolotāju, kas tajos laikos bija prestiža profesija, māsa neapzināti kompensēja savu mazvērtības sajūtu, jo šajā amatā viņa varēja baudīt cieņu, ietekmi un zināmā mērā arī varu. Arī iestāšanās klosterī, sāpīga šķiršanās no vecākiem un

¹⁹³ “Dzīves dziesma”, 89.

¹⁹⁴ Ibid., 49.

vēlme ciest, iespējams bija māsas Stefanas acīs kas apbrīnas pilns un cēls. Kā diezgan fanātiska katoliete (viņas vecāki jau no bērnības viņā ieaudzināja nešaubīgu ticību Katoļu baznīcai; arī vēlākos gados būdama prom no mājām mācībās, Sofija ļoti sargājās no pasaulīgām izpriecām, nepiedienīgas literatūras un nerada sev neko vērtīgu cilvēka ikdienas dzīvē. Kā ļoti svarīgu uzskatīja garīgā tēva padomus un vadību.) viņa, iespējams, redzēja dzīves piepildījumu apzinātās ciešanās, bet godkāre un vēlme būt svētai kā citi plaši pazīstamie svētie, veicināja un noformēja Sofijas izvēli iestāties klosterī.

Avota ārējā analīze atklāj paša avota izskatu, rakstības īpatnības, labojumus un tamlīdzīgas iezīmes.

Māsa Stefana savus memuārus rakstīja sākotnēji uz papīra atgriezumiem, un tikai vēlāk tapa tīrraksts. Memuāru melnraksti glabājas Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas arhīvā. Sākotnēji memuāru tīrraksts, iespējams, ir bijis rakstīts burtnīcā ar tīrām lapām (bez līnijām) vai arī uz kāda rakstāmpapīra. Laika posmā no 1954. gada līdz 1993.gadam māsas memuāri jeb, kā viņa pati tos nodēvēja, “Dzīves dziesma” tika iesieti cietos tumšzilos vākos ar uzspiestu nosaukumu “Māsa Marija Stefana no Nabadzīgā Bērna Jēzus. Dzīves dziesma”. Pie iesiešanas darba teksta lapu malas tikušas nolīdzinātas ar papīra nazi. Grāmatas titullapām tika izmantots ofseta papīrs.

“Dzīves dziesmas” tīrraksts sastāv no 193 lappusēm ar tinti un spalvu vai tintes pildspalvu sarakstīta teksta kaligrāfiskā un vienādā rokrakstā, kas ir samērā sīks. Lapas ir stipri nodzeltējušas, taču saglabājušās labā stāvoklī. Teksts ir rakstīts ar tumšzilu tinti. Katrā lappusē ir 31 teksta rinda.

Lappuses ir numurētas augšējos ārējos stūros ar parasto zīmuli. Rokraksta atšķirība no pamatteksta un lappušu numerācijas atrašanās vieta liek domāt, ka numurēšana notikusi tikai tad, kad teksts jau ticis iesiets grāmatā, un tas nozīmē, ka tas notika jau pēc māsas Stefanas nāves.

“Dzīves dziesma” ir autorei sadalīta sešās nodaļās: 1.Agrā bērnība (1-10 lpp.), 2.Skolas gadi (11-42 lpp.), 3.Skolotājas darbā (43-84 lpp.), 4.Klosterā dzīves pirmie gadi (85 – 134), 5.Mūžīgo svētsolījumu gads (135-162 lpp.), 6.Pēc mūžīgās profesijas (163 – 193 lpp.).

Pašai pēdējai teksta lapai trūkst aptuveni ¼ daļa no apakšas – tur lapas daļa ir taisni noplēsta. Tomēr nav cietis teksts. Taču pirmā teksta lapa vēl pirms iesiešanas bijusi pārlocīta uz pusēm, par ko liecina locījuma vieta.

Teksts satur divu veida labojumus: pašas autorei izdarītie un kāda cita veiktie labojumi. Pati māsa Stefana, veicot labojumus, pārsvītroja tos ar spalvu un virs rindas uzrakstīja pareizo variantu vai arī turpināja pareizo variantu tālāk. Tāpat tika darīts ar

izlaistiem vārdiem – tie tika uzrakstīti virs rindas un ar pusloku tika norādīta vieta, kurā dotajam vārdam ir jābūt.

Otrs labojumu veids, ko es nepiedēvēju teksta autoram, ir veikts ar zīmuli atšķirīgā rokrakstā. Šiem labojumiem ir raksturīgs, ka pareizais vārda burts ar zīmuli tiek uzrakstīts pāri nepareizajam. Šāda veida labojumi ir 107.lpp. “archidiacēze” labota uz “archidiecēzi”, 108.lpp., kur vārds “kroņota” pārlabots uz “kroņēta”, neizlabojot mīkstinājumu uz “n” burta, bet 146.lpp. frāzē “dzīvā Dieva Dievam” vārds “Dievam” ir nosvītrots un tā vietā ir uzrakstīts virs rindiņas ar zīmuli “Dēlam”.

Tekstā ir sastopami arī pasvītrojumi, ko tāpat kā labojumus var iedalīt divās daļās: pašas autore pasvītrojumi un kāda cita veiktais pasvītrojums. 154.-155.lpp. ir pašas autore veiktie pasvītrojumi, kas tiek izdarīti, lai izceltu piemērus. Zīmīgi, ka pasvītrojumi veikti ar tinti un lineālu, pasvītrojot katru vārdu atsevišķi (piem., 154.lpp. – “Marijas pēdās.”), turklāt pasvītrojuma līnija nav pilnīgi paralēla rakstu rindai, bet virzoties uz labo pusi, pavisam nedaudz novirzās uz leju. Bet 109.lpp. esošais pasvītrojums tika veikts ar zīmuli, pie tam netiek pasvītrots katrs vārds atsevišķi, bet ar kopēju līniju visi vārdi kopā (“[...] lieku Tavās rokās.”). Tas liek domāt, ka šo pasvītrojumu neveica pati autore.

Visumā “Dzīves dziesmas” teksts ir bez smērējumiem, uzrakstīts akurāti un glīti. 56. un 67. lappusēs ir nelieli tintes traipi, varētu pat teikt – pilieni. 92., 93., 160., 192. lappusēs ir taukaini traipi. 121.lpp. ārējā malā ir pirksta nospiedums. 60., 64. un 91.lpp. tekstā ir daži vārdi, kas ir nedaudz izplūduši.

Analizējot tekstā esošos labojumus, jāpievērš uzmanība arī savdabīgiem “dzēsumiem” vai “skrāpējumiem”, kad kāds neliels tintes traips vai ortogrāfiska kļūda tiek izdzēsta “izskrāpējot” to no papīra. Tādi dzēsumi sastopami 7., 14., 47., 79., 81., 107., 116., 158., 170., 188.lpp.

Aplūkojot vārdu rakstību, var secināt, ka autore bija izglītota: teksts satur maz kļūdu (tās pašas autore izlabo), arī stilistiski tas ir plūstošs stāstījums ar literāru noskaņu. Teksts satur arī specifisku tā laika rakstību, piemēram: **Chrisostoms, junijs, julijs, skapuliers, kristals, mechanisks, Eucharistija, Missa, narcīze.** Prievārdu rakstība atšķiras no mūsdienu rakstības, tie tiek rakstīti neatdalot: **kautkas, kautkur, laigan, itkā, pietam.**

Tekstā esošie saīsinājumi nav neparasti vai autore jaunievedumi. Tekstā sastopamie saīsinājumi: pl – pulkstens, sv. Teresija n. J.B. – svētā Teresija no Jēzus Bērna kongregācijas, Vissv. – Vissvētākais, J. Marija – Jaunava Marija, O.F.M.Cap. – pie franciskāņu ordeņa piederoša garīgā persona, kā arī saīsināti Bībeles nodaļu un grāmatu nosaukumi. Jāpiezīmē, ka

saīsināti rakstot Bībeles grāmatu nosaukumus vai saīsinot vārdu “pulkstens”, autore neliek punktu.

Teksts tiek rakstīts latviešu valodā. 8. un 20.lpp. ir teksts latgaliski:

“O Marija, Tu liliņa, esi ceisteibas.

Sorg nu ļauna, glōb nu valna myusu draudzeibu.

Mes Tev vysod kalpōsim, un Tev jauki dzīdōsim,

Kad mīleīga un žēleīga ir mūsu Marija.” (8.lpp.)

Vai arī 20. lpp.: “Jaunova svātō, Aglyunas bazneicā.”

Latgaliešu dialektā tiek pieminēta Terēzes no Bērna Jēzus grāmata “Kādas dvēseles stāsts”- “*Dvēseles pōrdzeivojumi*”.

Cita svešvaloda, kurā parādās memuāru teksts, ir latīņu, tādos vārdos kā *Te Deum*, *Fiat*, *Magnificat*, *Veni*, *Creator*.

Vēl pie valodas un vārdu rakstības īpatnībām ir jāpiemin tas, ka visu memuāru garumā vārds “Jēzus” tika rakstīts bez garumzīmes- “*Jezus*” un darbības vārds “būt” trešās personas vienskaitļa un daudzskaitļa formās tika lietots “*bij*” formā, bez galotnes un apastrofa.

Interpretējot avotu, pētnieka galvenais uzdevums ir pārvarēt laika un kultūras attālumu vai pat barjeru, kas nošķir viņu un autoru. Cenšoties izprast autoru, mēģinot iejusties viņa apziņas plūsmā, jācenšas ieraudzīt, ko tieši autors ir gribējis pateikt.¹⁹⁵

Māsa Marija Stefana “Dzīves dziesmā” secīgi vēsta par savu dzīvi, sākot ar bērnību, turpinot ar skolas gadiem un jaunību, un virzoties cauri klostera dzīves aicinājuma pieredzei un klostera dzīves posmam.

Jau minēts, ka “Dzīves dziesma” iedalās sešās nodaļās: 1.Agrā bērnība, 2.Skolas gadi, 3.Skolotājas darbā, 4.Klostera dzīves pirmie gadi, 5.Mūžīgo svētsolījumu gads, 6.Pēc mūžīgās profesijas. Šo nodaļu saturs precīzi atbilst to nosaukumam, un autore rūpīgi atklāj lasītājam savas dzīves stāstu.

Būdama dziļi reliģiozs cilvēks, viņa visus notikumus saista ar Dieva plānu, cilvēka un Dieva attiecībām un atklāj sevi tieši šo attiecību kontekstā. Viņa vēsta par garīgajiem ideāliem, sava rakstura labajām īpašībām un nepilnībām, atklāj to, kā veidojusies viņas ticība, kā veidojusies viņa pati šīs ticības ietvaros un ietekmē.

Māsa Marija Stefana ir diezgan atklāta. Viņa nekautrējas atzīt, ka viņa ir vēlējusies visā atdarināt Terēzi no Lizjē, ka Terēze no Lizjē kādu laiku viņas dzīvē bija ārkārtīgi nozīmīgs garīgais ideāls, kam sekot un līdzināties. Tomēr viņa arī neslēpj, ka daudz pūļu bija

¹⁹⁵ O. Meduševskaja, op.cit., 138-140.

jāpieliek, lai rastu iekšēju izlīgumu starp savām vēlmēm kļūt svētai, sekošanu Terēzei agrā jaunībā un sava garīgā ceļa atrašanu. Šeit jāatsaucas uz sarunu ar NBJ kongregācijas klostera priekšnieci māsu Venerandu un viņas teikto šajā sakarā. Māsa Veneranda norādīja, ka māsas Marijas Stefanā jaunības aizraušanās ar Terēzi no Lizjē un centieni to atdarināt ir vērtējami kā vēl nenobriedušas dvēseles aizraušanās un sajūsmināšanās ar varoņiem. Savukārt vēlāko gadu jeb garīgā brieduma posmā atrastais ceļš, kas veda pretī *imitatio Mariae* norādījis uz vēlmi atrast patiesu un stabilu pamatu sava garīguma veidošanā.

Māsa Marija Stefana "Dzīves dziesmu" rakstīja, lai atklātu priekšniecei savas dvēseles attīstību, turklāt, ņemot vērā to, ka viņas kā jau dziļi ticīga cilvēka un klostermāsas ideāls bija kļūt par svēto, viņa arī rakstīja par daudz ko savā pieredzē, kas attēlo ceļu uz svētumu. Viņa atklāti pasaka: "Man reizēm agrāk nāca prātā doma: reiz man vajadzēs rakstīt savas dvēseles pārdzīvojumus. Bet tā man bija par apkaunojumu, un es viņu arvien noraidīju kā kārdinājumu, kas nāk no manas iedomības. Nekad pati no sevis es nebūtu rakstījusi. Un, tagad rakstot, es redzēju, ka to spēju tikai paklausības dēļ. Es iedomājos savu dvēseli kā kokli. Uz viņas sarūsējušajām stīgām Pestītājs kā dievišķais Orfejs koklē manas dzīves dziesmas melodijas. Es loloju sevī domu, ka šī dziesma izskanēs tikai viņam. Bet tagad es redzu, ka Viņš ielūdz arī Jūs klausīties šajās melodijās. Viņam ir visas tiesības uz to. Es saku tikai "jā"."¹⁹⁶ Un, iespējams, tieši šī vēlme arī bija izšķirošais faktors, kāpēc māsa Marijas Stefanā memuāri tik ļoti līdzinās stilistiski un saturiski Terēzes no Lizjē autobiogrāfijai. Viens no variantiem ir atklāta cenšanās kopēt franču svēto, lai panāktu savus mērķus un iegūtu svētuma slavu. Savukārt, ja mēģinām iejusties 20. gadsimta pirmās puses garīguma idejās un ideālos, pastāv iespēja nonākt pie cita secinājuma: lielā līdzība starp abiem memuāriem radusies tāpēc, ka tolaik tieši Terēze no Lizjē bija visvairāk lasītā un vispazīstamākā šā žanra pārstāve, kuras biogrāfija kļuva vienkārši par piemēru, kādā veidā jāstrukturē savas atmiņas un kādā valodā jāatklāj savas reliģiskās izjūtas, pārdzīvojumi un atklāsmes.

Māsa Stefanā memuāri satur ļoti maz informācijas par tālaika vēsturisko fonu, jo pamatā kā ordeņa cilvēks viņa primāri pievērš un koncentrē uzmanību uz garīgiem pārdzīvojumiem un dvēseles ciešanām, alkām un tieksmēm pilnveidoties. Tomēr viņas memuāri satur informāciju arī par vēsturiskiem notikumiem.

Trīsdesmito gadu Latgales baznīcā tikai retais gāja pie ikdienas Komūnijas. Tam bija dažādi apstākļi: pirmkārt, trūka priesteru un, otrkārt, cilvēki nejutās tā cienīgi, lai katru dienu satiktos ar Pestītāju (vēlāk II Vatikāna koncils uzsver biežas un ikdienas komūnijas

¹⁹⁶ "Dzīves dziesma", 98.

nepieciešamību, uzsverot tādā veidā ticības stiprināšanu, ticīgo dvēseļu pacelšanu tuvāk Dievam, un priesteri tiek aicināti veicināt draudžu locekļu biežu un ikdienas iešanu pie Komūnijas¹⁹⁷) Šāda situācija atspoguļojas māsas Stefanas memuāros: “[...] es sāku domāt par to, ka varbūt man būs izdevība katru dienu pieņemt Jēzu savā sirdī. [...] Es katru dienu gāju uz Sv. Missu, bet vienoties ar Jēzu svētā Eucharistijā, vai es to drīkstēju uzdrošināties[...]?” Šādai situācijai par pamatu bija divi apstākļi: garīgi–emocionālais - māsas pārlietu dziļā sava necienīguma apziņa un objektīvais- jo tikai 1940. Gadā Ludviķos tika nozīmēts pastāvīgs priesteris.¹⁹⁸

Cita vēsturiska informācija, ko satur memuāri, ir saistīta ar Latvijas neatkarības zaudēšanu, karadarbību, kas ietver sevī gan bīstamo un smago situāciju, kurā nonāca klosteris, gan atklāj māsas Stefanas dziļo patriotismu. Tomēr šie notikumi memuāros atspoguļoti ļoti skopī. “Es priecājos, ka esmu dzimusi Māras zemē, kurai kopš 13.gs. sākuma, kad Pāvests Innocents III viņu veltīja mīļajai Dievmātei, karaliene ir pati Dieva Māte. Es tik ļoti mīlu savu tautu ar viņas daudzām skaistajām tautas dziesmām, gaumīgajiem tautiskajiem rakstiem, ornamentiem, viņas īpatiem tikumiem. Un katolisko Latgali, ezerzemi! Es esmu ar visu sirdi latviete, latgaliete.”¹⁹⁹ “Otrkārt es gribētu Dievu izslavēt, Viņam ļoti, ļoti pateikties, ka Viņš ir ar tik tēvišķu mīlestību gādājis, tik brīnišķīgi sargājis mūsu klostera saimi tik lielās un daudzās briesmās. Kad kara vētras gāja pār zemi un lodes sīca gar ausīm.”²⁰⁰ “Tad dzīve dzīvības briesmās. [...] Nāvi mēs redzējām sev apkārt staigājam. Atceros kādu vakaru, kad virs pilsētas nāca uzlidojums un nometa bumbas. [...] Vēlāk, kad bija sagatavota patvertne, daudzas reizes vajadzēja tanī slēpties[...]. [...]Kad fronte gāja pāri pilsētai, tad dažas nakts mums vajadzēja pavadīt patvertnē. Pēdējā naktī izskatījās pavisam baigi: kara ugunīs sarkanas debesis, šķembas čaukst vien zālē. Ausa rīts. Te nāca pie mums ziņa: “Visas mūķenes vajag nosist.” [...] Izrādījās, ka tie bija vietējie, mums nelabvēlīgi noskaņotie cilvēki, kas tikai kļiedza, bet neko nevarēja izdarīt. Mēs izgājām un mierīgi strādājām. Bija silta rudens diena, 1944.gada 13.oktobris.”²⁰¹ “Mana dārgā dzimtene man ir dziļi sirdī ierakstīta. Par viņu lūgt, upurēties ir manas sirds ilgas. Būt kopā ar baznīcu un dzimteni ne tikai vieglās, bet jo sevišķi grūtās dienās. Tāpēc kara laikā, kad jau likās, ka man būs jāatstāj dzimtene, es biju gan arī uz to gatava[...].”²⁰² Šis fragments sniedz informāciju par klostera personu emigrāciju uz

¹⁹⁷ *Vatican Council II. Vatican Collection, Volume 1.* (New York, Costello Publishing Company, 1992), 123p.

¹⁹⁸ K. Springoviča. *Aglonas ziedīņš* (Rēzekne: Latgales Kūrījas centra izdevniecība, 1993), 25.lpp.

¹⁹⁹ “Dzīves dziesma”, 2.

²⁰⁰ *Ibid.*, 3.

²⁰¹ *Ibid.*, 105-106.

²⁰² *Ibid.*, 107.

ārzemēm, kas tika minēta memuāru ārējai kritikai veltītajā nodaļā. Nekas vairāk uz politisko situāciju attiecināms māsas Stefanās memuāros netiek minēts.

Galvenā uzmanība “Dzīves dziesmā” tiek pievērsta māsas biogrāfijai, garīgai izaugsmei un pilnveidošanās procesam, reliģiska rakstura pārdomām.

2.2. Māsas Marijas Stefanās “Sirds noslēpuma” analīze

Kā liecina “Ziņas un atmiņas”, par “Sirds noslēpuma” rašanās gadu var uzskatīt māsas Marijas Stefanās mūžīgās profesijas gadu, savukārt šo darbu viņa pabeidza 1950. gadā Ziemassvētku laikā un nolika silītē pie Bērna Jēzus kājām.²⁰³ Atšķirībā no “Dzīves dziesmas”, kas tikusi publicēta un ir pieejama plašam lasītāju lokam, šo darbu tā arī npublicēja. Būdams dziļi personisks sacerējums ar teoloģisku un meditatīvu ievirzi, tas atspoguļo reliģiskas pārdomas un lūgšanas, kā arī pašai autorei būtiskas pārdomas un patiesības.

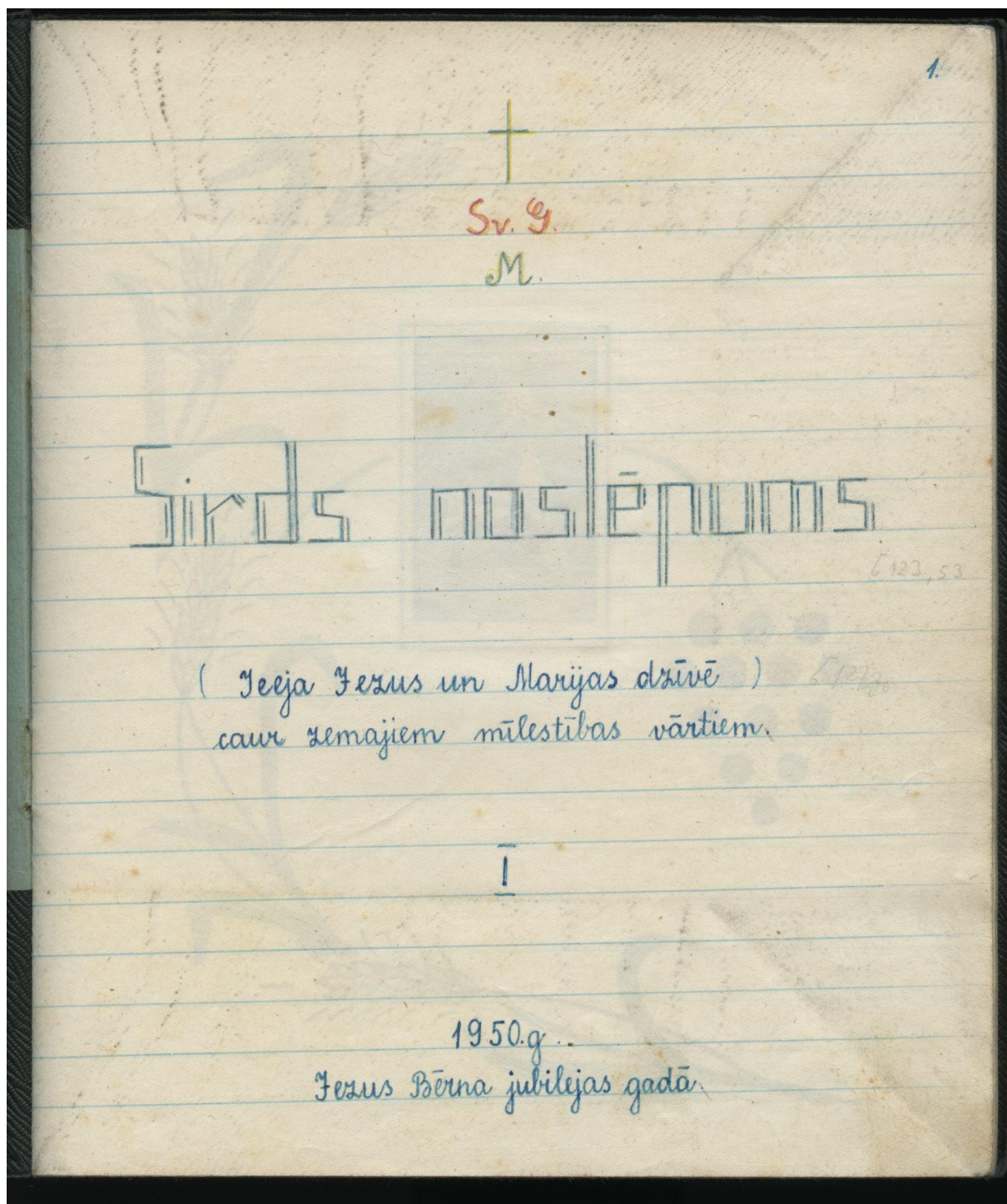
Avots ticis sarakstīts 20. gadsimta četrdesmito gadu beigās. Pabeigts 1950. gada Ziemassvētkos. Vēsturiskie apstākļi šajā laikā bija tādi paši kā “Dzīves dziesmas” tapšanas laikā. Latvija jau bija zaudējusi neatkarību, padomju vara ne tikai ierobežoja reliģiskās aktivitātes, bet arī neļāva NBJ kongregācijas māsām turpināt ierasto dzīvi saskaņā ar regulu. Visā Latvijā valdīja pret reliģiju vērsta politika, kas jebkuru ticīgo un ar baznīcu saistītu cilvēku nostādīja opozīcijā. Tādējādi šajā laikposmā sarakstītie reliģiska satura darbi iegūst jaunu vērtību un nozīmi: tie ne tikai ir sava laikmeta liecinieki, bet tolaik kalpoja arī par veidu, kā apliecināt savu dzīvo ticību un uzticību Dievam un izvēlētajam ceļam.

Runājot par to, kā atklājas autores attiecības ar realitāti, kurā viņa dzīvojusi, darbā “Sirds noslēpums”, daudzējādā ziņā jāuzsver tie paši aspekti, kādi bijuši būtiski “Dzīves dziesmas” tapšanas gadījumā. Māsa Marija Stefana, rakstot “Sirds noslēpumu”, atklāj sevi gan kā katoļu tradīcijas pārstāvi, proti, dziļi ticīgu cilvēku, kurš pieraksta savas pārdomas par reliģiskām tēmām, gan arī kā klostermāsu – cilvēku, kurš dzīvo klostera vidē, pielāgojoties konkrētām klostera prasībām un likumiem, kā arī turpinot klostera tradīcijas. Turklāt, ir ļoti svarīgi, pētot “Sirds noslēpumu”, paturēt prātā to, ka šis darbs ticis sarakstīts, autorei apzinoties savu slimību un pieredzot fiziskas un garīgas ciešanas un grūtības. Tādējādi šā darba mērķis bijis saglabāt rakstiskā veidā reliģiskās pārdomas un atziņas, pie kādām autore bija nonākusi, lai turpmākos gados šīs piezīmes kalpotu par pieturas un atbalsta punktu gan

²⁰³ “Ziņas un atmiņas”, 262.

ticības, gan fiziskajās grūtības. Ņemot vērā to, ka šis darbs ticis veltīts Jēzus Bēnam Jubilejas gadā (kā liecina gan “Ziņas un atmiņas”, gan arī paraksts “Sirds noslēpuma” ievadā, šim darbam bijis arī otrs mērķis – dāvana un mīlestības apliecinājums Bēnam Jēzum.

Turklāt, jāņem vērā arī tas, ka, būdama savas tradīcijas pārstāve, dedzīga katoliete, kurai jau kopš agras jaunības bija ilgas kļūt par svēto, māsas Marijas Stefanās nolūks, rakstot “Sirds noslēpumu”, varējis būt arī noformulēt un strādāt pie savas mācības pilnveidošanas, tādējādi sekojot sava jaunības elka Terēzes no Lizjē paraugam un cenšoties atstāt pēc sevis rakstiskus materiālus, kas kalpotu gan kā mācības avots, gan kā māsas Marijas Stefanās dzīves un darba liecinieks un pat pieminēklis.

3. Māsas Marijas Stefanās "Sirds noslēpuma" kopija. NBJ kongregācijas arhīvs.

Vienkāršās mīlestības ceļš.

1. Vienkāršais ceļš.
2. Mīlestības ceļš.

Vienkāršu dāvi Dievs, Tu man devi, kā
simtiem un tūkstošiem citiem: bērnība tēva mā-
jā, skola, darbs, klosteris. Nekas ārkārtīgs tur
nebija. Tik Tu to ietini poetiskā burvībā:
pavasara saule un putnu dziesmas, plavšu ziedi
un Daugavas ūdeni, smaidi un mīlestība, svētki
un svētcēlojumi uz Aglonu. Viss Tavas mīlestības
apmirdzēts.

Apmīļojama un bezgalīga bij Tava mī-
lestība. Es pasinu to un priecājos par to, Tu ap-
laimoji mani. Tu mīlēji mani, un es mīlēju
Tevi.

Arī šodien Tu mani vadi pa vienkāršo pe-
lēkās indienas tekni. Bet Tu to atdāvēini, dari skaistu.

4. Māsa Marijas Stefanā "Sirds noslēpuma" kopija. NBJ kongregācijas arhīvs.

Avots radies klosterā vidē, ticis pabeigts 1950. gada Ziemassvētkos. "Sirds noslēpumā" māsa Marija Stefana centusies pierakstīt savas pārdomas un meditācijas par reliģiskām tēmām, turklāt šajā darbā arī atklājas tas, ko ir iespējams dēvēt par māsa Marijas Stefanā mācību un tās būtību. Darbs ticis rakstīts ar domu, ka tas nākotnē varētu kalpot par garīgu stiprinājumu un atgādinājumu, saskaroties ar grūtībām (māsa Marija Stefana apzinājās,

ka slimības gaita var ievirzīties tā, ka viņai būs nepieciešams šāds pašas sarakstīts stiprinājums un atgādinājums par to, kam viņa tic un kas veido viņas reliģiskos uzskatus un pārliecību.

Ja sākotnēji “Sirds noslēpums” bijis veltīts Jēzum un ticis sarakstīts personīgām vajadzībām, tomēr tas laika gaitā, sevišķi pēc māsas Marijas Stefanās nāves kļuvis par vērtīgu vēsturisku liecību, teoloģisku sacerējumu un māsas Marijas Stefanās mācības glabātāju.

Māsas dzīves laikā, viņai cenšoties būt neievērojamai un neizrādīt nedz savas garīgās atklāsmes un sasniegumus, nedz alkas uz svētumu, šis darbs palika nezināms plašākai kopienai. Tikai pēc māsas Marijas Stefanās nāves, kad klostera priekšniece uzsvēra, ka šī māsa bijusi īpaša un par viņu vēl dzirdēs, kā arī dažu līdzmāsu pārliecība, ka šī būšot svēta māsa, māsas Marijas Stefanās darbi ieguva plašāku popularitāti klostera un garīdzniecības ietvaros.

Tādējādi jāsecina, ka sākotnēji māsas Marijas Stefanās “Sirds noslēpums” pildīja privāta rakstura dokumenta funkcijas, kalpodams par sava veida piezīmju kladi, kurā atzīmēt garīgas pārdomas, meditācijas, lūgšanas, atklāsmes un personīgi sarunāties ar Dievu. Savukārt pēc autores nāves tas kļuva par vienu no avotiem, kas ne tikai kalpo kā kultūrvēsturiskā mantojuma glabātāju, bet arī par Latvijas Romas katoļu baznīcas vēstures dokumentu, kas atspoguļo 20. gadsimta pirmajā pusē valdošos uzskatus, veidu, kā ticīgais pieredzēja Dievu un savu ticību, kā arī kļuvis par vienu no liecībām māsas Marijas Stefanās kanonizācijas procesā.

Interpretējot avotu, pētnieka mērķis ir noskaidrot jēgu un nozīmi, kādu autors ir ielicis savā darbā. Kā norādījis A.S. Lappo-Daņilevskis: “Vienīgi atzīstot interpretācijas uzdevumu patstāvīgo nozīmi, vēsturnieks spēj panākt savu slēdzienu vajadzīgo drošticamību; jo interpretācija tiecas noteikt vienīgi to avota nozīmi, kādu tam piešķīris autors... tā ļauj vienlīdz labi ienākt konkrētā autora pasaules uzskatos vai kādā konkrētā vēstījumā, neatkarīgi no tā, vai tas ir patiess vai melīgs.”²⁰⁴

Līdz ar to, interpretējot doto avotu, proti, māsas Marijas Stefanās “Sirds noslēpumu”, galvenais uzsvars jāliek uz to, ka autore vēlējās iemūžināt savas pārdomas un attiecību ar dievišķo pieredzi. Viņas darbs ir gan ticības apliecinājums, gan pierādījums mīlestībai uz Dievu, gan sacerēto lūgšanu apkopojums, ko papildina klostermāsas atziņu virkne attiecībā uz to, kāda ir viņas izpratne par mīlestību uz Dievu, kalpošanu un ticības aktīvu izdzīvošanu praksē.

²⁰⁴ A.S. Lappo-Daņilevskis. Metodologija istorii. Vip. 2., c. 514.

Māsas Marijas Stefanas darbs “Sirds noslēpums. (Ieeja Jezus un Marijas dzīvē) caur zemajiem mīlestības vārtiem” iedalās daudzās nelielās apakšnodaļās. Pirmā “Sirds noslēpuma” lielā nodaļa, kurai nav piešķirts atsevišķs nosaukums, arī iedalās dažādās tematiskās apakšnodaļās, parādās tādas tēmas kā “Zemīgā mīlētāja”, “ikdienas izdaiļošana”, upurēšanās Dievam, sirds ievainošana ar mīlestības bultu, runā par to, ka uztver sevi kā Dieva bērnu un kā Svētās ģimenes locekli. Šajā pašā daļā daudz ir runāts arī par mīlestību uz Dievu, kā arī izmantota zieda simbolika.

“Mīlestības valstībā”, kas parādās kā otrā lielā “Sirds noslēpuma sadaļa, – aprakstīti zemīgās mīlestības pamati, vienkāršība, prieks niecībā, attiecības ar Dievu kā “Tu un es”, apcerēta mīlestība uz Dievu un Dieva mīlestība, kā arī ticīgā kā Dieva bērna loma. Kā noslēgums “Sirds noslēpumam” parādās lūgšanām veltīta nodaļa ar nosaukumu “Zemīgās mīlētājas lūgšanas”. Liela uzmanība šajā darbā tiek pievērsta arī Marijai kā māsas Marijas Stefanas ideālam, paraugam, kam sekot un uz ko tiekties, kas pārspēj visus pārējos paraugus.

Tomēr tie ir tikai secinājumi, kas rodas, cenšoties iejusties māsas pieredzē un garīgajos ideālos. Ja aplūkojam avotu, balstoties mūsdienu perspektīvā, acīmredzama kļūst ne tikai autores lielā vēlme kļūt svētai un tikt atzītai kā svētai, bet arī centieni līdzināties Terēzei no Lizjē. Šī līdzība jeb centieni līdzināties, turpināt franču svētās uzņemto kustu, pārņemt viņas tēlu un mācību izpaužas daudzos izteikumos. Piemēram, bērna tēla pārņemšana: “Mans uzdevums Dieva valstī [...] ir būt par bērnu. [...] Būt mazam, mīlam bērnam.”²⁰⁵ “Dievs Tēvs ir mans Tēvs un es Viņa bērns.”²⁰⁶ Tālāk izskan jau pavisam tieša atsauce uz Terēzes no Lizjē mācību par mazo ceļu: “Mana simpātija pieder vienkāršajam ceļam. Sirds netīko pēc ārkārtējām lietām, bet pēc iekšējā skaistuma. [...] Iet vienkāršo, drošo paklausības – mīlestības ceļu.”²⁰⁷

Arī “Sirds noslēpumā”, tāpat kā “Dzīves dziesmā” izskan vēlme uzņemties aktīvu un pat maskulīnu lomu, izdzīvojot savu ticību. “Sirds noslēpumā” māsa Marija Stefana raksta: Es karošu Marijas karapulkā.”²⁰⁸ Tālāk viņa raksta: “Gribu būt apustulis.”²⁰⁹ “Jaunava, mocekle, apustulis – visvairāk godina Dievu. Izdzīvot svēto svētkos. Arī dzīvē: šķīstības solījums, upurēšanās Mīlestībai kā mīlestības mocekle, skolotāja – audzinātāja. Bērnu dienu ilgas: svētā mocekle. Priesteris, tad mīlestības serafs.”²¹⁰ Tas atbalso Terēzes vēlmi kļūt par priesteri,

²⁰⁵ “Sirds noslēpums”, 13.

²⁰⁶ Ibid., 15.

²⁰⁷ Ibid., 20.

²⁰⁸ Ibid., 31.

²⁰⁹ Ibid., 70.

²¹⁰ Ibid., 75.

karavīru, mocekli utt. Un tam seko kārtējais gandrīz tiešais citāts no Terēzes no Lizjē: “Kristus ar saviem ticīgajiem dzīvo tālāk kā lielā mistiskā miesa. Mazākais un vājākais loceklis šai svētajā miesā esmu es. Ar vājajiem locekļiem apietas saudzīgāk. Tie saņem vairāk mīlestības. Mans vājums ir mana priekšrocība.”²¹¹

Tādējādi, apkopojot tos tēlus un idejas, kas ir (apzināti vai neapzināti, tieši vai mazāk uzskatāmi) pārņemti no Terēzes no Lizjē mācības un biogrāfijas, veidojas virkne atslēgas vārdu, kas atklāj māsu Mariju Stefanu kā Terēzes no Lizjē tēla pārņēmēju. Paši par sevi šie tēli nav sveši Rietumu kristīgajai tradīcijai, un tos savos darbos ir izmantojuši daudzi mistiķi un svētie, taču māsas Marijas Stefanas gadījumā ārkārtīgi spilgti iezīmējas tendence aktīvi pārņemt un izmantot tieši Terēzei no Lizjē raksturīgos simbolus un izteikumus, lai paustu savu mācību un pārdzīvojumus. Tie ir bērna un bērnības tēls, zieda tēls, mīlestības mocekība, līgavas tēls, aktīvās un pat maskulīnās ideāllomas, ko māsa, līdzīgi franču svētajai, cenšas pārņemt, vājums kā īsākais ceļš pie Dieva mīlestības, kā arī vienkāršais ceļš, kas daudzējādā ziņā atgādina Terēzes no Lizjē mācību par mazo ceļu.

Ja mēģina atbildēt uz jautājumu, ko šis konkrētais avots, “Sirds noslēpums”, atklāj par māsu Mariju Stefanu – neatkarīgi no tā, vai tieši vai netieši -, tad rodas sekojoši secinājumi. Vispirms jau avots atklāj māsu Mariju Stefanu kā dievbijīgu savas tradīcijas un laikmeta pārstāvi, kura, attīstot savu garīgo redzējumu un mācību, cenšas palikt tālaika katoļu tradīcijā pieņemto normu ietvaros un seko tolaik populārajam modelim, proti, Terēzei no Lizjē. Netieši avots atklāj māsas Marijas Stefanas vajadzību rakstīt šādu reliģisko domu un meditāciju krājumu, jo tā ir darījis viņas jaunības galvenais elks – Terēze no Lizjē. Lai gan māsa Marija Stefana savā autobiogrāfijā vēsta par to, ka viņa laika gaitā vairs nevēlējās it visā sekot un līdzināties franču svētajai, tomēr viņas vēlme kļūt svētai un sasniegt garīgo pilnību saglabājās. Ļoti iespējams, ka šādu garīgo piezīmju rakstīšana bija neapzināts mēģinājums savus ideālus un mērķus ietērt tam laikam pieņemamā un vispāratzītā veidā – stilistiski līdzinoties jau atzītai svētajai, kā arī veidojot savu dzīvi pēc šīs svētās parauga, tādējādi leģitimējot savu mērķi kļūt svētai un rodot orientieri, pēc kā vadīties savā pieredzē. Turklāt, ņemot vērā faktu, ka mātes priekšnieces pavēle rakstīt par dvēseles attīstības gaitu izskanēja 1950. gada 13. novembrī, bet “Sirds noslēpums” tika uzdāvināts Jēzum tā paša gada Ziemassvētkos, pastāv iespēja, ka pavēle rakstīt autobiogrāfiju veicināja “Sirds noslēpuma” gala rezultāta tapšanu. Apzinoties, ka šāda pavēle varētu balstīties pieņemumā par viņas svētumu, izredzētību vai īpašām dāvanām, māsa Marija Stefana varēja arī sarakstīt “Sirds noslēpumu” kā centienus

²¹¹ Ibid., 45.-46.

parādīt un atklāt savu mācību, garīgo redzējumu un pārdomas. Kā norādījusi Meduševskaja: “Avoti rodas cilvēku mērķtiecīgas darbības rezultātā. [...] kā līdzeklis, lai panāktu vienu vai otru mērķi, apmierinātu kādu no sabiedriskām, cilvēciskām vajadzībām.”²¹² Un arī “Sirds noslēpums” ir avots, kas ir radies, māsai Marijai Stefanai mērķtiecīgi cenšoties strādāt, lai rakstiskā veidā saglabātu savas pārdomas, meditācijas, lūgšanas un to uzskatu kodolu, ko ir iespējams nosaukt par māsas mācību. Saskaroties ar jebkuru avotu un tekstu un paturot prātā autora attiecības ar šo tekstu, autora mērķi, rakstot to, kā arī mērķauditoriju, kurai tieši vai netieši konkrētais teksts tiek veltīts, ir iespējams atklāt teksta daudzos slāņus un nozīmes. Līdz ar to māsas Marijas Stefanai “Sirds noslēpuma” nozīme un mērķis varējis būt gan privāta rakstura – darbs, ko viņa rakstīja Dievam par godu un ar domu, ka kaut kad nākotnē, veselībai pasliktinoties, šis darbs palīdzēs viņai saglabāt ticību un atcerēties mūžīgās patiesības, - gan publiska – cerot, ka šis teksts kopā ar “Dzīves dziesmu” veidos to bāzi, uz kuras balstoties, varēs spriest par viņas garīgo attīstību un svētumu, kā arī analizēt to. Pašiedibināts jeb pasludināts svētums, kad svētais apzināti tiecas pierādīt, apliecināt un izdzīvot savu svētumu tā, lai apkārtējiem nerastos ne mazāko šaubu par personas svētumu, nav nekas neparasts.²¹³ Sava vai kāda cita cilvēka svētuma plānošana un realizēšana liek aizdomāties par svētumu, ko apkārtējie uztver; tas kļūst par jautājumu, kas saistās ar apkārtējiem cilvēkiem un vērotājiem.²¹⁴

2.3. Secinājumi

Šajā nodaļā sniegtā māsas Marijas Stefanai darbu “Dzīves dziesma” un “Sirds noslēpums” avotpētnieciskā analīze vadās pēc O. Meduševskajas norādītās avotpētniecības analīzes darba secības, ko var iedalīt šādos analīzes soļos:

1. Avota rašanās vēsturiskie apstākļi
2. Avota autorības problēma (centieni izprast pašu autoru, kā arī autora individualitātes attiecības ar realitāti, kurā tas dzīvojis)
3. Avota rašanās apstākļi

²¹² Meduševskaja, op.cit., 143.

²¹³ *The Invention of Saintliness*, op. cit., 16.

²¹⁴ Ibid., 151. Tā, piemēram, viduslaikos īpaši labdari vai katedrāļu celtnieki tika uztverti par iespējamiem svētajiem. Piemēram, Bernards no Hildeshaimas varētu tikt uzskatīts par vienu no šiem cilvēkiem, kas apzināti plānoja un veidoja savu svētumu. (Skat. Bernhard Gallistl, “Bernward of Hildesheim. A Case of Self-Planned Sainthood?” In *The Invention of Saintliness*, op. Cit., 145-159.

4. Autora teksts, darbs un tā funkcionēšana kultūrā
5. Avota interpretēšana
6. Satura analīze
7. Avotpētnieciskā sintēze (noslēdzošais posms avotpētniecības analīzes procesā).²¹⁵

Šī analīze atklāj avota tapšanas apstākļus, situāciju, kādā tas tika rakstīts, mērķauditoriju, autora nolūkus, tajā atainotos notikumus. Turklāt, avotpētnieciskā analīze ļauj izvērtēt autora personīgos motīvus, kas ne vienmēr var tieši izpausties, kā arī to, ko avots tieši vai netieši atklāj par autoru. Avotpētnieciskās analīzes gaitā ar avota iekšējās un ārējās kritikas palīdzību tika atklāts aplūkojamo darbu saturs, nozīme, to loma konkrētajā sabiedrībā, kā arī ("Dzīves dziesmas" gadījumā) avota ārējā forma, kas atklāj autores rokrakstu, teksta labojumus un citas avota ārējai kritikai piederīgās iezīmes.

Ar šīs nodaļas palīdzību ir iespējams ne tikai sīkāk izvērtēt plašam lasītāju lokam pieejamo māsas Marijas Stefanā "Dzīves dziesmu", kā arī līdz šim npublicēto māsas teoloģisko apcerējumu, lūgšanu un meditāciju, kā arī mācības kodola attēlojumu darbā "Sirds noslēpums", bet arī ielūkoties dažādajās informācijas dimensijās, ko avoti atklāj lasītājam.

Māsas Marijas Stefanā darbu avotpētnieciskā analīze atklāj to, cik lielā mērā viņa ir ietekmējusies no Terēzes no Lizjē, viņas uzskatiem un mācības. Citātu veidā minot dažādus piemērus no māsas Marijas Stefanā autobiogrāfijas vai "Sirds noslēpuma", kā arī salīdzinot viņas rakstīto ar Terēzes no Lizjē autobiogrāfiskajiem manuskriptiem, tiek uzskatāmi pierādīti ne tikai lielā līdzība starp abu klostermāsu darbiem, bet arī dažādos aspektus, kuros māsa Marija Stefana apzināti vai neapzināti ir centusies pārņemt Terēzes no Lizjē tēlu.

Šī māsas Marijas Stefanā darbu avotpētnieciskā analīze ir vērtīga ar to, ka līdz šim ar šo jautājumu saistītās plašākās akadēmiskās diskusijas kontekstā nekas tāds nav ticis veikts, tādējādi šāda Latvijas Romas katoļu baznīcas vēstures apzināšana, analīze un akadēmisks darbs notiek pirmo reizi. Pētījuma novitāti pasvītro fakts, ka darbā tika izmantoti plašākai sabiedrībai nepieejami avoti un "Dzīves dziesmas" gadījumā – pašas māsas Marijas Stefanā rakstīto memuāru variants.

²¹⁵ O. Medušeuskaja, op.cit., 127-144.

3. TERĒZES NO LIZJĒ TĒLA PĀRŅEMŠANAS ASPEKTI

Ja līdz šim darba gaitā tika pētīts kultūrvēsturiskais un reliģiskais fons, uz kura veidojās un attīstījās māsa Marija Stefana, kā arī ar avotpētniecības pieejas palīdzību tika analizēti klostermāšas darbi un tas, kā tajos atklājas Terēzes no Lizjē ietekme un centieni pārņemt franču svētās tēlu, tad šīs nodaļas mērķis ir parādīt šīs tēla pārņemšanas dažādos aspektus, sākot ar Terēzes no Lizjē mācības pārņemšanu un integrēšanu savā mācībā, ciešanu un slimības pieredzē, kā arī centienos atrast sevi kā sievieti katoļu tradīcijā.

3.1. Māsa Marija Stefana kā Terēzes no Lizjē mācības pārņēmēja

Lasot māšas Marijas Stefanās autobiogrāfiju un salīdzinot to ar Terēzes no Lizjē manuskriptiem, ir iespējams pamanīt ne tikai bieži vien ārkārtīgi līdzīgu teoloģisko nostāju, bet arī ļoti lielu līdzību savas reliģiskās pieredzes formulējumos. Gan abu māsu mācībā kā tādā, gan mistiskajā pieredzē un tās komunikēšanā ir vērojama līdzība, kuras cēlonis varēja būt gan tālaika reliģiskās valodas standarti, kurus diktēja garīgā un teoloģiskā literatūra, gan arī apzināta māšas Marijas Stefanās cenšanās orientēties uz Terēzes no Lizjē piemēru un līdzināties franču svētajai, bet varbūt pat tiešā veidā pārņemt viņas garīgās dzīves un pieredzes modeli.

Terēze no Lizjē pārstāvēja garīgās bērnības doktrīnu, kura uzsver, ka Dieva mīlestība sniedzas pie visniecīgākā un paša mazākā. Dieva žēlastībā un mīlestībā kristieši ir aicināti tuvoties Dievam kā bērni, tukšām rokām, atstājot sevi Dieva ziņā un žēlastībā. Turklāt visi kristieši ir aicināti dzīvot, mīlestības priekšā būdami mazi, kaisot ziedlapiņas Tēva priekšā katrā dzīves un attiecību aspektā, neatkarīgi no tā, cik ikdienišķi šie aspekti arī būtu.²¹⁶ Šajā ikdienas izmantošanā, ko piedāvā Terēze, ir iespējams pamanīt teologa Karla Rānera aprakstīto ikdienas misticismu un radikālo misticismu. (Rānera izpratne par radikālo misticismu vairāk līdzinās tiešai, acumirkļīgai un apzinātai Dieva mīlestības pieredzei. Rāners

²¹⁶ Diana Butler Bass and Joseph Stewart-Sicking, "Christian Spirituality in Europe and North America since 1700" in Arthur Holder, ed., *The Blackwell Companion to Christian Spirituality* (Oxford: Blackwell, 2005), 146.

uzsver, ka radikālais misticisms nav nedz augstākais misticisma līmenis, nedz arī pestīšanas ziņā ietekmīgāks par ikdienas misticismu.)²¹⁷ Ikdienas misticisma būtība, kā uzskata Rāners, slēpjas Dieva brīvībā un bezatlīdzības sevis došanā, kas izpaužas tieši ikdienas dzīvē. Laiku pa laiku dažu cilvēku apziņā parādās apjauksma par ciešu saikni ar “transcendento Citu”, kas uztur visu dzīvo. Un šāda atmošanās uztver tikai to, kas tāpat jau ir ikdienas dzīvē.²¹⁸ Tādējādi Terēzes spēja savas ilgas pēc dievišķā realizēt dzīvē un “mazajās lietās” atklāj šo transcendentu aspektu, kas jau atrodas dzīvē un ikdienā. Savukārt līdzās Terēzes “ikdienas misticismam” ir atrodama arī “radikālā misticisma” pieredze, kad karmelīte tieši, nepastarpināti un apzināti pieredz Dieva mīlestību.

Terēzes no Lizjē autobiogrāfiskajos manuskriptos daudz uzmanības atvēlēts gan tiešam, gan netiešam viņas “mazā ceļa” mācībai. Terēze raksta:

Jūs zināt, manu Māt, ka es vienmēr esmu vēlējusies būt svēta, bet, ak vai!... Salīdzinot sevi ar svētajiem, vienmēr esmu konstatējusi, ka starp mums ir tāda pati atšķirība, kāda pastāv starp kalnu, kura virsotne iesniedzas debesīs, un neredzamu smilšu graudiņu, ko min garāmgājēju kājas. Tā vietā, lai kristu izmisumā, es domāju: mīļais Dievs taču neiedvesmo nepiepildāmas vēlēšanās, tātad es varu tiekties pēc svētuma, neraugoties uz savu niecību. Kļūt lielākai man nav iespējams, man jāpacies sevi tādu, kāda esmu, ar visām savām nepilnībām. Taču es gribu atrast līdzekli, kā nokļūt Debesīs pa mazu, pavisam taisnu, pavisam īsu ceļu, pa ceļu, kas būtu pilnīgi jauns. Mēs dzīvojam, izgudrojumu laikmetā. Tagad vairs nav nepieciešams kāpt pa kāpņu pakāpieniem; pie bagātniekiem tos ļoti lietderīgi aizvieto lifts. Arī es vēlētos atrast liftu, kas mani paceltu līdz Jēzum, jo esmu pārāk maza, lai kāptu pa stāvajām pilnības kāpnēm. Tad es meklēju svētajās grāmatās kādu norādi uz liftu, par kuru sapņoju, un es izlasīju šos vārdus, kas nākuši no Mūžīgās Gudrības mutes: ja kāds ir *pavisam mazs*, lai viņš nāk pie manis. Tad nu es nācu, nojauzdama, ka esmu atradusi meklēto, un, vēlēdamās uzzināt, ko Jūs, mans Dievs, darītu ar mazo, kas atbildētu uz Jūsu aicinājumu, es turpināju savus meklējumus. Un, lūk, ko es atradu: “Kā māte apmīļo savu bērnu, tā Es jūs mierināšu, Es jūs nesīšu uz savām rokām un auklēšu uz saviem ceļiem!” Ak, nekad vēl maigāki un skanīgāki vārdi nebija iepriecinājuši manu dvēseli. Lifts, kam jāpaceļ mani uz debesīm, ir Jūsu rokas, ak, Jēzu! Tāpēc man nav vajadzības augt lielākai; tieši pretēji – man jāpaliek mazai un jāklūst arvien mazākai.²¹⁹

²¹⁷ David B. Perrin, “Mysticism” in Arthur Holder, ed., *The Blackwell Companion to Christian Spirituality* (Oxford: Blackwell, 2005), 450-451.

²¹⁸ Ibid.

²¹⁹ Terēze no Lizjē, op.cit., 179-180.lpp.

Terēze runā par šo mazo ceļu un vienkāršību, kurā nav nepieciešamas ārkārtējas un varenas lietas un varoņdarbi, jo katra diena, katra situācija ir izdevība tuvoties Dievam un garīgi pilnveidoties. Viņa apzinās savu vājumu, sakot “es esmu tikai nevarīgs un vājš bērns, tomēr tieši mans vājums mani mudina ziedoties Tavai mīlestībai par dedzināmo upuri! [...] Taču bijības likumam sekoja Mīlestības likums, un Mīlestība izraudzīja mani par upuri, mani – vāju un nepilnīgu radību... Vai šī izvēle nav Mīlestības cienīga? Jā, lai Mīlestība būtu pilnībā apmierināta, Tai jānoliecas līdz nebūtībai un jāpārveido šo nebūtību ugunī”²²⁰ Zināma līdzība atrodama māsas Marijas Stefanā teiktajā “Sirds noslēpumā”: “Nolaižos dziļi, dziļi savā niecības bezdibenī, savā nekas. Kad mani nomāc mans vājums, nepilnības, posts, es nolaižos tur. Un visu uzticu Tev, Jezu, mans Pestītāj.”²²¹ Šī mazuma un niecības tēma tiek apspēlēta arī māsas Marijas Stefanā mācībā par “zemīgās mīlētājas” lomu, kurā viņa sevi saskata: “Kā mīlestības mocekļi es Tev upurējos. [...] Mans lielais visas dzīves izteiktais un neizteiktais upuris. Zemīgās mīlētājas upuris. “Viņš ir uzlūkojis savas kalpones zemību.” Uzlūkot mani tajā zemumā, tajos dziļumos, kuros tik Viņš spēj skatīties ar mīlestību un rībumā nenovērsties.”²²² Un arī šeit redzams, ka māsa Marija Stefana uzsver to pašu, ko franču karmelīte, proti, ticīgā zemumu, pie kura nāk pats dievišķais, un šajā mīlestības aktā Dievs noliekas šķietamajos “zemumos”, neaicinot uz pārdabisku un varenu rīcību.

Terēze no Lizjē savā mazajā ceļā izmanto mīlestību. Viņa pat izvēlas mīlestību par savu aicinājumu:

Domājot par Baznīcas mistisko miesu, es nevarēju sevi pazīt nevienā no locekļiem, ko svētais Pāvils aprakstīja, vai drīzāk – es vēlējos sevi saskatīt tajos visos... Mīlestība man iedeva mana *aicinājuma* atslēgu. Es sapratu – ja Baznīcai ir miesa, ko veido dažādi locekļi, tad tai netrūkst arī visnepieciešamākā un viscēlākā no visiem; es sapratu, ka Baznīcai ir Sirds un ka šī Sirds deg mīlestībā. Es sapratu, ka vienīgi Mīlestība liek darboties Baznīcas locekļiem, un, ja Mīlestība izdzistu, apustuļi vairs nesludinātu Evaņģēliju, mocekļi atteiktos izliet savas asinis... Es sapratu, ka Mīlestība ietver sevī visus aicinājumus, ka Mīlestība ir viss, ka tā aptver visus laikus un visas vietas...[...]

Beidzot es esmu atradusi savu aicinājumu! Mans aicinājums ir mīlestība!²²³

Māsas Marijas Stefanā darbos ir iespējams pamanīt līdzīgu nostāju, kādu pauž Terēze no Lizjē. Pati māsa Marija Stefana raksta: “Mīlestības pierādīšanai Tu man atstāji tikai mazo uzdevumu – ikdienas izmantošanu, izdaiļošanu un visaugstāko pilnību – Tavas gribas

²²⁰ Ibid., p. 167.

²²¹ “Sirds noslēpums”, 128.lpp.

²²² “Dzīves dziesma”, 78.lpp.

²²³ Terēze no Lizjē, 166. lpp.

izpildīšanu. Un visā tajā iznīkt sev un pāriet Tevī.”²²⁴ Ļoti tieša Terēzes mācības ietekme redzama sekojošā māsas Marijas Stefanās pārdomu fragmentā, kurā atklājas viņas mācība:

Dievs mani mācīja priecāties. Viņš parādīja man, ka tikai Viņš var būt visa mana laime, viss mans prieks. Bet tad viņš arī rādīja, ka Viņa mīlestība katru dienu sūt man priekus. Ja tie man nav jāmeklē un jāsatavo sev, tad neatzīt Viņu būtu nepateicība. Es kādu laiku katru dienu atzīmēju Dieva sūtītos priekus. Nevienu dienu to netrūka. Vajag tikai prast viņus saskatīt. Prast priecāties par ziedu krāšņumu, priecāties par mīlestības staru no cilvēka sirds, priecāties par visu labo. Prast priecāties par savu laimi. Prast ikdienu ietērt krāšņā tērpā.

Izdaiļot un izmantot ikdienu kļuva mans uzdevums. Ne ārkārtējos, bet ikdienas notikumos man jāasniedz svētums. Ar lielu uzticību izmantot katru dienu un katru brīdi piedāvātās izdevības uz tikumiem un nopelniem. Izmantot šodienu, tagad. Pagātni atstājot žēlsirdībai, nākotni – Viņa gādībai. Izdaiļot un svētdarīt ikdienu, piedot tai skaistuma burvību un mūžības vērtību. Atdzīvināt, dot dvēseli pelēkajiem notikumiem ikdienas vienmuļībā.

Tagad stāstīšu, kā praktiski es mācījos to darīt.

Ikdienas dzīve man ir dzīve Nācaretē. Es cenšos to atdarināt. [...] Es cenšos arvien sevī uzturēt ideālu noskaņojumu: gandarījuma garu, nabadzības mīlestību, paklausības, tuvākmīlestības, upura utt. Noskaņu. Un kad nāca attiecīga izdevība, tad to izmantot. Kad es sajutu svēto nabadzību, kad man trūka kaut kas, ko es vēlējos, kas man bija vajadzīgs, tad es jautāju sev: ko tas nozīmē būt nabadzīgai? Protams to, ka trūkst kaut kas. Es esmu izvēlējusī sev nabadzību.

Kad sajutu aukstumu, karstumu vai ko citu nepatīkamu, tad bija izdevība vingrināties nomērdēšanā. Ja tādu dārgu izdevību palaidīs garām, tad tā būs zaudēta, neatgūstama. [...]

Arī vienmuļā ikdiena, kad to labi izmanto, kļūst bagāta, ļoti bagāta.

Tad tālāk, pelēko ikdienu izdaiļot, darīt to skaistu un vieglu. Redzēt skaisto un par to priecāties. Priecāties un pateikties Dievam par sauli, par mīļu vārdu, par cilvēku labajiem darbiem, , viņu tikumiem. Nest sauli, ar mīlestību iepriecināt citus. [...]

Vakarā pēc trauku mazgāšanas ūdens ir izlijis uz grīdas. Jāsaslauka. Grīdas lupata ir netīra, nav jau patīkami viņu ņemt rokā. Bet es to paņemu un saslauku – lai rīt sv. Komunijā, Jēzu, Tev būtu patīkami nākt manā dvēselē. [...]

Tad svētdarīt ikdienu, piedot tai mūžības vērtību. Lai katrs darbs, katrs pārdzīvojums taptu vērtīgs un Dievam patīkams, es savienojos ar attiecīgu pārdzīvojumu Jēzus vai Marijas dzīvē. [...]

Visu ar Jēzu un Mariju un viņu noskaņojumā – Dieva godam un dvēseļu

²²⁴ “Dzīves dziesme”, 100.lpp.

pestīšanai, no mīlestības uz Dievu un cilvēkiem.”²²⁵

Šie fragmenti atklāj vienu no māsas Marijas Stefanās mācības šķautnēm, kur ir saskatāmas paralēles ar Terēzes no Lizjē autobiogrāfiju. Par ikdienas izmantošanu un savu mazo ceļu Terēze rakstīja: “Sevišķi centos pielikt pūles mazos tikumos, jo lieli man tik viegli nepadevās. Tā, piemēram, man patika salocīt māsu aizmirstos mēteļus un pakalpot viņām visās ikdienas mazajās lietās, kur vien varēju.”²²⁶

Tas, ko franču karmelīte savā mācībā dēvējusi par “mazo ceļu”, māsas Marijas Stefanās biogrāfijā atklājas kā “vienkāršais ceļš”, kuru viņa modelē pēc Jēzus un Marijas dzīves Nācāretē.

Mana simpātija gan pieder vienkāršajam ceļam. Mans ideāls ir Jēzus un Marijas dzīve Nācāretē. Tur ārēji ritēja tik vienkārša, tik neuzkrītoša dzīve, bet iekšēji pilna izcila skaistuma. Ne ārkārtīgās žēlastības, bet mīlestība ir tā, kas padara visu vērtīgu [...] Tātad baušļu, Dieva gribas izpildīšana līdz mazām un vismazākajām lietām ir droša mīlestības zīme. Mans ceļš ir vienkāršais Dieva gribas izpildīšanas, paklausības, tas ir, mīlestības, ceļš. Kā Marija uz visu teikt fiat, lai notiek. Un ar priecīgu Magnificat noskaņojumu. Vienkāršais Marijas Fiat – Magnificat ceļš.²²⁷

Vienkāršā ceļa raksturojums parādās arī māsas Marijas Stefanās “Sirds noslēpumā”:

Vienkāršu dzīvi, Dievs, Tu man devi, kā simtiem un tūkstošiem citiem: bērnība tēva mājā, skola, darbs, klosteris. Nekas ārkārtīgs tur nebija. Tik Tu to ietin poētiskā burvībā: pavasara saule un putnu dziesmas, pļavu ziedi un Daugavas ūdeņi, smaids un mīlestība, svētki un svētceļojumi uz Aglonu. Viss Tavas mīlestības apmirdzēts. [...] Arī šodien Tu mani vadi pa vienkāršo pelēkās ikdienas teku. Bet Tu to atdzīvini, dari skaistu.²²⁸

Un “Sirds noslēpumā” parādās māsas Marijas Stefanās nostāja, ka viena no vienkāršā ceļa, ko viņa izdzīvo ikdienā, sastāvdaļām ir spēja saskatīt Dievu ik visur un vienmēr. Tie var būt notikumi, klostera kalpošana, darbs, daba, cilvēki. Taču tieši šajās ikdienišķajās lietās paveras gan iespēja nemitīgi redzēt Dievu, gan arī iespēja praktizēt savu mācību par “vienkāršo ceļu”. Šis vienkāršais ceļš, kā norāda māsa, atklājas it visur, un iespējas kalpot Dievam ir bezgalīgas, tāpat kā bezgalīgi daudz iespēju ir sastapt Dievu. Māsa Marija Stefana raksta:

²²⁵ “Dzīves dziesma”, 62-65.lpp.

²²⁶ Terēze no Lizjē, 134. lpp.

²²⁷ “Dzīves dziesma”, 42.lpp.

²²⁸ “Sirds noslēpums”, 144.lpp.

Tu skaties man pretī. Visur. Dārzā Tu ej man garām vēja šalkoņā. Aiz baltajiem dzimtenes bērziem, aiz ziedošām, smaržīgām liepām, aiz augstajām, mirdzošām zvaigznēm – esi apslēpies Tu. [...]

Tu skaties caur cilvēku acīm. Tu dari man labu caur cilvēku rokām.²²⁹

Vai arī:

Tu gribi, lai es Tevi mīlētu cilvēkos. Bet dažā Tu esi tik grūti saskatāms, tik apslēpts. Un tomēr tur ir daudz ko mīlēt.

Cik tā ir skaista spēle meklēt Tevi un Tavu apslēpto darbu, atrast to un mīlēt.²³⁰

Var teikt, ka māsas Marijas Stefanas mācībā vienkāršais ceļš un tā iešana savu kulmināciju sasniedz tad, kad klostermāsa pielīdzina vienkāršo ceļu krusta ceļam.²³¹

Terēzes no Lizjē mazā ceļa piemērs māsas Marijas Stefanas pieredzē iegūst nosaukumu “Fiat – Magnificat ceļš”, kur, tāpat kā Terēzei, arī māsai Marijai Stefanai galvenais uzsvars tiek likts uz ikdienas izmantošanu, vienkāršām un mazām lietām. Jāteic, ka šīs “mazās lietas” un “mazuma” pieredze ir plaši atrodama arī Terēzes no Lizjē autobiogrāfijā. Piemēram, Terēze raksta: “Mīļā Māte, Jūs redzat, ka esmu *pavisam maza dvēsele*, kas var upurēt Dievam tikai *pavisam mazas lietas*.”²³² Vai arī “esmu *pārāk maza*, lai tagad nodotos tukšai godkārei un arī *pārāk maza*, lai izdomātu skaistas frāzes”²³³ Vai, piemēram, runājot par to, ka viņa regulāri iemieg klusās un pateicības lūgšanas laikā, Terēze norāda: “Man nav žēl, ka tā notiek, jo es domāju, ka visi *mazie bērni* vienādi patīk saviem vecākiem, neatkarīgi no tā, vai guļ vai ir nomodā.”²³⁴

Šeit jāpievērš uzmanība paralēlēm starp māsas Marijas Stefanas un franču karmelītes mācībām. Turpinot Terēzes aizsākto domu par mazā bērna bezspēcību un nevarību, māsa Marija Stefana “Sirds noslēpumā” raksta: “Kristus ar saviem ticīgajiem dzīvo tālāk kā lielā mistiskā miesā. Mazākais un vājākais loceklis šai svētajā miesā esmu es. Ar vājajiem locekļiem apietas saudzīgāk. Tie saņem vairāk mīlestības. Mans vājums ir mana

²²⁹ Ibid., 155.lpp.

²³⁰ “Sirds noslēpums”, 131.lpp.

²³¹ Ibid., 171.

Šeit māsa Marija Stefana privātā apdomāšanā un meditācijās, skaitot un ejot Krusta ceļu, to nevis atdala no vienkāršā mīlestības ceļa, bet savieno, tādējādi atklājot savas mācības jaunu šķautni – ikdienas izdzīvošanu kā augstu upuri pie krusta.

²³² “Dzīves dziesma”, 219.lpp.

²³³ Ibid., 181.lpp.

²³⁴ Ibid., 136. lpp.

priekšrocība.”²³⁵ Klostermāsa uzsver, ka tieši “vājums, nespēks un mazums” spēj uzrunāt un “ievainot Dievu”.²³⁶

Teologs un pētnieks Konrāds De Meēsteres, norāda: "Protams, Terēze nepaveica neko ievērojamu. Vienīgais, ko viņa vēlējās, bija apslēpta dzīve ar Dievu, kurš bija viņas Dzīve. Un tomēr viņas biogrāfijai, ko viņa sarakstīja, ievērojot paklausības solījumu, pēc viņas nāves acumirkļi kļuva par bestselleru, un arī šodien daudzi kristieši viņu mīl un piesauc lūgšanās. Viņa spēcīgi un dziļi ietekmēja teoloģiju, garīgumu un misiju apustulātu [...].”²³⁷ Ir svarīgi saprast, ka Terēze nedomāja par Jēzu kā par attālu un vēsturisku personāžu, kurš dzīvojis ļoti sen. Viņš viņai bija ļoti klātesošs un tuvs. Vissvarīgākais, ka viņš tiešām mīlēja Terēzi. Vēlākos gados viņa reti kad pieminēja augšāmcelšanos savos rakstos. Terēzei tas bija pašsaprotami, ka Jēzus ir dzīvs tagad un klātesošs tagad. [...] Jēzus bija dievišķā un svētā atmosfēra, kurā un caur kuru viņa dzīvoja. Viņa it visur atrada Viņa zīmes.”²³⁸

Arī tālāk savās atmiņās “Dzīves dziesma” māsa Marija Stefana turpina attīstīt savu mācību jeb ceļu, kur aizvien vēl jūtamas Terēzes no Lizjē manuskriptu ietekme. Māsa Marija Stefana stāsta:

Te man gribas pastāstīt, kā reiz man atklājās, kādā veidā man jāizrāda Dievam mīlestība. [...] Kad es gribēju iet svētuma ceļu un skatījos uz mūsu paraugiem – svētajiem, tad es redzēju, ka daudzi darīja lielus un apbrīnojamus darbus, bet citi palika par svētiem, varētu tā teikt, vienā brīdī [...]. Ne man bij spēki, ne izdevības uz tamlīdzīgiem gadījumiem. Un tomēr arī man būtu paticis varonīgi pierādīt savu mīlestību. Tad es ilgi domāju. Un beidzot Dievs man parādīja, ko varu darīt es un tūkstoši un miljoni citu, kam nav izdevības uz apbrīnojamiem darbiem: mīlēt Viņu **vienmēr**.²³⁹ Stundu pēc stundas, dienu pēc dienas, mazākos un lielākos notikumos rādīt, ka Viņu mīlu. Ak, cik daudz tur varonības vajag, cik daudz tur mīlestības var ielikt. Un man sirds bij mierā. Es arī nenoniecīnāju lielos darbus – tie sv. Baznīcu grezno. Es priecājos un lūdzos par to darītājiem, kas ir mani brāļi un māsas, lai viņu laimē ņemtu daļību visā mūžībā.²⁴⁰

Klostera arhīvā glabātās liecības par māsu Mariju Stefanu norāda uz kādu sarunu, kas risinājusies starp māsu Mariju Stefanu un klostera priekšnieci.

Tas bija māsas Marijas Stefanas klosterā dzīves pirmajos gados, kad viņa kādā

²³⁵ “Sirds noslēpums”, 45.-46.lpp.

²³⁶ Ibid., II klade, 92.lpp.

²³⁷ Conrad De Meester, *With empty hands: the message of St Thérèse of Lisieux* (London: Burns & Oates, 2002), IX

²³⁸ Ibid., p. 4.

²³⁹ Oriģināls izcēlums

²⁴⁰ “Dzīves dziesma”, 80.lpp.

dienā teica Mātei Priekšniecei: “Es sajūtu, mans uzdevums nav iet pa kādu jaunu ceļu – meklēt vai izgudrot kaut ko jaunu, - mans uzdevums ir: doto labi, ļoti labi izmantot.”²⁴¹

Līdzīgi māsa raksta arī “Sirds noslēpumā”: “Mīlēt Jezu un pastāvīgi to pierādīt. Man jāpierāda mīlestība ne vien lielās lietās, bet arvien, bez pārtraukuma, izturīgi. Mīlestībā Tev pilnīgi atdoties. Fiat. Būt vienmērīgā gatavībā.”²⁴² “Sirds noslēpumā” šai tēmai māsa ir veltījusi nodaļu ar nosaukumu “Izdaiļot ikdienu, to svētdarīt”. Tur var lasīt:

Kā mazajam māksliniekam man jāpadara dzīve skaista un viegla. [...]

Pelēko ikdienu izdaiļot, koklējot uz savas dvēseles stīgām mīlestības himnu un klausoties debesu mūzikā. Jezu mīlēt un no Viņa būt mīlētai – ak, cik tas šīs zemes ceļojumu padara skaistu!

Cik skaisti ir dzīvot ar Jezu! Dzīvot Dievā – Mīlestībā. Nebēdāt tad ne par pagātņi ne nākotni, , bez vēlēšanām, plāniem. Skats tik vērsts uz Tevi, Dievs, Mīlestība, dzīvot tik Tevī, dzīvot tik šo brīdi, dzīvot tik mūžīgajam “tagad”. Svētdarīt tik šo dienu.²⁴³

Savā praktiskajā ceļā, kā izmantot ikdienu, māsa Marija Stefana uzsver arī nepieciešamību ikdienu izdaiļot, un šajā procesā der viss pozitīvais: prieks, apbrīna, sajūsma, saules nešana. Turklāt viņa sniedz konkrētu shēmu, kā uztver ikdienu un tās procesus:

Ikdienas dzīve - dzīve Nācāretē.

Ikdienas izmantošana – izmantot izdevības uz tikumiem, nopelniem.

Ikdienas izdaiļošana – redzēt skaisto un labo un par to priecāties, nest sauli citiem, upurus pārvērst par dārgakmeņiem, dziedāt mīlestības dziesmu savam Sirds – Mīlētam un klausīties Viņa mīlestībā.

Ikdienas svētdarīšana – savienotībā – Dieva godam, dvēseļu pestīšanai.²⁴⁴

Tālāk māsa Marija Stefana piedāvā savdabīgu sava garīgā ceļa jeb mācības struktūru, kura iedalās “Marijas pēdās”, “Dieva labsirdības noliekšanās manā niecības bezdibenī, lai mani paaugstinātu”, “Bērns” un “Mīlestības gaismā”.

Marijas pēdās. Mana dzīve ir cenšanās Mariju atdarināt. Viņu, kuras dzīve

²⁴¹ “Atmiņas par mūsu mīlo Māsu Mariu Srephanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. †1954. gada 15. augustā Aglonā”, II burtnīca, 131.lpp. Rokraksts, NBJ kongregācijas arhīvs.

²⁴² “Sirds noslēpums”, 67.lpp.

²⁴³ Ibid., 104.-105. lpp.

²⁴⁴ Ibid., 105.-106.lpp.

ārēji bija tik vienkārša, bet iekšēji Dievam vispatīkamākā, ar fiat-magnificat noskaņojumu, mīlestības noskaņojumu. Uz fiat Jezus iemiesojās Marijā, arī manī. Marija māca mani mīlēt JezuJezus bērnu, pašai kļūt par bērnu. Priecīgi pildīt tēva gribu. Viņš lai ir visa mana laime. [...] No savas niecības pāriet Dievā, dzīvot dievišķo dzīvi. [...]

Dieva labsirdības noliekšanās manā niecības bezdibēnī, lai mani paaugstinātu. [...] Mans dzīves uzdevums ir pielūgt šo noslēpumu. Kad Dieva vārds nāca virs zemes kā cilvēks, kā bērns, kad Viņš nāk Euharistijā. Un pašai tapt par bērnu. Ļaut sevi izvilkt no bezdibeņiem un paaugstināt. [...]

Bērns. Manas ilgas ir būt par labu Dieva bērnu. Pēc Jezus bērna parauga. Mīlēt un kalpot Jezus bērnam kā Marija. [...]

Mīlestības gaismā. Mans ceļš uz Dievu ir mīlestība. [...] Fiat. Pēc Marijas piemēra. Dievs ir mīlestība. [...] Bērna, līgavas mīlestība.²⁴⁵

Pats māsas Marijas Stefanās mācības jeb garīgā ceļa kodols atrodams viņas nepublicētajā sacerējumā “Sirds noslēpums”. 1958. gada garīgajās konferencēs, ko vadījis tēvs Toms un kuras materiāli ir saglabājušies Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas arhīvā, galvenā uzmanība tika pievērsta tolaik nesen no dzīves aizgājušās māsas Marijas Stefanās tieši šim nepublicētajam “Sirds noslēpumam”. Tēvs Toms konferencēs norādīja:

Zem virsraksta “Sirds noslēpums” tālāk iekavās rakstīts - “Ieeja Jezus un Marijas dzīvē pa zemajiem mīlestības vārtiem”. [...] Ieeja Jēzus un Marijas dzīvē. Ieeja. Te ir kaut kas no tā, ko ap. Pāvils bieži piemin un apzīmē “ambulare”, kas te nav tulkojams kā parasti - “pastaiga”, bet gan soļošana, kas nav viegla un prasa piepūli. Ieeja, iet – kaut ko līdzīgu mēs atrodam pie svētās, kas vēl nav kanonizēta, bet cerams, drīz būs – svētīgās karmelītes Elizabetes no Svētās Trīsvienības. Ieeja – mums ir vajadzīgs pūlētis, iet, soļot.²⁴⁶ [...]

Blakus ir rakstīts - “un Marijas dzīvē”. Tas nav tā saprotams, it kā Marijas dzīve būtu mērķis, ko mēs steidzamies saprast, bet gan tā ir vairāk kā līdzeklis, kā viens no līdzekļiem. Marijas dzīve ir gan vispilnīgākā *imitatio Christi*, piemērs mums, tomēr tā ir vairāk kā piemērs.²⁴⁷ [...]

Tālāk skan “humilitas ancillae”. Otrā apakštitula daļā ir jau izteikts tas, kas bija māsas Marijas Stefanās īpatnējā žēlastība, īpatais uzdevums. Zemie mīlestības vārti. Zemīgā mīlētāja.²⁴⁸

²⁴⁵ “Dzīves dziesma”, 81-82

²⁴⁶ Tēva Toma konferences. “...pa zemajiem mīlestības vārtiem. Māsa Marija Stefana.” 13.02.1958.-22.02.1958. Mašīnraksts, NBJ kongregācijas arhīvs. 2.-3. lpp.

²⁴⁷ Ibid., 3.lpp.

²⁴⁸ Ibid.

Lai gan tēvs Toms uzsver šo māsas Marijas Stefanas mērķi ieiet Marijas dzīvē un sekot Marijai kā “vispilnīgāko *imitatio Christi*”, tomēr, rūpīgāk analizējot pašas klostermāsas izteikumus un pārdomas, viņas mācība parāda ārkārtīgi lielu uzsvaru uz *imitatio Mariae* jeb sekošanu Marijai.²⁴⁹ Te māsas Marijas Stefanas nostāja atšķiras no Terēzes no Lizjē. Ja Terēzes manuskriptos vairāk parādās sekošana Kristum, tad māsa Marija Stefana izdzīvo sekošanu Marijai, izturēšanos, kas jau daudzus gadsimtus tika uzskatīta par sievietei piemērotāku, atšķirībā no sekošanai Kristum, kas vairāk bija atvēlēta vīriešiem. Lai gan vēsturē ir bijuši gadījumi, kad sievietēm svētajām mākslīgi tiek piedēvēta šī *imitatio Mariae*, tomēr māsas Marijas Stefanas gadījumā šāda sekošana Marijas tēlam un centieni atdarināt viņu ir pilnīgi dabiski, nevis uzspiesti no malas caur garīgo vadītāju ieteikumiem vai vēlāko biogrāfu darbiem.

Pielīdzinot savas dzīves Kristus dzīvei, kristiešuprāt, notika savdabīga iesaistīšanās pestīšanas drāmā, kas risinās ārpus laika robežām. Arī hagiogrāfijas balstās līdzīgā idejā - *imitatio Christi* jeb sekošanā Kristum. Svētie kristiešiem kalpo par pierādījumu, ka cilvēcīgās būtnes var tikt pārveidotas Kristus līdzībā. Tomēr, ja sekošana Kristum jeb *imitatio Christi* ir pieejama visiem, sievietēm atvēlēts līkumaināks ceļš. Sieviešu ziņā ir *imitatio Mariae*. Kā norāda Mairina Ni Dončada (*Mairin Ni Dhonnchadha*), sievieškārtas svēto dzīve tika uztverta kā burtisks Marijas dzīves atdarinājums.²⁵⁰

Tālāk, runājot par māsas Marijas Stefanas “Sirds noslēpumā” attēloto garīgās dzīves uzbūvi, tēva Toma konferencē tika runāts par divām galvenajām lomām, kuras pārstāv māsa. Tās ir bērna un mīlētājas loma.

Ja mēs sekojam domās māsas Marijas Stefanas grāmatiņas galvenajam iedalījumam – bērns un līgava – tās ir divas šķietami būtīgi patstāvīgas, viena no otras neatkarīgas, divas atsevišķas idejas. Un tomēr viņas atklājums ir ne tikai šo ideju ārējā sintēzē – samierināšanās, savienošana, bet atziņā, ka šīs divas šķietamās pretrunas Dieva sirdī un Dieva domās veido vienu organisku vienību, ka mīlētājai vajag Dieva gribai kalpot, sevi upurēt, sevi aizliegt, sevi izsmelt.²⁵¹

²⁴⁹ Piemēram, Terēze, savos centienos sekot Kristum, centās visās lietās būt maza un meklēt pestīšanu visai pasaulei. Lasot vai citējot no galvas Ķempenes Toma “Sekošanu kristum”, Terēze juta, ka viņa vārdi viņu baro (Patricia M. O'Connor. *Thérèse of Lisieux: A Biography* (Indiana: Our Sunday Visitor, 1984), 30.) Turpretī māsa Marija Stefana izvēlējās nevis *imitatio Christi* ceļu, bet gan *imitatio Mariae*: “Pēc Marijas, mana skaistā ideāltēla, lai veidojas mana dzīve. Viņas pazemība, viņas mīlestība, viņas pateicība, Dieva slava u.t.t. Man lai ir piemērs” (“Sirds noslēpums”, II burtnīca, 136.lpp.)

²⁵⁰ Mairin Ni Dhonnchadha "Mary, Eve and the Church, c. 600-1800" in Seamus Deane, Angela Bourke, Andrew Carpenter *The Field day anthology of Irish Writing: Irish women's writing and tradition* (Canada: New York University Press, 2002), 47

²⁵¹ Ibid., 7.lpp.

Pati māsa Marija Stefana “Sirds noslēpumā” raksta ne vien par šīm bērna un līgavas lomām, bet arī, izmantojot šos tēlus, apraksta arī savu mācību. “Sirds noslēpums” lielā mērā glabā paralēles ar “Dzīves dziesmā” rakstīto, taču šeit māsas mācība un uzskati atklājas vēl plašāk un strukturētāk. Tā Terēzes no Lizjē garīgās bērnības mācība mācai Marijai Stefanai iegūst liturģiskāku un ritualizētāku izskatu: “Mana dievbijība ir vienkārša bērna dievbijība. Tēvs mūsu – bērna lūgšana, Esi sveicināta – bērna sveiciens un bērna lūgums. Magnificat – bērna slava, pateicība. Atpakaļ pie pirmo kristīgo vienkāršības.”²⁵²

Par bērna tēlu “Sirds noslēpumā” māsa raksta: “Mans uzdevums Dieva valstī kā Nabadzīgā Jezus Bērna mācai ir būt par bērnu. Būt par Jezus Bērna māsiņu. Būt mazam, mīlam bērnam.”²⁵³ Šo bērnišķību un, varētu pat teikt, no Terēzes no Lizjē aizgūto garīgās bērnības aprakstu papildina dziļāks ieskats bērna tēlā. No viņas teiktā redzams, ka bērna tēls viņai ir arī tīri teoloģisks ierocis un darbarīks tuvākmīlestības pilnveidošanā. Viņa turpina:

Dievs ir mans Tēvs, es esmu Viņa Bērns. Kāda dižciltība! To neapgānīt. Svēts lepnums. “Tēvs mūsu, kas esi debesīs.” Dievs ir mans Tēvs, Marija ir mana Māte, visi cilvēki ir mani brāļi un māsas. Visi cilvēki ir mani brāļi un māsas. Es negribētu pieļaut, ka būtu kaut viena vienīga dvēselīte, par kuru es nebūtu lūgusi vai pateikusies. Visu likteņos man jāņem dalība. Marija ir mans paraugs: viscēlākais, vislabākais Dieva bērns.²⁵⁴

Šis fragments atklāj to, ka māsa Marija Stefana ir attīstījusi un pārveidojusi Terēzes no Lizjē garīgās bērnības ideju un izmantojusi to, lai ikdienā varētu izdzīvot savu aicinājumu un pilnveidotu tuvākmīlestības tikumu. Esot bērns, māsa Marija Stefana sevi uztver kā lielas ģimenes locekli, kas nekādā gadījumā nav atrauts no pārējiem ģimenē, bet tieši pretēji – šāds statuss viņai uzliek par pienākumu gādāt un rūpēties par ikvienu ģimenē un sekot savu vecāku piemēram. “Dievs ir mans Tēvs, un es Viņa mazais bērns. Labs Tēvs. Labs bērns. Dieva apbrīnojamās īpašības atdarināmas.”²⁵⁵ Turklāt šajā sistēmā viņa uzsver jau iepriekš minēto ambivalento bērna un līgavas lomu. Runājot par attiecībām ar Jēzu, māsa Marija Stefana saka: “Dievs Dēls. Mans brālis, mans Līgavainis; caur kristību un aicinājumu. Es Viņa mazā māsiņa, mazā līgava.”²⁵⁶ Turklāt māsa Marija Stefana ir ne vien Dieva Tēva bērns, Jēzus mazā māsiņa un līgava, bet arī Marijas bērns. Šī īpašā bērna piederība Marijai “Sirds noslēpumā” ir

²⁵² Ibid., 25.lpp.

²⁵³ Māsa Marija Stefana, “Sirds noslēpums”, rokraksts, NBJ kongregācijas arhīvs. I burtnīca, 13.lpp.

²⁵⁴ Ibid., 14.lpp.

²⁵⁵ Ibid., 15.lpp.

²⁵⁶ Ibid., 16.lpp.

izcelta arī, veltot šai apcerei atsevišķu nodaļu ar nosaukumu “Marijas bērns”, kurā parādās arī piederība visai svētajai ģimenei.

Es dzīvoju Nācaretē. Mans Brālītis ir Jēzus Bērns, mana Māte ir Marija, mans Tēvs – sv. Jāzeps.

Kopā ar viņiem dzīvoju, strādāju, baudu viņu mīlestību. Bērns mīl savu ģimeni. Skaista ir dzīve klusajā Nācaretē. Te es atrodu savu Jezu.²⁵⁷

Šajās rindās atklājas māsas Marijas Stefanās centieni garīgo dzīvi ideālajā Nācaretē izdzīvot reālajā pasaulē, izvēloties vienkāršību un ikdienu. “Sirds noslēpumā”, tāpat kā “Dzīves dziesmā”, viņa runā par Dieva bērna ceļu, kur arī ir redzamas paralēles ar Terēzes no Lizjē mācību. Māsa Marija Stefana raksta nodaļā, kas tā arī saucas “Dieva bērna ceļš”:

Mana simpātija pieder vienkāršajam ceļam. Sirds netīko pēc ārkārtējām lietām, bet pēc iekšējā skaistuma. Brīvajam, vienkāršajam, lai iekšējā dzīve būtu caur un caur no tīra zelta. [...]

Iet vienkāršo, drošo paklausības – mīlestības ceļu. Skats tik vērsts uz Dievu un Viņa gribu. Vienmēr tai sekot, lai tā piepildītu no mūžības domāto Dieva domu, Viņa bezgala skaisto plānu ar mani. Kā bērns paļaujoties, ka Viņš vienmēr dos to, kas visvajadzīgāks, neizvēlēt sev ne lielus, ne mazus krustus, ne priekus, ne bēdas, bet pateicīgi ņemt to, ko dod. Vienmēr sakot: jā, Tēvs! Vai *fiat, fiat!*

Iet pa Marijas vienkāršo ceļu: nevis neparasto, bet parasto neparasti labi veikt.

Dieva griba – mana vadošā zvaigzne.²⁵⁸

Tāpat māsa Marija Stefana runā arī par Dieva bērnu, īpaši pārdomājot un koncentrējot uzmanību uz tādām bērna garīgajām iezīmēm kā dvēseles tērps²⁵⁹, Dieva bērna dievbijība²⁶⁰, prieks²⁶¹ un dzimtene²⁶², kā arī izceļot bērnu kā Svētās Baznīcas bērnu²⁶³ un kongregācijas bērnu²⁶⁴. Bērna simbolika māasai Marijai Stefanai iegūst liturģisku izskatu, izdzīvojot garīgo bērnību visa Baznīcas gada garumā: “Reizēm es esmu kā bērns (Ziemassvētkos), reizēm maza

²⁵⁷ Ibid., 30.lpp.

²⁵⁸ Ibid. 20.-21.lpp.

²⁵⁹ Ibid., 22.lpp.

²⁶⁰ Ibid., 24.lpp.

²⁶¹ Ibid., 26.lpp.

²⁶² Ibid., 28.lpp.

²⁶³ Ibid., 32.lpp.

²⁶⁴ Ibid., 33.lpp.

princesīte pie lielā Karaļa (Kristus Karaļa svētkos) vai pie lielās Karalienes (maijā) kājām.”²⁶⁵ Bērna tēls mānai Marijai Stefanai sevī iemieso visas īpašības, uz kurām jātiecas un kuras raksturo pilnīgu dvēseli. Bērna ideāla pamatojumu māsa Marija Stefana atrod Svētajos Rakstos²⁶⁶, uzsverot Jēzu kā bērnu draugu, kuram jāseko: “Es arī mīlu bērnus. Es pati gribu būt bērns. Mazs, mīļš, laimīgs bērns. Ar tā cēlajām īpašībām: atklātība, vaļsirdība, īstums, brīvība, prieks, apmierinātība, pieticība, pazemība, bez aizdomām, vienkāršība, padevība, labsirdība, ātra piedošana.”²⁶⁷ Bērns klostermācai ir arī atgādinājums par Kristus iemiesošanos, noslēpumu, kas mācai ir īpaši svarīgs: “Jezus mīl bērnus. Arī es mīlu. Bērnu dvēseles ir mans darba lauks. Viņu nevainība ir mans iepriecinājums šinī izdzīšanas ielejā. Bērnu nevainīgās actiņas! Kaut kas no cilvēktapušā Dieva bērņības piemīlīguma.”²⁶⁸

Bērna simbols un centieni iedzīvoties garīgās bērņības savā versijā mācai Marijai Stefanai noder arī slimības un ciešanu laikā.

Bez Tevis nekam nav nozīmes. Visam, darbam un atpūtai, ciešanām un priekiem un gulēšanai slimības gultā ir nozīme tik caur Tevi. Tādēļ ikkatrā brīdī es savienojos ar Tevi. Kad es nespēju neko darīt, pat lūgšanas skaitīt nē, kad es nezinu, ko rītdiena man nesīs – dzīvi vai nāvi, tad kā bezrūpīgs bērns es atdosos Tēva klēpī. Es savienojos ar Tevi un atdosos Tevī. Jo pilnīgi uzticos Tavai mīlestībai. Cik priecīgs ir bērns mātes klēpī! Cik skaista ir viņa pašāvēība, bez baiļu atklātība, vienkārša piesardzība, laipnība, modestība utt.

Tik Dievā mana dvēsele var rast mieru. Kad mani pilda pilnīga atdeve, pašāvēība, tad kā bērns mātes klēpī es atdosos Viņā.²⁶⁹

Māsa Marija Stefana savos memuāros netieši norāda uz to, kā pati izprot Terēzes no Lizjē garīgo mācību. Uzdodot retorisku jautājumu Dievam, kādu ceļu Viņš viņai ir lēmis, un uzsverot savu izpratni par dzīves un kalpošanas galveno uzdevumu - “pavisam mazu uzdevumu”, kas ir ikdienas izmantošana un izdaiļošana, māsa Marija Stefana raksta:

Simtiem ceļu ved pie Tevis. Sv. Terēzija no Bērna Jēzus runā par lūgšanas ceļu, pāvests Pij X par sv. Euharistijas ceļu. Bet ko Tu man esi lēmis? Kaut ko nemaldīgāku, ko nevar nekādi apstākļi atņemt, ko spēj katrs iet, arī visvājākais un visstiprākais. Tas ir vienkāršais mīlestības ceļš vai, ja saprotamāk saka – Dieva gribas izpildīšanas ceļš (te es atkal baidos, ka tas nepāriet nožēlojamā sīkumainībā, skrupuļos²⁷⁰), vai, skanīgāk sakot, Fiat-Magnificat ceļš. To es

²⁶⁵ Ibid., 24.lpp.

²⁶⁶ "Patiesi Es jums saku, ja jūs neatgriezīsieties un neklūsiet kā bērni, jūs neieiešat Valstībā." (Mt 18, 1-4)

²⁶⁷ "Sirds noslēpums", 40.lpp.

²⁶⁸ Ibid., 42.lpp.

²⁶⁹ Ibid., 142-143.lpp.

²⁷⁰ Te jāpievērš uzmanība māsas Marijas Stefanai nosodošai un brīdinošai attieksmei pret pārlieku garīgo sīkumainību jeb "skrupuļiem". Arī šī nostāja uzskatāmi atklāj Terēzes no Lizjē uzskatu pārņemšanu, jo arī

noskatījos no Tevis un Tavas svētās mātes, to es izlasīju Evaņģēlijā.²⁷¹

Tātad, pēc māsas Marijas Stefanas domām, Terēzes no Lizjē galvenā mācība un ceļš slēpjas lūgšanā, tādējādi pašas māsas Marijas Stefanas ikdienas izmantošanas un bērna ceļš kļūst par kaut ko šķietami jaunu. Lai gan ārēji šāda nostāja tiek skaidri noformulēta, tomēr neraugoties uz to, māsas Marijas Stefanas mācība uzskatāmi apliecina Terēzes no Lizjē galveno uzskatu turpināšanu un arī pārņemšanu, un bērna un mīlētājas lomas ir viens no aspektiem, ko māsa Marija Stefana pārņem savā pieejā garīgajai attīstībai.

Šīs bērna un mīlētājas lomas un centieni sabalansēt un apvienot, tēva Toma vārdiem runājot, šķietami pretrunīgas lomas, parādās arī Terēzes no Lizjē manuskriptos. Terēze plaši un jūsmīgi atklāj ne tikai savu mācību par garīgo bērnību, kurā viņas un Dieva attiecības izpaužas kā bērna paļāvība uz tēvu un bērnam pieejamās “mazās lietas un darbi”, bet arī raksturo sevi kā mīlētāju un līgavu, piemēram, sacerot ielūgumu uz Jēzus un Terēzes kāzām jeb savu mūžīgo svētsolījumu salikšanas pasākumu. Izpratne par garīgā bērnība Terēzei laika gaitā mainījās. Savos pirmajos karmelītes gados “būt mazai” lielākoties bija viņas kalpošanas mīlestībai “pazemības” sinonīms. Vēlāk “būt mazai” vai “būt kā bērnam” kļuva par kaut ko vairāk par pazemību, kas pašos pamatos paliek kā viens no pamatiem attieksmē pret Dievu un un tīras mīlestības prasība. Terēzei “būt mazai” kļuva par būtisku sinonīmu *paļāvīgai mīlestībai*, bērna paļāvībai uz tēvu. Viņa vairs nedomāja par “mazumu” saistībā ar Dieva mīlestības meklējumiem, bet galvenokārt saistībā ar Dieva žēlastības pilno mīlestību uz Dievu – mīlestību, ko viņa saņēma un pieņēma pavisam vienkārši.²⁷²

Arī arī “Dzīves dziesmā” Māsa Marija Stefana runā par bērna un mīlētājas lomām attiecībā uz Dievu. Līdzīgi Terēzes no Lizjē paļāvīgajai mīlestībai, arī māsa Marija Stefana uzsver šo attiecību aspektu, uzsverot “Dieva bērna brīvību un mīlestības pilnās uzticēšanās attiecības”²⁷³. Viņa atkārtoti uzsver: “Tu gribi, lai es Tevi mīlētu kā bērns, kā līgava.”²⁷⁴

Mīlestības aicinājumā māsa Marija Stefana ieliek arī mīlestības mocekību, kurā viņa varētu būt “upuris mīlestībai”²⁷⁵ un kā “līgava iet pretī savai kāzu dienai”²⁷⁶. “Sirds noslēpumā” māsa apraksta savas ilgas: “Ilgojos pēc mīlestības: pati degt tajā un ar degošu

franču karmelīte savā autobiogrāfijā lielu uzmanību pievērta savas garīgās attīstības sākumposmam raksturīgajiem skrupuļiem jeb pārlietu sīkumainajai attieksmei, ko pati nosodīja. Tā Terēzes no Lizjē autobiogrāfijā ar nosodījumu tiek pieminēta pārlietu lielā skrupulozitāte jeb skrupulozitātes slimība (skat. Terēze no Lizjē. *Autobiogrāfiskie manuskripti* (Rīga: KALA Raksti, 2007) 66., 70., 75.lpp. u.c.)

²⁷¹ “Dzīves dziesma”, 83-84

²⁷² Conrad De Meester. *With empty hands: the message of St Thérèse of Lisieux*, op. cit., 19-20.

²⁷³ “Dzīves dziesma”, 76. lpp.

²⁷⁴ “Dzīves dziesma”, 83. lpp.

²⁷⁵ Ibid., 77.

²⁷⁶ Ibid.

mīlestības lāpu skriet pa visu pasauli un visās dvēselēs iededzināt mīlestības liesmu.”²⁷⁷ Līdzīgi arī Terēze no Lizjē izteicās: “Tava Žēlsirdīgā mīlestība ilgojas *iekvēlināt* dvēseles”²⁷⁸ un “Es ceru, ka kādu dienu Tu [...] atnāksi pakaļ savam putnēnam, un, atgriežoties kopā ar viņu Mīlestības Pavardā, Tu to uz mūžiem iegremdēsi šīs Mīlestības degošajā bezdibenī, šai Mīlestībā, kurai tas sevi veltījis kā dedzināmo upuri.”²⁷⁹

Tālāk “Sirds noslēpumā” māsa Marija Stefana turpina nodaļā “Es mīlu krustu”: “Mīlestība grib ciest. Upuris uztur mīlestības uguni. Pastāvīgi dzīvot upura stāvoklī, ar upura garu.”²⁸⁰ Jo, pēc māsas Marijas Stefanas domām, “ciest ir vairāk kā lūgt un strādāt”²⁸¹. Un atkal līdzīga noskaņa atrodama Terēzes no Lizjē autobiogrāfiskajos rakstos, kur franču svētā atklāj, ka “es redzu, ka vienīgi ciešanas spēj dot dzīvību dvēselēm”²⁸².

Kā jau tas tika pieminēts, abas klostermāsas vienoja arī smagas fiziskas un garīgas ciešanas. Un savu ciešanu pieredzē viņas abas spēja attīstīt tālāk savu mācību un skatījumu uz dzīvi. Tā māsa Marija Stefana runā par krusta mīlestību: “Aizrāvusies mīlestība nepazīst vairs robežas, viņa visu var. Mīlestība arī spēj to, ko dabiskais cilvēks nemaz nesaprot: mīlēt krustu, mīlēt ienaidnieku, kļūt mazai un iznīkt sev. Mīlestība slāpst pēc krusta neprāta, slāpst pēc visa, kas ir grūts dabai un tanī vēl atrod prieku.”²⁸³ Viņa turpina:

Mīlestība grib sevi sist krustā, mirt; vēl vairāk – iznīcināt sevi un pāriet Mīlētājā.

Mīlestība grib būt izšķērdīga, Izliet bagātīgi mīlestību pār tiem, kas nemīl pretī.

Ļauno uzvarēt ar labo.

Izšķērdīga mīlestība! Kā Magdalenai.”²⁸⁴

Viens no māsas Marijas Stefanas ideāliem ir arī jau pieminētā mīlestības mocekļa. “Sirds noslēpumā” māsa raksta: “Mīlestība grib ciest, būt mocīta no ārējām un iekšējām mokām. Es gribu būt mocekļa, mīlestības mocekļa. Sirds stigmatizācija, ar mīlestības brūci.”²⁸⁵

Tālāk “Sirds noslēpuma” nodaļā, kura tā arī saucas - “Mīlestības mocekļa”, māsa Marija Stefana uzskaita:

²⁷⁷ “Sirds noslēpums,” 69.lpp.

²⁷⁸ Terēze no Lizjē, op.cit., 152.lpp.

²⁷⁹ Terēze no Lizjē, op. Cit., 172.lpp.

²⁸⁰ “Sirds noslēpums,” 72.lpp.

²⁸¹ Ibid., 73.lpp.

²⁸² Terēze no Lizjē, op.cit., 146. lpp.

²⁸³ “Sirds noslēpums,” 77.lpp.

²⁸⁴ Ibid., 78.lpp.

²⁸⁵ Ibid., 79.lpp.

Mocīta:

neasiņaina moceklība sava es iznīcināšana;

jaunavība;

profesija kā mocekles nāve;

sadzīves ciešanas: kopdzīve – rekreacija; pārmaiņas, simpatijas, antipātijas;

upuri, ko prasa Dieva mīlestības dēļ tīra cilvēkmīlestība;

nāve – dzīves upuris Jezum par dvēselēm;

mana traģiskā sirds, kas mani pastāvīgi moka (dzīve cilvēkos, dvēseles bailes vai esmu mīlestībā);

priecīgi, pateicīgi pieņemt visu nepatīkamo.

Marija: bezasiņainā mocekle.

Mīlestības moceklība nav mazāk vērtīga par asins moceklību, bet vairāk (vienmēr mīlēt – liela varoņa stāvoklis).²⁸⁶

Māsas Marijas Stefanāsa izsaukiens: “Esmu upuris, bet upuris mīlestībai. Kāda laime, kāda izvēlētie! Laimīgs upuris, ko mīlestība iznīcina”²⁸⁷ lieliski papildina un turpina Terēzes no Lizjē upurgatavība:

Jā, mans Mīļotais! Lūk, kā izkvēlos mana dzīve... Man nav citu līdzekļu, kā Tev apliecināt savu mīlestību, kā vien kaisīt ziedus, tas ir, nelaist garām ne vismazāko upuri, nevienu skatienu, nevienu vārdu, izmantot visas mazākās lietas, darot tās ar mīlestību... Es gribu ciest aiz mīlestības un pat izjust prieku aiz mīlestības. [...] es būšu *savā moceklībā un neprātā* baudījusi baudījusi lielāku *saldumu*, nekā to varētu baudīt *Debesu tēvijas priekos* [...]. Tad ļauj man šīs trimdas laikā izbaudīt Mīlestības burvīgo prieku! Ļauj man izgaršot manas moceklības saldo rūgtumu...²⁸⁸

Turklāt māsa Marija Stefāna pirms mūža svētsolījumu salikšanas daudz pārdomāja par tādām lietām kā līgava, mīlestības mocekle, upuris mīlestībai, atdeve un savienošana.²⁸⁹ Ar klostera priekšnieces atļauju māsa upurējās Mīlestībai: “Visu no mīlestības uz Mīlestību! Neizsakāmā pateicībā es Tev veltos caur Marijas rokām un pēc viņas piemēra kā zemīgā mīlētāja, kā upuris Mīlestībai. Ļauj man, Jezu, kā sv. Stefanam sajūsmā sadegt mīlestības

²⁸⁶ “Sirds noslēpums”, 79.-80.lpp.

²⁸⁷ Ibid., 81.lpp.

²⁸⁸ Terēze no Lizjē, op. cit., 168.169.lpp.

²⁸⁹ “Dzīves dziesma”, 77.lpp.

liesmās, kļūt mīlestības moceklei.”²⁹⁰ Un vēl pirms šā upurēšanās akta viņa jau bija sarakstījusi, ko pati dēvēja par “lūgumu un solījumu”: Es gribu tiešām ar viskarstāko sirds uguni degt Tev un visa, pilnīgi, ne pa daļai piederēt Tev. [...] Vadi mani spēcīgi un droši, lai kļūtu es degošais mīlestības upuris.”²⁹¹ Līdzīgi rīkojusies arī Terēze no Lizjē, upurēdamās Dievam, un šo upuri Konrāds de Mēsters dēvē par upurēšanās virsotnes sasniegšanu un lūzuma punktu, uzskatot šo pilnīgo sevis upurēšanu kā kaut ko īpašu un augstāka spēka apveltību.²⁹² Arī Terēzes manuskriptos parādās šī upurēšanās: “[...] Tava Žēlsirdīgā Mīlestība ilgojas *iekvēlināt* dvēseles, jo Tava Žēlsirdība paceļas līdz pat Debesīm... Ak, mans Jēzu, kaut šis laimīgais upuris būtu es! Sadedzini savu dedzināmo upuri savas dievišķās Mīlestības liesmās!...”²⁹³ Tādējādi gan Terēze, gan māsa Marija Stefana abas bija sevi upurējušas dievišķai mīlestībai, un Terēzes gadījumā šis akts notika 1895. gada 9. jūnijā, kad viņa saraksta “Sevis veltīšanu par dedzināmo upuri labā Dieva Žēlsirdīgajai Mīlestībai”.²⁹⁴

Sīkāk analizējot abu klostermāsu sacerējumus, atklājas arvien vairāk līdzību abu starpā. Tā, piemēram, viņas abas vieno arī zieda tēls, ko ļoti daudz savā autobiogrāfijā izmanto Terēze no Lizjē, un ko, iespējams, iedvesmojoties no franču svētās un tā, kā viņa attēlo savu reliģisko pieredzi un iekšējos pārdzīvojumus, pārņem arī māsa Marija Stefana. Zieda tēls un simbols ir nozīmīgs gan Terēzes no Lizjē, gan māsas Marijas Stefanās pierakstos. Māsa Marija Stefana “Sirds noslēpumā” cenšas uzsvērt zieda kā bibliskā tēla nozīmi, norādot gan uz Jēzu kā “ziedu no Jesses saknes”, gan uz Mariju kā Jērikas rozi, mistisko rozi, rožukroņa karalieni.²⁹⁵ Māsa Marija Stefana “Sirds noslēpumā” raksta:

““Es pati būšu puķe!” Mans toreizējais upuris nebija veltīgs. Tu, Jezu, mīļi to pieņēmi.

Kā tumši sarkanu rozi Tu mani ievijī sv. Rožukronī, otrā daļā trešā noslēpumā un nostādīji sardzē uz Māras zemes robežas. Latvijas svētie. Zemīgā mīlētāja. Ar pazemojumiem un nicinājumiem Tu izpelnīji man žēlastību būt par zemīgo; ar sāpju pilno Tavas sv. galvas sv. asiņu sarkanām lāsēm – būt par mīlētāju; ar kronēšanu – būt kronētai. (Stefana – kronētā.)”²⁹⁶

“Sirds noslēpumā”, apcerot ziedu simboliku un nozīmi savā dzīvē, māsa Marija Stefana uzsver arī “Dzīves dziesmā” pieminēto vīziju, kuru gan savā autobiogrāfijā viņa īpaši

²⁹⁰ Ibid., 78.lpp.

²⁹¹ Ibid., 58.lpp.

²⁹² Konrāds de Mēsters. *Es sevi upurēju Tavai mīlestībai. Svētā Terēze no Lizjē* (Rīga: KALA Raksti, 2007), 40.-42.lpp.

²⁹³ Terēze no Lizjē, op.cit., 152.lpp.

²⁹⁴ De Mēsters, op.cit., 65.-67.lpp.

²⁹⁵ “Sirds noslēpums”, 95.lpp.

²⁹⁶ Ibid., 96.lpp.

neizceļ. Runa ir par laiku, kad māsa gaidīja uzņemšanu klosterī, un kādu vakaru sadzirdēja balsi: “Rīt caur Marijas rokām to saņemsi.” Un “Sirds noslēpumā” šī vīzija tiek atkārtoti pieminēta, šoreiz tai piedēvējot sevišķu un pat dievišķu nozīmi: “ “Rīt caur Marijas rokām to saņemsi.” Caur Marijas Rokām Aglonas Dievmātes svētkos kā vienkāršs lauku ziedīņš tiku nodota Jezus Bērna rociņā.”²⁹⁷

Māsa Marija Stefana ļoti bieži runā par sevi kā par ziedu vai puķi. Un to uzsver arī Kornēlija Springoviča, izvēloties nosaukt mātai Marijai Stefanai veltītu grāmatu “Aglonas ziedīņš”, gan Jānis Pavlovskis, kurš arī klostermāsas dzīvei un mācībai veltīto grāmatu nosaucis, uzsverot šo zieda tēlu - “Es pati būšu puķe”. Pati māsa Marija Stefana ziedu tēlu izmanto arī, rakstot par savu reliģisko pieredzi un uzskatiem: “Mūsu Aglonas Dievmātes karogā. Vienkāršie lauku ziedīņi, mani mīļie ziedīņi, sevišķi pīpenīte (mārgrietiņa) ar šķīsto balto mirdzumu un mīlestības zelta sirdi vidū, un vijolīte, kas smaržo. Smaržot kā līgavas mirtei.”²⁹⁸

Šeit jāatzīmē, ka pati Terēze no Lizjē ārkārtīgi bieži sevi ir dēvējusi par “mazo ziedīņu” vai “ziedu”. Tā, piemēram, viņa sevi dēvējusi par “Dievišķā gūstekņa ziedu”, “mazo ziedīņu”²⁹⁹, “trauslo ziedīņu”³⁰⁰, kā arī “ziedu, kurš stāsta savu dzīves stāstu”³⁰¹. Līdz ar to zieda simbolika varēja kalpot mātai Marijai Stefanai gan kā veids, kā tradicionāli ierastā un akceptētā veidā paust savu pieredzi, gan arī pasniegt sevi kā Terēzes tēla pārņēmēju, uzsverot līdzības abu uzskatos un sevis identificēšanā.

Māsa Marija Stefana savā garīgajā attīstībā un mācībā pārņem ne tikai Terēzes no Lizjē “garīgās bērnības” un “mazā ceļa” idejas, bet arī nostāju attiecībā uz tuvākmīlestību, kurā kontemplatīvais dzīvesveids jeb *vita contemplativa* netiek atdalīta no aktivitātes jeb *vita activa*. Abas klostermāsas norāda uz nepieciešamību aktīvi praksē izdzīvot gan Evaņģēliju, gan mīlestību uz Dievu, gan savu lūgšanu un kontemplācijas dzīvi, jo katra ikdienas situācija piedāvā iespēju pilnveidoties. Tādējādi abas klostermāsas uzsver lielo nozīmi, ko atklāj izešana no šķietami no pasaules un ikdienas atdalītās kontemplācijas un pievēršanās aktivitātei jeb aktīvai tuvākmīlestībai. Abas klostermāsas savā mistiskajā dzīvē spēja sapludināt kontemplāciju un aktivitāti, dzīvojot apvienoto dzīvesveidu jeb *vita mixta*. Kā norāda Endrū Tomass Kania (*Andrew Thomas Kania*), viens no aizspriedumiem, kas itin bieži nepamatoti skar mistiķus, ir uzskats, ka kontemplatīvās un mistiskās tradīcijas pārstāvji

²⁹⁷ Ibid., 97.lpp.

²⁹⁸ Ibid.

²⁹⁹ Terēze no Lizjē, op.cit., 52.lpp.

³⁰⁰ Ibid., 45.lpp.

³⁰¹ Ibid., 6.lpp.

aizvada dzīvi atšķirtībā no pārējās sabiedrības, ieslēgušies klosterī un iegrimuši meditācijā. Tomēr tas neatbilst vēsturiskai patiesībai. Kā redzams, svētie, neatkarīgi no to dzimuma, iesaistījušies daudz dažādās aktivitātēs: sākot no aktīvas līdzdalības Florences un Vatikāna politikā (kā tas bija Katrīnas no Sjēnas gadījumā), dedzīgas krusta karu aizstāvības (Bernārs no Klervo), literatūras attīstības (Jānis no Krusta), un beidzot ar tautas apziņas veidošanu (Žanna D'Arka un viņas varonīgais politiskās aktivitātes piemērs). Visi šie svētie ir aktīvi darbojušies, neslēpjoties kontemplācijas ekstāzē un neizliekoties neredzam reālo dzīvi ar tās problēmām un sarežģījumiem.³⁰² Terēze no Lizjē bija dedzīga Jāņa no Krusta un Žannas D'Arkas apbrīnotāja un sekotāja, līdz ar to viņa redzēja iespēju un piemēru, kā ir iespējams apvienot reliģisko aicinājumu un aktīvu līdzdalību pasaules notikumos. Nav svarīgi, kur šī aktivitāte izpaužas – pasaulē vai klostera norobežotībā, tomēr izvēle par labu kontemplācijas un aktivitātes apvienojumam ir spilgts piemērs tam, kā mistiķis vai kontemplatīvās tradīcijas pārstāvis kļūst sociāli aktīvs.

Šajā pasaules un klostera nošķirtībā bieži vien ir iespējams saskatīt šķietamu “bēgšanu no pasaules”, kurai darbā “*The Content of Faith*” pievēršas Karls Rāners. Kā norāda Rāners, galvenais iemesls kristiešu bēgšanai no pasaules, kas izpaužas monasticismā slēpjas faktā, ka cilvēks ir sadzirdējis, saņēmis dzīvā un personīgā Dieva uzrunu.³⁰³

Dzīvais personīgais Dievs ir uzrunājis cilvēkus kristietībā, proti, Jēzū Kristū. Līdz ar to cilvēka dzīvē ir ienākusi biedējoša realitāte, kas padara neiespējamu jebkuru cilvēka pasaulei, kas ir noslēgusies sevī, pieskaņotas eksistences mēģinājumu ienākt Dievā. Skaidrs, ka ir iespējams uzzināt par Dievu no Viņa radītā, no pasaules. Tomēr šīm zināšanām piemīt īpatnēja divējāda daba. No vienas puses, mēs apzināmies Dievu kā pasaules pamatu, kā tās eksistences garantu, kā absolūtu visa pamatu, ko sastopam kā cilvēkus un pasauli tās realitātē. Tādā veidā mēs iegūstam zināšanas par Dievu, cik tālu Viņš spēj mums parādīties pasaules spogulī, un gandrīz vai šķiet, ka pasaule bija Dieva *raison d'être*, vismaz tā Dieva, kas mums sevi atklāj tiktāl, cik Viņš spēj sevi parādīt pasaulē, tā Dieva, ko vienīgo mēs sastopam kā filosofu. No otras puses, mūsu Dieva meklējumos metafizikā, Dievs ne tika mums parādās kā pasaules pamats un pasaulē kā Dieva jēgā, mēs Viņu iepazīstam arī kā brīvu, personīgu un sevī mūžīgu būtni, tādējādi kā Dievu viņpus visas pasaules un galējības, un pasaule nespēj atbilstoši izpaust to, kas Viņš ir un var būt kā personīga, brīva un mūžīga būtne. Pasaule mums neatklāj Dieva *raison d'être*.

Taču līdz ar to cilvēku metafiziskais jautājums par Dievu jau izbeidzas, pieļaujot būtisku kļūdu: tas sastopas ar brīvu personu, kas ir ieslēgta sevī,

³⁰² Andrew Thomas Kania, *The Art of Love. A Study of Dag Hammarskjöld's Mystical Theology* (Uppsala: Uppsala University, 2000), 42.

³⁰³ Karl Rahner, *The Content of Faith. The Best of Karl Rahner's Theological Writings*. Ed. Karl Lehmann, Albert Raffelt. Transl. Harvey D. Egan, S.J. (New York: Crossroad, 2000), 562.

Dievu, kas ir ieslēdzis sevi klusumā, *theos sigon*, kā viņu dēvēja Origēns. Un kas sevī ir šis bezgalīgais Dievs, un kā šis brīvais personīgais Dievs vēlas, cik tas iespējams, saskarties ar mums, šo jautājumu, kas visā savā neskaidrībā tomēr ir izšķirošs mūsu eksistencei, prāta dabiskā gaisma nespēj izgaismot. Neatkarīgi no tā, vai viņš vēlas mūs sastapt tieši un personiski, vai arī viņš vēlas palikt kluss, vai arī tas, ko viņš vēlas pateikt mums, vēlētos runāt – tas savā būtībā ir noslēpums metafiziķiem, visiem pasaulē radušamies cilvēka personības alku impetus uzzināt. Tādējādi jebkurai metafizikai savā būtībā būtu jāsecina cilvēka personas mūžīgi modrajā gatavībā, ka ir uzmanīgi jāklausa, ja gadījumā šis tālais, klusais viņš ja gribēs runāt, gatavībā atklāsmesniecīgākajai varbūtībai.

Bet vai cilvēks spēs izturēt viņa būtnes ekstāzi, šo atrašanos gatavībā, lai redzētu, ja Dievs gadījumā nāks? Vai cilvēks nepadosies mūžam klātesošajam kārdinājumam padarīt pasauli par beidzamo spēkā esošo Dieva atklāsmi, tādējādi padarot Dievu par pasaules *raison d'être*, kas padara pasauli par Dieva *raison d'être*?³⁰⁴

Rāners norāda, ka šajā “bēgšanā no pasaules” cilvēks mācās nemeklēt pilnību pirms Dieva³⁰⁵, pārvērtēt pasaules vērtības, taču nekādā gadījumā ne noniecināt un pasludināt pasauli kā nederīgu. Runājot par dalību starp pasauli un Dievu, Karls Rāners (*Karl Rahner*) pauda šādu viedokli:

Dievs šķietami nevar tikt atrasts šajā pasaulē, viņš it kā nespēj ienākt šajā pasaulē, ar ko mēs esam saistīti, jo tādējādi Viņš kļūs par to, kas Viņš nav: indivīds, kas eksistē līdzās tiem, kas viņš pats nav. Ja viņš gribētu parādīties šajā pasaulē, viņš acīmredzami nekavējoties pārstātu būt viņš pats: visa pamats, kas izpaužas, bet kas pats neizpaužas. Pēc definīcijas Dievs nešķiet spējīgs būt šajā pasaulē.[...] Grūtības slēpjas apstākļī, ka pēc definīcijas Dievs nešķiet spējīgs būt tur, kur pēc definīcijas esam mēs. Jebkāds mēģinājums padarīt Dievu par objektu, lokalizējot to laikā un telpā, definējamu tagadnē un šeit, šķietami padara Dievu par to, kas pēc savas dabas nav Dievs, bet par ko tādu, ko mēs atvasinām kā fenomenu no citiem fenomeniem pasaulē, kas var būt konkretizēta un postulēta.³⁰⁶

Līdz ar to “bēgot no pasaules” cilvēks nevis to noniecina, bet gan pārvērtē lietas un piered krustam, kas automātiski liek tam par prioritāti izvēlēties attiecības ar Dievu un atbildi Dieva uzrunai, nevis atteikšanos no Dieva un Dieva nenovērtēšanu, kam nav nekas kopīgs ar *vita activa* vai centieniem apvienot abas tradīcijas, izdzīvojot *vita mixta*.

³⁰⁴ Karl Rahner. *The Content of Faith*, p. 562-563

³⁰⁵ Ibid., 564.

³⁰⁶ Karl Rahner, *Foundations of Christian Faith. An Introduction to the Idea of Christianity*, transl. William V. Dych (New York: The Seabury Press, 1978), 81-82.

Cilvēks var vienīgi eksistenciāli atzīt, ka Dievs ir pārcēlis cilvēka eksistences centru ārpus pasaules, ja cilvēks, “bēgot no pasaules”, noliedz savu iekš pasaules esošo eksistenci tās imanentā nozīmē. Tādējādi jebkura kristīgā mērdēšanās jau kopš iesākumiem ir attīstījusies pāri tīrās ētikas centieniem pakļaut sevi – protams, to neizslēdzot, -- un kļuva kā vienkārša *Didache* lūgšana, *laujot pasaulei iet garām*, lai žēlastība varētu ienākt. Līdz ar to kristietība savā būtībā ir “bēgšana no pasaules”, jo tā ir uzticība personīgajam Dievam, kurš brīvi atklājis sevi Kristū, žēlastības Dievam, kurš nav pasaules imanento alku pēc tās pabeigtības piepildījums. [...] Jebkura piederība krustam [...] ir tikai realistiska šādas kristiešu bēgšanas no pasaules ieviešana praksē.³⁰⁷

Arī cits 20. gadsimta teologs Tomass Mērtons rūpīgi pievērsoties dalījumam *vita activa* un *vita contemplativa*, atklājas vēl kāda problēmjaucājumu sfēra, kas izriet no šī dalījuma. Šie problēmjaucājumi skar ne vien ideālo dzīvesveidu, kurš būtu „pareizāks” vai „pareizākais”, „svētīgs” vai „svēts”, bet vistiesākajā mērā ir attiecināmi uz jautājumu, kas skar pasauli. Šis jautājums galvenokārt attiecas uz to, vai pasaule tiek pieņemta vai noraidīta, atzīta vai noliegta. Aktivitātes un kontemplācijas tematika gadsimtu gaitā ļoti cieši savijās ar jautājumu par attieksmi pret pasauli, jo balstoties pieņēmumā, ka kontemplācija ir labāka par aktivitāti, automātiski radās pieņēmums par to, ka pasaule kā tāda, kas saistās ar aktīvo darbību un materiālām, fiziskām, pat sekulārām izpausmēm, ir sliktāka par garīgo sfēru, kura saistās ar dievišķo, šķīsto un garīgo. Šo problēmu aplūkoja Tomass Mērtons darbā „Kontemplācija aktivitātes pasaulē”, norādot uz to, ka šāds dalījums ir ne vien aplams, bet pārprasts:

Tradicionālajā kristiešu pieejā pasaulei kā izvēles objektam joprojām slēpjas dziļa gudrība. Taču mums jāatzīst, ka konkrēta kristīgā uzskata ierastā mehāniskā uzspiešana ir izkropļojusi patieso vērtību skalu, kurā pasaule var tikt atklāta un izvēlēta kāda tā ir. Izturēties pret pasauli tikai kā pret materiālo preču un objektu kopu ārpus mums un atteikties no šīm precēm un objektiem, lai meklētu citus, kuri ir „iekšēji” un „garīgi”, patiesībā nozīmē pārprast izaicinošo pasaules un Kristus konfrontāciju. Vai patiesi mēs izvēlamies starp pasauli un Kristu kā starp divām pilnīgi pretējām realitātēm? Vai arī mēs izvēlamies Kristu, izvēloties pasauli, kura patiesi ir Viņa, Viņa radīta un izpirkta un veido mūsu personīgās brīvības un mīlestības pamatus? [...]

Ikvienam, kurš redz, ka galu galā Kristus, pasaule, viņa tuvākais un pašā cilvēka pamati žēlastībā un pestījošā mīlestībā ir padarīti par vienu un to pašu, pasaule nevar būt problēma. [...] Pati pasaule nav problēma, bet problēma esam mēs paši sev, jo mēs esam atšķirti no sevis, un šī atšķirtība rodas no senā paraduma dalīt, saplēšot druskās realitāti, un pēc tam, kad esam tik ilgi darbojušies ar šīm druskām, ka tās sadrūp, mēs attopamies, ka esam zaudējuši

³⁰⁷ Ibid., 565-566

saikni ar dzīvi, realitāti, pasauli un galvenokārt ar sevi.³⁰⁸

Hanss Urss fon Baltazars, raksturojot Terēzi no Lizjē, norāda uz viņas kareivīgumu, kas atklāj aktivitātes plašumus. Pat ja viņa karo mīlestības vārdā ar mīlestības palīdzību, vai miera vārdā ar miera līdzekļiem, viņas aktivitāte lieliski uzplaukst kontemplācijas ietvaros, tādējādi rodot lielisku līdzsvaru starp abiem “pretpoliem”.³⁰⁹ Savukārt māsas Marijas Stefanās aktivitāte izpaužas gan tiešo pienākumu veikšanā, gan arī aktīvos centienos pārvarēt sevi un pilnveidot tuvākmīlestības tikumus, nenoslēdzoties kontemplatīvā nošķirtībā un vientulībā, bet izejot pie pārējām klostermāsām. Un abu klostermāsu gadījumā ir iespējams redzēt šo aktivitātes un kontemplācijas veiksmīgu apvienojumu. Terēzes no Lizjē gadījumā šis apvienojums atklājas neparastā aktivitātē, ko viņa, būdama kontemplatīvā ordeņa pārstāve, lieliski izdzīvo un atspoguļo savā autobiogrāfijā, savukārt māsa Marija Stefana pie līdzsvara starp aktivitāti un kontemplāciju nonāk ilgāka laika gaitā, mācoties sadzīvot ar citām klostermāsām un “iziet ārpus” savas noslēgtības.

3.2. Ciešanu pieredze un to pārvarēšana

Ciešanu tēma ir īpaša gan Terēzes no Lizjē, gan māsas Marijas Stefanās gadījumā. Abas klostermāsas arī šeit ir līdzīgas, jo abas pārdzīvoja ne tikai slimības mokas un ciešanu pilnu nāvi, bet arī garīga rakstura ciešanas, kas sagādāja abām ne mazāk sāpju kā slimība. Garīgās ciešanas, kas rodas aktīvas askēzes un garīgās pilnveidošanās gaitā, kalpo par pašizziņas, mācību un pilnveidošanās palīgriku, kurš ved tālāk mistiskajā pieredzē un padziļina izpratni par attiecībām starp cilvēku un Dievu.

Aktīvā askēze, kur cilvēks tiecas garīgi pilnveidoties pats saviem spēkiem, spēj sasniegt tikai zemāko dievišķās vienotības pakāpi, un šāds aktīvais askēts, runājot Denisa Tērnera (*Denys Turner*) vārdiem, ir garīgais egoists.³¹⁰ Jānis no Krusta un Avilas Terēze norāda, ka šī nebūt nav augstākā garīguma stadija, tomēr daudzi cilvēki, ieslīguši aktīvajā askēzē, apstājas šajā līmenī un uzskata, ka ir sasnieguši vienotību ar dievišķo.³¹¹ Saskaņā ar Jāni no Krusta, šai fāzei var sekot pašizziņas krīze, un viena no šīs krīzes formām ir depresija, kurā cilvēka “ego” pretojas savai nošķiršanai un jūt izmisumu sakarā ar to. Turpretī pasīvā

³⁰⁸ Merton, T. *Contemplation in a World of Action*. Indiana: Notre Dame, 1998, p. 152-153.

³⁰⁹ Balthasar, op.cit., 241.

³¹⁰ Denys Turner, *The Darkness of God. Negativity in Christian Mysticism* (Cambridge: Cambridge University, 1995), 242.

³¹¹ Ibid., 242-243

nakts iezīmē apjausmu par to, ka caur patības zušanu patiesībā nekas nav zudis, un cilvēkam sākas jauna dzīve, kurā nav nepieciešamības pēc ego. Pasīvajai naktij pārejot, viss ir pārveidots.³¹²

Mistiskās teoloģijas kontekstā, runājot par mistiķu pieredzēto Dieva prombūtni, to ir iespējams aprakstīt daudzos veidos, sākot no “sausuma”, “tumšās nakts”, “mokām”, individuālo vai kolektīvo “trimdu”, kas nošķir no Dieva klātbūtnes, vai, piemēram, “aizplīvurotību”.³¹³

Gan Terēze no Lizjē, gan māsa Marija Stefana dzīves gaitā pieredzēja to, ko ir iespējams dēvēt par dvēseles tumšo nakti. Terēze savā pieredzē balstījās Jāņa no Krusta farbos, ko bija daudz lasījusi, savukārt māsa Marija Stefana, formulējot savas dvēseles tumsu, lielā mērā ietekmējās tieši no Terēzes no Lizjē un veida, kā šī tumšā naksts pieredze tikusi aprakstīta Terēzes autobiogrāfijā.

Aprakstot savas dzīves pavasari, Terēze citē Jāņa no Krusta "Tumšo nakti" un "Garīgo dziedājumu", liekot uzsvaru uz mīlestību un tās veidojošo ietekmi uz cilvēka garīgo ceļojumu.³¹⁴ Māsa Marija Stefana, tiecoties pielīdzināt savu pieredzi Terēzei, runā, citējot Hansu Ursu fon Baltazaru, “kičīgi” un “pārlietu jūtīgi”, lasītājam atklājot savas dvēseles mokas diezgan naivā un samākslotā formā. Piemērs ir viņas dzejolis “Melnā rudens nakts”.

Kad tuvo un sīko
Acs tumsā vairs neredz,
Bet mūžību visu
Tad dvēsele saredz.

Tā paliekam divi:
Tik Tu, Jezu, un es,
Un mūžības problēmas
Nu risinām mēs.³¹⁵

Tāpat klostera arhīvā ir saglabājušies materiāli arī par māsas Marijas Stefanās pārdomām saistībā ar citiem garīgajiem pārbaudījumiem un grūtībām, piemēram, garīgo

³¹² Ibid., 243.

³¹³ Anthony J. Steinbock, *Phenomenology & Mysticism. The Verticality of Religious Experience* (Indiana: Indiana University Press, 2007), 149

³¹⁴ Conrad De Meester, *With empty hands: the message of St Thérèse of Lisieux* (London: Burns & Oates, 2002), X

³¹⁵ Atmiņas, III klade, 165.lpp.

sausumu un iepriecinājumu trūkumu. Tā 1943. gada 27. janvārī savai mātai Bronislavai rakstītajā vēstulē māsa Marija Stefana atklāj savus uzskatus un pieredzi:

Tu raksti, ka brīžiem Tev baznīca liekas auksta un garlaicīga. Bet es jau zinu, tas neattiecas tikai uz baznīcu, bet uz visu garīgo dzīvi. Burvīgums pazūd un tikums vairs nesajūsmina. Tas ir ļoti labi un rāda to, ka Jezus grib, lai Tu ietu uz priekšu. Viņš dod Tev izdevību. [Tālāk seko citāts no “Sekošanas Kristum”] Taisni grūtās reizēs mēs varam Jezum pierādīt, ka Viņu mīlam. Tas bija sen atpakaļ (es Tev pastāstīšu, kā man kādreiz bija), kad es vēl maz ko sapratu un kad vēl nebiju lasījusi Kristum sekošanas grāmatu³¹⁶. Tad, kad es gāju pie grēku sūdzēšanas un svētās Komunijas, tad tanī dienā man bija svētlaimīgs noskaņojums, un es domāju, ka tagad gan Jezus ir ar mani apmierināts. Bet vēlāk, kādā reizē šis salda noskaņojums pazuda un tad es jutos tik nelaimīga. Man likās, ka es kaut ko noziedzīgu izdarīju un Jezus ir aizbēdzis no manis. Un es gudroju un meklēju, bet neko nevarēju atrast. Tāpat bija ar svētkiem. Kad es rītā pamodos un man nebija lielo svētku sajūtas, tad es domāju, ka esmu slikts bērns mīļajam Dievam bijusi. Ak, kāda aplamība! Taisni tad es Dievam biju kļuvusi mīļāka un Viņš mani gribēja pacelt augstākā pakāpē. Tāpēc arī Tu kādreiz neiedomājies, ka iepriecinājums ir tiešā alga. Arī tad, kad Tu būsi labs bērns, Tu vari justies atstāta. Jezus grib, lai mēs Viņam sekojam arī tad, kad mums ir grūti to darīt, kad jūtam negribēšanu. Tik nepagurt, bet vienmēr jaunu dzīvi burt.³¹⁷

Pētot reliģijas dažādās izpausmes, viens no paņēmieniem, kas palīdz labāk izprast cilvēku reliģiozitāti un ar reliģiju saistītās aktivitātes, ir reliģijas psiholoģijas piesaistīšana. Ar reliģijas psiholoģijas palīdzību var gūt dziļāku izpratni par reliģiski motivēta un orientēta cilvēka vai cilvēku grupas uzvedību, krīžu un ciešanu pārvarēšanu, kā arī skaidrāk saskatīt reliģijas izpausmes un to sekas, kas izpaužas konkrētā situācijā, rīcībā vai izvēles izdarīšanā. Reliģijas psiholoģija sevī apvieno divas sfēras: psiholoģijas tradīciju, kas tiecas palīdzēt cilvēkiem stresa un krīžu periodā kontrolēt to, kas ir viņu spēkos, un bagātīgo reliģijas tradīciju palīdzēt cilvēkiem pieņemt viņu ierobežojumus un palūkoties viņpus sevis, lai grūtā brīdī rastu palīdzību.³¹⁸

Tomēr, kā, runājot par tumšās nakts pārdzīvojumu, norāda Deniss Tērnērs, mūsdienās depresija tiek uztverta negatīvi, uzsverot tās postošo pusi³¹⁹, līdz ar to, analizējot šādu mistisku parādību, jābūt piesardzīgiem, lai tās izpratni neizkropļotu tīri sekulārs skatījums. Līdz ar to, analizējot no reliģijas psiholoģijas puses jebkuru mistisku pieredzi, jāpatur prātā fenomenoloģiska pieeja konkrētajam jautājumam. Runājot par reliģijas psiholoģiju, nedrīkst

³¹⁶ Domāts - “Sekošana Kristum”, kuru agrāk dēvēja arī par “Pakaļstaigāšanu Kristum”.

³¹⁷ Atmiņas, II klade, 168.lpp.

³¹⁸ Kenneth I. Pargament, *The Psychology of Religion and Coping. Theory, Research, Practice* (New York: The Guilford Press, 1997), 9.

³¹⁹ Denys Turner, op.cit., 228.

to sasaistīt tikai un vienīgi ar krīžu un ciešanu pārvarēšanu, jo tā būtu tikai viena šaura reliģijas sfēra. Tāpat nevar reliģisko pieredzi nonivelēt līdz sociālo un psiholoģisko motivāciju pamatlīmenim.³²⁰ K.I.Pargaments, runājot par reliģiju, apvieno substancionālo un funkcionālo tradīciju, kur substancionālā tradīcija sevī ietver svētā ideju, bet funkcionālā tradīcija uzsver nozīmes un jēgas meklējumus; reliģija atrodas abu tradīciju krustpunktā.³²¹ K.I.Pargaments definē reliģiju kā divu būtisku sfēru apvienojumu, kur satiekas svētums un tieksmās pēc nozīmes, tās meklējumi³²², savukārt ciešanu un krīžu pārvarēšanu autors definē kā transakcionālu procesu, kur ir iesaistīts indivīds un konkrētā situācija, ar ko nākas sastapties. Krīžu pārvarēšanas process ir multidimensionāls, tas sevī ietver jebkuru cilvēka funkcionēšanas izpausmi: kognitīvo, afektīvo, uzvedības un fizioloģisko³²³. Visbeidzot, krīzes un ciešanu pārvarēšana ir process, kas piedāvā iespējas un izvēli un mainās laikā, un var būt nedefinēts arī kā nozīmes jeb jēgas meklējumi stresa, pārdzīvojumu un grūtību periodā.³²⁴

Psiholoģija piedāvā nopietnu ieskatu reliģijas radītajā iespaidā un ietekmēs. Šie ieskati nepostulē reliģiskas patiesības, taču tie palīdz izprast reliģijas izpausmes un to sekas. Reliģijas pievienotā unikālā dimensija ciešanu un krīžu pārvarēšanas procesā nevar tikt aprakstīta vienkāršoti kā laba vai slikta. Tā vietā ar psiholoģijas palīdzību ir iespējams saskatīt reliģijas potenciālu palīdzēt cilvēkiem tikt pāri grūtībām, taču tikpat labi reliģija ietver sevī spēju padarīt sliktu un sarežģītu situāciju vēl sarežģītāku un ļaunāku, nodarot zaudējumus un ļaunumu pašam cilvēkam.³²⁵

Lai arī, apskatot augšminētās reliģiskās izpausmes (misticismu, askēzes praksi un dažādos garīgos vingrinājumus), nedrīkst aizmirst, ka tās vispirms ir reliģiskās dabas fenomeni, tomēr prātā ir jāpatur arī tās iespējas, ko mums var sniegt reliģijas psiholoģijas pieeja šo fenomenu labākai izpratnei un analīzei. Reliģiskā tradīcija, kas tika aplūkota, dažādās askēzes prakses un garīgie vingrinājumi itin bieži tiek sasaistīti ar ciešanām – vai tās tiktu uztvertas kā Kristus atdarināšana vai miesas mērdēšana, lai atbrīvotos no pasaulīgā. Tomēr, lai kā arī netiktu uztvertas ciešanas, reliģijā eksistē kāda konkrēta pieeja, kā tikt ar tām galā, kā tās uztvert, pārvarēt vai iemācīties ar tām sadzīvot. Turklāt reliģiskās tradīcijas piedāvā veidus, kā cilvēkiem būtu jāreaģē vai jāatbild uz grūtību, ciešanu un krīžu izaicinājumu.³²⁶ Iepriekš aplūkotās misticisma iezīmes mums ļaus ne tikai labāk izprast to

³²⁰ Ibid., pp.11, 14.

³²¹ Ibid., pp.29-30.

³²² Ibid., pp.29-30.

³²³ Ibid., pp. 84-85.

³²⁴ Ibid., pp.89-90.

³²⁵ Ibid., p. 10.

³²⁶ Ibid., p. 3.

religisko fonu, kādā Terēze veidojās kā personība, bet arī apskatīt attieksmi pret ciešanām un to savdabīgo tulkojumu, kā arī veidu, kā reliģija piedāvā padarīt ciešanas izturamas un paciešamas, ar ko Terēze sastapās gan savā ģimenē un vēlāk klosterī, gan tālaika Francijas katoļticīgo aprindās. Un izvērtējums no reliģijas psiholoģijas viedokļa palīdzēs izprast, cik lielā mērā reliģija ir nozīmīga ciešanu un krīžu pārvarēšanas procesā, kā arī aplūkot to shēmu, kādu reliģija piedāvā cilvēkam, kas ir nonācis krīzes situācijā.

Reliģijas psiholoģijas un misticisma (un šai gadījumā misticisms kā viena no reliģijas, konkrētāk, katoliskās tradīcijas, izpausmēm) sasaiste var palīdzēt ieraudzīt un novērtēt reliģijas lomu indivīda centienos pārvarēt ciešanas un krīzes situācijas, kā arī pamanīt tīri psiholoģisko vajadzību pārnesi reliģijas laukā.

Reliģija visos laikos ir spējusi ietekmēt vēsturi, cilvēkus, pasauli. Reliģiskai motivācijai ir bijusi ļoti liela nozīme, ko nedrīkst novērtēt par zemu. Reliģiskā motivācija var rosināt cilvēkus pārveidot ierastās lietas un krasi mainīt visu, taču tā pati motivācija var likt cilvēkiem spītīgi saglabāt *status quo* un turēties pie esošām formām un pretoties pārmaiņām.³²⁷ Izvērtējot Terēzes no Lizjē pieredzi, viņas saskari ar ciešanām, ir jāņem vērā divi aspekti. Pirmkārt, pati reliģija: gan tās milzīgā nozīme ciešanu un krīžu pārvarēšanas procesā, gan reliģiskās dabas fenomeni, ko nevar viennozīmīgi pakļaut psiholoģiskai analīzei, paturot prātā, ka reliģija un tās pieredzē un praksēs ietvertā sakrālā ideja ir fenomens *per se*. Otrkārt, ir jāpievērš vajadzīgā uzmanība tiem apstākļiem, kas varēja būt par cēloni gan psiholoģiskajām vajadzībām, ko Terēze centās apmierināt, gan konkrētajam uzvedības modelim. Izvērtējot šos abus aspektus, tiks gūts pilnvērtīgs priekšstats par reliģijas nozīmi ciešanu pārvarēšanā, par tām īpatnībām, kas var veicināt tieksmi un orientēšanos uz reliģiju, kā arī reliģijas piedāvāto specifisko paņēmieni un izejas pozīciju klāstu, kas indivīdam ļauj pārvarēt krīzes situācijas vai rast risinājumu, vai pamatot konkrēto nostāju, sastopoties ar ciešanām.

Terēze no Lizjē par ciešanām izsakās ļoti pozitīvi. Itin bieži savā autobiogrāfijā viņa piemin ciešanas kā savu mērķi un ideālu. Savas izjūtas, pirmo Komūniju saņemot, viņa raksturo šādi: “[...] es sajutu, kā sirdī dzimst *milzīgas slāpes pēc ciešanām* un tajā pašā laikā dziļa pārliecība, ka Kungs man ir sagatavojis daudzus krustus. Es sajutu *neaptveramu* mierinājuma pieplūdumu, ko uzskatu par vienu no savas dzīves *lielākajām* svētībām. Ciešanas vilināja mani, to burvība, man vēl nepazīstama, mani sajūsmināja. Līdz šim es cietu, bet

³²⁷ Raymond F. Paloutzian, *Invitation to the Psychology of Religion* (Boston: Allyn&Bacon, 1996), 3.

nemīlēju ciešanas; no šīs dienas es izjutu patiesu mīlestību pret ciešanām.”³²⁸ Savukārt, Iestiprināšanas dienā Terēze sajuta, ka “šajā dienā viņa rada spēkus, lai ciestu, jo itin drīz jau bija jāsākas manām dvēseles ciešanām”.³²⁹ Ar ciešanām ir saistīta arī moceklība, kas arī atrada atsaucību Terēzes sirdī: “Moceklība, lūk, manas jaunības sapnis. Šis sapnis ir audzis līdz ar mani Karmela klauzūrā... Taču arī šis sapnis ir neprātīgs, jo es nespēju ierobežot savas ilgas, apmierinoties tikai ar *vienu* moceklības veidu... Lai apmierinātos, man vajadzētu tos *visus*... Tāpat kā Tu, mans dievišķais Laulātais Draugs, es vēlētos tikt šaustīta un sista krustā... Es vēlētos, lai mani iegremdētu vārošā eļļā kā svēto Jāni... Es vēlētos izciest visas mokas, ko uzlika mocekļiem... Ar svēto Agnesi un svēto Cecīliju es vēlētos sniegt savu kaklu bendes zobena cirtienam, un kā Žanna d'Arka, mana mīļotā māsa, es vēlētos uz degoša sārta čukstēt Tavu vārdu, Jēzu!... Kad iedomājos mocības, kas piemeklēs kristiešus Antikrista laikā, mana sirds nodreb un es gribētu tās piedzīvot...”³³⁰

Savukārt māsas Marijas Stefanasklostera priekšniecībai sarakstītie memuāri “Dzīves dziesma” arī atklāj pārsteidzoši līdzīgi izteiktas ilgas pēc svētuma: ““Jau no bērnības dienām manās krūtīs dega lielas ilgas kļūt svētai. Kad lasīju par svētiem bērniem, tad arī es gribēju būt svēta. Bet manas bērnības dienas aizgāja, un es ar skumjām redzēju, ka neesmu vēl svēta. [...] Jau no bērnības dienām es nesu sevī lielas ilgas palikt par mocekli. Arī šodien es ilgojos kļūt mocekle, lai gan reizē jūtu: ne es esmu tā cienīga, ne es to spēju. Kad es kā bērns lasīju par kristīgo vajāšanām Meksikā, tad ļoti vēlējos, kaut es tur varētu būt un izliet savas asinis par Kristu.”³³¹

Par savu smago slimību – tuberkulozi – Terēze raksta: “Mīļā māte, Jūs ļoti labi zināt, ka Labais Dievs ir ļāvis manai dvēselei piedzīvot visdažādākos pārbaudījumus. Esmu daudz cietusi šinī pasaulē, bet, ja bērnībā es ciestu ar skumjām, tad tagad tas tā vairs nav: tagad tas ir ar prieku un mierā. Esmu patiesi laimīga ciest.”³³² Lai labāk izprastu pašas Terēzes reakciju uz savas slimības sākšanos, jāaplūko, kā viņa par to raksta: “Tomēr Lielajā Piektdienā Jēzus vēlējās man dot cerību, ka drīz varēšu doties pie Viņa uz Debesīm... O, cik šīs atmiņas ir patīkamas!... Pēc tam, kad biju palikusi pie Svētā Kapa līdz pusnaktij, es atgriezos cellē, bet tik tikko paspēju nolikt galvu uz spilvena, kad sajutu kaut ko līdzīgu vilnim, kas mutuļodams cēlās un cēlās augšā līdz lūpām. Es nezināju, kas tas ir, bet domāju, ka varbūt miršu, un mana dvēsele piepildījās ar prieku... Tomēr, tā kā jau biju izdzēsusi lampiņu, tad nolēmu sagaidīt

³²⁸ Terēze no Lizjē, op.cit., 165.lpp.

³²⁹ Ibid., 69.

³³⁰ Ibid., 165.

³³¹ “Dzīves dziesma”, 21.lpp.

³³² Ibid., 182.

rītu, lai saņemtu apstiprinājumu savai laimei, jo man likās, ka , ka tās bija asinis, ko atvēmu. Rītu nenācās ilgi gaidīt. Pamostoties es tūlīt padomāju par to, ka mani sagaida priecīgs atklājums. Piegājusi pie loga, es konstatēju, ka nebiju maldījusies. Ak, mana dvēsele piepildījās ar lielu iepriecinājumu. Es biju dziļi pārliecināta, ka Jēzus vēlējās man ļaut Savas nāves piemiņas dienā saklausīt Viņa pirmo saucienu. [...] Kad pienāca šīs svētlaimīgās dienas vakars, man vajadzēja doties pie miera, un labais Jēzus man atkal deva to pašu zīmi, ka mana ieiešana Mūžīgajā dzīvē vairs nav tālu... Mani apgaroja tik dzīva, tik skaidra ticība, ka domas par Debesīm darīja mani neizsakāmi laimīgu.”³³³ Terēze bija ar mieru ne tikai mirt, bet arī palikt visu savu dzīvi slima, ja vien tas labpatiktu Dievam, turklāt viņa uztver klostera dzīvi kā mocekļības ideālu.³³⁴

“Es tiešām jūtu, ka man nebūtu nekādu vilšanos, jo, kad esi gatavs tīrām ciešanām bez jebkāda cita piejaukuma, tad vismazākais prieks kļūst par necerētu pārsteigumu. Turklāt Jūs, mana Māte, zināt, ka pašas ciešanas kļūst par vislielāko prieku, ja tās meklē kā visvērtīgāko dārgumu.”³³⁵

Savā autobiogrāfijā Terēze no Lizjē daudz runā ne tikai par savām fiziskām ciešanām, kas saistījās ar tuberkulozi, bet arī par garīga rakstura satricinājumiem un krīzēm. Viņa pati, sekojot Karmelītu ordeņa tradīcijām, savas garīgās krīzes un ciešanas izskaidro ar “*dvēseles tumšās nakts*” fenomenu. Ar šī fenomena palīdzību, kā arī izmantojot ar to saistītu terminoloģiju, Terēze ne tikai izskaidro pati sev un lasītājiem savu dvēseles ciešanu nozīmi un būtību, bet arī ar šī fenomena palīdzību pārvar krīzes. Šīs Terēzes no Lizjē pieredzes analīze no psiholoģijas viedokļa ir svarīga, jo tas palīdzēs labāk izprast ciešanu un krīžu situācijas pārvarēšanas veidu, ko izvēlas Terēze, kā arī ļaus aplūkot tos paņēmienus, ko piedāvā reliģija, sastopoties ar dažāda rakstura problēmsituācijām.

Viens no mistiskā ceļa posmiem, bez kura nav iespējama dvēseles dziļa un patiesa attīrīšanās un pilnveidošanās, tiek dēvēts par “*dvēseles tumšo nakti*”. Evelīna Anderhila savā grāmatā “Misticisms” par “*tumšo nakti*” raksta: “Šeit cilvēks iziet cauri visbriesmīgākajiem pārdzīvojumiem mistiskajā ceļā, un viņa dvēsele attīrās pilnīgi un galīgi. Runa ir par pārdzīvojumiem, kurus vieni mistiķi dēvē par “*mistiskām ciešanām*” un “*mistisko nāvi*”, kamēr citi – par “*gara izpirkumu*” vai “*dvēseles tumšo nakti*”. Apziņa, ko apgaismības posmā apžilbināja Dievišķās Klātbūtnes saule, tagad cieš no tikpat intensīvas Dievišķās prombūtnes sajūtas. Pie tam dvēsele mācās nesaistīt personīgo apmierinājumu, ko sniedz mistiskais

³³³ Ibid., 182-183

³³⁴ Ibid., 187

³³⁵ Ibid., 190.

redzējums, ar mistiskās dzīves reālijām. [...] Šajā posmā visi dvēseles spēki un intereses koncentrējas uz transcendentām vērtībām. Tādējādi *attīrīšanās* process tagad izplatās līdz slēptākajām dvēseles dziļēm un aizskar personīgo gribu. Cilvēka ierastā tieksme pēc laimes šajā etapā tiek iznīcināta. Šo procesu, kurā dvēsele pārvar tiekšanos pēc laimes, dēvē par “*garīgo krustāsišanu*”, par kuru mistiķi runā kā par lielu vientulību un pilnīgu Dieva pamestību. Tagad dvēsele pilnībā atveras, bez ierunām upurējot savu individualitāti un gribu, tā neko nevēlas un nepieprasa, paliekot pilnībā pasīva un gatava tam, kas ir *vienotība* – visu mistiķu galamērķis.”³³⁶

“*Tumšā nakts*” raksturīga ar pilnīgu iekšēju stingumu un harmonijas trūkumu. Šajā laikā parādās tukšuma sajūta un stagnācija it visā, kam ir kāds sakars ar mistisko darbību. Mistiķis vairs neredz vīzijas un nedzird balsis, rodas sajūta, ka ir pilnībā zudušas spējas lūgties un apcerēt dievišķās patiesības. Šajā posmā cilvēks izjūt vientulību, ilgas un apātiju.³³⁷ Evelīna Anderhila piedāvā divējādu skatījumu uz “*tumšās nakts*” fenomenu: pirmkārt, sekularizēts un vienkāršots skatījums, kas ar psiholoģiskiem paņēmieniem cenšas skaidrot “*tumšo nakti*” kā tikai un vienīgi garīgās attīstības etapu, virzīšanās posmu no vienas attīstības stadijas uz otru, un, otrkārt, balstoties paša mistiķa pieredzē, izceļot garīgo un mistisko aspektu, kur cilvēks Dievišķā ietekmē pilnveidojas un atbrīvojas no sava rakstura negatīvām iezīmēm, no grēcīgām un Dievam netīkamām domām un darbiem, tādējādi kļūstot par jaunu cilvēku Dievā. Psiholoģiski “*tumšo nakti*” var aprakstīt kā piemēru tam, kā psihe reaģē uz stresa situāciju, kur “*nakts*” ir noguruma un apātijas posms, kas liecina ne tikai par nepieciešamību atjaunot spēkus, bet arī par vajadzību pēc vērtību pārvērtēšanas. “*Tumšā nakts*” iestājas kā rezultāts tam, ka cilvēks ir izsmēlis savus iepriekšējos resursus un izjūt nepieciešamību pēc jauniem resursiem, radikāli nomainot orientāciju, un “*tumšā nakts*” ir pieaugošas sāpes, dvēselei dabiski attīstoties pretī Absolūta sasniegšanai.³³⁸

Vērtējot “*tumšās nakts*” mistisko aspektu, E.Anderhila uzsver tieši pilnveidošanās un attīrīšanās momentu. Autore iedala “*nakts*” izpausmes piecos aspektos. Pirmkārt, tiek pieredzēta spilgta un sāpīga Dieva prombūtnes sajūta, kad zūd visas saites ar Transcendentu. Otrkārt, tiem, kas īpašu uzmanību pievērta svētuma idejai, kļūst skaidra grēcīguma apziņa. Treškārt, mistiķis nerod agrākās iedvesmas un mierinājumus, kas noved pie apātijas. Šo stāvokli daudzi mistiķi ir nodēvējuši par garīgo “*sausumu*”. Ceturtkārt, ir vērojama prāta spēju un gribas degradācija, ko var pavadīt morāles krīze. Visbeidzot, piektkārt, mistiķis var izjust

³³⁶ Evelin Anderhill. *Misticizm. Opit issledovanija prirodi I zakonov razvitija duhovnogo soznanija cheloveka*. Perevod D.Vedenov (Sankt – Peterburg, Sofija, 2000), s.174.

³³⁷ Ibid., s.373.

³³⁸ Ibid., s.374-378.

pēkšņu un uzmācīgu vēlmi ieraudzīt Dievu un aptvert Transcendento, neapzināti uzskatot, ka tas ir iespējams tikai pēc nāves.³³⁹ “Tādējādi, lai kā arī neraudzītos uz “*tumšo nakti*”, tā izpaužas kā konflikta stāvoklis, iekšēja nesavietojamība ar esošiem apstākļiem. Dvēselei, kas ir ceļā uz tiešo kontaktu ar Absolūto, kam ir lemts būt par tās prieka un dzīves spēku avotu, “vieglais un maigais pieskāriens”, ko izdara Virzošā Mīlestība, ir neizturami smags. “*Pašiztukšošanās*” un “*gribas attīrīšana*”, kas tiek izdarīti šai laikā, parāda izmisīgu mēģinājumu atgriezt harmoniju, padzīt no dvēseles to, kas pārvērš Realitātes tīrās gaismas vērojuma prieku par mocībām.”³⁴⁰

Avilas Terēze un Jānis no Krusta ir daudz rakstījuši par mistisko ceļu un dvēseles attīrīšanās posmiem. Arī šie spāņu mistiķi piemin “*tumšo nakti*”. Jānis no Krusta savā darbā “Dvēseles tumšā nakts” sniedz šī fenomena definīciju: “Šī nakts [...] izraisa garīgās personās divu veidu tumsu jeb attīrīšanos, saistot to ar cilvēka dabas divām daļām – jutekļu un garīgo. Tādējādi viena nakts jeb šķīstīšanās ir paredzēta jutekļiem, kur dvēsele tiek šķīstīta saskaņā ar sajūtu, kas ir pakļauta garam, bet otra nakts jeb šķīstīšanās ir garīga, kur dvēsele tiek šķīstīta un atbrīvota saskaņā ar garu, un tiek pakļauta un sagatavota mīlestības vienībai ar Dievu. Sajūtu nakts ir pazīstama un daudzi ar to saskaras, un tie ir iesācēji.[...] Gara nakts ir dota retajiem, un tie ir tie, kas jau vingrinās un ir spējīgi.”³⁴¹

Runājot par “*tumšo nakti*”, Jānis no Krusta izšķir trīs pazīmes, kas liecina par “*nakts*” iestāšanos. Pirmkārt, “*tumšās nakts*” iestāšanās liedz cilvēkam izjust prieku un mierinājumu Dieva lietās un jebkādās radītās lietās, lai dvēselē tiktu dzēsta jutekļu kaislība. Šajā posmā dvēselei pilnībā tiek liegts rast prieku un piepildījumu. Tomēr šāds prieka un mierinājuma trūkums var izrietēt arī no raksturā piemītošām iezīmēm, tādēļ, lai noteiktu, vai dvēsele saskaras ar “*tumšo nakti*”, ir jāņem vērā arī nākamais aspekts, kas ir otrā “*nakts*” pazīme – kad atmiņa koncentrējas ap Dievu, izjūtot sāpes un vientulību. Šajā posmā dvēsele aptver, ka pilnīgas kalpošanas Dievam vietā tā slīd atpakaļ, jo nerod prieku Dieva lietās. Šajā posmā Dievs darbojas un runā dvēselē, lai sagatavotu to trešajam posmam. Trešā pazīme ir nespēja medītēt ierastā veidā, jo dvēsele tagad tiek uzrunāta caur garu.³⁴²

Avilas Terēze savā darbā “Iekšējā pils” vērš uzmanību uz īpatnējo dvēseles stāvokli, kam par cēloni nevar būt cilvēka paša rakstura īpatnības, melanholija vai kārdinājumi, jo tikai Dievs var dāvēt tādu žēlastību, kas izpaužas kā lielas dvēseles ciešanas, jo caur to dvēsele

³³⁹ Ibid., s.380-386.

³⁴⁰ Ibid., s.391.

³⁴¹ St. John of the Cross. *Dark Night of the Soul*. translated by E.Allison Peers (New York, Doubleday, 1990), p.61.

³⁴² Ibid., pp.63-68.

ciešāk piesaistās Dievam un pilnveidojas.³⁴³

Runājot par ciešanu fenomenu Terēzes pieredzē, jau tika minēts, ka nevar koncentrēt uzmanību tikai uz fiziska rakstura ciešanām, ko izraisīja viņas slimība. Vajadzīgo uzmanību ir jāpievērš arī jau pieminētajam “*dvēseles tumšās nakts*” fenomenam, kas īpaši spēcīgs izvērtās tieši slimības laikā. Terēze raksta, ka laikā, kad viņu bija pārņēmis prieks par parādījušos slimību, viņa sāka just iekšēju krīzi: “Šajās tik priecīgajās Lieldienu laika dienās Jēzus lika man saprast, ka patiesībā eksistē dvēseles bez ticības, kas ļaunprātīgi izmanto svētību un zaudē šo nenovērtējamo dārgumu, kas ir vienīgo tīro un īsto prieku avots. Viņš pieļāva, lai manu dvēseli pārņem necaurredzama tumsa, un lai man tik saldas domas par Debesīm tagad kļūtu par cīņu un mocību priekšmetu... Šī pārbaudījuma ilgums neaprobežojās ar dažām dienām vai nedēļām. Tam jābeidzas Labā Dieva izvēlētajā stundā, un...šī stunda vēl nav pienākusi... Es gribētu izteikt to, ko jūtu, bet diemžēl uzskatu, ka tas ir neiespējami. Vajag pašam iziet caur šo tumšo tuneli, lai saprastu, cik tas ir drūms [..].”³⁴⁴ “Kad es slavēju debesu laimi, Dieva mūžīgo īpašumu, es neizjūtu nekāda prieka, jo es vienkārši dziedu par *to, kam gribu ticēt*. Dažkārt, atzīšos, vājš saules stars apgaismo arī manu tumšo nakti, tad pārbaudījums uz brīdi beidzas. Toties pēc tam atmiņas par šo staru tā vietā, lai mani iepriecinātu, vēl vairāk sabiezina manu tumsu.”³⁴⁵ Pie ciešanām, ar ko saskārās Terēze, būtu jāpiemin arī garīgais *sausums*, ar ko Terēze saskārās jau pirms “*tumšās nakts*” iestāšanās. Terēze raksta: “Ak, kādas tik mācības es nepasmēlu no mūsu tēva svētā Jāņa no Krusta darbiem!.. Septiņpadsmit – astoņpadsmit gadu vecumā man nebija citas garīgās barības. Taču vēlāk visas grāmatas mani atstāja *sausuma* stāvoklī, un līdz pat šim brīdim es esmu tādā garastāvoklī.”³⁴⁶ Šādi Terēze jutās jau slimības laikā, taču, kā viņa pati raksta, *sausums* viņai jau bija pazīstams daudz agrāk: “Mana noslēgšanās pirms svētsolījumu salikšanas bija, tāpat kā visas nākamās, noslēgšanās lielā sausumā.”³⁴⁷ Svētsolījumu salikšanas laikā Terēze izjūt arī ticības krīzi un šaubas par savu aicinājumu: “Beidzot pienāca manu laulību *brīnišķīgā diena*. Tā bija skaidra, taču iepriekšējā dienā bija sacēlusies vētra, kādu es līdz šim vēl nebiju redzējusi. Līdz šim manā prātā nebija pat šaubu ēnas attiecībā uz manu aicinājumu. Tagad man nācās pieredzēt arī šo pārbaudījumu. [..] Velns man iedvesa *pārlicību* par to, ka tas nav

³⁴³ Svjataja Tereza Aviljskaja. *Vnutrennij zamok*. Perevod pod redakcijei N.Trauberg.- Moskva, Istena i zhiznj, 2000, s. 83-86.

³⁴⁴ Ibid., s.173.

³⁴⁵ Ibid., s.175.

³⁴⁶ Ibid., s.146.

³⁴⁷ Ibid., s.134.

man, ka es pievilšu priekšnieces, virzoties pa ceļu, kādam neesmu aicināta... Uznāca tāda tumsa, ka es vairs neko neredzēju un nesapratu, izņemot vienu: šī *aicinājuma* man nav!”³⁴⁸

Jānis no Krusta savā grāmatā “Dvēseles tumšā nakts” raksta: “[...] Dievs tumšajā naktī ieved tos, ko Viņš alkst attīrīt no visām nepilnībām, lai Viņš varētu tās vest tālāk.”³⁴⁹ Terēze no Lizjē savām garīga rakstura ciešanām rod skaidrojumu tieši Jāņa no Krusta mācībā par “*dvēseles tumšo nakti*”, tādējādi arvien pārliecinošāk rodot izskaidrojumu savām dvēseles ciešanām un ticības krīzei, un tas Terēzei neļauj zaudēt reliģiskās dzīves jēgu kā dzīves orientieri, kas palīdz tikt galā ar krīžu un ciešanu situācijām. Vēl vairāk – Jāņa no Krusta mācība ļāva Terēzei ne tikai saskatīt jēgu un nozīmi notiekošajā, garīga rakstura ciešanās un slimībā, bet arī palīdzēja rast konkrētu formulējumu viņas izjūtām, pielāgojot mistiķa jēdzienus pašas pieredzei. “[...] garīgas personas izcieš lielus pārbaudījumus ne tik daudz sausuma dēļ, ko viņas pārdzīvo, bet gan baiļu dēļ”³⁵⁰, ka viņas ir apmaldījušās ceļā, domājot, ka viņām garīgā svētība ir beigusies un ka Dievs viņas ir pametis, ja reiz viņas vairs nerod palīdzību vai prieku labās lietās.”³⁵¹ Šeit ir iespējams saskatīt Terēzes autobiogrāfijā izmantotās misticisma terminoloģijas paralēles ar Jāņa no Krusta mācībā pausto.

Atceroties savas bērnības pārdzīvojumus, arī tiem Terēze jēgu rod saistībā ar ticības dzīvi: “Man bija jāiziet caur pārbaudījumu cepli un jācieš kopš pašas bērnības, lai varētu tikt saderināta ar Jēzu agrāk nekā parasti.”³⁵² Tomēr ciešanu pamatnozīme Terēzei ir sekojoša: “Es redzu, ka *vienīgi ciešanas* spēj dot dzīvību dvēselēm[.]”³⁵³ Šādā veidā Terēze saskata ciešanu lielo nozīmi dvēseles pilnveidošanās ceļā, kam atsauci var rast Jāņa no Krusta teiktajā: “kad Dieva gaisma [...] apgaismo cilvēku, kas ir nešķīsts un vājš, tā apgaismo viņu, kā ir ticis iepriekš teikts, saskaņā ar viņa dabu. Tā iemet viņu tumsā un izraisa sāpes un ciešanas, kā saule iespaido acis, kas ir vājas; tā iedodz viņā kaislīgu, taču sātīgu mīlestību, līdz cilvēks ir šīs mīlestības apgarots un atjaunots; un tā attīra cilvēku ar šo pašu mīlestības uguni, līdz viņš ar prieku saņem šīs mīlošās saplūšanas vienību [...]”³⁵⁴ Līdzīga rakstura izteikumu, veltītu “*tumšās nakts*” nozīmei, mēs varam redzēt arī pie Avilas Terēzes: “Mēs izciešam briesmīgas

³⁴⁸ Ibid., s.134-135.

³⁴⁹ St. John of the Cross, p. 44.

³⁵⁰ Misticismā, kā tas tika iepriekš aprakstīts, pastāv garīga rakstura ciešanu “gradācija”: *sausums*, kas rodas garīgās attīrīšanās posmā un uz *izjūtām* attiecināmie pārdzīvojumi. Terēzes gadījumā iespējams saskatīt gan sausuma posmu – nespēju lūgties, izdzīvot savu ticību -, gan bailes no iespējamiem maldiem, kad ticības šaubas, nespēja pilnībā veltīties garīgiem vingrinājumiem tiek saistīti ar kārdinājumiem un sātana darbiem. Šeit par piemēru var minēt K.I.Pargamenta teikto, ka reliģija var būt arī par cēloni satraukumam, kad reliģiski orientēts cilvēks savu slimību vai kādu psihiskas dabas traucējumu uzskatīs par sātana darbiem; līdz ar to šāds spriedums rada spriedzi un satraukumu (Pargament K.I., p.172.).

³⁵¹ Ibid., p.69.

³⁵² Terēze no Lizjē, op. cit., 19.

³⁵³ Terēze no Lizjē, op. cit., 146.

³⁵⁴ St.John of the Cross, p. 138.

mokas, nesaprotot sevi, un noturam par lielu grēku ne to, kas ir slikts, bet to, kas ir labs. Daudzi cilvēki, kas mēģina lūgties, sūdzas par to, ka viņiem ir slikti un ir ļoti grūti [...]. Tāpēc viņi iekrīt skumjās un slimo, bet citreiz vispār pamet lūgšanu, jo nezina un nedomā, ka viņos ir īpaša pasaule. Tāpat kā mēs nevaram apturēt debesu kustību, un tās lido ar milzīgu ātrumu, tāpat mēs nevaram apturēt arī mūsu domas, un visi pārējie dvēseles spēki tūdaļ tiecas tām pakā, un mums jau liekas, ka esam aizgājuši bojā un slikti iztērējam laiku, ko pavadām Dieva priekšā. Bet dvēsele, iespējams, ir ar Viņu, pašās Viņam tuvākajās istabās, bet iztēle cieš pils apkaimē, tumsā un starp nikniem un indīgiem radījumiem, nopelnot sev piedošanu caur šīm mokām.³⁵⁵

Šāda tradicionāla pieeja, kas palīdz iztulkot ciešanu nepieciešamību kā dvēseles attīstības palīglīdzekli, parādās gan Terēzes no Lizjē, gan māsas Marijas Stefanās gadījumā. Un abu klostermāsu gadījumā ir iespējams redzēt spilgti izteiktas alkas ciest, pat ilgas par katru cenu atrast šīs ciešanas. Tomēr, kā raksta F.P. Hartons: “Ir pareizi uzskatīt, ka dvēselēm, kuras alkst mīlēt Dievu, jāaizraujas ar svētajiem, kuri ir Viņa draugi, taču šādai dvēselei jāsaprot, ka viņa pati nav svētā, un ka viņai jāmacās mīlēt Dievu savu iespēju un dzīves situācijas robežās. Aicinājums uz pašizraisītām ciešanām dažkārt ir sastopams garīgās dzīves agrīnā stadijā.”³⁵⁶ Viņš arī norāda, ka šādas alkas pēc ciešanām un kaut kādu svēto un viņu ciešanu atdarināšana ir tikai tukša lepnība. “Dažas dvēseles, kam raksturīgas neveselīgas un sentimentālas tieksmes, izveido īstu ciešanu kultu, palielinot visparastākās ciešanas par mistiskajām, kā arī uzskatot sevi par upurdvēseli [...], un tā vietā, lai dziļāk iemīlētu Dievu, šādas dvēseles izveido savas iztēles elku. Tā ir cilvēka vismalkākā un bīstamākā griba: svētie, kuri ir tikuši viscaur šķīstīti un tiešām izcieš kopā ar Jēzu pasaules grēkus, neapcer savas ciešanas; sāpes, sevišķi iztēlotas sāpes, nebija viņu visuma centrs, un šo svēto upurēšanās bija pilnīga, un to aktualizēja vienīgi Jēzus mīlestības cena un līdzcietība pret pasauli.”³⁵⁷

Lai gan abas klostermāsas glorificē un alkst ciešanu, māsas Marijas Stefanās gadījumā šāds “iztēles elks” tomēr līdz galam, šķiet, netiek pārvarēts, jo viņa turpina aprakstīt savu ciešanu pieredzi un alkas ciest, uzskatāmi pārņemot Terēzes valodu un idejas. Iespējams, viņas gadījumā ir līdzīgi kā ar Elizabeti no Trīsvienības, kad dabiska emocionalitāte veicina tieksmi pārņemt citu garīgo skolotāju izteiktās atziņas un pasniegt tās kā savas. Turklāt senā mistiskās teoloģijas tradīcija lielu uzsvaru liek uz ciešanu nepieciešamību. Jāņa no krusta

³⁵⁵ Svjataja Tereza Aviljskaja, s.40-41.

³⁵⁶ Harton, F. P., B.D. *The Elements of Spiritual Life. A Study of Ascetical Theology* (London: SPCK, 1960), 184.

³⁵⁷ Ibid., 184-185.

aprakstītā “dvēseles tumšā nakts”: apraksta ciešanas, kuras izcieš tie, kam Dievs pienāk tuvāk nekā parasti. Uz to norāda arī Exodus 33, 20, kur Jahve brīdina cilvēku, ka tas nevar redzēt Dieva seju, jo cilvēks nevar ieraudzīt Dievu un dzīvot. Tādējādi Jānis norāda, ka kristieša dzīve, kurš meklē Dieva vaigu (ps. 105, 4), savā ziņā sevī ietver arī nāvi, jo alkas redzēt Dieva vaigu ir alkas sastapties ar prasītiem nosacījumiem. Jo lielāks ir Dieva tuvums, jo jo vairāk jāstājas ar nāves nosacījumiem. Un vislielākā mērā ar šiem nosacījumiem jāaskaras cilvēka “es”.³⁵⁸ Tomēr tāpat kā Terēzes no Lizjē dedzīgā sekotāja Elizabete no Trīsvienības savas garīgās dzīves attīstības sākumposmā, arī māsa Marija Stefana šķietami netiek vaļā no savtīgiem mērķiem un savu vēlmju un godkāres apmierināšanas:

Es gribu Tevis dēļ ciest. Katra veida ciešanas. Es gribu Tevis dēļ mirt. Asins vai mīlestības mocekļībā.³⁵⁹

“Upurhostija, pilnīgi atdevusies, gatava uz visu, katrām ciešanām un pārbaudījumiem, bez savas gribas, vēlēšanās.”³⁶⁰

“Svētās asinīs mazgāties un greznoties ar to dārgakmeņiem; tās izliet pār citiem. Kristala biķeros salasu visu cilvēku sāpes un nopelnus un nesu tos debesu Tēvam. Priesteris un biķeris.”³⁶¹

Līdzīgi skan Terēzes vēlmes:

[...] es jutu, ka manā sirdī iedegas *liela vēlēšanās* pēc *ciešanām* līdz ar dziļu pārliecību, ka Jēzus man sagatavojis daudz krustu. [...] Ciešanas ieguva manās acīs lielu pievilksanas spēku: tām bija tāda pievilcība, kas mani sajūsmināja, kaut arī es vēl nezināju, kas ir šīs pievilcības noslēpums. Līdz šim es biju cietusi, *nemīlot* ciešanas, bet kopš šīs dienas es jutu pret tām patiesu mīlestību.³⁶²

Līdzīgi māsa Marija Stefana ciešanas un laimi nenošķir kā kaut ko nesavienojamu vai pretēju. Tieši otrādi: klostermāsa “Sirds noslēpuma” nodaļā “Sāpju un laimes kalngalā” uzsver: “Ilgas pēc ciešanām. Bet tām kā pats par sevi seko laime. Kāpt vienu kāpni pēc otras sāpju kalnā nozīmē arī kāpt laimes un pilnības kalnā.”³⁶³

Terēze daudz runā gan par ciešanu vērtību, gan par vēlmi pieredzēt visas iespējamās ciešanas, jo caur tām redz ceļu uz svētumu un pretī Dieva mīlestībai. Viņa arī runā par ticības

³⁵⁸ Denys Turner, op.cit., 231.

³⁵⁹ “Sirds noslēpums”, 160.

³⁶⁰ Ibid., 38

³⁶¹ Ibid., 39

³⁶² Terēze no Lizjē, op.cit., 61.

³⁶³ “Sirds noslēpums”, 124.lpp.

krīzi un visu iepriecinājumu trūkumu, ko ir iespējams interpretēt kā tumšo nakti. Un arī māsa Marija Stefana raksta par nakti:

Tumsa: “Nezinu par sevi. Esmu mīlestības vai naida cienīga?
Tumsa un gaismā; ciešanas un laime.
Vai Tu, Dievs, te runā? Kad to aptaustu pie dienas gaismas, tad nav nekā. Kā meli.
Tu esi visa mana cerība; Tu man dosi, ko esi nolēmis.”³⁶⁴

Lai gan arī Terēze no Lizjē daudz runā par vēlmi un gatavību ciest, tomēr galu galā viņa atzīst:

Tagad man vairs nav nekādu vēlēšanos, ja neskaita to, ka vēlos neprātīgi *mīlēt* Jēzu. Manas bērnišķīgās vēlēšanās ir aizlidojušas. [...] Es vairs arī neilgojos ne pēc ciešanām, ne pēc nāves, un, kaut arī mīlu tās abas, vienīgi *mīlestība* mani pievelk... Ilgu laiku es tās tiešām vēlējos, ciešanas ir bijušas manas, un es pat domāju, ka jau pieskaros Debesu krastam, ka mazais ziediņš tiks noplūkts viņa dzīves pavasarī... Bet tagad mani vada vienīgi ļaušanās Dievam, man nav neviena cita kompasa!³⁶⁵

Kaut kas līdzīgs ieskanas arī māsas Marijas Stefanas rakstītajā. Viņas ciešanu izpratnē arī krusts – gan Jēzus Kristus, gan simboliskais, ar kuru apzīmē savas garīgās vai fiziskās ciešanas, iegūst nozīmi un lielu vērtību, “apskaidrojot tā nesēju”³⁶⁶. Māsa Marija Stefana raksta: “Caur Kristu krusts ir tapis goda zīme. Caur Kristu krusts sāka mirdzēt, tapa pārklāts dārgakmeņiem. Caur Kristu kristīgais ciešanās sāka gavilēt. Auga varoņi, kas sāpēs prot smaidīt. Kas ciešanās prot daudz iegūt. Esi sveicināts, mirdzošais krusts, kas apskaidro savu nesēju. [...] *Ave crux!*”³⁶⁷

“Būt izvēlētai upurim. Īsā laikā sasniegt daudz, to, ko citādi panāktu tik garā laikā. Paraugs – Dieva Jērs, Upurjērs. Un no mīlestības būt iznīcinātai. Te ir tik mīlestība. Ne neapmierinātība, ne sarūgtinājums, nekas cits.”³⁶⁸

Abu klostermāsu gadījumā ir iespējams runāt par ciešanu izpratni kā par ceļu uz svētumu, bet abu māsu slimības pieredze šīs svētuma alkas palīdz nepazaudēt, iztulkvojot ciešanas kā ceļu, attīrīšanos un izpirkumu, arī kā aktīvu darbu citu dvēseļu labā, tādējādi ciešanas viņām joprojām saglabāja jēgu un nozīmi pat šajā eksistenciāli būtiskajā dzīves posmā. Līdz ar to alkas pēc svētuma abām klostermāsām palīdzēja pārvarēt ciešanas, kļūstot par sāpju, fizisko un garīgo ciešanu pārvarēšanas mehānismu, kas sniedz atbildes uz būtiskiem jautājumiem un kalpo par orientieri.

³⁶⁴ Ibid., 122

³⁶⁵ Terēze no Lizjē, op.cit., 149.

³⁶⁶ Ibid., 133.lpp.

³⁶⁷ Ibid.

³⁶⁸ “Sirds noslēpums”, 150.

Par savām ilgām pēc svētuma Terēze no Lizjē rakstīja:

Tā, lasīdama par patriotiskiem darbiem, ko paveikušas Francijas varones, sevišķi par ŽANNU D'ARKU, es jutu lielu vēlēšanos viņas atdarināt. Man šķita, ka jūtu sevī to pašu degsmi, kas viņas vadījusi, to pašu Debešķīgo iedvesmu. Un tad es saņēmu žēlastību, ko vienmēr esmu vērtējusi kā vienu no vislielākajām savā dzīvē, jo toreiz es nesaņēmu tik daudz *gaismas* kā tagad, kad esmu no visām pusēm tās apņemta. Es domāju, ka esmu dzimusi *godībai*, un, meklējot līdzekļus, kā to sasniegt, Mīlais Dievs man iedvesmoja izjūtas, kuras tikko aprakstīju. Tāpat Viņš man lika saprast, ka mana personīgā *godība* neparādīsies mirstīgo acīm, ka tā nozīmēs kļūt par lielu *Svēto!!!* ... Šī vēlēšanās varētu šķist pārdroša, ja ņem vērā, cik es biju vāja un nepilnīga un cik lielā mērā es tāda esmu vēl joprojām pēc septiņiem klosterī pavadītiem gadiem, tomēr es aizvien vēl jūtu to pašu pārgalvīgo pašāvēību kļūt par lielo Svēto. Jo es nepaļaujos uz saviem nopelniem, man tādu *vispār nav*, bet gan ceru uz To, kas ir pats Tikums, pats Svētums. Tas ir Viņš, kas, apmierinoties vienīgi ar maniem vājajiem centieniem, pacels mani pie Sevis, un, apbēris mani ar Saviem bezgalīgajiem nopelniem, darīs mani *Svētu*. Toreiz vēl nezināju, ka, lai nonāktu līdz svētumam, ir daudz jācieš.³⁶⁹

Savukārt māsa Marija Stefana par vēlmi kļūt svēta raksta “Dzīves dziesmā”:

“Jau no bērnības dienām manās krūtīs dega lielas ilgas kļūt svētai. To gan atceros, ka jau agrāk gribēju kļūt svētā un mocekli. [...]”

Jau no bērnības dienām es nesu sevī lielas ilgas palikt par mocekli. Arī šodien es ilgojos kļūt mocekli, lai gan reizē jutu: ne es esmu tā cienīga, ne es to spēju. Kad es kā bērns lasīju par kristīgo vajāšanām Meksikā, tad ļoti vēlējos, kaut es tur varētu būt un izliet savas asinis par Kristu, tā ātri kļūt svēta un tikt debesīs. Bet toreiz es vēl nemaz nezināju, kur tāda Meksika ir, to tikai zināju, ka ir ļoti tālu, un es tur nevaru tikt. Bet ilgas kļūt par mocekli ar to nerimās. Tās auga ar maniem gadiem.³⁷⁰

Citur māsa Marija Stefana runā par savu svētumu ļoti līdzīgi, kā to darījusi Terēze no Lizjē:

Ko es saku par savu svētumu? Man gribas to salīdzināt ar kādu notikumu Evaņģēlijā (Luk 5,1 – 11). Kad sv. Pēteris un citi apustuļi bij zvejojuši visu nakti un neko nebij saķēruši, tad dienā Kungs Jezus teica, lai viņi vēl iemestu tīklus. Tad Jezus vārdā sv. Pēteris to darīja un izvilka ļoti daudz zivju. Es domāju, tāpat būs ar manu svētumu. Es visu dzīvi zvejošu un tomēr nesaķeršu. Dievam patīk skatīties uz mūsu pūlēm. Bet tad reiz, varbūt tas būs tikai nāves stundā – jo es esmu nepilnīga un būšu nepilnīga – es izvilksu lielo lomu. Un kas būs šis lielais loms? Tas būs mans Dievs. Nāvē es Viņu iemantošu. Un Viņš ir mans svētums, mans tikums, mana alga, mana svētlaipe, mans viss. Kad Viņš man ir, tad man ir viss. Un to Viņš var dot vienā brīdī.[...]

³⁶⁹ Terēze no Lizjē, op.cit., 53.-54.lpp.

³⁷⁰ “Dzīves dziesma”, 21.lpp.

Beidzot man taču nav jāmeklē pār visu savs svētums un tas, ka tik neizdarīt
klūdas, bet ka tik Dievs tiek pagodināts!³⁷¹

Mērija Froliša (*Mary Frohlich*), analizējot Terēzes ciešanas un to pieredzi, izvirza trīs jautājumus. Pirmkārt, jānoskaidro, kas notika. Otrkārt, kā pati Terēze saprata savu pieredzi? Un, treškārt, kā viņas pieredze saistās ar Terēzes garīgā skolotāja Jāņa no Krusta tumšo nakti.³⁷² Atbildot uz šiem jautājumiem, rodas pilnīgāks priekšstats par pašu pieredzi un tā uztvērumu. Pirmkārt, Terēzes no Lizjē pieredzēja ciešanas fiziski, viņa bija smagi slima, mira, nelietoja atsāpinošus līdzekļus, kas tolaik klostermāsām vispār netika izsniegti, turklāt šajā laikā arī viņas garīgajā sfērā norisinājās kaut kas neparasti smags. Otrkārt, savā izpratnē par to, kas ar viņu notiek, Terēze visiem spēkiem turējās pie kristīgās ticības konteksta. Treškārt, analizējot Terēzes pieredzi Jāņa no Krusta “tumšās nakts” kontekstā, Mērija Froliša piedāvā dažādu teologu un Terēzes pētnieku uzskatus. Piemēram, Hanss Urs fon Baltazars uzskatīja, ka Terēze nebija īstena mistiķe un pat nepietuvojās Jāņa no Krusta “dvēseles tumšajai naktij”.³⁷³ Šis uzskats sasaucas ar Norberta Kamina (*Norbert Cummins*) uzskatu, ka Terēze drīzāk saskārās ar “jutekļu tumšo nakti”, kas, vadoties pēc Jāņa no Krusta dvēseles attīstības shēmas, ir briesmīgās un smagās “gara tumšās nakts” priekšvēstnesis.³⁷⁴ Savukārt Frederiks L. Millers (*Frederick L. Miller*) norāda, ka Terēze no Lizjē izcietu “izpirkuma tumšo nakti”, tādējādi norādot, ka viņa atradās jau viņpus Jāņa no Krusta “tumšās nakts”, jo atradusies pārveidojošā vienībā jeb mistiskajā laulībā, taču viņai tikusi dota īpaša harizma ņemt dalību Kristus izpirkumā, izciešot tādu tumsu, ko piedzīvo neticīgie.³⁷⁵

Runājot par mūsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Bērna Jēzus un viņas ciešanu pieredzi, ir iespējams izvirzīt tos pašus jautājumus, proti: kas notika, kā pieredzi uztvēra pati klostermāsa, kā arī kā viņas pieredze saskan ar kristīgo mistiķu mācību par “tumšo nakti”. Šeit uzreiz gribas uzsvērt, ka, neraugoties uz to, ka Terēzes no Lizjē autobiogrāfija māsai Marijai Stefanai bija labi pazīstama un ārkārtīgi nozīmīga, jāņem vērā, ka tieši Terēzes ciešanu, ticības pārbaudījumu un dzīves izskaņas garīgo moku puse viņai nevarēja būt tik labi pazīstama, kā tas ir mūsdienās. Terēzes māsas un agrīnie komentētāji noklusēja ziņas par Terēzes ticības cīņām, izgriežot spilgtākās liecības par šo pieredzi, kā arī skaidroja Terēzes

³⁷¹ Ibid., 92.lpp.

³⁷² Skat. Mary Frohlich. *Desolation and Doctrine in Thérèse of Lisieux and in Postmodern Culture*, June 1999
on Internet :<http://www/georgetown.edu/centrers/woodstock/f-ctsa.htm>.

³⁷³ Mary Frohlich, *ibid.*; skat. arī Hans Urs von Balthasar, *Two Sisters in the Spirit: Therese of Lisieux and Elizabeth of the Trinity*, trans. D. Nichols and A. E. Englund (San Francisco: Ignatius 1992), 334.

³⁷⁴ Skat. Norbert M. Cummins, O.C.D., "The Night of Faith," in Thomas M. Curran, ed., *The Mind of St. Therese of Lisieux* (Dublin: Carmelite Center of Spirituality, 1977) 37.

³⁷⁵ Mary Frohlich, *ibid.*

garīgumu, nepieminot šo pusi. Ziņas par Terēzes ticības cīņām sāka parādīties tikai 20. gadsimta četrdesmitajos gados, taču pat tad Terēzes oficiālie biogrāfi turpināja izvairīties pieminēt šo franču svētās pieredzes pusi, uzskatot to par mazsvarīgu.³⁷⁶ Līdz ar to tā Terēze no Lizjē, ko pazina māsa Marija Stefana, atšķīrās no mūsdienās pazīstamās franču svētās, kuras autobiogrāfiskie manuskripti vairs neslēpj šādas šķietami “nesvētas” lietas. Tādējādi māsas Marijas Stefanai ciešanu un garīgās tumsas pieredze tikai minimāli varēja būt balstīta viņas jaunības elkā, bet lielākoties tikusi interpretēta atbilstoši savai pieredzei un tai garīgai literatūrai, kas tolaik Latvijas ticīgo un klosterlaužu aprindās bija pieejama.

Māsas Marijas Stefanai ciešanu garīgā puse sevī slēpa arī pārdzīvojumus par mūža svētsolījumu atlikšanu³⁷⁷, kad klostera priekšniece iebilst pret māsas Marijas Stefanai mūža svētsolījumiem, ievērojusi zināmu māsas Marijas Stefanai atturību pret kādu no klostermāsām. Māsas Marijas Stefanai lielie pārdzīvojumi un garīgās ciešanas, ko izraisīja mūža svētsolījumu atlikšana, līdzinās atmiņās tiek pielīdzināts dvēseles tumšajai naktij.

“Par šo posmu garīgajā dzīvē raksta Tēvs Jēgers (*Jaegher S.J.*): “Gara nakts! Tā ir tā lielā pārbaudījumu stunda, radikālā šķīstīšana, kad Dievs laužas cauri līdz dvēseles vistālākiem dziļumiem un to sagatavo pacelties visaugstākos kalngalos, un tur gūt pēdējo pārveidošanos.”

Briesmīgs laiks! Šķīstītava virs zemes, to nosauc svētais Jānis no Krusta, mums iztēlodams šīs drausmās nakts nāves bailes!

Garīgais vadonis pa lielākai daļai vairs nevar palīdzēt, Dievs pats ņem šo dvēseli darbā un tās kaldina pēc savas labpatikas. Viņš tai ir šīs brūces sitis un tikai Viņš vienīgais var tās atkal dziedināt.

Satraucošais skats uz savu postu, savu vilcināšanos un pilnīgo nespēju reizēm dvēselē uzbur biedinošus nākotnes tēlus, nekad nepazīti kārdinājumi viņai gāžas virsū ar nevaldāmu sparū. Noslēpumainās, žilbinošās gaismas straume, ielieta kontemplācija pēkšņi viņai atver acis par to kliegstošo nesaskaņu, kāda pastāv starp viņas Radītāja neskarto svētumu un viņas kā bezdibens dziļo netīrību un atbaidošo nejaukumu.

Pie tam viņa moka pretīšķību pilnas mīlestības rūpes: viņa no visas sirds mīl Dievu, taču neizjūt ne mazāko mīlestības dzirksteli pret Viņu. Kādreiz viņai likās, tā būtu viņas ikdienišķā maize – visās lietās patikt Dievam, un tagad viņa neatlaidīgi tirda tā doma, ka viņa ir pārāk slikta, pārāk riebīga, lai varētu Dievam sagādāt prieku, ka Viņš to nemaz vairs nevar mīlēt.³⁷⁸

Tāpat atmiņu kladē (III a klade) parādās šāds uzsvars:

³⁷⁶ Skat. Mary Frohlich, op. cit.

³⁷⁷ Atmiņas, 230-231.

³⁷⁸ Ibid., 235-237.

“Māsas Marijas Stefanās dvēseli dziļi pārņēma un aizkustināja doma, ka Mūžīgā Profesija ir salīdzināma ar kristību un mocekļa nāvi.

Kristībās cilvēks svinīgi atsakās no ļaunā gara, no visas tā greznības un visiem viņa darbiem un apsola pildīt Dieva bauslību.

Pie mūžīgās Profesijas ordeņa persona brīvprātīgi atsakās no laicīgā īpašuma, no ģimenes priekiem un apsola paklausību ordeņa Regulai un saviem priekšniekiem, kamēr tie neprasa kaut ko grēcīgu.

Mocekļa nāvē cilvēks labāk atsakās no savas dzīvības nekā piekrtī apvainot Dievu ar kādu grēku. Ar Mūžīgo Profesiju ordeņa persona apsola līdz nāvei uzņemties vairāk kā tai bija zem grēka pavēlēts. Viņa saliek brīvprātīgās nabadzības, šķīstības un paklausības solījumus, lai tos pildīdama, aizbērtu trīskārtējās ļaunās iekāres avotus, kas kā iedzimtā grēka sekas piemīt katram cilvēkam un ir par iemeslu personīgajiem grēkiem; reizē ar to viņa gandara par saviem un visas cilvēces grēkiem.

Tādējādi mocekļa un ordeņa Profesija apliecina visaugstākajā mērā Dieva mīlestību, pareizu sevis mīlestību, nodrošinot sev visaugstāko labumu visai mūžībai, un cēlu tuvākmīlestību, kas uzpurējas, lai glābtu līdzcilvēku dvēseles.³⁷⁹

Tādējādi šie citāti tikai apstiprina iepriekš teikto par ciešanu nozīmi kā garīgo pilnveidošanos un aktīvu dalību citu dvēseļu labā. Tomēr arī šeit, runājot par abu klostermāsu ciešanu pieredzi un veidu, kā viņas to uztvēra un pārvarēja, jāpiemin Gordona Alporta (*Gordon Allport*) izteikums par “religisko sentimentu”. Alports norāda, ka indivīda reliģiozitāte sākas ar brīdi, kad viņš iepazīstas ar ārējām reliģiskajām formām, kuras šis cilvēks personīgi interpretē. Tomēr neatkarīgi no tā, cik līdzīgas šīs formas arī būtu, tomēr tie neskaitāmie veidi, kā cilvēki šīs formas var apvienot, padara katra indivīda atbildes reakciju unikālu. Turklāt tiklīdz ģimene, sabiedrība vai kultūra iepazīstina indivīdu ar šīm reliģiskajām formām, indivīda reliģisko attīstību turpina ietekmēt dažādi faktori, piemēram, konkrētā cilvēka intereses, vajadzības, inteliģence, kultūras simboli. Alports norāda, ka šo aspektu apvienojums rada reliģisko “sentimentu”, proti, organizētu domu un izjūtu sistēmu, kas vērsta uz kādu nosakāmu un vērtīgu objektu. Tādējādi reliģiskā sentimenta gadījumā šim vērtīgajam objektam ir tāda nozīme, ka cilvēka noteiktā reliģiskā uzvedība sāk dzīvot savu neatkarīgo dzīvi.³⁸⁰ Līdz ar to šis “sentiments” palīdz orientēties gan reliģiskajā sistēmā, gan arī paša cilvēka pārdzīvojumos un pieredzē, piešķirot visam jēgu un, runājot Pargamenta vārdiem, palīdzot pārvarēt ciešanas auglīgā un pozitīvā veidā. Terēze no Lizjē saskārās ar krīzēm un ciešanām gan garīgā plaknē, gan fiziski, izciešot smagu slimību, gan arī saskaroties ar

³⁷⁹ Ibid., 260-261.

³⁸⁰ Frederick J. Streng, *Understanding Religious Life* (California: Wadsworth Publishing Company, 1985), 211.

politisko nestabilitāti (piemēram, 19. gadsimta Francijas reliģiskā situācija lieliski atklāj reliģijas centienus saglabāt agrākās vērtības un pasargāt gan pašu reliģiju, gan sabiedrību no jaunām vēsmām un pārmaiņām³⁸¹). Un līdzīgi arī māsas Marijas Stefanās gadījumā katoļu ticība varēja nodrošināt šo te saglabājošo aspektu, piedāvājot vidi, kurā vēl ir dzīvas agrākās vērtības un arī atmiņas par Latvijas brīvvalsti, kā arī sniedzot atskaites punktu un piešķirot nozīmi fiziskajām ciešanām.

Pargaments norāda, ka ciešanu un krīzes pārvarēšanas procesā rūpīgi jāizvērtē visi elementi. Tā problemātisks notikums, kas var būt ganniecīgs aizkaitinājums vai milzīgas pārmaiņas dzīvē, jāizprot saskaņā ar to, ko šis notikums subjektīvi nozīmē konkrētajam cilvēkam. Ciešanu un krīžu pārvarēšanas centieni var būt gan konstruktīvi un racionāli, gan neefektīvi un neveiksmīgi. Savukārt reliģija var iesaistīties ciešanu un krīžu pārvarēšanas procesā dažādos veidos. Pats izšķirošais jeb *kritiskais notikums* var būt gan reliģisks, gan reliģiski ievirzīts, piemēram, ja cilvēks konkrēto pieredzi cenšas interpretēt savas draudzes vai kāda reliģiska notikuma ietvaros.³⁸²

Tādējādi, rezumējot teikto par Terēzes no Lizjē un māsas Marijas Stefanās ciešanu pieredzes īpatnībām, jāsecina, ka abām divām klostermāsām reliģija sniedza ne vien pamatu, kurā balstoties, veselīgi un konstruktīvi interpretēt savu slimības pieredzi, garīgā sausuma stāvokli un ticības krīzi, bet arī Terēze no Lizjē un viņas piemērs māsas Marijas Stefanās gadījumā kalpoja par orientieri un palīgu jēgas meklējumos. Abas klostermāsas spēja saskatīt jēgu un nozīmi savai pieredzei, garīgiem un fiziskiem satricinājumiem, kā arī auglīgi un tradīcijā pieņemtā veidā pārvarēt grūtības, dziļāk integrējoties konkrētajā reliģiskajā kopienā.

3.3. Femīnās lomas: māsa Marija Stefana kā Terēzes no Lizjē reliģiskās lomas sekotāja

Runājot par Romas katoļu tradīciju, jāsecina, ka monasticismam, svēto kultam un hagiogrāfijām ir ārkārtīgi svarīga loma garīguma veidošanās procesos un tas ir arī neatņemama šīs tradīcijas sastāvdaļa. Svētie un svēto dzīvju apraksti ir ne tikai materiāls teoloģiskai un vēsturiskai izpētei, bet arī mēraukla un atskaites punkts garīguma virzībai un izpratnei par to, kas ir svēts, kādam ir jābūt svētajam vai svētajai, kā arī kalpo par orientieri

³⁸¹ Ibid.

³⁸² David M. Wulff, *Psychology of Religion. Classic and Contemporary* (New York: John Wiley & Sons, 1997), 249-250.

ierastajam, tradicionālajam, “pareizajam” iepretī nepārbaudītiem jaunievedumiem, apšaubāmām tendencēm un kļūdīgajam jeb “nepareizajam”. Turklāt hagiogrāfijai piemīt arī sabiedrības viedokli veidojoša iezīme, kur ne tikai tiek veidoti svētuma un garīgo ideālu standarti, bet arī sadalīta vara. Līdz ar to svēto kulta un hagiogrāfija kā tāda var tikt vērtēta tīri politiski. Svētuma standarti joprojām ietekmē dzimumu stratifikāciju, kas Romas katoļu tradīcijā pastāv, stingri nosakot, kas ir pieņemts un leģitimēts katram dzimumam. Lai gan sievietēm atvēlētā darbošanās sfēra ir tikusi paplašināta (kā to var redzēt pēc iepriekšējā pāvesta Jāņa Pāvila II vēstulēm un uzrunām³⁸³), tomēr aizvien vēl ir spēkā seni standarti, kas nosaka sievietes vietu sabiedrībā un baznīcā. Bieži vien šie standarti sakņojas senos stereotipos, ideoloģijā, kas bijusi dzīva pirms II Vatikāna koncila, kā arī ideālos, kurus veidojuši svēto piemēri. Tādēļ ir tik svarīgi uzmanīgi aplūkot svētos, paturot prātā konkrēto laiku, kurā viņi ir veidojušies kā personības un tikuši veidoti kā sabiedrībai pazīstami svētie, kā arī ideālus, uz kuriem šie svētie vai svēto hagiogrāfi ir tiekušies.

Feministiskā teoloģija piedāvā palūkoties uz svētajiem un hagiogrāfijām no citas perspektīvas, cenšoties atdalīt tradīciju no konkrētā cilvēka, galveno uzmanību pievēršot svētā vai svētās personībai un individualitātei, nevis tēlam, ko vēlas redzēt tradīcija un kas bieži vien tiek radīts, atbilstoši tradīcijai. Šāda pieeja ļauj kritiski izvērtēt svēto tēlus un hagiogrāfiskos sacerējumus, nošķirot tradicionāli vēlamās iezīmes un īpašības, kas tiek piedēvētas un sagaidītas no svētajiem, no paša svētā uzskatiem, mācības un personīgiem centieniem. Šāda pieeja atklāj, ka svēto kultam nereti ir raksturīgi “apaudzēt” konkrētu svēto ar stereotipiem, pielāgojot to sabiedrībā (vai šajā gadījumā – Romas katoļu tradīcijā) pieņemtām normām, uzvedības modeļiem, kā arī precīzi sadala lomas, kuras ir piemērotas un leģitimētas sievietēm, bet kuras – vīriešiem.

Ir svarīgi atcerēties, ka aiz katra svētā vai svētās stāv šā cilvēka biogrāfija, vēsturiskais fons, konkrētā laika uzskati, kas veido un ietekmē ideju virzību, kā arī hagiogrāfi un pētnieki, kas piedāvā savu skatījumu uz konkrēto personību, bieži vien pielāgojot šo cilvēku un viņa darbus sabiedrībā un baznīcā pieņemtiem uzvedības modeļiem un vispāratzītām normām.

Feministiskā pieeja dzimumu lomām norāda, ka reliģija ir galvenais faktors, kas nosaka, kā cilvēku dzīvēs tiek veidotas un realizētas dzimumu atšķirības. Reliģiskā dzimumu dalīšanās notiek ar mītu un simbolu interpretēšanu, kā arī to rituālā, ētiskā organizacionālā izspēlē. Reliģiskā mācība leģitimizē dzimumu hierarhiju sabiedrībā, kā arī ietekmē personīgo dzimuma identitāti. Reliģijas vēstures izpētei no dzimtes studiju perspektīvas ir liela nozīme

³⁸³ Skat. Pāvesta Jāņa Pāvila II pāvesta vēstule sievietēm (1995. gada 29. jūnijs), kā arī apustuliskā vēstule par sievietes cieņu, 1988. gada 15. augusts.

sabiedrībā kopumā, jo tā sekmē izpratni par to, kā dalījums starp vīriešiem un sievietēm, un tajā pašā laikā demonstrē to, kā reliģija pašos pamatos var veidot cilvēku dzīvi.³⁸⁴

Vīriešu prioritāte, kas ir redzama gan Ādama pārakumā pār Ievu, kas ir atbildīga par grēka ienākšanu pasaulē, gan arī tieksmē sievietē saskatīt vājāku, nepilnvērtīgāku, grēcīgāku būtni, bet vīrietī – garīgāku, Dievam tuvāku cilvēku, parādās arī tajā, kā kristietība apvieno dzimumu un pestīšanu. Senatnē pestīšana tika uztverta kā garīgās būtības realizācija cilvēkā, kas sevī ietvēra ķermeņa un seksualitātes noniecināšanu un atsacīšanos. Par garīgo cilvēku, kas ticis Kristus pestīts, tika uzskatīts vīrietis, taču kaut kādā veidā šī vīrietība sevī ietvēra arī sievieti. Ja kristiete dzīvoja celibātā, viņa kļuva par garīgo vīrietī. Šī dzimuma maiņas metafora un transcendentālā androgīnija agrīnajos kristiešu tekstos bija diezgan izplatīta, un ideja par ķermeņa noliegšanas (vīrišķo) androgīniju kopš tiem laikiem rietumu reliģijā kļuva par spēcīgu konceptu. Tajā redzama dzimumu hierarhija, kurā vīrišķajam ir ļauts pārstāvēt sievišķo, taču nekad ne otrādi³⁸⁵.

Jau ceturtajā gadsimtā vīrieškārtas garīgie skolotāji mudināja sievietes, kas bija nodevušās reliģiskajai dzīvei, sevi uzskatīt par “Kristus līgavām”, raksturojot sieviešu askētisko šķīstību kā svēto laulību, izmantojot mīlas simboliku no “Dziesmu dziesmas”³⁸⁶. Veidojot sieviešu reliģiskās kopienas (klosterus), uzsvars tika likts uz to, ka sieviete ir atbildīgā par grēka ienākšanu pasaulē, līdz ar to sieviešu ordeņi ir jāpakļauj stingrai baznīcas kontrolei.³⁸⁷

Ar laiku sievietēm radās iespēja sevi realizēt, un šādu iespēju viņām deva Marijas kulta uzplaukums un attīstība. Līdzās Marijas kulta attīstībai parādījās tendence vīriešiem atvēlēt sekošanu Kristum jeb *imitatio Christi*, savukārt sievietēm piedēvēt sekošanu Marijai jeb *imitatio Mariae*. Piemēram, Asīzes Franciska un viņa sekotājas Klāras no Asīzes piemērs uzskatāmi parāda to, cik lielā mērā sievietes loma kristietībā tika saistīta ar sekošanu Marijas pēdās. Lai gan pati Klāra lielākoties uzsvēra savu sekošanu Kristum, t.i. *Imitatio Christi*, kā arī sekošanu Franciskam, tomēr viņas interpretētāji un hagiogrāfi tiecās Klārai piedēvēt sekošanu Marijai³⁸⁸, tādējādi leģitimizējot viņas aktivitāti un sevis realizāciju Baznīcai un

³⁸⁴ Lisbeth Mikaelsson, “Gendering the History of Religion” in Peter Antes, Armin W. Geertz, Randi R. Warne, ed. *New Approaches to the Study of Religion, vol. 1. Regional, Critical, and Historical Approaches* (Berlin: Walter de Gruyter, 2008), 295

³⁸⁵ Ibid. 306.

³⁸⁶ Ann E. Matter, “Ecclesiastical Violence. Witches and Heretics” in Elisabeth Schussler Fiorenza, ed., *Power of Naming*, op.cit., 216.

³⁸⁷ Ibid., 217.

³⁸⁸ Catherine Mooney, “Imitatio Christi or Imitatio Mariae? Clare of Asissi and Her Interpreters” in Catherine Mooney, ed. *Gendered Voices. Medieval Saints and Their Interpreters* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1999), 52-67.

tradīcijai pieļaujamā un sievietei atvēlētajā jomā.

Šādus centienus sievieškārtas svētās vai vienkārši ticīgās uztvert kā Marijas sekotājas, var tikt skaidrots ar to, ka gadsimtu gaitā Marijas tēls nostiprināja savu pozīciju teoloģijā. Lai gan daudzu 4. un 5. gadsimta grieķu baznīcnieku sacerējumos Marijai tika atvēlēta ievērojama loma, cenšoties izskaidrot Kristus cilvēcības un dievišķības fenomenu, uzsverot viņas lielo nozīmi kā Dieva mātei, tomēr rietumu kristīgajā tradīcijā viņas loma palika neliela. Kaut arī 431. gada Efezas koncils nodefinēja Mariju kā dievišķo māti un svinīgi pasludināja viņu par *Theotokos* jeb Dieva dzemdētāju (latīniski *Genitrix Dei*), tomēr rietumu baznīcā neuzplauka Marijai veltīti svētki, kas tik ļoti spilgti redzami austrumu tradīcijā. Rietumu kristietībā Marijas ietekme auga lēni, un, ja agrīnie teologi (piemēram, Ambrozijs) runāja par viņas nevainību, vēlāk teoloģijā sāka iezīmēties uzsvars, kas tika likts uz Marijas līdzdalību žēlastības dāvāšanā.³⁸⁹ Tomēr tikai 11. un 12. gadsimtā Marija nokļuva teologu un ticīgo uzmanības centrā, un sāka parādīties viņai par godu būvētās katedrāles, kā arī Marijas tēls pārliecinoši ienāca kristīgajā ikonogrāfijā, drāmā, literatūrā, sprediķos, lūgšanās un teoloģiskajos sacerējumos. Šajā laikposmā ārkārtīgi daudzi teologi no jauna uzsvēra seno teoloģisko paralēli starp Ievu un jauno Ievu — Mariju. Tādējādi pirmās sievietes — Ievas — sakāvi sātana priekšā izlīdzināja cita sieviete. Šajā laikā parādās vētrainas diskusijas saistībā ar to, vai arī pati Marija, tāpat kā viņas dēls Jēzus, tika ieņemta bezvainīgi, turklāt Marija tiek uztverta kā līdzcietēja un līdzpestītāja ar savu dēlu. Parādījās uzskati, ka Marija ar visu ķermeni tikusi uzņemta debesīs, bet tautas reliģiozitātē parādījās uzskats, ka Marija tāpat kā Kristus īsi pēc savas nāves tikusi augšāmcelta.³⁹⁰

Situāciju, ka svētās sievietes tika uztvertas kā Marijas sekotājas, var skaidrot tieši ar šo Marijas kā starpnieces formulējumu. Svētās sievietes sāka uztvert un portretēt kā Marijas līdzstrādnieces. Fiziskā ziņā tieši sievietes caur savu ķermeni laiž pasaulē cilvēku, savukārt garīgajā ziņā svētās sievietes kļuva par līdzstrādniecēm, caur kurām dievišķās zināšanas ieplūda šajā pasaulē.³⁹¹ Ja vīriešu svētums lielākoties balstījās tādos šīs pasaules sasniegumos un amatos kā priesteris, teologs vai sludinātājs, svēto sieviešu statuss vairāk balstījās viņu salīdzinoši vieglajā spējā piekļūt citai pasaulei ar vīziju, levitēšanas vai dievišķi dāvātām zināšanu formām.

Otrs ārkārtīgi būtisks teoloģiskā konteksta aspekts, kas liek saistīt svētās sievietes ar Mariju, ir sens uzskats, ka vīrietis saistās ar garu, racionālo prātu un pat dievišķību, savukārt

³⁸⁹ Ibid., 67.

³⁹⁰ Ibid., 68.

³⁹¹ Ibid., 69.

sievietes saistās ar ķermeni, fizisko sfēru un cilvēcību. Līdz ar to viduslaiku autoru centieni svētās sievietes portretēt kā Marijas sekotājas varētu tikt tulkoti kā mēģinājums saglabāt Jēzu kā augstāko modeli vīriešiem, turpretī sievietes atstāt viņām piemērotā subordinētā pozīcijā.³⁹² Un, citējot Rozmariju Redfordi Rūteri, “ja vīrietis ir vienīgais, kas tiek uzskatīts par vīrieša transcendētā Ego jeb Dieva tēlu, tad sieviete tiek uztverta kā zemākas, materiālas dabas tēls.”³⁹³ Lai gan viņi abi tiek uzskatīti par “jauktām dabām”, vīrieša identitāte norāda uz “augšu”, savukārt sievietes identitāte — uz “leju”. Tādējādi dzimte kļūst par galveno transcendences un imanences, gara un matērijas duālisma simbolu.³⁹⁴

Lai gan viduslaikos uzplaukušais Marijas kults zināmā mērā mīkstināja tās šausmas, ko iedvesa Ievas meitas, tomēr joprojām sievietes centieni un tiekšanās pretī svētumam saskārās ar šķēršļiem un stingru kontroli.³⁹⁵ Viduslaiku labās sievietes ideāls sevī ietvēra kristīgos un Marijas tikumus: pacietību, padevību, šķīstību, stingru dievbijību, sevis noniecināšanu, kas labo sievieti padarīja par neredzamu sievieti. Tomēr labā sieviete nav svētā. Lai kļūtu par svēto sievieti, bija jāpārkāpj šai neredzamībai un jākļūst redzamai. Tomēr šādam pārkāpumam ir jāsaņem Dieva piekrišana, pretējā gadījumā sievieti varēja uzskatīt par ķecerī, raganu vai pat padauzu.³⁹⁶

Elizabete Petrova norāda: “Viduslaiku pasaules dziļā mizogīnija radīja vidi, kurā jebkura sieviete, kura ieguva atpazīstamību, bija pakļauta apvainojumiem pārkāpuma izdarīšanā, grēkā pret tradicionālo sievietes uzvedību un pat nepaklausībā Dieva gribai attiecībā uz dzimuma lomām.”³⁹⁷

Šāds vēsturiskais fons veido sievietes svētuma izpratni, kas bija aktuāla gan Terēzes no Lizjē dzīves laikā, gan arī tad, kad dzīvoja un darbojās māsa Marija Stefana. Arī 19. gadsimtā un 20. gadsimta sākumā sievietes garīgums tika saistīts ar Marijas godināšanu, sekošanu Marijas pēdās un paklausīgu palikšanu tajā sievietēm atvēlētajā garīguma sfērā, ko leģitimizēja Marijas pielūgšana un Marijas atdarināšana. Kā vēlāk tiks aplūkots, sevišķi spēcīga Marijas kulta ietekme un centieni iekļauties *imitatio Mariae* kontekstā izpaužas tieši māsas Marijas Stefanas gadījumā.

Arī ciešanas, caur kurām sievietes daudzu gadsimtu laikā spēja realizēt savu reliģisko

³⁹² Ibid., 69-70.

³⁹³ Rosemary Radford Ruether. *Sexism and God-talk. Toward a Feminist Theology* (Boston: Beacon Press, 1993), 54.

³⁹⁴ Ibid.

³⁹⁵ Elisabeth Petroff, *Body and Soul. Essays on Medieval Women and Mysticism* (Oxford: Oxford University Press, 1994), p. 166.

³⁹⁶ Ibid.

³⁹⁷ Ibid.

pieredzi, nav svešas nedz Marijas sekošanas kontekstā, nedz Terēzes no Lizjē un māsas Marijas Stefanās gadījumā. Šīs ciešanas varēja būt gan fiziskas, gan garīgas, un pie garīgajām ciešanām var attiecināt “vainā balstīto dievbijību”. Piemēram, Elizabete Alvilda Petrofa norāda uz “vainā balstīto dievbijību”, kas bija raksturīga Ziemeļtālijas svēto sieviešu dzīves stāstiem, kas sevišķi spilgti izpaudās viņu bērnībā un pusaudža gados. Kā norāda autore, šāda dievbijība ir cieši saistīta ar dedzīgu askēzi, ko praktizēja meitenes un jaunas sievietes. Šī “vainā balstīta dievbijība” radīja jaunu svēto sieviešu publisko lomu, palīdzot tām izvirzīties kā garīgajām līderēm.³⁹⁸ Lai tiktu atzītas par svētajām, šīs meitenes nevarēja sekot vīriešu svētuma ceļam. Svētajai bija jāveidojas, pieredzot ciešanas un bērnības bailes no laulības vai arī izciešot pusaudzes seksuālo vainas apziņu.³⁹⁹ Autore norāda:

“Viduslaikos valdīja uzskats, ka sievietes ir ķermeņi (turpretī vīrieši tika raksturoti kā prāts vai gars), un ķermeņi ir bīstami — bīstami vīriešiem un tādējādi visai sabiedrībai kopumā. Tā fiziskā disciplīna, ko piekopa sievietes mistiķes, un ko bieži vien labprātīgi izcieta jaunas sievietes, pasvītvoja sabiedrības nepieciešamību kontrolēt un šķīstīt sievietes ķermeni.”⁴⁰⁰

Un šāda šķīstīšana un kontrole veicināja sava ķermeņa noniecināšanu un izpratni par ciešanām kā Dievam tīkamam pieredzi, caur kuru var atbrīvoties no grēka un izlūgties pestīšanu citiem.

Kā jau tika pieminēts, bieži vien svēto sieviešu hagiogrāfijas atšķiras no pašu svēto uzskatiem un teiktā, kā tas, piemēram, bijis Klāras no Asīzes gadījumā. Tomēr jāpatur prātā, ka hagiogrāfa mērķis ir pārliecināt par konkrētā svētā svētumu, līdz ar to šim stāstniekam ir jārada pārliecināošs ideālas sievietes portrets.⁴⁰¹ Lai gan daudzi no pieminētajiem piemēriem attiecas uz šķietami seniem laikiem, tomēr daudzējādā ziņā svētuma ideāli un paraugi nav daudz mainījušies, sevišķi, ja tie sakņojas tautas reliģiozitātē. Kā norāda Anneke B. Mulder-Bakker, svētuma pētniecība joprojām ir jauna zinātne, un tai vēl ir jāatbild uz daudziem jautājumiem, arī uz to, cik lielā mērā svētuma uztvere, piemēram, viduslaikos atšķiras no svētuma uztveres mūsdienās⁴⁰². Tomēr, mēģinot atbildēt uz dažādiem ar svētajiem un svētumu saistītiem jautājumiem, jāpatur prātā dažādās paradigmas, kas lielākā vai mazākā mērā caurstrāvo svēto kultu un tā interpretācijas cauri gadsimtiem.

³⁹⁸ Elisabeth Alvilda Petroff, op.cit., 114-115.

³⁹⁹ Ibid.

⁴⁰⁰ Ibid., 205.

⁴⁰¹ Ibid., p. 166.

⁴⁰² Anneke B. Mulder-Bakker, “The Invention of Saintliness”. Op. cit. 16.

Terēzes no Lizjē un māsas Marijas Stefanas gadījumā, kad Terēzes no Lizjē autobiogrāfijas redaktors (viņas klostera māsa) centās pielāgot viņas biogrāfiju garīguma ideāliem un izņemt no manuskriptiem visu, kas varētu parādīt Terēzi ne sevišķi svētā gaismā. Savukārt māsas Marijas Stefanas gadījumā viņas “hagiogrāfi” jeb aprakstnieki, kuru uzdevums bija atstāstīt māsas Marijas Stefanas dzīvi, viņas dzīvi, pieredzi un garīgo mācību centās parādīt, pielīdzinot to Terēzes no Lizjē pieredzei un atkārtoti uzsverot viņas un Terēzes lielo līdzību. Līdz ar to ir jābūt uzmanīgiem, lai nepārsteigtos ar secinājumiem, un tieši tāpēc galvenā uzmanība jāpievērš pašas māsas Marijas Stefanas rakstītajam, kas kalpo par galveno un primāro pētījumu avotu.

Atšķirībā no viduslaiku baznīcas pārstāvēm, par kurām mēs lielākoties uzzinām no viņu hagiogrāfu sarakstītajām *vitae*, kuru autori lielākoties bijuši vīrieši, gan Terēzes no Lizjē, gan māsas Marijas Stefanas biogrāfiskie darbi sniedz ieskatu tajā, kā sevi redz sievietes. Svētie, svētīgie un citi spilgti baznīcas pārstāvji ir, pirmkārt, sociāli konstruēti, un nav tādas svētās vai svētā, kuram nebūtu savas mērķauditorijas, kurai vai nu pats / pati svētā pielāgojas, vai arī viņu „pielāgo” viņas hagiogrāfs⁴⁰³. Terēzes no Lizjē un māsas Marijas Stefanas gadījumā teksta autores ir pašas sievietes, un viņas ir brīvi izteikušās gan attēlojot emociju pasauli, gan izvēloties salīdzinājumus, raksturojot sevi.⁴⁰⁴

Lasot māsas Marijas Stefanas jeb Sofijas Lazdānes memuārus un salīdzinot tos ar Terēzes no Lizjē autobiogrāfiskiem manuskriptiem, lasītājs var nonākt pie diviem secinājumiem. Pirmkārt, māsa Marija Stefana ir rūpīgi centusies sekot Terēzes garīguma priekšzīmei un pat to atdarināt. Līdzība starp abiem biogrāfiskajiem darbiem ir tik liela, ka šādos atdarināšanas vai ārkārtīgi rūpīgu centienu atbilst plaši atzītās svētās garīguma modelim piemērus var atrast lielā vairumā. Turklāt pati māsa Marija Stefana savos memuāros “Dzīves dziesma”: “*Man reizēm agrāk nāca doma: reiz man vajadzēs rakstīt savas dvēseles pārdzīvojumus.*”⁴⁰⁵ Līdz ar to Terēze no Lizjē šeit varēja kalpot kā orientieris, kā ir jāraksta atmiņas, lai tās būtu baznīcai pieņemamas un izceltu viņas svētumu un varonīgos tikumus, kas būtu nepieciešami kanonizācijai. Otrs secinājums, pie kura var nonākt, lasot abas autobiogrāfijas, ir šāds: gan Terēze no Lizjē, gan māsa Marija Stefana ir sekojušas vienotam svētuma standartam un pildījušas tās lomas, kuras 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta pirmajā pusē bija pieņemts sagaidīt no sievietes. Turklāt māsas Marijas Stefanas dzīves laikā

⁴⁰³ Mooney

⁴⁰⁴ Piemēram, gaidījumā, ja *vitae* autors ir vīrietis, sieviete lielākoties tiek salīdzināta ar Mariju vai kādu citu sievieti. Turpretī pašas autores parasti brīvi salīdzina sevi ar vīrieškārtas tradīcijas pārstāvjiem, atļaujas „sekot Kristum”, nevis „sekot Marijai”, pauž aktivitāti un dažreiz veido maskulīnu tēlu. Tas pats attiecas arī uz Terēzi no Lizjē un māsu Mariju Stefanu — abas sievietes savos darbos pāriet no femīnā uz maskulīno.

⁴⁰⁵ “Dzīves dziesma”, 98.lpp

politiskās pārmaiņas un pārdzīvotās grūtības padarīja Terēzes no Lizjē piemēru par saprotamu un pazīstamu, jo arī aiz tā stāvēja līdzīgas pārmaiņu radītas šaubas, ciešanas un nepieciešamība rast stabilitāti un atbildes uz eksistenciālajiem jautājumiem. Tādējādi Terēze no Lizjē, iespējams, kalpoja par piemēru, kā ir iespējams verbalizēt un pozitīvi izdzīvot dzīves negatīvos aspektus.

Terēzes no Lizjē piemērs varēja kalpot māsaī Marijai Stefanai arī, cenšoties pārvarēt ciešanas, kas saistījās ar viņas veselības problēmām. Gan Terēze no Lizjē, gan māsa Marija Stefana cieta no tuberkulozes, un slimības simptomiem, fiziskām ciešanām un sāpēm tikušas atvēlētas daudzas lappuses abu klostermāsu biogrāfijās. Tādējādi viņas vienoja kas vairāk – ne tikai vēlme pašrealizēties katoļu tradīcijā, veltot sevi klosterdzīvei un cenšoties ietērt savas izjūtas, pieredzi un ideālus atļautā un pieņemamā formā, viņas ne tikai meklēja savu vietu tradīcijā, kuras ietvaros sievietēm tikusi atvēlēta pasīva un kontrolei pakļauta loma, bet arī centās tikt galā ar ļoti personiskām ciešanām, kuras viņām uzlika tuberkuloze, no kuras abas klostermāsas galu galā nomira. Līdz ar to Terēzes no Lizjē piemērs varēja kļūt par spēcīgu atbalstu māsaī Marijai Stefanai, ilgu gadu cīnoties ar slimības radītām sāpēm un grūtībām, kā arī orientieri, kas ļāva saglabāt ticību un neapjukt, saskaroties ar eksistenciālajām ciešanām.

Jāteic, ka arī slimības pieredze un veids, kā abas klostermāsas to uztver un piedzīvo, ir uzskatāms piemērs tam, kā gadsimtiem ilgi veidojies sievietes garīgums. Piemēram, pētot viduslaiku svēto dzīves, var secināt, ka sieviešu reliģiozitātei daudz mazākā mērā bija raksturīga radikāla atteikšanās un atgriešanās, jo sievietes lielākoties izmantoja savu parasto, ikdienišķo bezspēcības, kalpošanas, gādāšanas, slimību u.c. pieredzi.⁴⁰⁶ Turklāt, kā uzsver Karolīna Volkere Binuma, “Sieviešu svēto reputācija daudz biežāk nekā vīriešu gadījumā balstījās pārdabiskajā, harizmātiskajā autoritātē, sevišķi vīzijās un pārdabiskās zīmēs. Sieviešu dievbijību daudz vairāk iezīmēja grēknožēlas askēze, sevišķi pašuzliktās ciešanas, stingrs gavēnis vai pacietīgi paciesta slimība.”⁴⁰⁷ Tādējādi ir redzams, ka gan Terēze no Lizjē, gan māsa Marija Stefana turpina šādu sieviešu garīguma modeli, kas bijis raksturīgs sieviešu garīgumam viduslaikos, un kas nebija zaudējis savu aktualitāti nedz 19. gadsimta Francijā, nedz arī 20. gadsimta sākuma Latvijā. Sievietēm raksturīgā un arī no viņām sagaidāmā

⁴⁰⁶ Caroline Walker Bynum, “Religious Women in Later Middle Ages” in Jill Raitt, ed. *Christian Spirituality* (New York: Crossroad, 1987), 131.

⁴⁰⁷ Ibid.

garīguma modeļa ietvaros ciešanas un to pazemīga, pacietīga un pateicīga nešana tika uzverta kā veids, kā sekot Kristum un iegūt pestīšanu ne vien sev, bet arī tuvākajam.⁴⁰⁸

Kā ir iespējams izvērtēt šo situāciju, balstoties feministiskās teoloģijas perspektīvā? Tradicionāli teoloģija apvienoja vīrieša/sievietes duālismu ar ķermeņa/gara duālismu. Līdz ar to sievietes reprezentēja seksualitāti, miesiskumu un ļaunumu. Kristīgā tradīcija vīrietim piedēvē prātu un veselo saprātu, savukārt sievieti saista ar viņas “dabu” un seksualitāti. Ņemot vērā, ka kopš askētiskās kristīgās tradīcijas laikiem dabu un ķermeni jāpakļauj prātam un garam, tad arī sievieti ir jāpakļauj vīrietim.⁴⁰⁹ Un šeit feministiskās teoloģijas pieeja var izcelt baznīcas autoritātes varu, kas kā dominances struktūra sevī ietver mītu, kurš funkcionē, lai leģitimizētu dominējošo grupu kontrolējošo uzvedību. Vīriešu dominēšanas struktūras atbalsta mitoloģiskie stereotipi par sievietēm. Starp šiem stereotipiem ir tādi kā sieviešu identificēšana tikai seksualitātes un reprodukcijas robežās, pieņēmums, ka sievietēm piemīt īpaša daba, kas liek viņām uzņemties lielāku atbildību par seksuālo morāli, rūpēm un kalpošanu, kā arī pieņēmums, ka agresija ir vīriešu uzvedības dabiska izpausme, savukārt pakļaušanās ir dabiska sieviešu izturēšanās izpausme, tādējādi raksturojot sieviešu pakļaušanos kā piekrišanu.⁴¹⁰ Katoļu tradīcija sievietēm piedāvā divas iespējas: viņas var piepildīt savu dabu un kristīgo aicinājumu caur mātes lomu un pēcnācēju radīšanu, vai arī viņas var atteikties no sievišķās dabas un seksualitātes, izvēloties jaunavību.⁴¹¹ Tādējādi sievietei ir divas iespējas: vai nu kļūt par māti, vai arī par jaunavu.⁴¹²

Lai gan ir izskanējuši viedokļi, ka Terēze no Lizjē lieliski atbilst tradicionālajam un ideālajam sievišķības modelim, kur sieviete ir “jauka, piemīlīga, bērnišķīga, dzīvo, lai izpatiktu citiem”, Džoanna Volski Kona (Joann Wolski Conn) norāda, ka tuvāk iepazīstoties ar liecībām, parādās pretējs tēls. Terēze ir spēcīga, neatkarīga un nobriedusi jauna sieviete, kas domā neatkarīgi un oriģināli, un kas tādējādi spēj sniegt patieso sevi mīlestības pilnās un brīvās attiecībās ar Dievu⁴¹³. Tiecoties piepildīt savus mērķus, deviņpadsmitajā gadsimtā Terēze Martēna pārkāpa protokolu un uzdrīkstējās uzrunāt pašu pāvestu. Turklāt, īsi pirms savas nāves viņa rakstīja mātai, uzsverot, ka vēlas būt priesteris:

⁴⁰⁸ Ibid., 132.

⁴⁰⁹ Lisa Sowle Cahill, *Sex, Gender and Christian Ethics* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 97

⁴¹⁰ Schussler Fiorenza. op.cit., 225.

⁴¹¹ Pīters Brauns norāda, ka jaunavība kā reliģiska veltīšanās un ideāls seksuāls stāvoklis ne tik daudz balstījās negatīvā attieksmē pret seksu, bet gan kā piederība kopienas solidaritātei un centieni noraidīt hierarhisko un valsts diktēto patriarhālās ģimenes funkciju. (Cahill, 152-153.)

⁴¹² Ibid.

⁴¹³ Elisabeth Schussler Fiorenza. op.cit., 234

“Es sevī jūtu PRIESTERA aicinājumu.: (oriģināls uzsvars),⁴¹⁴ savukārt sievietes vieta priesterībā nebija pieņemams nedz 19. gadsimta katoļu baznīcā, nedz arī tagad.

Mērija Kolinsa (*Mary Collins*), analizējot populāro sieviešu svēto nozīmi un personību, izmanto jēdzienus *persona*, *tips* un *simbols*. Jungs izmantoja latīņu vārdu *persona*, kas nozīmē aktiera masku, lai identificētu “pret pasauli pagrieztu seju”, ko cilvēks izmanto, lai atbildētu uz sabiedrības uzspiestajām prasībām.⁴¹⁵ Junga personības dinamikas izpratnē cilvēka *persona* ļauj nonākt pie kompromisa starp dziļām iekšējām vēlmēm un kolektīvo situāciju, kas prasa pieņemamas lomas, uzvedību un attieksmi. Tādējādi Terēzes no Lizjē biogrāfija atklāj veiksmīgu tās lomas pieņemšanu, ko no viņas sagaida sabiedrība, internalizējot piemērotu *personu*. Tā Terēze no Lizjē panāca līdzsvaru kā sieviete baznīcā, pārņemot atzītās lomas aspektus, veiksmīgi izvairoties no pārlietu uzkrītošiem savas iekšējās dabas aspektiem. Tādējādi šāda prasmīga iekšējo un ārējo prasību līdzsvarošana ļauj biogrāfiem vai hagiogrāfiem selektīvi prezentēt viņas dzīvi vai darbu kā tradicionālu “baznīcas meitu”.⁴¹⁶ Pašu svēto kultu veido ierobežots skaits normatīvu konstruktu vai tipu, kam svētajiem vai svētajām jāatbilst, un Terēze no Lizjē lielā mērā spēja atbilst normām, ar kuru palīdzību viņas vieta un funkcijas katoļu baznīcā un klosterī tiktu leģitimētas.

Tas pats attiecas arī uz māsu Mariju Stefanu. Viņas gadījumā ir iespējams pieņemt, ka viņas autobiogrāfija bija centieni savtīgos nolūkos atdarināt Terēzes no Lizjē darbu, par katru cenu cenšoties pierādīt klostera priekšniecībai savu svētumu. Tomēr nedrīkst atnest kā nederīgu pieņēmumu, ka māsa Marija Stefana nevis atdarināja un rakstīja Terēzes autobiogrāfijas plaģiātu, bet gan, attēlojot savu pieredzi, pārdzīvojumus un ideālus, izmantoja tolaik plaši pieņemtus garīguma standartus un centās atbilst reliģiskām normām, proti, arī viņa, tāpat kā Terēze no Lizjē veiksmīgi internalizēja piemērotu personu, kas konkrētajā vidē ir saprotama un pieņemama.

Gan māsa Marija Stefana, gan Terēze no Lizjē, verbalizējot savu garīgo pieredzi, ideālus un mērķus, bieži vien pārkāpa tradicionāli sievietei atvēlēto lomu. Viņas nebija pasīvi un klusi klosterī paslēpti tēli, bet gan sievietes ar savu skatījumu un drosmi izteikties, pat ja šie uzskati šķietami bija pretrunā ar tradīciju. Viņas vēlējās aktīvi darboties, nebaidījās izpaust savas vēlmes un pauda gatavību uzņemties aktīvas lomas. Protams, arī šeit Terēze no Lizjē bija pirmā, un māsas Marijas Stefanai biogrāfijā aprakstītais var tikt uztverts arī kā atdarinājums, nevis idejas tālāka attīstība vai vienkārša sekošana. Lūk, divi piemēri, kuros

⁴¹⁴ Ibid., 326.

⁴¹⁵ Ibid., 237-238.

⁴¹⁶ Ibid., 238.

abas māsas līdzīgā veidā runā par vēlmi uzņemties aktīvu lomu, vēloties pat izpaust savu dievbijību vīriešiem atvēlētajā lomā.

Terēze no Bērna Jēzus savos memuāros raksta: “Es brīdi padomāju, tad arī pastiepu roku, teikdama: “*Es izvēlos visu!*” [...] Tad, kā savas bērnības dienās, es izsaucos: “Mans Dievs, *es izvēlos visu!* Es negribu būt tikai *pa pusei svēta*, man nav bail ciest Jūsu labā, es bīstos tikai viena – pieķerties *savai* gribai. Tāpēc paņemiet to, jo “*Es izvēlos visu*”, ko Jūs gribat!”⁴¹⁷ Savukārt māsa Stefana savos memuāros raksta: “Es atkal un atkal jautāju, ko es vēl varētu darīt. [...] Mans sauciens tad bija Ibsena vārdi: “Visu vai neko!” Un es teicu: “Visu, Dievs, Tevis dēļ!” ” (66.lpp.) Vēl māsa Stefana raksta: “Vēl kādas ilgas dega manās krūtīs. Būt priesterim. Es domāju: ja es būtu zēns, tad gan es gribētu būt priesteris. Bet es nebiju zēns un tomēr šīs ilgas mani nebija atstājušas. Cik svēta, cik bagāta tad, man likās, būtu dzīve.”⁴¹⁸ Paralēles mēs varam atrast arī pie Terēzes no Bērna Jēzus: “Es jūtu sevī priesteri aicinājumu! Ar kādu mīlestību, Jēzu, es nestu Tevi savās rokās, kad, atsaucies manai balsij, Tu nokāptu no debesīm...⁴¹⁹ Šie citāti skaidri norāda gan uz abu sieviešu spēju saskatīt aicinājumu kā nepiesaistītu dzimumam, bet arī parāda to, cik lielā mērā māsa Marija Stefana ir ietekmējusies no Terēzes ideāliem. Šeit uzskatāmi redzama ne vien tieša franču svētās citēšana un tās uzskatu pārņemšana, ieceļot Terēzes pieredzi māsas Marijas Stefanas pieredzes kontekstā un atklāti pārņemot un atdarinot viņas nostāju, bet arī abām māsām raksturīgās spējas saskatīt sevi un savu kristīgo aicinājumu ārpus katoļu tradīcijā pieņemtajām normām un sievietei atvēlētajiem rāmjiem.

Feministiskā teoloģija, analizējot svēto kultu, var pievērst uzmanību šādiem jautājumiem: 1. praksē noteikt sievietes svētuma pieredzi, 2. norādīt, kā patriarhālās normas tikušas ietvertas draudzes pastorālajā tradīcijā, 3. piedāvāt nediskriminējošās alternatīvas draudzes pašizpratnei un praksei; 4. nodot šos priekšlikumus kritiskai izskatīšanai.⁴²⁰ Līdzīgi var aplūkot arī to, kādā veidā māsa Marija Stefana seko Terēzei no Lizjē pašas svētuma pieredzē, saistībā ar patriarhālo normu pieņemšanu, kā arī kritiski caurskatot māsas Marijas Stefanas dienasgrāmatu un cenšoties galvenokārt ievērot pašas klostermāsas vēstījumu un pārdomas. Tikai kritiski aplūkojot avotu, lasītājs spēs pamanīt pašas autore personību un mācību, nošķirot to no vēlāko gadu “hagiogrāfu” sacerējumiem, proti, tiem rakstiem par

⁴¹⁷ Terēze no Lizjē, op.cit., 17.

⁴¹⁸ “Dzīves dziesma”, 35.

⁴¹⁹ Terēze no Lizjē, 164.

⁴²⁰ Eilēna Štencela, runājot par vardarbību un svētuma politiskajiem aspektiem, piedāvā līdzīgu rīcības modeli, uzsvāru liekot un nepieciešamību apzināties to, kā sievietes pieredz vardarbību. (Eileen J. Stenzel, “Rape and politics of Sainthood” in *The Power of Naming*, 224.-225.)

māsu, kuri uzsver viņas pilnīgo gara izaugsmi un leģitimēt viņas kanonizāciju. Katrīna Mūnija, runājot par svētajiem, norādījusi, ka tie ir sociāli konstruēti, un, neatkarīgi no tā, vai tiek runāts par oficiāli izveidotiem *sancti* vai kādā konkrētā reģionā bez pāvesta kanonizācijas godinātiem svētajiem, katram svētajam ir sava auditorija. Svētie iziet sarežģītam atzīšanas un veidošanas procesam, ko virza garīdzniecības autoritātes un ticīgie, kuri izplata ziņas par konkrētā svētā tikumiem un brīnumdarbiem, un itin bieži pats svētais vai svētā kā konkrēts cilvēks jau no pirmsākumiem ir izzudis.⁴²¹ Pētot konkrēto svēto (vai kandidātu uz kanonizāciju), ir būtiski atšķirt paša svētā vai svētās balsi un uzskatus no svētā interpretētājiem, to, vai veids, kādā svētais runā par sevi, atšķiras no veida, kā svēto attēlo līdzstrādnieki un apbrīnotāji. Turklāt jāpatur prātā iespēja, ka atšķiras veids, kā sevi attēlo sievietes, no veida, kā viņas attēlo vīrieši. Otrs jautājums, kas ir jāizvērtē, ir tas, cik lielā mērā šīs svēto balsis ir iedalītas dzimumu stereotipu lomās. Šeit jāpievērš uzmanība tam, cik lielā mērā sieviešu izpratne par svētumu un svētuma pieredze un vīriešu izpratne par svētumu un tā pieredze atšķiras, kā arī cik ļoti to ietekmē paša cilvēka sevis pieredze kā vīrietim vai sievietei sabiedrībā, kas ļoti skaidri definē, kā ir būt sievietei vai vīrietim.⁴²²

Runājot par māsu Mariju Stafanu kā Terēzes no Lizjē sekotāju, jāatceras, ka abas šīs klostermāšas pārstāvēja ne tikai vienu un to pašu reliģisko tradīciju, bet arī vienu un to pašu laikmetu, kuru no mums šķir II Vatikāna koncils un tā ieviestās izmaiņas, kā arī viņas abas savā dzīvē saskārās ar milzīgām fiziskām ciešanām, kas nenoliedzami tuvināja māsu Mariju Stefanu franču svētajai un piešķīra viņas ciešanām jēgu un augstāku mērķi. Abas klostermāšas bija arī sievietes baznīcā, un tas nozīmēja, ka viņām abām bija jāleģitimizē savi uzskati un darbošanās, bieži vien pakļaujoties tradicionāli sievietei atvēlētajai lomai un nemitīgi paturot prātā svētuma mērauklu, kas lika sevi pilnveidot un augt garīgi, kā arī kalpoja par orientieri, rakstot teoloģiskas dabas sacerējumus. Feministiskās teoloģijas kontekstā abas katoļu tradīcijas pārstāves kalpo ne vien par lieliskiem 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma katoļu garīguma piemēriem, bet arī parādās kā spilgtas personības, kuru balsis, nošķirtas no viņu hagiogrāfu un vēsturnieku balsīm, parāda neatkārtojamu un dziļi personisku garīgo pieredzi.

Spriežot ar tēla pārņemšanu, sekošanu vai ideju pielāgošanu sev, jāņem vērā Barbaras Makhafijas (*Barbara J. MacHaffie*) teiktais attiecībā uz sieviešu mistiķu rakstīšanas stilu: “Katra sieviete mistiķe raksta citādāk, tomēr pastāv zināmas kopīgas iezīmes. Sacerējumos atrodams vērā ņemams uzsvars uz Jēzus fiziskām ciešanām, kā arī jaunlaulāto simbolikas

⁴²¹ Mooney, op.cit., IX

⁴²² Ibid., 1-2.

brīvs lietojums, ar kura palīdzību apraksta attiecības starp Jēzu un kristiešiem. Dažos rakstos gan Dieva, gan Jēzus aprakstos tiek izmantoti sievišķie un sievišķīgie tēli.⁴²³ Viņa uzsver:

Sievietes mistiķes ne tikai piešķir sievišķos tēlus, ar kuru palīdzību var apzīmēt Dievu, bet arī pārstāvēja svarīgu spēka un pašapliecināšanās ceļu sievietēm kristīgajā kopienā. Lai gan sievietes bija izslēgtas no kalpošanas viduslaiku baznīcas struktūrās, mistiķes tika uzskatītas par autoritātēm kristīgajā kopienā, pamatojoties uz viņu vīzijām un ciešām attiecībām ar Dievu. [...] Lai gan klostermāsām nebija oficiāla administratīva statusa, tomēr pie viņām kā pie garīgiem padomdevējiem vērsās gan laju vīrieši, gan sievietes, garīdzniecības pārstāvji, mūki.⁴²⁴

Tādējādi māsas Marijas Stefanās gadījumā, lai arī runa vairs nav par viduslaikiem, tomēr arī te redzams, ka, piemēram, Terēze no Lizjē ir bijusi ne vien autoritāte, bet arī veicināja pašapliecināšanās iespējas, ko ticīgās sekotājas varēja pasmelties no viņas autobiogrāfijas. Tomēr, kā tas bieži notiek, franču svētā un ticīgo vēlme tai sekot un viņu atdarināt, iespējams, bija kļuvusi par ierobežojošu faktoru māsas Marijas Stefanās gadījumā, un viņa nevis meklēja iedvesmas avotu savai darbībai un oriģinālajai mācībai, bet no visa spēka centās iekļauties Terēzes tēla piedāvātajos rāmjos, atbilstība kuriem tolaik bija ne vien nepieciešama, bet pat vēlama, lai sasniegtu garīgos ideālus. E. Šuslere-Fjorenca norāda uz nepieciešamību “demitoloģizēt un pārveidot katoļu kristīgajā tradīcijā esošo sieviešu tēlus un viņu stāstus, jo šis process ir būtisks sieviešu pašizpratnei un atbrīvošanās cīņai mūsdienās, jo mēs nevaram sevi nošķirt no reliģiskajiem tēliem un vēsturiskās atmiņas, kas ir veidojusi mūsu pieredzi”⁴²⁵.

Marija Stefana, mēģinot definēt sevi un savu garīgo pieredzi, izmanto dažādus simboliskus tēlus, kur līdzās līgavai un meitenei atklājas arī daudz aktīvāks un maskulīnāks aspekts – karavīrs. Viņa raksta:

Mani mīļākie Marijas tēli: Marija – meitene, jaunava; Bezvainīgi ieņemtā, pavisam skaista, kas ir tik ļoti iepriecinoši šai grēcīgā pasaulē; Māte ar bērnu; priesteriskā dvēsele⁴²⁶. Un kā atsaukšanās uz šo garīgo ideālu seko māsas Marijas Stefanās pārdomas par savu aicinājumu: “Esmu jaunava. Mans būtiskais aicinājums. Visu vai neko; visu Dievam. Jaunavības solījums mans mīļākais, galvenais solījums; tā ir mīlestība uz Kungu Jēzu; tās dēļ paklausu,

⁴²³ Barbara J. MacHaffie, *Her Story. Women in Christian Tradition* (Philadelphia: Fortress Press, 1986), 59.

⁴²⁴ Ibid., 60.

⁴²⁵ Elisabeth Schüssler Fiorenza. *Discipleship of Equals. A Critical Feminist Ekklesia-logy of Liberation* (New York: Crossroad, 1994), 41.

⁴²⁶ “Sirds noslēpums”, 31.

esmu nabadzīga; jaunavība ir visu spēju virzīšana uz Dievu.”⁴²⁷

Esmu jaunava.

Es karošu Marijas karapulkā.⁴²⁸

Gribu būt apustulis.⁴²⁹

Līdzīgas noskaņas un daudzveidīgās lomas redzamas arī Terēzes no Lizjē manuskriptā:

Ak, Jēzu! Būt par Tavu *laulāto draudzeni*, būt par *karmelīti*, būt vienībā ar Tevi par dvēseļu *māti* — ar to man vajadzētu pietikt... Taču tas nebūt tā nav... Bez šaubām, šīs trīs privilēģijas — karmelīte, laulātā draudzene un māte — ir mans aicinājums, tomēr es jūtu sevī vēl citus aicinājumus. Es jūtu cīnītāja, priestera, apustuļa, doktora, mocekļa aicinājumu, visbeidzot es jūtu nepieciešamību un vēlēšanos paveikt priekš Tevis, Jēzu, visus visvaronīgākos darbus... Es jūtu savā dvēselē krustneša [...] drosmi, es vēlētos mirt kaujas laukā, aizstāvēt Baznīcu...

Es jūtu sevī priestera aicinājumu! Ar kādu mīlestību, Jēzu, es nestu Tevi savās rokās, kad, atsaucies manai balsij, Tu nokāptu no debesīm... [...]

Man ir apustuļa aicinājums... [...]

Moceklība! Lūk, manas jaunības sapnis! [...] Taču arī šis sapnis ir neprātīgs, jo es nespēju ierobežot savas ilgas, apmierinoties tikai ar *vienu* moceklības veidu...⁴³⁰

Ak, Jēzu, mans Mīļotais! Kurs gan spēs izteikt, cik maigi un mīļi Jūs vadāt manu *mazo dvēseli*[...].⁴³¹ Ak, mans Mīļotais! Šī žēlastība bija tikai prelūdijs vēl lielākām žēlastībām, ar kurām Tu gribēji mani apdāvināt. Mana vienīgā mīlestība, ļauj man Tev tās šodien atgādināt!... Šodien — sestajā gadadienā kopš *mūsu* savienības...⁴³²

Māsa Marija Stefana “Sirds noslēpumā” atklāj to, ko jau pieminējusi “Dzīves dziesmā”: “Bērnu dienu ilgas: svētā, mocekle. Priesteris, tad mīlestības serafs.”⁴³³ Un arī te viņas teiktais atbalso Terēzes no Lizjē autobiogrāfijā tik skaļi teikto: “Moceklība, lūk, manas

⁴²⁷ Ibid., 66.

⁴²⁸ Ibid., 31.

⁴²⁹ Ibid., 70.

⁴³⁰ Terēze no Lizjē, op.cit. 164-165.

⁴³¹ Terēze no Lizjē. *Autobiogrāfiskie manuskripti*. Tulk. B. Brūdere. Rīga: KALA Raksti, 2007. 162.lpp.

⁴³² Ibid., 164.

⁴³³ “Sirds noslēpums,” 75.lpp.

jaunības sapnis!”⁴³⁴ Māsa Marija Stefana gandrīz vai atkārtoti šos vārdus: “Jau no bērnības dienām manās krūtīs dega lielas ilgas kļūt svētai.”⁴³⁵ Viņa mocekļības tēmai atvēl daudz lappušu gan “Dzīves dziesmā”, gan “Sirds noslēpumā”. Tā “Sirds noslēpumā” mocekļības ideja un ilgas pēc tās tiek attēlota šādi: “Svētās asinīs mazgāties un greznoties ar to dārgakmeņiem; tās izliet pār citiem. Kristala biķeros salasī visu cilvēku sāpes un nopelnus un nesu tos debesu Tēvam. Priesteris un biķeris.”⁴³⁶ Viņa turpina:

No mīlestības uz Tevi es gribu darīt lielus darbus. Kā sprediķotājs sludināt Tavu vārdu, kā apustulis vest dvēseles pie Tevis, kā priesteris ar monstransi rokā skriet pa visu pasauli un parādīt cilvēkiem, kur ir laime, kā mācītājs izklaidēt maldus un apgaismot tumsu, kā ārsts dziedināt salauztās sirdis.

Es gribu būt misionārs. Un vai Tu zini kāds? - Tāds kā Tu. Kas nav ierobežots īsā laikā un šaurā telpā. Kā Tu, pa visu zemes lodi, līdz laiku galam, katrai dvēselei viss. Un mans prieks ir, ka tas tā būs. Kur esi Tu, tur esmu es.

Es gribu Tevis dēļ strādāt. Katru labu darbu. Es gribu Tevis dēļ ciest. Katra veida ciešanas. Es gribu Tevis dēļ mirt. Asins vai mīlestības mocekļībā. Es gribu Tevis dēļ lūgties par dvēselēm. Par ikkatru.

Bet pār visām lietām es gribu būt un esmu Nabadzīgā Jezus Bērna Māsa.⁴³⁷

Māsas Marijas Stefanā izpratnē mīlestība uz Dievu iet rokrokā ar mīlestību uz ciešanām un gatavību mocekļībai. “Mīlestība grib sevi sist krustā, mirt; vēl vairāk – iznīcināt sevi un pāriet Mīlētājā. Mīlestība grib būt izšķērdīga, Izliet bagātīgi mīlestību pār tiem, kas nemīl pretī. Ļauno uzvarēt ar labo. Izšķērdīga mīlestība! Kā Magdalenai.”⁴³⁸ “Dzīves dziesmā” māsa Marija Stefana atklāj bērnības ilgas pēc svētuma un mocekļības, un norāda, ka pēc kāda laika saprata, ka viņas ilgas pēc mocekļības ir palīdzējušas viņai saprast, ka viņas aicinājums ir mīlestības mocekļība⁴³⁹. Arī šeit līdzība starp abu māsu uzskatiem un ideāliem ir nenoliedzama, un māsa Marija Stefana, tāpat kā Terēze no Lizjē, attēlo savu iekšējās izaugsmes ceļu, kur no ilgām pēc mocekļības viņa nonāk līdz mīlestības atziņai, kas liek izvēlēties mīlestības ideālu. Tomēr atšķirībā no Terēzes no Lizjē māsas Marijas Stefanā mācībā mocekļības ideja parādās kā galvenais mērķis, uz kuru ved mīlestība uz Dievu un bez kā mīlestība nav iespējama. Savukārt Terēzei no Lizjē ir otrādi, jo viņai tieši mocekļība ved uz

⁴³⁴ Terēze no Lizjē, op.cit., 165.lpp.

⁴³⁵ “Dzīves dziesma”, 21.lpp.

⁴³⁶ “Sirds noslēpums”, 39.lpp.

⁴³⁷ Ibid., 159.-160.lpp.

⁴³⁸ Ibid., 178.lpp.

⁴³⁹ “Dzīves dziesma”, 21.-22.lpp.

mīlestību uz Dievu un visi sasniegumi, upuri un mocekļība nav nekas bez mīlestības, kas ir pats pārākais, uz ko tiekties. Autobiogrāfijā viņa raksta:

Kad klusās lūgšanas laikā manas ilgas man lika izciest īstu mocekļību, es atvēru svētā Pāvila vēstules, lai atrastu kādu atbildi. Man atšķīrās XII un XIII nodaļā no. Pirmās vēstules Korintiešiem... Pirmajā no tām es izlasīju, ka *visi* nevar būt apustuļi, pravieši, mācītāji utt..., ka Baznīcu veido dažādi locekļi un ka acs nevarētu *vienlaikus* būt arī roka. [...] Un apustulis paskaidro, ka pat *vispilnīgākās dāvanas* bez Mīlestības nav nekas... Ka Mīlestība ir *viscēlākais ceļš*, kas droši ved pie Dieva. Beidzot es biju radusi mieru...”⁴⁴⁰

Līdzās tādām aktīvajām un maskulīnajām lomām kā apustulis, mācītājs, priesteris un karavīrs abas klostermāšas savu reliģisko pieredzi cenšas ietērt arī misticismam itin bieži raksturīgajā jaunlaulāto simbolikā. Māsa Marija Stefana “Sirds noslēpumā” raksta:

Kas gan cits var būt līgavai raksturīgs, ja ne ilgas pēc Mīlētā.

Līgava greznojas un gatavojas kāzām, kāzām profesijā un nāvē.

Profesijas dienā: atdeve un savienošana. Upuris Mīlestībai un līgava. Dot un ņemt: dot mīlestību un ņemt mīlestību. Debesis atvērsies uz aprasos dvēseles zemi, kurā ieliks mīlestības sēklu, lai tā dotu mīlestības augļus.

Otrā kristība. Mocekļa nāve. Pārvēršana. Jezus cilvēktapšana.

Dzīves adventā ar Mariju gaidīt Kristu.

Nāvē: Līgavainis nāk. Jau dievišķais Orfejs koklē kāzu melodiju. Nāc, es ietērpšu tevi savā dievišķajā skaistumā.⁴⁴¹

Arī “Dzīves dziesmā” viņa daudz runā par līgavas un līgavaiņa simboliku:

Viņš mani padarīja par mūžīgo līgavu. Un tagad, kad man pirkstā ir gredzens, un “Mans mīlētais ir mans un es Viņa” [...], kad šai mīlestībā caur Viņu ir ir uzņemti visi cilvēki, tad mana sirds ir apmierināta. Mana sirds bij pārāk maza, lai to būtu varējis vēl dalīt. Dievu mīlēt un būt no Viņa mīlētai, tas prasīja no manis jaunavību.⁴⁴²

Laiku, pirms iestāšanās klosterī māsa Marija Stefana apraksta kā līgavas ilgas pēc sava līgavaiņa:

Man gribētos teikt, ka tajā laikā es biju kā pasakās apburtā princese, kas nav mirusi, bet tomēr viņai kā nedzīvai jāguļ stikla kalna galotnē, līdz ķēniņdēls

⁴⁴⁰ Terēze no Lizjē, op.cit. 166.lpp.

⁴⁴¹ “Sirds noslēpums”

⁴⁴² “Dzīves dziesma”, 36.-37.lpp.

viņu modinās. Jau toreiz es sajutu, ka nāks šī stunda un ka mani spēs uzmodināt tikai mīlestība. Un šī stunda arī nāca, kad dievišķais Ķēniņdēls uzgāja ledainā kalnā un noliecās pie savas mazās sastingušās princesītes, čukstēja tai mīlestības vārdus un ņēmis pie savas krūts, veda to uz jaunu dzīvi.⁴⁴³

Arī atceroties sagatavošanos ieģērbšanai, māsa Marija Stefana izmanto līgavas pošanās simbolus, tādējādi cenšoties savu dvēseli svētdarīt un lielajā notikumā būt tīkama Dievam:

Ar sevišķu rūpību un ilgi gatavojos uz ieģērbšanas dienas vissvētāko brīdi – sv. Komuniju, lai Jezum šai dienā būtu sevišķi liels prieks vienojoties ar mani. Tai pa priekšu gāja daudzas garīgās Komunijas un tikumu akti. Es gribēju būt skaista, Jezum patikt un Viņu ļoti iepriecināt mūsu saderināšanās dienā. Būt skaista kā karaliene 44. psalmā, kuru dzied, ieejot kapellā uz ieģērbšanas svinībām. Es greznojos ar savā niecībā balinātu tērpu, kas ir caurausts ar mīlestības zelta saules stariem un rotāts ar smalkiem dārgakmeņiem – Kristus un svēto nopelniem. Dažādus tikumu aktus: paklausību, Māsu mīlestību, nomērdēšanos, nabadzību utt., lasīju, lai kā ziedus noliktu pie sava sirds Karaļa kājām. Ak, cik skaisti bija šie mēneši, kad sirds pukstēja svētās gaidās.⁴⁴⁴

Kristīgajā misticismā un arī misticismā kā tādā reliģiskās pieredzes komunikācijai nereti izmanto erotiskus simbolus, turklāt brīvi pārkāpj arī tradicionālos dzimtes stereotipus. Kā norāda Bernārs Makgins (*Bernard McGinn*), lai gan mūsdienu psihologi apgalvo, ka erotiskās valodas pielietojums misticismā nav nekas vairāk par slēptu mēģinājumu sublimēt seksuālās tieksmes, bet daži filosofijas pārstāvji uzskata, ka rietumu filosofijas un teoloģijas izpratne par mīlestību ir erotiska idealizēšana, kur subjekts tiek atdalīts no kaisles realitātes, padarot to par mentālas glorifikācijas formu, tomēr visi šie pieņēmumi ilustrē fundamentālu atšķirību no tā, kā kristīgie mistiķi uzlūkoja mīlestību un kaislību un to, kā šis spēks tiek uztverts mūsdienu pasaulē.⁴⁴⁵ Atšķirībā no šāda mūsdienu skatījuma, paši mistiķi uzsvēra, ka viņi nedz slēpa, nedz idealizēja ierosu, bet gan to pārveidoja, novirzot to šī impulsa sākotnējā formā.⁴⁴⁶

Kristīgajā misticismā ļoti populārais līgavas un līgavaiņa tēls sakņojas “Dziesmu dziesmas” simbolikā. Viens no variantiem, kā ir iespējams skaidrot “Dziesmu dziesmas” saturu un simboliku, piedāvā skatījumu uz šo sacerējumu kā uz pasaulīgās mīlestības valodā izteiktām dvēseles ilgām pēc dievišķā, tādējādi erotisko aspektu novirzot iepriekš pieminētajā mentālās glorifikācijas formā. Un līdz ar to nav nekas neparasts, ka “Dziesmu dziesmas”

⁴⁴³ Ibid., 46.lpp.

⁴⁴⁴ “Dzīves dziesma”, 52.-51.lpp.

⁴⁴⁵ Bernar McGinn, *The Foundations of Mysticism. The Presence of God: A History of Western Christian Mysticism* (London: SCM Press, 1992), 119.

⁴⁴⁶ Ibid.

kontekstā Israēls tiek raksturots kā jauna, kaislīga sieviete, savukārt Dievs ir šīs sievietes mīlnieks. Līdz ar to Israēla kā tautas apvienošanās ar savu mīloto — Dievu — ir kā mīlestības pieredzes kulminācija, kur abi mīlnieki saplūst augstākajā svētlaimē.⁴⁴⁷

Kristīgā tradīcija šādu pieeju ir attīstījusi, un Israēla vietā tajā parādās Baznīca. Tieši *ecclesia* kļūst par Kristus līgavu. Viens no spilgtākajiem šādas mistiskās erotikas piemēriem ir atrodams Bernāra no Klervo (*Bernard de Clairvaux*) darbos. Bernārs apgalvo, ka „Līgava esam mēs”, un viņa Dziesmu dziesmas interpretācijā Līgava nopūšas: „Es nespēju rast mieru, līdz Viņš mani skūpstas savas mutes skūpstiem. Esmu pateicīga, ka varu skūpstīt Viņa kājas, pateicīga arī par to, ka varu skūpstīt Viņa rokas. Taču ja es Viņam patīku, tad Viņam mani jāskūpstas ar savu muti. Es neesmu nepateicīga, un es mīlu. Es lūdzu, es izlūdzu, es zemojos: Viņam mani jāskūpstas ar savām lūpām.”⁴⁴⁸

Lai gan Bernārs no Klervo par Kristus līgavām sauc gan Baznīcu, gan Jaunavu Mariju, tomēr, pēc viņa domām, tieši dvēsele vispilnīgāk raksturo cilvēku un Dieva jaunlaulāto attiecības. Izmantodams Dziesmu dziesmas ievadvārdus „Lai viņš mani skūpstas savas mutes skūpstiem”⁴⁴⁹, Bernārs runā ne tikai par vienību, bet arī par apaugļošanu, kas dvēseli padara par māti, piepildot tās krūtis ar pienu, ar ko barot bērnus. Turklāt, izmantodams šādu simboliku, viņš uzrunā abatus, priesterus un Baznīcas pārstāvjus, aicinādams viņus būt par savu ganāmpulku mātēm, nevis tirāniem.⁴⁵⁰ Tieši balstoties šādā mīlestības simbolikā, Bernārs uzskata, ka priesteriem, kurus ir skūpstījusi iemiesotā Vārda mute, ir jābaro draudze ar pienu. Un šī „piena pārbagātība” liecina par žēlastības klātbūtnes liecību, kas rodas brīdī, kad sausa lūgšanu prakses rutīna pārvēršas par „pāri plūstošas mīlestības pieredzi”⁴⁵¹.

Viduslaiku misticismā ir ļoti raksturīga šāda erotiskā izteiksmes valoda, kur tiek runāts par dvēseles un Dieva laulībām, attēlojot tos kā divus mīlētājus, kuri viens otru izģērbj, skūpstas, pieskaras un glāsta, un šo attiecību mērķis un kulminācija ir *unio mystica* — mistiskā vienība, kurā dvēsele saplūst ar Dievu.

Šī erotiskā simbolika, kas caurstrāvo kristīgo misticismu, iegūst gluži citu nozīmi, ja paturam prātā kristīgās tradīcijas attieksmi pret seksu. Noliedzot ķermeni un jutekliskās dziņas, piemēram, Tertuliāns uzsvēra stingras kontroles nepieciešamību pār ķermeni un norādīja, ka sekss ir nešķīsts.⁴⁵² Taču tieši Augustīns, noformulējot iedzimtā grēka doktrīnu,

⁴⁴⁷ Ibid., 116-117.p.

⁴⁴⁸ Ibid.

⁴⁴⁹ *Vecās Derības poēzijas grāmatas* (Rīga: Bībeles biedrība, 2000.), 283.

⁴⁵⁰ Radford Ruether, *Goddesses and the Divine Feminine. A Western Religious History* (California: University of California Press, 2005), 178

⁴⁵¹ Ibid.

⁴⁵² Lisa Sowle Cahill, *Sex, Gender and Christian Ethics* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 172-

ievērojami ietekmēja turpmāko gadsimtu uzskatus par seksualitāti un erotiku.⁴⁵³ Līdz ar to ķermeniskā pieredze, seksualitāte un erotika ieguva negatīvu nokrāsu, saistot to ar grēkā krišanu, sievietes kā Ievas meitas ļaunumu un grēku, no kā ir jāvairās. Bet ideāls, uz ko visiem būtu jātiecas, ir askēze, kas pakļauj miesu un palīdz cilvēkam nenomaldīties no ideāla — savukārt ideāls šajā gadījumā ir svētie, kas veiksmīgi tikuši galā ar savu miesiskumu un kaislībām, Jēzus dzīve *imitatio Christi* kontekstā un Marijas paraugs, kas (galvenokārt sievietēm) piedāvā jaunu alternatīvu. Ja Ieva ir bijusi sieviete, kas ļāvās grēkam, tad Marija ir šķīsta, bezvainīga un mūžīgā jaunava, līdz ar to viņai ir sveši ne vien grēki, bet arī ķermeniskās dziņas un seksuālie impulsi.

Runājot par viduslaiku misticismu, uzmanība jāpievērš arī tam, ko Barbara Ņūmana (*Barbara Newman*) dēvē par *mystique courtoise*, kas sevī apvieno mistiskās tradīcijas izteiksmes līdzekļus un galma mīlestības sekulāro tradīciju. Kā uzsver Rozmarija Redforda Rūtere, teorētiski abi šie mīlestības veidi nav savienojami, jo līdz pat divpadsmitajam gadsimtam kristiešu askētiķi pūlējās nošķirt garīgo mīlestību no seksuālās kaisles. Taču, sākot ar 12. gadsimtu abas šīs mīlestības sāka saplūst. Tādējādi sekulārajā literatūrā sāka parādīties reliģiskā simbolika, savukārt kontemplatīvo rakstu autori pieņēma, ka garīgā mīlestība un seksuālā kaisle ir psiholoģiski līdzīgas.⁴⁵⁴

Mystique courtoise žanra piedāvātā mistiskās un seksuālās mīlestības apvienojumu piedāvā begīnes. Begīņu misticismā parādās daudzveidīgāka simbolika, kur tiek runāts par dvēseli gan kā par līgavu, kura ilgojas pēc sava dievišķā līgavaiņa, gan kā par bruņinieku, kurš meklē daiļo dāmu. Līdz ar to Dievs netiek attēlots tikai stereotipiski — kā tēvs, dēls vai gars, bet līdzās ierastajai simbolikai, kas raksturo Dievu, parādās arī begīņu misticismam raksturīgās iezīmes, kur Dievs parādās kā daiļā dāma, un dvēseles uzdevums ir atrast un iekarot to.⁴⁵⁵

Tādējādi, pētot misticismu un tā valodu, nav iespējams nerunāt par erotismu. Turklāt šādi erotiskie aspekti atrodami daudzās reliģiskajās tradīcijās — neatkarīgi no tā, vai šī tradīcija pārstāv rietumus vai austrumus, politeismu vai monoteismu. Tas ir uzskatāms piemērs tam, ka paši mistiķi nenoslēdzas idealizētā *vita contemplativa*, bet pilnvērtīgi dzīvo lūgšanu dzīvi, ietverot to un savu pieredzi *vita activa* jēdzienos un bieži vien pat tīri pasaulīgā simbolikā, nebaidoties dievišķo mīlestību traktēt jutekliskās mīlestības jēdzienos. Lai gan rietumu kristīgajā tradīcijā nenoliedzami pastāv tendence veidot attieksmi pret pasauli un

173.

⁴⁵³ Baring, A., Cashford, J. *The Myth of the Goddess. Evolution of an Image* (London: Arkana, 1993), 534-535.

⁴⁵⁴ Ibid., p. 180.

⁴⁵⁵ Ibid.

cilvēka dzīvi caur duālo prizmu (kur reliģiskais ceļš noliedz ikdienas dzīvi un visu pasaulīgo, bieži vien šajā noliegumā ieņemot karojošu un agresīvu pozīciju⁴⁵⁶), misticisms uzskatāmi apliecina to, ka ir iespējams ietvert dziļi reliģisku pieredzi un mācību, izmantojot simboliku, kas primāri saistās ar pasaulīgo mīlestību un cilvēka seksualitāti, tādējādi apvienojot dievišķo un cilvēcīgo mīlestību un izlīdzinot plaisu starp šķietami sakrālo un profāno cilvēka eksistences sfēru.

Arī 19. gadsimta spilgtākā katoļu tradīcijas pārstāve Terēze no Lizjē un 20. gadsimta sākuma viena no interesantākajām Latvijas katolicisma pārstāvē māsa Marija Stefana pārstāv šo pašu mistisko tradīciju, kur dvēseles ilgas un dziļa dievbijība tiek ietērtas laulāto simbolikā un *mistique courtoise*, līdz ar to šajā gadījumā par māsu Mariju Stefanu ir iespējams runāt kā par tā paša virziena pārstāvi, kuru pārstāv franču karmelīte, kas mācai Marijai Stefanai kalpoja par paraugu, kā ir iespējams izteikt savu reliģisko pieredzi un dvēseles un Dieva attiecības.

3.4. Secinājumi

Abu māsu mācībā un veidā, kā tika atveidota rakstu avotos mistiskā pieredze, ir vērojama līdzība, kuras cēlonis varēja būt gan tālaika reliģiskās valodas standarti, kurus diktēja garīgā un teoloģiskā literatūra, gan arī apzināta māsas Marijas Stefanas cenšanās orientēties uz Terēzes no Lizjē piemēru un līdzināties franču svētajai, bet varbūt pat tiešā veidā pārņemt viņas garīgās dzīves un pieredzes modeli.

Starp Terēzes no Lizjē "mazo ceļu" un garīgās bērnības mācību un māsas Marijas Stefanas *Fiat-Magnificat* mācību, kur līdzās atziņām par vienkāršo ceļu, kur galvenais vadmotīvs ir "doto labi izmantot", ieskanas pazemīga pieņemšana un Dieva slavēšana. Māsa Marija Stefana māca arī izdzīvot visus notikumus tā, it kā dzīvotu Nācētē līdzās Marijai, Jāzepam un Jēzum, kā arī viņas tik bieži izmantoto bērnības un bērna simbolu pastāv neapgāžama līdzība, kas liecina par Terēzes no Lizjē lielo ietekmi.

Tomēr veidā, kā māsa Marija Stefana pārņem Terēzes no Lizjē mācību, parādās arī pašas Marijas Stefanas jaunievedumi un arī Latvijas katoļu tradīcijai raksturīgas iezīmes. Ja

⁴⁵⁶ Dorothee Soelle, *The Silent Cry. Mysticism and Resistance*. Transl. Barbara and Martin Rumscheidt. (Minneapolis: Fortress Press, 2001), 128.

Terēze vairāk uzsver sekošanu Kristus, tad māsa Marija Stefana uzsver iešanu Marijas pēdās, kas atspoguļo Latgales katolicismam un Māras zemes idejām tuvu domāšanu.

Arī veids, kā sevi attiecībās ar Dievu redz abas klostermāsas, atklāj lielas līdzības. Abas māsas sevi raksturo gan kā bērnus, gan kā līgavas, mīlētājas, mīlestības mocekles un arī ziedus. Jāteic, ka šī "ziediņa" vai "puķes" tēla klātbūtne māsas Marijas Stefanai darbos ir kārtējā norāde uz viņas centieniem sekot franču svētajai un pat pārņemt viņas izteiksmes veidu, jo Terēze no Lizjē visā pasaulē ir pazīstama arī kā "mazais ziediņš". Un to uzsver arī Kornēlija Springoviča, izvēloties nosaukt māasai Marijai Stefanai veltītu grāmatu "Aglonas ziediņš", gan Jānis Pavlovskis, kurš arī klostermāsas dzīvei un mācībai veltīto grāmatu nosaucis, uzsverot šo zieda tēlu - "Es pati būšu puķe". Līdz ar to šeit māsas Marijas Stefanai "hagiogrāfi" seko viņas piemēram, raksturojot viņas svētuma pieredzi un izpausmi jau iepriekš pieņemamā veidā, atsaucoties uz Terēzi no Lizjē.

Tāpat, runājot par ciešnu pieredzi (gan, raugoties no mistiskās teoloģijas skatpunkta, gan no reliģijas psiholoģijas perspektīvas) gan māsas Marijas Stefanai darbos, gan Terēzes no Lizjē autobiogrāfijā pavīd ļoti līdzīgi paņēmieni, kā šīs ciešanas uztvert, pārdzīvot, pieņemt un gūt no tām labumu garīgās izaugsmes un pilnveidošanās ziņā.

Savukārt, aplūkojot abu klostermāsu darbus un analizējot to, kā tajos atklājas katoļu tradīciju pārstāvoša sieviete, jāteic, ka abām māsām nav svešs tas, ko Barbara Ņūmana (*Barbara Newman*) dēvē par *mystique courtoise*, kas sevī apvieno mistiskās tradīcijas izteiksmes līdzekļus un galma mīlestības sekulāro tradīciju. Šī *mystique courtoise*, lai gan parādās viduslaikos, tomēr nav sveša arī vēlāku gadsimtu mistiķiem, viņiem cenšoties apvienot dievišķās un jutekliskās mīlestības izpausmes un simboliku. Tādējādi jau iepriekš peiminētais līgavas tēls abu māsu darbos spilgti pārstāv šo tradīciju, un abas māsas plaši apraksta savas dvēseles kā līgavas ilgas pēc dievišķā līgavaiņa, piešķirot šim tēlam izsmalcinātu jutekliskumu un daudzslāņainu simboliku.

Tāpat, runājot par tradicionāli femīnajām lomām, jāteic, ka gan Terēze no Lizjē, gan māsa Marija Stefana aktīvi izmanto tieši pretējās - šķietami vīrišķās un aktīvās lomas, runājot par vēlmi kļūt par priesteri, misionāru, mocekli, karavīru utt. Jāteic, ka arī šajā ziņā māsa Marija Stefana, kā to atklāj viņas darbi, saglabā spēcīgu Terēzes no Lizjē ietekmi, cenšoties plaši izteikt savas ilgas pēc aktīvas kalpošanas, izmantojot Terēzes uzskaitītos piemērus. Tomēr, ja Terēze savā aicinājumā vairāk cenšas pārstāvēt *imitatio Christi* pieeju, līdz galam paliekot uzticīga šai maskulīno tēlu tradīcijai, tad māsa Marija Stefana vairāk akcentē *imitatio Mariae*, tādējādi atspoguļojot savu piederību Latvijas Romas katoļu tradīcijai, kam ir raksturīgs spēcīgs Marijas godināšanas uzsvars.

Visu rezumējot, jāsecina, ka savā agrās jaunības vēlmē sekot Terēzei no Lizjē, māsa Marija Stefana savos darbos uzskatāmi pierāda, ka ārkārtīgi daudzas atziņas un tēli, kā arī garīgie ideāli ir pārņemti no Terēzes. Tomēr vēlāko gadu mēģinājumos atrast pašai savu garīgo ceļu viņa cenšas no Terēzes ietekmes atbrīvoties un izstrādāt savu mācību. Lai gan savas mācības un garīgā ceļa meklējumi viņai ir vainagojušies ar panākumiem, tomēr līdz galam viņa nav spējusi atbrīvoties no (apzinātas vai neapzinātas) vēlmes atdarināt franču svēto, turklāt arī apkārtējie, runājot un rakstot par māsu Mariju Stefanu, turpina uzsvērt viņas līdzību Terēzei no Lizjē, tādējādi atstājot bez pienācīgas uzmanības pašas māsas uzskatus un mācību.

4. ZIŅAS, MATERIĀLI UN LIECĪBAS PAR MĀSU MARIJU STEFANU INTERVIJAS AR KLOSTERA PĀRSTĀVĒM

4.1. Sarunas ar NBJ kongregācijas pārstāvēm

Lai labāk izprastu to fenomenu, kas bija māsa Martija Stefana, viņas nozīmi NBJ kongregācijā un Latvijas katoļu tradīcijas kontekstā, kā arī to, kādā veidā māsas dzīve, mācība, pieredze un memuāri tiek uztverti, tika veiktas nelielas sarunas ar tām NBJ kongregācijas klostermāsām, kuras pašas pazina māsu Mariju Stefanu, dzīvoja viņai līdzās. Viņu personīgā pieredze var kļūt par vērtīgu informāciju, jo tieši caur šīm ziņām ir iespējams ieraudzīt tos uzskatus, cerības, reliģiskā brīnuma gaidas, kas veidoja ne vien māsas Marijas Stefanas tēlu, bet arī to, kā viņa tikusi un tiek uztverta katoļu aprindās.

Jāteic, ka, sakarā ar abu intervējamo NBJ kongregācijas klostermāsu cienjamo vecumu, ne vienmēr izdevās ievērot kvalitatīvai aptaujai piemēroto atvērto jautājumu formu. Bieži vien, lai iegūtu ziņas, bija jāizmanto arī slēgtā tipa jautājumi, kas, protams, sašaurina iespējamās informācijas apjomu, taču konkrētajā situācijā palīdz noturēt interviju virzienu un mērķi. Nelielai sarunai par māsu Mariju Stefanu, viņas dzīvi un mācību atvēlēja arī NBJ kongregācijas priekšniece māsa Veneranda, kas gan personīgi māsu Mariju Stefanu nav pazinusi, taču divdesmitā gadsimta sešdesmitajos gados pagrīdē ir lasījusi māsas dienasgrāmatu, to pārrakstījusi un, pēc viņas teiktā, arī daudz iedvesmojusies. Turklāt NBJ kongregācijas priekšnieces māsas Venerandas pārziņā ir arī kongregācijas arhīva materiāli – gan “Dzīves dziesmas” un “Sirds noslēpuma” oriģināli, gan saistībā ar māsas Marijas Stefanas kanonizācijas procesu savāktās ziņas, liecības un atmiņas, kurās dalījušās gan māsas Marijas Stefanas laikabiedrenes klostermāsas, gan arī visi tie cilvēki, kas māsu bija pazinuši – viņas radnieki, paziņas, ārsti, priesteri utt.

Sarunā par māsu Mariju Stefanu piedalījās divas viņas laikabiedrenes, klostermāsas Terezija Viktima (pasaulīgajā vārdā Emīlija Mažāne) un Ludvigmarija (pasaulīgajā vārdā Leonora Kudiņa), kā arī tagadējā NBJ kongregācijas priekšniece māsa Veneranda (pasaulīgajā vārdā Veneranda Vilcāne).

Vispirms jāatzīmē, ka gan “Ziņās un atmiņās par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna”, gan “Atmiņās par mūsu mīļo māsu” tiek citētas māsas Marijas Stefanas vēstules, kurās māsa vairākkārt piemin vienu no šīm māsām – māsu Tereziju Viktimu.⁴⁵⁷

Sarunas gaitā abas klostermāsas dalījās savās atmiņās un uzskatos par māsu Mariju Stefanu. Tā, raksturojot savu līdzmāsu, Viņas stāstīja:

Terēzija Viktima: Tik tiešām, es biju vēl postulante, novice, un man ar viņu bija [saskare], bet parasti kā jau parast jaunie bieži vien ir kritiski noskaņoti un meklē, kur ko var pateikt, bet par viņu varu tik pateikt, ka viņa bija tāda māsa, kam pēc manas uztveres nebija ne ko ne pielikt, ne atņemt.

Jums bija viegli ar viņu saprasties?

Viņa bija kā audzinātājas palīdzē, pati priekšniece bija nelatvietē, viņa bija austriete vai vāciete. Viņa bija jauna māsiņa, tagad es pati esmu veca un jau daudz ko neatceros. Pie māsas Marijas Stefanas nekādu piezīmju nevaru pateikt, neko negatīvu.

Kāda viņa bija kā cilvēks?

Viņa tāda mierīga rakstura bija. Viņa nebija sangviniķe, nezinu, kāds īsti viņai temperaments bija, bet tāda mierīga, laipna, ar mīlīgu, laipnu smaīdu. Viņa bija novice audzinātāja kā palīdzē, man ar viņu daudz sanāca kopā būt. Ļoti labā atmiņā ir palikusi, bet grūti izcelt kaut ko vienu — viņa bija mierīga, smaīdoša, laipna, kā jau silencijs likums mums tā ir klusēšana, bez vajadzības nevienam vārdu neteikt, tad viņa bija klusa. Māsa bija tāda, ka neko vairāk pielikt nevajadzētu, un neko atņemt. Tāda mierīga, laipna, smaīdoša, tādu mierīgu smaīdu. Reizē nopietna, bet ar mani personīgi — es pat neatceros, ka viņa mani būtu kaut kad sabārusi. Viņa izturējās mierīgi un mīlīgi, tas bija kā labdarījums. Mīlestības pilna.

Ludvigmarija: Es viņu atceros, es pus gadu kopā biju. Klosterī ir audzinātāja, kur divus gadus noviciāts skaitās. Tur mums bija māsa Marija Stefana. Viņa ļoti mīlīga un laipna. Viņa pēc profesijas bija skolotāja. Viņa nekad mūs nebāra, ļoti laipna bija, nopietni kaut ko pateica, bet nebāra, neapsauca.⁴⁵⁸

Šeit un arī visā sarunu gaitā ar NBJ kongregācijas klostermāsām māsa Marija Stefana tiek raksturota kā nevainojama klostermāsa, garīgo pilnību sasniedzis cilvēks, kam nepiemita

⁴⁵⁷ Lūk, daži piemēri. “Paldies arī par māsu Teresiju Viktimu, viņa man daudz laba dara. Dažreiz iznāk tikai cīņa, jo viņa grib visu labo man atdot. (“Dzīves dziesma, III daļa un vēstules no Rāznas sanatorijas 1950.-1952.g.”. Māsas Marijas Stefanai oriģināla ar roku pārrakstītā kopija. NBJ kongregācijas arhīvs. 327.lpp.)

Vēstulēs no Rāznas sanatorijas māsa Marija Stefana atkārtoti piemin māsu Tereziju Viktimu. Viņa raksta: “Māsai Teresijai Viktimai reiz jau ko pastāstīju: drusku par Dieva īpašībām un par “ļauņo koku”. (“Dzīves dziesma, III daļa un vēstules no Rāznas sanatorijas 1950.-1952.g.”. Māsas Marijas Stefanai oriģināla ar roku pārrakstītā kopija. NBJ kongregācijas arhīvs. 329.lpp.)

Vēstulēs no Rāznas sanatorijas māsa Marija Stefana atkārtoti piemin māsu Tereziju Viktimu. Viņa raksta: “Māsai Teresijai Viktimai reiz jau ko pastāstīju: drusku par Dieva īpašībām un par “ļauņo koku”. ”

⁴⁵⁸ Šeit un tālāk citēti fragmenti no sarunām ar NBJ kongregācijas klostermāsām Terēziju Viktimu, Ludvigmariju, kā arī klostera priekšnieci māsu Venerandu. Sarunas ar klostermāsām risinājušās Rīgas Nabadzīgā bērna Jēzus māsu klostera telpās Klosters ielā 19, Rīgā, 2011. gada pavasarī. Pilns sarunu teksts meklējams pielikumā.

nekādi trūkumi vai kurš iespējamais trūkums veiksmīgi ir apkarojis un pārvarējis. Māsa Terezija Viktima, atceroties gadījumu no sanatorijā pavadītā laika, kad, uzzinot par to, ka viņas slimība ir nedziedināma, māsa Marija Stefana bija ārkārtīgi priecīga un apmierināta, arī uzsver māsas Marijas Stefanā šķietamo pilnību, kur slimība un ciešanas tiek uztvertas ar prieku, gatavību un pozitīvu reakciju. To papildina arī klostermāsu iztekumi par to, ka māsa Marija Stefana esot bijusi “pilna Dieva”:

Ludvigmarija: Sakopota, modesta viņa bija, varēja redzēt, ka viņa pilnīga. Pilna Dieva. Viena māsa teica mūsu: viņa iet pilna Dieva.⁴⁵⁹

Abas klostermāsas, runājot par māsu Mariju Stefanu, daudzkārt atkārto tādus vārdus kā “mīlīga”, “klusā”, “smaidoša”, “laipnā”, “klusā”. Šie apraksti turpina un saskan ar noskaņu, kas valda NBJ kongregācijas arhīva materiālos, kur, raksturojot māsu Mariju Stefanu, vislielākais akcents ticis likts, lai izceltu viņas tikumus, pozitīvās īpašības un varonību. Arī šeit, kā redzams, māsa Terezija Viktima norāda uz māsas Marijas Stefanā lielo prieku par to, ka viņai “nav cerību uz izārstēšanos”. Arī runājot par māsas Marijas Stefanā slimību un nāvi, abas māsas stāstot uzbūvē ideāltēlu, kur ciešanas un slimība tikusi uztverta ar prieku un smaidu:

Ludvigmarija: Kad viņai gāja uz beigām, viņai bija atsevišķa istaba, un mūs nelaida tur iekšā. Tikai kad viņa mira, tad mūs sauca atvadīties. Pirms miršanas priekšniece lika atvadīties. Viņa sēdēja pieliekusies, pirms nāves. Viņa smaidīja uz mums. Un tad mēs nācām pie gultas, bet rokas nedeva, un viņa pieliecās un smaidīja.

Terēzija Viktima: Tagad es atceros, ka viņa, kad mēs bijām Rāznas sanatorijā, kaut ko lasīja, un bija ļoti aplaimota un priecīga. Un es apjautājos (es viņu no malas vēroju, jo bijām vienā palātā): māsa, par ko jūs tā smaidāt un tik laimīga jūtaties? Un viņa teica, ka izlasījusi: smaidi vienmēr satiksmē ar cilvēkiem. Tajā grāmatā viņa to izlasījusi, tā autors rakstīja, ka ar cilvēkiem vienmēr jāsmaida, pat ja ir grūti, neparādi rūgtumu, bet smaidi. Un es atceros to nāves brīdi, klāt nevarēja tikt, bet viņa gulēja tālāk, un tad man ienāca prātā šis notikums es es viņai uzsmaidīju, un viņa man atsmaidīja pretī. Tieši pirms nāves.

Ludvigmarija: Viņa bija laimīga, un bija laimīga, ka iet uz debesīm.

Ludvigmarija: Mēs zinājām par viņas slimību, viņa nāca pie mums, un viņa neizrādīja savu slimību. Tad viņa brauca uz Rīgu, bet kad pārbrauca, tad vairs nenāca pie mums, teica, ka viņa ir slima, un ka jāpaliek vienai pašai.⁴⁶⁰

Aicinātas izteikties par māsas Marijas Stefanā un Terēzes no Lizjē iespējamo līdzību, māsas nesniedza tiešu atbildi, bet drīzāk norādīja, ka tas, ka māsu Mariju Stefanu tik bieži

⁴⁵⁹ Saruna ar NBJ kongregācijas māsām Ludvigmariju un Terēziju Viktimu

⁴⁶⁰ Ibid.

pielīdzina Terēzei no Lizjē faktiski var tikt vērtēts kā viņas svētuma atzīšana, nevis burtisks mēģinājums viņā saskatīt otru Terēzi.

Ir izskanējis viedoklis, ka māsa Marija Stefana ir kā otra Terēzīte.

Kāds ir jūsu viedoklis?

Ludvigmarija: Jā, es ar tā domāju.

[...]

Jūsaprāt, cik lielā mērā māsu Mariju Stefanu iespaidoja Terēze no Lizjē?

Ludvigmarija: Jā, tā jau tajā dienasgrāmatā ir rakstīts, ka reiz, viņa bija baznīcā, bet neuzdrošinājās iet pie komūnijas, tāpēc, ka nebija runājusi vēl ar garīgo tēvu. Un tad viņa redzēja vai iedomājās, ka Terēzīte viņu paņēma un aizveda pie komūnijas.

Kā jums šķita, vai māsas gadījumā bija svētums un brīnums?

Ludvigmarija: Jā. Tad, kad viņa nomira, mums ar vēl vienu māsu vajadzēja māsas Marijas Stefanas mirstīgās atliekas pārnest uz citu istabu, un tad mums nebija nemaz bail. Man bija bail no miroņiem, tā savādi, bet no viņas nemaz nebija bail. It kā viņa būtu dzīva. Tā kā mīļu cilvēku mēs nestu. Nemaz nebaidījās.

Terēzija Viktima: Nebija bailes ne no mirušas, ne dzīvas.

Kā pēc māsas Marijas Stefanas nāves – vai tika runāts par svētumu?

Ludvigmarija: Jā, tika runāts, ka tā māsa nebija vienkārša, viņa būs svēta māsa. Priekšniece to pateica, kad viņa nomira.

Terēzija Viktima: Viņa no visām māsām, kas bija nomirušas manā laikā klosterī, māsa Marija Stefana stāv pāri visam.⁴⁶¹

Šajās NBJ māsu atbildēs, spriežot par māsas Marijas Stefanas līdzību ar Terēzi no Lizjē, vairāk parādās tieši uzsvars uz māsas svētumu un izredzētību, nevis uz viņu kā otru Terēzi no Lizjē. Māsu atmiņās Terēzes no Lizjē tēls un ar franču svēto saistītā vīzija, ko saņēma māsa Marija Stefana, vairāk kalpo par pašas Marijas Stefanas svētuma un pilnības leģitimējošu aspektu. Atkal un atkal izskan apgalvojumi un pārliecība par māsas Marijas Stefanas garīgo pilnību, svētumu kā tādu un varonīgiem tikumiem, tomēr neviena no māsām tieši nesasaista māsu Mariju Stefanu un Terēzi no Lizjē. No tā var secināt, ka šī vēlme māsā redzēt franču svētās turpinājumu vai analogu piemītusi galvenokārt arhibīskapam metropolītam Antonijam Springovičam, un viņa sapni atbalstīja toreizējā klostera priekšniece, māsu Mariju Stefanu cenšoties uztvert un savā izpratnē veidot pēc Terēzes no Lizjē līdzības. To apstiprina arī saruna ar klostera priekšnieci māsu Venerandu un viņas norāde uz to, ka 20. gadsimta pirmajā pusē franču svētā bija ārkārtīgi populāra, savukārt par citiem svētajiem un svēto pieredzi vai dzīvi ticīgie zināja maz, līdz ar to arī veidojās šāda vēlme pielīdzināt iespējamo svētuma kandidāti jau plaši pazīstamai un kanonizētajai svētajai, kura bija tik labi

⁴⁶¹ Ibid.

pazīstama.⁴⁶² Turpretī pati māsa Marija Stefana dzīves otrā pusē vairāk centās nevis sekot jaunības elkam un varonim, Terēzei no Lizjē, bet gan strādāt pie garīgās pilnveidošanās, izkopjot pati savu mācību. Tomēr plašākai sabiedrībai māsa Marija Stefana tikusi stādīt priekšā tieši kā “otra mazā Terēze”. To apstiprina arī abu māsu izteiktās atmiņas un pārdomas par māsas Marijas Stefanas svētumu.

Lasot dienasgrāmatu, parādās pašas māsas izteikums, ka viņa vēlas būt svētā. Kā sadzīvē izpaudās šīs alkas?

Ludvigmarija: Māsa mēdza teikt: “Iesim uz pilnības kalnu!” Tur mums bija laukā uzkalniņš.

Terēzija Viktīma: Viņa bija ļoti vienkārša.

Ludvigmarija: Var teikt, ka viņa izstaroja. Kā par Kalkutas Terēzi – ne viņa runāja, bet Pestītājs caur viņu runāja.

Terēzija Viktīma: Viņa kā jauna meitene – simpātiska, bet reizē kaut ko tādu izstaroja, ka viņas klātienē tik labi juties, juti Dieva tuvumu.

Ludvigmarija: Jā, Dieva tuvums.

Viņa cīnījās ar savām negatīvajām pusēm, un varēja redzēt, ka viņa cenšas. Viņa palika pie sava un apņemšanos izpildīja.

Vai viņas piemērs iedvesmoja citas māsas?

Terēzija Viktīma: Viņa pati ar sevi, bez vārdiem, bez sprediķiem [bija piemērs]. Viņu redzēt, un jau sirds bija pie Dieva.

Ludvigmarija: Viņa bija īpaša. Izcila.

Terēzija Viktīma: Viņa bija klusa, smaidoša, un tā vien gribējās viņai klāt būt, kaut ko jautāt vai ko.

[...]

Ludvigmarija: Reiz, māasai Marijai Stefanai bija operācija, kas ilga divas stundas. Un medmāsa stāstīja, ka viņa nevaidēja, neko neteica, bet sāpju laikā tikai stipri saspieda medmāsas roku, viņai pat šķita, ka salauzīs. Viena svētā būs.⁴⁶³

Arī cenšoties atbildēt uz tiešu jautājumu par to, cik lielā mērā māsa Marija Stefana var tikt vērtēta kā otra Terēze, abas klostermāsas nesniedza tiešu atbildi. Atkal uzsverot vispārējos tikumus un svētumu, viņas tomēr galu galā noliedza šādu tiešu līdzību, uzsverot katra svētā individualitāti un skaidrojot centienus pielīdzināt māsu Mariju Stefanu franču svētajai ar abu māsu garīgajiem tikumiem un sasniegto pilnību.

Terēzija Viktīma: Man liekas, ka pēc temperamenta, pēc rakstura viņa nebija kā Terēzīte, man likās, ka viņa bija klusāka, mierīgāka. Bet varbūt viņa tikai tā centās, varbūt viņa pasaulē bija cita, kā pasaulīgu cilvēku es viņu nepazīstu.

Ludvigmarija: Tā bija pavisam cita, jo vienādi jau neviens nav.

Kāpēc cilvēki pielīdzina māsu Mariju Stefanu Terēzei no Lizjē?

⁴⁶² Skat. pielikumā sarunu ar NBJ kongregācijas kolstera priekšnieci māsu Venerandu.

⁴⁶³ Ibid.

Terēzija Viktima: Pilna no Dieva gan viena, gan otra.

Ludvigmarija: Ticības pilnas. Nesūdzās. Savaldība. Apkaroja savas tieksmes. Apņemos — un izdaru.

Terēzija Viktima: Man ar tā šķiet — es vēl nesen lasīju un domāju: saka, ka līdzīgas, līdzība ir līdzība, bet kad es spriežu, man ar liekas, ka gluži tā nav, ka pilnīga līdzība, ka te kaut kas pavisam cits. Nevar tā izteikt.

[...]

Ludvigmarija: Terēzīte vairāk uzsver to “mazo ceļu”. Māsa Marija Stefana uzsver “doto labi izmantot”. Tāda praktiska pieeja.

Terēzija Viktima: Tā kā ar tām puķēm, kad viņa atbrauca uz baznīcu, un mamma prasīja: Ķur tad ir tās puķes?” Un viņa teica: “Es pati būšu puķe.” Viņa nenopirka puķes.⁴⁶⁴

Runājot par reliģisko un garīgo literatūru, kas bija pieejama lajiem 20. gadsimta sākumā un pirmajā pusē, abas māsas apliecina Terēzes no Lizjē dienasgrāmatas popularitāti, kā arī atklāj, ka tieši šis darbs daudzus ir iedvesmojis pievērsties klosterim.

Ludvigmarija: Mums, piemēram, mājās nebija Terēzes dienasgrāmatas, un es dzīvoju pie kādas vecas skolotājas, un viņa man iedeva “Dvēseles pōrdzeivojumus”, un es to izlasīju, un es uzreiz sapratu: es arī iešu klosterī.

Jautājums Terēzijai Viktimai – kurai Terēzei jūs esat par godu nosaukta?

Terēzija Viktima: mazajai. Un Viktima – tas ir upuris.

Un vai arī jūs tāpat kā māsa Ludvigmarija pirms klostera bijāt lasījusi Terēzes no Lizjē dienasgrāmatu?

Terēzija Viktima: Jā, es biju. Man tā bija tā kā dienas grāmata. Taču es neizšķīros par iešanu klosterī, iespaidota no Terēzītes. Man šīs ilgas bija jau daudz, daudz agrāk.

Ludvigmarija: Man arī no bērnības.

Runājot par svētajiem, plaši apspriesta tēma ir dažādi brīnumi. Terēzes no Lizjē gadījumā ticīgie liecina par dažādiem brīnumiem, savukārt NBJ kongregācijas klostermāsas, runājot par iespējamajiem ar māsu Mariju Stefanu saistītajiem brīnumiem, sākumā noliedz, ka tādi ir bijuši.

Ir izskanējušas liecības, ka pēc māsas Marijas Stefanās nāves ir notikuši tādi mazi brīnumi, piemēram, uzklaustas lūgšanas. Ko jums ir gadījies dzirdēt šai sakarā?

Terēzija Viktima: Es tiešām nevaru pateikt.

Ludvigmarija: Es arī ne. Laikam negadījās neko dzirdēt.

Ludvigmarija: Aglonā, kur cilvēki nāk pie viņas kapa un lūdzās, viss kops ir noliets ar svecēm, pat puķes neaug. Viss salipsis un saliets ar svecēm. Tad jau kaut ko tie lūdzēji gribēja.⁴⁶⁵

⁴⁶⁴ Ibid.

⁴⁶⁵ Ibid.

Tomēr, pēc brīža abas māsas atceras vairākas situācijas, kuru tomēr varētu uzskatīt ja ne par brīnumu, tad tomēr par bijušās līdzmāsas iejaukšanos vai aizlūgumu:

Terēzija Viktima: Mani ļoti iedvesmoja viņas piemērs, sevišķi sanatorijas laiks, gan viņa bija slima ar tuberkulozi, gan es biju slima ar tuberkulozi, es jau tā kā viens brīnums esmu. Mēs kopā uz slimnīcu, uz sanatoriju braucām, ar atklātām tuberkulozēm un baciļiem.

Ludvigmarija: Un tagad viņai (Terēzijai Viktimai) ir astoņdesmit sestais gads, un dzīvo! Tad jau brīnums ir.

Terēzija Viktima: sanatorijā es jau visu laiku tik klepoju un klepoju.

Ludvigmarija: Tad jau brīnums ir. Man ar, liekas, šogad ne, bet pagājušogad brīnums bija. Es biju bezsamaņā, un mani uzreiz aizveda ar ātro palīdzību, jo biju bezsamaņā. Es nonācu insultu nodaļā. Es nedrīkstēju pat celties. Tad es sāku lūgties visus savus svētos, ī mūsu Mariju Stefanu, jo domāju, kur es esmu un kas ar mani notiks. Domāju, ka varbūt māsa Marija Stefana palīdzēs. Un sāka iet uz labo pusi.

Vai māsa Marija Stefana varētu būt aizlūgusi?

(tālāk māsas dalās atmiņās par slimības gaitu un māsas Ludvigmarijas stāvokļa nopietnību.)

Ludvigmarija: Varbūt ar. Es domāju, ka māasai palīdzēja, un man ar. Es tā klusiņām domāju: māsa Marija Stefana man palīdzēja.⁴⁶⁶

Vēl, runājot par līdzību starp māsu Mariju Stefanu un Terēzi no Lizjē, sarunā iesaistītās klostermāsas vairākkārt lielu uzmanību pievērša māsas Marijas Stefanas slimības un ciešanu pieredzei. Tas, ka māsa pacietīgi un ar prieku pārcieta savu slimību, kā arī ciešanu milzīgais apjoms kļūst gandrīz vai par galveno svētuma rādītāju.

Ludvigmarija: Un nesūdzas par tām sāpēm.

Terēzija Viktima: Par Terēzīti lasot, es jau pat dusmojos uz tām karmelītēm, ka ielika jaunu meiteni istabā, kuru nekad nekurināja. Tur viņa cieta, saslima, tuberkulozi dabūja un par svēto izveidojās. Nesūdzējās. Pati pirms savas nāves teica, lai tajā istabiņā vairs nevienu neliek. A viņa pati izturēja, piedzīvoja savu nāvi I svētumu piedzīvoja, I visu izcieta. Un māsa Martija Stefana arī tāda bija, likās, viņa tāda bez prasībām.

Ludvigmarija: Ja māte priekšniece viņai ko jautāja, viņa atbildēja, bet prasību viņai nekādu nebija.

Terēzija Viktima: Un tāda vienkārša arī māsa Marija Stefana bija. Apmierināta ar visu, bez prasībām, vienmēr priecīga, prieka gars, smaidīga, un nekas neliecina par ko sliktu.

Ludvigmarija: Viņa vairāk lūdzās par Latviju, par Ekselenci, par visu ko. Kad mēs vilkām rožukroņa noslēpumus. Man tika otrais – šautišana, a viņai trešais krita – kronēšana ar ērkšķiem. Viņa to izdzīvoja. Gan galva sāpēja, tie ērkšķi. Viņa tā iedzīvojās iekšā.⁴⁶⁷

⁴⁶⁶ Ibid.

⁴⁶⁷ Ibid.

Kā jau tika minēts, sarunā par māsu Mariju Stefanu piedalījās arī klostera priekšniece māsa Veneranda. Lai gan viņa personīgi nepazīna māsu, tomēr viņa dalījās savā pieredzē saistībā ar māsas Marijas Stefanas “Dzīves dziesmu” un viņas garīgo mantojumu, kā arī to, kā tika vākta informācija un liecības par māsu Mariju Stefanu.

[...] “Aglonas ziedīņu” ir sarakstījusi līdzmāsa, māsa Klāra Emanuēla, kas ir dzīvojusi tādu pašu dzīvi, tajā pašā klosterī. Viņa kā ārste māsu Mariju Stefanu bija apmeklējusi. Bet, protams, viņa, rakstot grāmatu, īpaši balstījās uz “Dzīves dziesmu” un savāktajām liecībām. [...] liecības pirmais un galvenais, kas vāca, bija metropolīta Springoviča nozīmētais tēvs Toms Marija Guntenbergs, kurš tad bija atgriezies no Sibīrijas un viņam piešķīra dzīvesvietu Līksnas draudzē. Un, tur dzīvojot, viņš vāca visas liecības no iespējamiem radniekiem. Un pat tēvam Tomam zināmu laiku, gadu vai vairāk, es konkrēti nezinu, bija tikai šis uzdevums no bīskapa.

Kā un kad jums nācās pirmo reizi saskarties ar māsas Marijas Stefanas autobiogrāfiju un fenomenu?

Pirmo reizi tas varēja būt desmitajā vai vienpadsmitajā klasē, kaut kur ap 59. vai 60. gadu. Es par viņu līdz tam nezināju neko, taču tad tēvs Andrejs kapucīnu tēvs bija tikko atgriezies no izsūtījuma un viņš bija manā dzimtajā draudzē atnācis un bija ļoti aktīvs un moderns, tā kā tagad pēc sv. Mises rīko agapes, tā tolaik viņš ar bērniem un jauniešiem, kas bija baznīcā, viņam bija drosme mūs sapulcināt, īpaši ziemā, pie tējas, jo visi nosaluši nekurinātā baznīcā, un kādā reizē viņš mums, jauniešiem, pastāstīja, ka ir tāda klosterī dzīvojusi un mirusi svētuma slavā māsa Marija Stefana un viņa uz priekšnieces pavēli ir sarakstījusi savu dzīves gājumu, kas saucas “Dzīves dziesma”. Protams, acīmredzami mēs jau bijām izpelnījušās uzticību, ka viņš mums iedeva grāmatu “Dzīves dziesma”. Un viņš mums ar draudzeni, kas arī vēlāk kļuva par NBJ kongregācijas māsu, to grāmatu uz kopmītnēm. Mēs gājām Atašienes vidusskolā, pa nedēļu dzīvojām kopmītnē, un glabājām grāmatu zem gultas matrača, un pakāpeniski to pārrakstījām pa naktīm un vakariem. Tā es iepazinos ar to, tā bija pirmā reize. Un, protams, tā ļoti aizrauj. Tas viņas stingrais mugurkauls, darīt, ko viņa ir nolēmusi, viņas godīgums, un ka viņai bija drosme arī komunistu laikos paņemt lūgšanu grāmatu un kā skolotājai Naujienā iet pa ielu uz baznīcu.

Tad mēs pašas, pirmkārt, arī sākām tā dzīvot, Ziemassvētku rītā visu klasi, neskatoties uz to, ka mums bija pāris luterānes, no kopmītnes saorganizējām uz baznīcu, Kāpēc gan mēs to nevarētu? Tas ir mūsu laiks līdz stundām, un visi aizgāja. Tad vēl Lieldienu laikā, gavēņa laikā visu klasi aizgājām uz baznīcu, tad mūs nofotografēja, pielika pie sienas kā karikatūru, apsmēja, ka ejam pie grēksūdzes. Bet, ja mēs aiziesim visa klase, tas mums būs gods. Un mēs sarunājām vienā svētdienā visi sastājāmies pie biktskrēsla rindā. Viņš priecīgi pārsteigts, protams. Tad viņš sāka mūs uzrunāt, sāka paskaidrot māsas Marijas Stefanas dzīvi, klostera dzīvi, konsekrētās dzīves cildenumu, stāstīja par svēto Francisku. Tas viss ļoti aizrāva. Acīmredzot tai “Dzīves dziesmai” esmu

pateicīga par savu aicinājumu. Tas tiešām iedvesmoja, bet deva arī manu vecāku kristīgā ticība. Tolaik man bija kādi sešpadsmit, septiņpadsmit gadi, vecums, kad rodas interese par visu un gribas būt patstāvīgam, un te bija piemēri.⁴⁶⁸

Runājot par tendenci salīdzināt māsu Mariju Stefanu ar Terēzi no Lizjē, māsa Veneranda norādīja uz laikmeta īpatnībām un politisko situāciju, kas lielā mērā noteica garīguma veidošanās tendences:

Manuprāt, tāpēc, ka visos padomju laikos nebija atļauts izdot pat Svētos Rakstus. Mūsu mājās Svēto Rakstu Jaunās Derības nebija, nerunājot pat par Veco Derību. Bija tikai Bībeles stāstiņi, kurus mēs jau no galvas zinājām. Interese, protams, bija, bet nebija iespējas iegādāties. Un vienīgais, ko es arī zinu, ka bija mazās svētās Terēzes “Dvēseles dienasgrāmata”. Un viņiem klostera dzīve asociējās tikai ar mazo Svēto Terēzi. Un es domāju, arī šodien zināms uzsvars “mazā svētā Terēze”, protams, paldies Dievam, tagad ir Jānis no Krusta, Lielā svētā Terēze, protams, nevar salīdzināt, kurš lielāks, kurš mazāks. Un, cilvēkiem, protams, ir šī tieksme salīdzināt. Un vienā otrā vietā tēvs Toms salīdzina māsu Mariju Stefanu ar Terēzi. Viņas bija radniecīgas. Arī tai mātai Marijai Stefanai acīmredzot bija mazā Terēze tās garīgās dzīves sākuma dzinulis, kas deva impulsu. Bet Dievs katru cilvēku ir radījis unikālu. Un māsa Marija Stefana arī nonāca pie tā, ka viņai bija ārkārtīgi grūti, viņa pat domāja, ka viņa noniecina mazo Terēzīti, bet viņa neatrada pilnīgu ideālu, kuram viņa var sekot. Viņas dvēsele nomierinājās tikai tad, kad viņa atrada svētā Jaunavā Marijā to izcilo piemēru, kurš var būt par piemēru un paraugu jebkuram cilvēkam, jebkuram kristietim, gan mātēm ģimenē, gan klostera cilvēkam. [...]

Neviens mēs nevaram sekot pilnībā. Tas ir neiespējami. Dievs to nav gribējis. Katru Viņš radījis kā vienreizēju un unikālu, neatkārtojamo. Vienīgi Dievmātei var sekot. Un māsas Marijas Stefanas “Sirds noslēpumā” ir tas skaistais: “Ieeja Jēzus un Marijas dzīvē caur zemajiem mīlestības vārtiem”. Gan Marijas dzīvē mēs ieejam, gan arī Marija pati iegāja pilnībā Dieva dzīvē cauri šiem zemajiem Fiat Magnificat vārtiem.

Savukārt, runājot par tiem aspektiem, kas likuši salīdzināt māsu Mariju Stefanu ar Terēzi no Lizjē un pat pielīdzināt Latvijas NBJ kongregācijas pārstāvi franču svētajai, māsa Veneranda norāda uz konsekrētās dzīves kā tādas lielo ietekmi šīs līdžības veidošanās procesā. Māsa norādīja: “Arī tagad, piemēram, ja ņem par piemēru dominikāņus, kapucīnus vai jezuītus, katram, protams, ir sava spiritualitāte, bet viņus visus saista sevis pilnīgā ziedošana kalpošanai Dievam un baznīcai. Un viņus visus saista svētsolījumi, kopējā dzīve, konsekrētās personas dzīves stils. Kā ģimenē, katrai ģimenei ir savas tradīcijas, bet bērni izauguši no viena

⁴⁶⁸ Sarunas fragments ar māsu Venerandu, Rīgas Nabadzīgā bērņa Jēzus māsu klostera telpās Klosters ielā 19, Rīgā, 2011. gada pavasarī. Pilnais sarunas teksts skat. pielikumā.

tēva un mātes. Tā katrā kongregācijā, ir savs garīgums, dažādi darbības veidi, bet viss ir Dieva godam.”

Runājot par kanonizācijas procesu un arī brīnumiem vai uzklaušītām lūgšanām, māsa Veneranda norādīja, ka svēto kanonizācijas process ir ilgstošs un arī dārgs. Savukārt, lai gan viņai nav zināmi nekādi brīnumi, jo, ja būtu bijuši īsti brīnumi, tad tas noteikti būtu zināms arī plašākai sabiedrībai, tomēr daudzi cilvēki, arī laji ir rakstījuši un braukuši pie māsām arī padomju laikos un liecinājuši par lūgšanu uzklaušīšanām, kurās tika piesaukta māsa Marija Stefana, vai palūgušies pie kapa. Un lūgšanu uzklaušīšana liecina par cilvēku aizbildniecību. “Cilvēki ir nākuši gan pie viņas kapa lūgties, māsas bija līdz 61. gadam Aglonā, klosterī, un daudzi ir nākuši un teikuši paldies, ka uzklaušītas lūgšanas pie māsas kapa. Līdz 90. gadiem neko no lajiem nedzirdēju, jo man pašai bija maz kontakts, taču tagad zinu, ka Nīcgales draudzē ir uzlikts piemiņas krusts, draudzē bijuši ar māsu Mariju Stefanu saistīti pasākumi. Tas tajā draudzē ir dzīvs.”

Māsa Veneranda, daloties pārdomās par māsas Marijas Stefanas personības fenomenu un to, ar ko šī māsa bijusi ievērojama citu vidū, pieskaras gan sadzīviskām tēmām un situācijām, gan dziļi garīgiem pārdzīvojumiem māsas Marijas Stefanas dzīvē.

Diemžēl es neredzēju viņu dzīvu, bet es domāju, tas, ko lasīju, ar ko viņa izceļas, tā tiešām ir viņas neparastā vienkāršība. Kad viņa jau ieradās klosterī pēc izglītības iegūšanas Daugavpils augstskolā. Viņa ieradās vienkāršās lauku kurpītēs, noplukušā mētelī, un cita māsa, kura bija beigusi universitāti Rīgā, noskatījās un noteica: “Un tā ģērbjas viena skolotāja!” Jo viņa bija izvēlējusies šo nabadzību, paklausību un šķīstību, un ar to viņa nāca uz klosteri, un, protams, par to arī maksāja. Izturība labajā, un, protams, viņa bija temperamentīga, viņa ir zīmējusi savu labo un ļauno koku garīgās attīstības periodā, un zem šī ļaunā koka viņa raksta: “Visas, visas ļaunās tieksmes ir manī.” Un saknē viņa uzraksta: “Mana lepnība.” Un tad koka stumbrā patmīlība. Tās ir iedzimtā grēka sekas un šīs tieksmes patiešām ir katrā cilvēkā. Bet viņa jau nebija studējusi teoloģiju, to viņa no savas dzīves studēšanas un centības garīgā dzīvē izsecināja. Un pavisam pilnīgi teoloģiski pareizi. Un, protams, viņai bija arī labais koks, kurā apakšā bija zemība, un no šīs pazemības ir mīlestība. No pazemīgās jeb pazemojumiem mēlotās zemes aug Dieva un tuvākmīlestība, un viņa tiešām cīnījās līdz savas veselības izsmelšanai. Viņai patiešām visas māsas, kuras sniegušas liecības, arī priesteru liecības norāda, ka tiešām tik mīļš un laipns, pretimnākošs cilvēks, bet vienu reizi viņa bija apņēmusies pie gara sakopojuma dienas ienaidnieku mīlestību. Par ko runā Sv. Raksti un ko pieprasa Jēzus. Un viņa to uztvēra liturģiskā nozīmē, viņai jau nebija ienaidnieka, kurš viņai būtu nez ko nodarījis. Bet tieši liturģiskā vārda nozīmē ienaidnieku mīlestību, un ar to viņa domāja to māsu, ar kuru viņai bija grūtības. Bet viņai nekad neviena māsa nebija manījusi, ka tur būtu kādas grūtības. Tieši otrādi,

vairākas māsas liecina, ka īpaša draudzība un mīlestība viņu saistīja ar to māsu, tā kā ārēji cilvēki nemaz nemanīja šīs grūtības. Bet viņa šo zīmīti bija kaut kur nolikusi un to atrada priekšniece. Un tas bija īsi pirms mūžīgās profesijas. Priekšniece, protams, bija sašutusi, kā vienai māsai klosterī var būt ienaidnieks vai ienaidniece. Un, protams, viņa viņu izsauca uz sarunu. Cik viņa taisnojās, to nezinu, bet viņai uz dažiem mēnešiem atlika mūžīgo profesiju. Tā tēvs Toms, garīgais tēvs, kurš ir pētījis māsas Marijas Stefanā dzīvi, pamato svētsolījumu atlikšanu un norāda, ka tā Dievs viņu audzināja par svēto, ka Dievs pieļāva, ka viņa šo piezīmi atstāja, ka tā nonāca priekšnieces rokās. Viņu tīrīja kā kristālu, viņas nodomu tīrību. Viņa ar to tika galā ar Dievu, bet sabruka fiziski. Viņa jau bija slima, protams, un šis notikums noteikti padziļināja slimību. Un tāpēc tēvs Toms kaut kur savos rakstos raksta, ka tiešām, šīs ienaidnieku mīlestības mocekļi.⁴⁶⁹

Savukārt, mēģinot rast atbildi uz jautājumu, kāpēc tieši Terēze no Lizjē ir tā, ar ko māsa Marija Stefana tiek salīdzināta, māsa Veneranda norādīja uz 20. gadsimta vidus politisko situāciju un pārmaiņām valstī. “Un tagad mēs arī mazo Terēzi pazīstam no cita skatupunkta, ne tikai no “Dvēseles pārdzeivojumiem”. Tagad Latvijā arī ir citi cilvēki, arī teoloģijas doktori. Bet krievu laikos taču kas strādāja priesteru seminārā? Kas studēja viņas garīgo dzīvi, ja situācija bija tāda, ka šodien beidz semināru, bet rīt jau kļuva par semināra pasniedzēju. Tā arī bija problēma.”

Citādu nostāju pauž bijusī NBJ kongregācijas māsa Veronika. Lai gan viņa aizgāja no kongregācijas, tomēr tur pavadītie deviņi gadi ļāva viņai ne tikai iepazīt māsas Marijas Stefanā darbus, bet arī pieredzēt attieksmi pret māsu Mariju Stefanu, kas valda NBJ kongregācijā.

Māsa Veronika, runājot par to, kāpēc māsa Marija Stefana tiek salīdzināta ar Terēzi no Lizjē, norāda: “Iespējams, ka tas ir tāpēc, ka māsa Marija Stefana savā dzīvē, darbos un ticībā tik ļoti vēlējās kļūt līdzīga svētajai Terēzei no Lizjē, ka nemanot kļuva viņas "kopija". Protams, ka ticīgajai tautai ir tuvāka vietējā, no pašu tautas nākusi "Terēze", nevis tā, kas ir tik ļoti tālu.” Viņa arī ļoti kritiski vērtē pašas māsas centienus līdzināties savam garīgajam ideālam: “Zināmā mērā māsa Marija Stefana bija Terēzes sekotāja. Man liekas, ka viņa bija tik ļoti pārņemta ar to, ka, varbūt pat pati nemanīja, ka vārdi, domas, darbi, lūgšanas kļuva nevis viņas pašas, bet gan sv. Terēzes. Rodas iespaids, ka m. Marija Stefana ir aizmirsusi, ka nav divu vienādu cilvēku. Ja arī kāds svētais vai kāda personība ir mūsu ideāls, mēs nevaram būt tik ļoti viņa pārņemti, ka zaudējam sevi un kļūstam viņš. Tas nav Dieva nodoms. Viņš mūs ir radījis kā neatkārtojamus un unikālus.”

⁴⁶⁹ Ibid.

Jautāta par māsas Marijas Stefanā popularitāti mūsdienu ticīgo vidū, māsa Veronika norādīja uz pozitīvu recepciju: “Par to, ka tauta interesējas par m. Mariju Stefanu, liecina Aglonas svētkos redzētais lielais cilvēku skaits viņas kapavietā, ziedu un sveču daudzums. Viennozīmīgi, klosterī māsas sacerējums tika uztverts ar aplausiem. Taču no tām māsām, kuras ir radušas pieņemt nevis visu gatavu, bet pašas lasīt un domāt, pavīdēja arī kritikas graudi.”

4.2. Materiāli un ziņas par māsu Mariju Stefanu

Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas materiāli glabā pietiekami plašas ziņas par māsu Mariju Stefanu. Sākot no kanonizācijas procesa vajadzībām apkopotām ziņām par māsas dzīvi, personību un mācību, un beidzot ar pašas māsas sarakstītajiem manuskriptiem un vēstulēm, arhīvs ir bagāta informatīva krātuve. Jāatzīmē, ka daudzi no materiāliem savstarpēji pārklājas, liecības un ziņas, kā arī aptaujātie liecinieki atkārtojas, un atkārtojas arī galvenās arhīva materiālu tēmas. Savukārt māsas Marijas Stefanā personībai, viņas dzīvei un mācībai veltītās sekundārās literatūras, kā arī dažādu publikāciju klāsts nav tik plašs. Līdz ar to klostera arhīva materiālu un ziņu apskats un analīze ir ne tikai vērtīgs, bet arī nebijis mēģinājums apzināt pēc iespējas plašāku avotu klāstu, tādējādi piedāvājot kritisku ieskatu māsas Marijas Stefanā personības, mācības un, kas ir pats galvenais, tēla veidošanās procesos.

Pētot un apkopojot iegūto informāciju, ir iespējams labāk izprast pašas māsas Marijas Stefanā uzskatus un garīgās attīstības virzību, kā arī ieraudzīt, ko apkārtējie un tradīcija vēlējas no māsas sagaidīt un viņā ieraudzīt. Tādējādi darba gaitā ir iespējams iegūt priekšstatu par to, vai, kā un cik lielā mērā māsas Marijas Stefanā tēls atšķiras no tā, kāda bija pati māsa un kādu šo māsu vēlējas redzēt un veidoja atbilstoši savām vēlmēm apkārtējie.

4.2.1. Sekundārā literatūra un māsas Marijas Stefanā personībai veltītās publikācijas

NBJ kongregācijas arhīvā glabājas tādi materiāli kā “Atmiņas par mūsu mīļo Māsu Mariu Srephanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. †1954. gada 15. augustā Aglonā”, I, II, III un IIIa burtnīcas (šīs burtnīcas tik tiešām arī veido klades, kurās rokrakstā pierakstītas dažādas atmiņas), “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (Nepilnīgs

un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)” (šis ziņu krājums sastāv no 424 mašīnraksta lappusēm un lielā mērā kalpo par pirmavotu gan Kornēlijas Springovičas “Aglonas ziedīnam”, gan Pavlovskas “Es pati būšu puķe”, jo abas šīs māsas Marijas Stefanas dzīvei un mācībai veltītās grāmatas citē un atkārtoti ziņas un notikumus, kas parādās tieši šajās “Ziņās un atmiņās”). Tāpat pastāv vismaz 3 rokrakstā sarakstītas “Dzīves dziesmas” versijas – māsas Marijas Stefanas pašas sarakstītā klade, “Dzīves dziesmas” kopija – ar roku pārrakstīts teksts, kā arī “Dzīves dziesmas” versija, ko veido trīs klades, un šajās kladēs tekstu papildina reliģiskas un tematiskas ilustrācijas (ar roku zīmēti krāsaini attēli un ornamenta), kā arī trešās klades noslēgumā “Dzīves dziesmas” pamattekstam pievienotie fragmenti no māsas Marijas Stefanas vēstulēm klostera priekšniecei. Visbeidzot man bija iespēja iepazīties arī ar līdz šim nepublicēto māsas Marijas Stefanas sacerēto “Sirds noslēpumu”, tiesa gan nevis pašas māsas sarakstīto, bet gan tā ar roku pārrakstīto kopiju, kas sastāv no divām kladēm.

Tematiski visus šos materiālus vieno centieni apkopot māsas Marijas Stefanas biogrāfiju – ziņas par viņas vecākiem, bērnību, jaunību, izglītības gaitām, klosterdzīvi, reliģisko izaugsmi un meklējumiem. Šo informāciju papildina ieskats viņas garīgumā un mācībā, kā arī līdzcilvēku atmiņas un liecības, kuras lielākoties uzsver gan māsas Marijas Stefanas lielo dievbijību, ilgas garīgi pilnveidoties, varonīgos tikumus (kam tik liela nozīme ir kanonizācijas procesā), slimības pieredzi un fiziskās ciešanas, izturību operācijās un izciešot slimību, māsas oriģinālo mācību, kā arī īpašās personības un rakstura iezīmes, svētuma iezīmes un līdzību svētajai Terēzei no Lizjē. Kopumā NBJ kongregācijas arhīva materiāli norāda uz brīnuma gaidām (ka no māsu vidus reiz būs kāda svētā) un gatavību šo brīnumu ieraudzīt. Šīs brīnuma gaidas vislabāk ilustrē Jāņa Pavlovskas grāmatā “Es pati būšu puķe” atstāstītā saruna:

Kad Latvijā iebrauca pirmās Nabadzīgā Jēzus Bērna kongregācijas māsas,
Viņa Ekselence Rīgas Arhibīskaps-Metropolīts Antonijs Springovičs sacīja
viņu priekšniecei mātei Olgai:

“Mana vēlēšanās ir, lai no jūsu kongregācijas Latvijai izietu otra mazā
Terēzija.”

Brītiņu padomājusi, māte Olga atbildēja”

“Dievam viss ir iespējams.””⁴⁷⁰

⁴⁷⁰ J. Pavlovskis, op.cit.,152.

Kā jau tas tika vairākkārt minēts, cerības māsā Marijā Stefanā ieraudzīt otru Terēzu nāca no paša arhibīskapa metropolīta Antonija Springoviča. Viņa izteikumus citē gan Kornēlijas Springovičas grāmata “Aglonas ziedīnš”, gan Jāņa Pavlovskas grāmata “Es pati būšu puķe”. Grāmatā “Aglonas ziedīnš”, kas balstās klostera arhīva materiālos, runājot par māsu Mariju Stefanu, uzsver viņas svētumu un atsaucas uz arhibīskapa uzdevumā vāktajām ziņām par māsu:

Ekselence Metropolīts gan privātās vēstulēs Mātei priekšniecei un citām personām, gan arī divos oficiālos rakstos izteica savu pārliecību par māsas Marijas Stefanas svētumu, uzdeva savākt liecības par viņas dzīvi un uzrakstīt biogrāfiju. Priesteris, kas viņa uzdevumā pārbaudīja viņas rakstus un vāca materiālus par viņas dzīvi, apliecina: “Vairākus gadus esmu intensīvi nodarbojies ar visu sasniedzamo liecinieku par Kunga kalponi no viņas bērnības dienām, mācību gadiem, darba un ciešanu gadiem pasaulē un klosterī uzmeklēšanu, iespējami izsmēlošu nopratināšanu, rakstisko liecību pārbaudi un apstiprināšanu, ar pašas Kunga kalpones, sākot ar skolas gadiem, atstāto rakstu un piezīmju savākšanu un pārbaudi, un nešaubīgi pārliecinājos, ka viņa jau no jaunības gadiem bija apdāvināta ar augstām kontemplatīvās lūgšanas žēlastībām un visām Svētā Gara dāvanām tādā mērā, ka viņa jau pasaulē sasniedza retu pilnību un klosterī ar dzelzainu apņēmību īsos gados sasniedza visu kristīgo tikumu un evaņģēlisko padomu varonīgu pakāpi.

Nevaru šaubīties, ka Dievs viņu sūtījis... kā spīdošu, aizraujošu piemēru, kā arī šai mūsu pasaulē, pie kam visgrūtākos un nelabvēlīgākos apstākļos Dieva žēlastība un tīrais kristīgais ideāls, vienots ar īsti dzīvu ticību un drosmīgo, uz visu cēlāko un grūtāko gatavu labo gribu pa vienkāršo Vissvētākās Jaunavas Marijas “Fiat — Magnificat” ceļu, tas ir ar vienmēr priecīgu “jā” uz visu bez izņēmuma, ko Dievs var dot vai prasīt, un ar meistarīgi praktizēto principu tikai vienmēr “Dieva doto labi izmantot” spēj pacelt cilvēka personību, neko nelaupot no viņas dabiskajām vērtībām, tādos apbrīnojamos pārdabiskos augstumos, tādā debesu skaistuma apstarotā harmonijā un reizē tik nemākslotā, tik sirsnīgā, siltā, cilvēkiem tuvā, pievilcīgā un sajūsminošā pilnībā, tādā pārplūstošā iekšējā laimē, visgrūtākās fiziskās ciešanās, ka pati nāve to var tikai vēl apskaidrot.”⁴⁷¹

Kornēlija Springoviča jeb māsa Emanuēla, kas personīgi pazina māsu Mariju Stefanu un arī pati pārstāvēja NBJ kongregāciju, lielu uzmanību pievērš māsas Marijas Stefanas svētumam:

⁴⁷¹ Kornēlija Springoviča, *Aglonas ziedīnš*, op.cit. 139-140.

Par svētumu: “Kaut arī māsa prata slēpt savu garīgo dzīvi un ārkārtīgās Dieva žēlastības, tomēr viena otra novice nojauta viņas svētumu un sevišķo tuvumu Dievam. Kāda no māsām jau agrāk bija izteikusies: “Mums vienreiz būs svēta māsa,” un šī pārlicība noviciātā kļuva stiprāka. Cita stāsta, ka kādā rekreācijā “māsa Marija Stefana stāvēja mūsu vidū. Kad kādā brīdī pacēlu acis un viņu uzlūkoju, man ļoti uzkrīta, cik māsa Marija Stefana ir apskaidrota, likās, kāds gaišums būtu ap viņu. Pavisam nejauši man prātā ienāca doma: māsa Marija Stefana ir svēta!” Cita izteicās: “Māsa Marija Stefana ir īsta pērle!””⁴⁷²

Viņa arī uzsver, ka priesteris, kas studēja māsas dzīvi, norādījis, ka viņa pēdējos dzīves gados uzrāda visas pazīmes, ka viņa ir sasniegusi visaugstāko mistiskās savienošanās pakāpi.⁴⁷³

Jānis Pavlovskis grāmatā “Es pati būšu puķe” pievērš uzmanību arhibīskapa Antonija Springoviča izteiktajai cerībai, ka māsa Marija Stefana reiz būs otra Terēze no Lizjē:

Man neapšaubāmi liekas, ka M. M. kā pirmai kanonizētai Latvijas svētajai ir ārkārtīgi plaša un svarīga Dieva sūtība mūsu tautā, pat visas pasaules visplašākām aprindām (iekš- un ārpus katoļu baznīcas) ne tikai kā varenai aizlūdzējai pie Dieva troņa, bet arī kā misionārei ar savas dzīves piemēru un saviem rakstiem.” Viņa ekselence izteica cerību, ka māsa Marija Stefana kādreiz tiks godināta kā “Latvijas Mazā svētā Terēzija”.⁴⁷⁴

J. Pavlovskis savā grāmatā turpina to noskaņu, kāda piemīt NBJ kongregācijas materiāliem par māsu Mariju Stefanu – arī viņš savā darbā uzsver viņas svētumu, tikumu un lielo dievbijību, kā arī runā par viņas mācības lielo nozīmi.

Viņa bija ļoti garīgi attīstīta. Kā skolotāja viņa pārspēja visus kolēģus. [...] Viņa neparasti labi saprata kristīgo dzīvi, par ko liecina viņas personīgais piemērs un nedaudzie viņas sacerētie raksti. Lai gan Latvijā kristīgā ticība ieviesta jau apmēram pirms 800 gadiem, un miljoni kristīgo ir dzīvojuši Latvijas teritorijā, līdz šim nav zināms neviens bīskaps vai priesteris, nerunājot nemaz par vienkāršiem ticīgiem, kas būtu sacerējuši tik vērtīgu garīga satura kā viņas “Dzīves dziesma” vai “Sirds noslēpums”. Autors uzsver arī to, ka pat Krievijā, kur 1988. gadā atzīmēja 1000 gadu jubileju kopš kristīgās ticības ieviešanas, “visā Baznīcas vēstures gaitā nav zināms neviens svētais, kurš būtu atstājis nākamām paaudzēm tik vērtīgu garīgu mantojumu kā Sofija”.⁴⁷⁵

⁴⁷² Ibid., 114

⁴⁷³ Ibid., 131

⁴⁷⁴ “Es pati būšu puķe”, 3-4

⁴⁷⁵ Ibid., 48

Arī J. Pavlovska grāmata atsaucas uz arhibīskapa metropolīta pavēli vākt ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu. Pēc šā rīkojuma ziņas par klostermāsu vāca kapucīniešu tēvs Toms, kurš, apkopojis ziņas par māsu Mariju Stefanu, uzrakstīja arī pats savu māsas garīgā mantojuma un personības analīzi:

Viņas svētums, salīdzināts ar citu, kanonizētu, svēto svētumu. Liekas, ka tas ir pavisam ārkārtīgi būtisks. Dievs un mīlestība ir viss. Viss pārējais — askēze utt. — ir tikai līdzeklis to sasniegt, protams, pilnīgi radikāli kā līdzeklis uztverts un izmantots. Absolūta priecīga gatavība uz visu, arī mocekļa nāvi, gan ilgas pēc tās, bet principiāli nemeklē neko ārkārtīgu. Visu padarīt par labu izdevību mīlestībai: laika apstākļus, darbu, mīlestību.

Viņas svētums dziļi saprātīgs, principiāli saprātīgs. Bēgšana no visa ārkārtējā, uzkrītošā, mākslotā, “sava”, kas vairāk kalpo patmīlībai nekā Dieva mīlestībai, taču paklausībā viņa ir gatava uz visu, neatļaujot sev spriest par motīviem utt, piemēram, par autobiogrāfiju — viņa to raksta kā paklausīgs bērns, cik labi prot, un beigās saka, ka viņa jau ir aizmirsusi, un grib aizmirst, ko sākumā rakstīja, un vispār negrib par to domāt. Cik noteikti viņa agrāk domu par rakstīšanu par sevi pašu noraidīja kā kārdinājumu, tik vienkārši un uzticīgi viņa raksta paklausībā. Uzkrītoša izvairīšanās no superlatīviem un vispār stipriem izteicieniem.

Ārkārtīga pašaieliedzības pakāpe bija ārējais priecīgums visgrūtākajās iekšējās un ārējās ciešanās un pārbaudījumos. Vienmēr izrādīties pilnīgi priecīgai un laimīgai, izrādīt prieku par visu, kas ir Dieva griba.

Gudrība: jautājums, ko un kā vislabāk rakstīt? Viņa steidzas pie Marijas: ko Tu darītu manā vietā? No tā izriet atziņa: tam jāklūst par “*Magnificat*”, slavas dziesmu Dievam un Viņa darbiem viņas sirdī. Tā viņa atrisina problēmas, sirdsapziņas konfliktus, jautājumus, kas ir labākais.

Autobiogrāfija. Viņa prata tik rūpīgi sargāt savas žēlastības un pilnības noslēpumu, ka pat viņas tuvākās līdzmāsas un līdzstrādnieces, un līdz pat pēdējiem gadiem arī viņas Priekšniece nekā no tā nemanīja. Varēja ievērot lielu uzticību, priecīgumu un gatavību palīdzēt, taču viņa bija visnecilākā, vispieticīgākā no visām.

Dieva Gars dveš, kur grib. Ir svētie, kurus mīl apzīmēt kā labvēlīgu apstākļu rezultātu, it kā ārējais būtu izšķirīgs (piem., mazā svētā Terēzija). Šeit ir pierādījums, ka vienīgais izšķirīgais ir iekšējais: Dieva žēlastība un labā griba. Tā var padarīt par tīrām labām izdevībām svētumam visnelabvēlīgākos apstākļus noviciātā, ārējo darbu, nemieru, garīgas vadības un literatūras trūkumu, slimīgumu utt. Tas ir viņas askētiskā principa “doto labi izmantot” visaugstākais ieguvums. Varbūt tas ir vispār tas, kas viņai pār visām lietām ir pasaulei sakāms: tu vari kļūt svēts visur, visos apstākļos, neskatoties uz visiem ārējiem šķēršļiem. Dieva žēlastībai nav nekādu citu šķēršļu kā cilvēka ļaunā griba, un labai gribai kopā ar Dieva žēlastību vispār nav nekādu šķēršļu.”⁴⁷⁶

⁴⁷⁶ Ibid., 151-152

Māsas Marijas Stefanā svētuma potenciāls ticis pieminēts arī izdevumā "Ejiet un māciet" Nr 38. atrodama publikācija "Personības audzināšana. Māsa Marija Stefana (1919. 20. VIII – 1954. 15. VIII) no Nabadzīgā bērna Jēzus – personība, personību audzinātāja," ko sarakstījis tēvs Sergejs Dominiks Ivanovs.

Māsas Marijas Stefanā dzīves gaitas palīdzēs izsekot, kā vienkārša meitene Sofija top par skolotāju Sofiju, vēlāk klostermāsu Mariju Stefanu – garīgi stipru personību, kas zināmā mērā identificē tautas stiprumu.

Latvju tautai ir pienākums pateikties Dievam par Sofijas Lazdānes uzticību saviem garīgajiem pamudinājumiem, par Nabadzīgā Bērna Jēzus māsas Marijas Stefanā aicinājumu. Šī pateicība var nest kārtējo svētību mūsu tautai – svēto, kas izlūgs katram cilvēkam Radītāja labu vēlošās klātbūtnes un apdāvinātas personības apziņas žēlastību.

Mūsdienu laikmetā, kurā katrs zina savas tiesības un veltī visus spēkus to pasargāšanai, pedagoģes māsas Marijas Stefanā cīņa par dvēseles tiesību ievērošanu ir ļoti aktuāla. Savas un citu cilvēku dvēseles tiesības mīlēt ar upurgatavu mīlestību viņai visu dzīvi likās svarīgākas par visu. Ar tuberkulozi slimo bērnu tiesības uz izglītību un audzināšanu mācai Marijai Stefanai bija svarīgākas par savas veselības pasargāšanu. Mūsdienu neticīgais cilvēks slimībā un ciešanās nonākušajam piedāvā piesavināties Radītāja tiesības dāvēt un ņemt dzīvību, savukārt ticīgam cilvēkam slimība un ciešanas ir iespēja sasniegt dvēseles tiesību piepildījumu – upurgatavu mīlestību. Ticīga cilvēka personības veidošanā liela nozīme ir ciešanu pieņemšanai un pārdzīvošanai saskaņā ar Jēzus dzīves sniegto liecību. Māsas Marijas Stefanā personību ir veidojušas ciešanas. Ciešanas saistītas ar audzināšanas jeb dvēseles izkopšanas pūlēm. Gandarījums par to, ko Radītājs viņas dzīvē ir paveicis, ir nenoliedzams: „Es meklēju To, kuru mana dvēsele mīl. Es meklēju to bērnībā, jaunībā, dabā, mākslā, skaistumā, patiesībā. Es meklēju To klostera dzīves sākumā. Un es atradu To, kuru mana dvēsele mīl. Cik esmu laimīga, ka ir, ko mīlēt. Daudzi to neatrod.”⁴⁷⁷

Māsas Marijas Stefanā dzīvei un mācībai veltītās grāmatas galvenokārt balstās tieši divos avotos: pašas māsas sarakstītajās atmiņās "Dzīves dziesma", kā arī pēc arhibīskapa metropolīta Antonija Springoviča apkopotajām ziņām un atmiņām par māsu un pašu klostermāsu atmiņām. Vienīgais plašākam lasītāju lokam paredzētais darbs, kurš ne tikai piemin, bet arī atsaucas un citē māsas Marijas Stefanā "Sirds noslēpumu", ir jau pieminētā Sergeja Dominika Ivanova publikācija izdevumā "Ejiet un māciet". Līdz ar to klostera materiālu plašāka analīze var palīdzēt ne vien labāk apzināties Latvijas teoloģijas un Romas

⁴⁷⁷ Sergejs Dominiks Ivanovs, "Personības audzināšana. Māsa Marija Stefana (1919. 20. VIII – 1954. 15. VIII) no Nabadzīgā bērna Jēzus – personība, personību audzinātāja." //"Ejiet un māciet" Nr 38. , 55 (http://www.rarzi.lv/ejietunmaciet/em_38_S.Ivanovs.htm)

katoļu baznīcas vēstures mantojumu, ne vien labāk izprast pašas māsas Marijas Stefanas personību, viņas ideālus, uzskatus, mācību un ieguldījumu katoļu tradīcijas attīstībā un veidošanā, bet arī tos faktorus, kas ietekmēja viņas tēla veidošanās procesu. Pētot NBJ kongregācijas arhīvā glabājošās ziņas, ir iespējams labāk saskatīt tos māsas Marijas Stefanas biogrāfijas, personības, uzskatu un garīgās mācības aspektus, kuri visbiežāk tikuši izcelti plašākai sabiedrībai pieejamā veidā – māsas dzīvei veltītajās grāmatās un laikrakstu publikācijās.

Kas tad ir tie māsas Marijas Stefanas tēla aspekti, kuri tiek izcelti, piemēram, Kornēlijas Springovičas grāmatā "Aglonas ziedīņš: un Jāņa Pavlovskā darbā "Es pati būšu puķe"? Lūk, visbiežāk pieminētās iezīmes un visspilgtāk akcentētie aspekti.

Vēstot lasītājam par māsu Mariju Stefanu, Kornēlija Springoviča savā darbā piemin gan māsas ilgas kļūt svētai⁴⁷⁸, gan vīziju, kurā māsa Marija Stefana redz Terēzi no Lizjē⁴⁷⁹ (šeit atsaucoties uz pašas klostermāsas stāstīto "Dzīves dziesmā"), gan arī pievērš uzmanību mistiskajai pieredzei jeb, kā autore, sekojot mistiskās teoloģijas tradīcijai, to dēvē par "sirds stigmatizāciju":

Dzīves dziesmā māsa raksta par žēlastību, ko saņēmusi Jēzus bērna jubilejas gadā "Šie vārdi attiecas uz lielu mistisku pārdzīvojumu apceres laikā 1950. gada 27. janvārī, kad Dieva mīlestības bulta ievainoja viņas dvēseli un atstāja tur mīlestības brūci. "Sirds stigmatizācija ar mīlestību," saka Marija Stefana. Savu pārdzīvojumu uz Mātes Priekšnieces norādījumu viņa aprakstīja jūsmīgā valodā, taču apraksts uz viņas vēlēšanos vēlāk tika sadedzināts. Tāda brūce ir viena no lielākām mistiskām žēlastībām, kas padara dvēseli par īstu mīlestības mocekli, rada neizsakāmas ciešanas ilgās pēc Mīļotā un reizē neizsakāmi aplaimo. Veselu nedēļu pēc tam māsa Marija Stefana esot staigājusi "kā ekstāzē", arī dažas māsas ievēroja viņas neparasti laimīgo izskatu lūgšanā."⁴⁸⁰

Tāpat autore piemin arī māsas Marijas Stefanas "mistisko sacerējumu" – "Sirds noslēpumu":

"Vēl pirms "Dzīves dziesmas" pabeigšanas māsa Marija Stefana sastādīja mazu grāmatiņu, kura ietvēra savas mīļākās domas un apceru augļus un nosauca par "Sirds noslēpumu". Grāmatiņu viņa veltīja Jēzus Bēnam jubilejas gadā Ziemassvētkos. Tā bija domāta viņas pašas dvēselei — gara atjaunošanai un stiprinājumam atstātības paguruma laikiem. Grāmatiņas galvenā ideja ir

⁴⁷⁸ Kornēlija Springoviča, op.cit., 11.

⁴⁷⁹ Ibid., 26.

⁴⁸⁰ Ibid., 88.

“ieeja Jēzus un Marijas dzīvē caur zemajiem mīlestības vārtiem”: pazemīgas mīlestības ideja. Viņa iedala “Sirds noslēpumu” divās daļās. Pirmajā viņa runā par sevi kā Dieva bērnu, otrā — par Dieva līgavu, zemīgo mīlētāju. Minēsim kādu piemēru no pirmās daļas: “Es dzīvoju Nācāretē. Mans Brālītis ir Jēzus Bērns, mana Māte ir Marija, mans Tēvs — svētais Jāzeps. Kopā ar viņiem dzīvoju, strādāju, baudu viņu mīlestību. Bērns mīl savu ģimeni. Skaista ir dzīve klusajā Nācāretē. Te es atrodu savu Jēzu.

Marijas bērns, otrā Marija. Marija vislīdzīgākā Jēzum. [...]

Marija — mans augstākais, mīļākais paraugs. Pēc viņas es veidojos. Lai Marija mistiski dzīvo tālāk. Visās lietās es viņā sev atrodu mīļāko, skaistāko, atdarināmo piemēru.

Mani mīļākie Marijas tēli: Marija — meitene, jaunava, Bezvainīgi Ieņemtā, pavisam skaista, kas ir tik ļoti iepriecinoši šai grēcīgajā pasaulē. Māte ar bērnu, priesteriska dvēsele.

Es karošu Marijas karapulkā. Mana lūgšana: “Tēvs mūsu”, “Esi sveicināta”, “Magnifikat”.⁴⁸¹

Runājot par māsas Marijas Stefanā teikto par ciešanām ("Dziļāku sāpju nav par mīlestības sāpēm, vismaz priekš manas dvēseles. Ciešanas ir noslēpums. Mīlestība ir noslēpums. Sāpēs dzimst lielas domas. Ciest ir vairāk kā lūgties.”⁴⁸²), Kornēlija Springoviča norāda: “Šie vārdi attiecas uz noslēpumaino Dieva dāvāto mīlestības kvēli, kas šķīstīja viņas dvēseli no pēdējām nepilnībām. Svētais Gars, Mīlestības persona pati ir noslēpumaina liesma, kas dvēseli šķīstī un iededzina. Visi mistiskās dzīves lietpratēji ir vienis prātis, ka šo šķīstīšanas veidu — ar garīgās mīlestības tumšo nakti — Dievs ļauj virs zemes izciest tikai tām dvēselēm, kuras aicina uz visciešāko un pilnīgāko savienošanos ar sevi jau šinī laicīgajā dzīvē. Pārējās to izcieš šķīstītavā, jo nekas netīrs nevar Dievu redzēt. Māsa Marija Stefana atradās jau uz pilnīgas savienošanās sliekšņa.”⁴⁸³

Gan "sirds stigmatizācija", gan "tumšā nakts" ir jēdzieni, kas neatraujami saistīti ar Rietumu kristīgo misticismu, līdz ar to var secināt, ka autore, lasītāja uzmanībai piedāvājot tieši šos ar misticismu saistītos piemērus, vēlas uzsvērt māsas Marijas Stefanā īpašo pieredzi, kā arī māsu kā īpašu un izredzētu personu. To apstiprina arī K. Springovičas teiktais par māsas Marijas Stefanā nāvi:

Māsas Marijas Stefanā nāve Nabadzīgā Jēzus Bērna māsu klosterim

⁴⁸¹ Ibid., 102-103

⁴⁸² Skat. Māsa Marija Stefana, “Dzīves dziesma”

⁴⁸³ K. Springoviča, 108.-109.

Aglonā bija liels zaudējums, bet arī liels ieguvums. Tās zaudēja priekšzīmīgu, tikumīgu līdzmāsu, toties ieguva aizbildni pie Dieva, un viņas dzīves laikā apslēptās žēlastības un tikumi tieši pēc viņas nāves atklājās komunitātei. Viņai vajadzēja mirt, lai viņas paraugs kļūtu pilnīgi redzams.

[...] gandrīz nelabprāt gribējās par viņu lūgt, labāk viņu lūgt... un mēs darījām vienu un otru.”⁴⁸⁴

Tāpat Kornēlija Springoviča, pati būdama NBJ kongregācijas māsa, kurai pazīstami gan kongregācijas arhīva materiāli par māsu Mariju Stefanu, gan arī varētu nebūt sveša misijas apziņa popularizēt iespējamo Latvijas svēto, izvēlas lasītājam atklāt arī māsas Marijas Stefanas garīgā tēva teikto. Māsas Marijas Stefanas garīgais tēvs, kurš, atrazdamies prom no Latvijas, padzirdējis par māsas nāvi, esot teicis: “Ticu, ka viņa ir svēta. Viņu piesaucu un lūdzu viņas palīdzību, var sacīt, katru dienu.”⁴⁸⁵ Autore citē arī citus garīgā tēva izteikumus:

Kad biju trimdā kopā ar augsti cienījamo priesteri N., tad viņš man pastāstīja, ka viņš saņēma vēstuli no augsti cienījamās mātes Annas Dominikas, kurā bija rakstīts par kādu māsu, kas nomira svētuma slāvā. Vēlāk uzzināju, ka tā ir cienījamā māsa Marija Stefana. Bija liels prieks un stipra ticība, ka viņa ir patiesi svēta un ka viņa mums palīdzēs.⁴⁸⁶

Tādējādi var secināt, ka grāmatas autorei bija ārkārtīgi būtiski uzsvērt tieši šos iespējamā svētuma aspektus, izceļot māsu Mariju Stefanu kā īpašu, izredzētu un Dieva žēlastībām apdāvinātu, taču mazāk uzsverot viņas līdźību vai sekošanu Terēzei no Lizjē. K. Springoviča stāsta par māsas Marijas Stefanas mācību, ar kuru pēc māsas nāves iepazīnās pāreģās klostera māsas:

Kad klostera priekšniece pēc māsas Marijas Stefanas nāves māsām nolasīja viņas “Dzīves dziesmu”, kāda māsa stāstīja: “Dzirdot lasām māsas Marijas Stefanas “Dzīves dziesmu”, viss tur likās skaists un pievilcīgs. Ļoti saistīja māsas vienkāršā, skaidrā, bet ar izdomu bagātā dievbijība, viņas tikumu dzīve likās pievilcīga, viegli atdarināma, jutu sevī dzīvu pamudinājumu pēc māsas piemēra, sekojot Dievmātei viņas vienkāršajā “Fiat — Magnificat” ceļā, mīlēt Dievu savā ikdienā un ar savu īpatnējo mīlestību. Dziļu iespaidu darīja doma par iespēju Dievu mīlēt tai laikā. Kad citi Viņu noliedz un zaimo, māsas atdeve Dieva apredzības vadībā, lai arī manī Dieva paredzētajos apstākļos un veidā varētu veidoties Viņa radītā vienreizējā, skaistā doma.”⁴⁸⁷

[...] Vairākas klostera kandidātes lasīja “Dzīves dziesmu”, bija par to ļoti sajūsminātas un stiprinātas savā aicinājumā un centienos pēc pilnības.

⁴⁸⁴ Ibid., 138.

⁴⁸⁵ Ibid., 139.

⁴⁸⁶ Ibid., 139.

⁴⁸⁷ Ibid., 140.-141.

Slimajiem māsas Marijas Stefanā svētā vienaldzība un pilnīgā atdeve slimības laikā, gatavība uz dzīvi, nāvi un slimību ir palīdzējusi pacietīgi un pat priecīgi nest savu krustu. [...] Kāda meklētāja dvēsele, kurai bija daudz aizspriedumu pret katoļu Baznīcu, izlasījusi “Dzīves dziesmu”, izsaucās: “Ja vispār ir svētie, tad šī māsa tāda ir!”⁴⁸⁸

[...] Nav brīnums, ka daudzi — gan māsas, gan citi cilvēki, kas bija iepazinušies ar māsas Marijas Stefanā svētīgo dzīvi, lūdza viņas palīdzību savās dvēseles un miesas vajadzībās. Daudzi arī saņēma žēlastības, izlūdzta, dažreiz apbrīnojamā veidā, atgriešanos sev un saviem radniekiem, kristības žēlastību bērniem, pēdējo Sakramentu saņemšanu tiem, kas negribēja izlīgt ar Dievu, laulības sakramentu tādiem, kas negribēja laulāties. Pateicoties viņas aizlūgumam, cits atkal saņēma viņas aizlūgumam, cits atkal saņēma ārkārtīgu stiprinājumu nest savas dzīves krustu un iepriecinājumu savās ciešanās.⁴⁸⁹

Arī Jānis Pavlovskis savā grāmatā “Es pati būšu puķe”, iepazīstinot lasītāju ar māsu Mariju Stefanu, vispirms pievērš uzmanību viņas svētuma slava:

Tā kā māsa izcēlās ar sevišķu svētumu, māte priekšniece Anna Dominika 1950. gada 13. novembrī viņai uzdeva uzrakstīt savas dvēseles attīstības vēsturi, ko viņa arī izpildīja, nosaukdama savu darbu par “Dzīves dziesmu”. [...] “Sirds noslēpums” un “Mīlestības valstībā” ir īsu piezīmju sakopojumi, kurās viņa atzīmēja savas atziņas par garīgās dzīves jautājumiem.⁴⁹⁰

Tomēr autors arī norāda, ka pagaidām, kamēr nav notikusi kanonizācija, visam teiktajam par māsu Mariju Stefanu un viņas svētumu piemīt tikai cilvēcīgs raksturs: “Kamēr Baznīca nav teikusi galavārdu par māsas Marijas Stefanā svētumu, nedrīkst viņas fotogrāfijas un attēlus uzstādīt publiskai godināšanai un saukt viņu par Svēto. Teiktajam par viņas pārdabiskajām dāvanām piešķirama tikai cilvēciska ticamība.”⁴⁹¹

Atšķirībā no K. Springovičas darba J. Pavlovskā grāmatā lielāka uzmanība tiek pievērsta centieniem uzsvērt līdzību starp māsu Mariju Stefanu un Terēzi no Lizjē. Autors ne tikai atsaucas uz pašā “Dzīves dziesmā” un arī liecībās pieminēto gadījumu, kad māsu Mariju Stefanu bērībā salīdzināja ar Terēzi no Lizjē⁴⁹², bet arī atsaucas uz vīziju, ko saņēma māsa Marija Stefana – kad kādā misē viņa redzēja, kā Terēze no Lizjē pienāk pie viņas, noliecas, saņem pie labā elkoņa un pieceļ.⁴⁹³

Kā jau tika minēts, J. Pavlovskis atstāsta arī sarunu starp toreizējo NBJ kongregācijas priekšnieci māti Olgu un arhibīskapu metropolītu Antoniju Springoviču, kurā viņš pauž

⁴⁸⁸ Ibid.

⁴⁸⁹ Ibid.

⁴⁹⁰ J. Pavlovskis, op.cit., 3.

⁴⁹¹ Ibid., 4

⁴⁹² Ibid., 20.

⁴⁹³ Ibid., 36.

cerības, ka no Latvijā jaundibinātās kongregācijas reiz varētu nākt “otra mājā Terēzīte”⁴⁹⁴ Šīs “brīnuma gaidas” un gatavību piedzīvot šo ilgi gaidīto brīnumu apstiprina arī pārējās ziņas, kas parādās J.Pavlovskas grāmatā. Autors lasītājam atklāj, ka A.Springovičs arvien vairāk un vairāk pārliecinājās par māsas Marijas Stefanas svētumu un īpašo izredzētību. Tas izpaudās gan arhibīskapa reakcijā uz māsas Marijas Stefanas sarakstīto “Dzīves dziesmu”, gan viņa paradumā īpašas problēmas uzticēt māsas lūgšanām, gan tajā, cik augsti viņš novērtēja māsas Marijas Stefanas ciešanas, saskatot tajās lielu pestīšanas darbu un īpašu izredzētību, kā arī dēvējot māsu Mariju Stefanu par “dārgo Cietēju”.⁴⁹⁵

⁴⁹⁴ Ibid., 152.

⁴⁹⁵ Lai gūtu labāku priekšstatu par arhibīskapa liktajām cerībām uz māsu Mariju Stefanu, kā arī viņa gatavību sagaidīt brīnumu, proti, saņemt ilgi gaidīto svēto, kas nāk no NBJ kongregācijas, piedāvāju vairākus plašus citātus, kuri atspoguļo ne tikai konkrētos notikumus, bet arī atklāj paša autora J.Pavlovskas nostāju attiecībā pret māsas Marijas Stefanas svētumu un vēlmi tajā saskatīt otru Terēzi.

“1952. gadā, kad māsa Marija Stefana bija Rāznas sanatorijā, šīs pašas kongregācijas māsu priekšniece Anna Dominika aizsūtīja Viņa Ekselencei Rīgas Arhibīskapam-Metropolītam Antonijam Springovičam māsas Marijas Stefanas sarakstīto “Dzīves dziesmu”, kurā viņa attēlo savas dvēseles dzīves attīstības gaitu.

Tikko viņa Ekselence bija daļu “Dzīves dziesmas” pārlasījis, viņš izgāja no savas istabas, ar brillēm vienā rokā un “Dzīves dziesmu” otrā un ļoti saviļņots sacīja:

“[...] Es slavēju Tevi, Tēvs... ka Tu to paslēpi no gudrajiem un prātīgajiem, bet to atklāji mazajiem [...]”

Viņa Ekselence priecājās un pateicās Dievam, sacīdams, ka māte Olga esot savu solījumu izpildījusi.

No tā laika viņš sāka svarīgas vajadzības atvēlēt mātai Marijai Stefanai, vēlēdamies, lai viņa savas lūgšanas un ciešanas upurētu viņa nodomam. Viņa Ekselence vēlāk stāstīja un pat rakstīja, ka viņas lūgšanas tika uzklausi, un pateicās Dievam par tādu palīdzētāju.

Nabadzīgā Jēzus Bērna kongregācijas priekšniecei mātei Annai Dominikai Viņa Ekselence, starp citu, rakstīja:

1953. gada 8. maijā:

“Sakiet manai dārgai Cietējai, cik lielu prieku labais Dievs man sagādāja caur viņas ciešanām — (liela lūguma uzklausišana)...

Lai gods un pateicība mūsu debesu Tēvam, kas taustāmi rāda, cik dārgas ir viņa acīs izvēlēto Viņa bērnu ciešanas, ja tās ir vienotas ar Kristus ciešanām.”

1953. gada 1. decembrī:

“No sirds pateicos par Jūsu vēstuli vispār un it sevišķi par to, kas attiecas uz manu dārgo bērnu, mūsu Cietēju. Savās ikdienas lūgšanās es pateicos Vissvētākai Jēzus Sirdij, ka man dota tāda garīga aizmugure, kas mani atbalsta manās necienīgās lūgšanās.”

1954. gada 6. jūnijā:

“Es pateicos Jums par Jūsu lūgšanām. Tādu pat pateicību sakiet no manis arī manai dārgajai Cietējai. Kungs Jēzus rāda, cik tās ciešanas ir Viņam dārgas. To es dažu reizi taustāmi sajūtu un no sirds pateicos Dievam.”

1954. gada 22. augustā — vienu nedēļu pēc māsas Marijas Stefanas nāves, Viņa Ekselence rakstīja mātei priekšniecei:

“Es dziļi ticu, ka Debesīgais Brūtgāns šo izvēlēto dvēseli uzņēma svētlaimes mājokļos...

Es atceros, ka, pārlasījis Māsas Marijas Stefanas skaisto dvēseles pārdzīvojumu aprakstu, es nevilus pārdomāju, ka Māte Olga tomēr neaizmirsā manu kādreiz viņai izteikto vēlēšanos sagaidīt no jaundibinātās Latvijas Kongregācijas otru svēto Terēziju.

Lai visvarenais Dievs palīdz Jums visas pārējās Jūsu garīgās meitas stingri vest pa to pašu svētuma ceļu, pa kuru Jūsu vadībā gāja Māsa Marija Stefana.” (152-153.)

“1956. gada 30. jūnijā Viņa Ekselence, atstāstīdams ļoti svarīgu kāda priesterā lietu, kas bija atvēlēta māsas Marijas Stefanas lūgšanām vēl viņas dzīves laikā un ļoti labi atrisinājās, starp citu, raksta:

“Ņemot vērā minētās grūtības, uzskatu, ka šinī gadījumā laimīgais atrisinājums bija tiešām ievērojama Dieva žēlastība, ko mums izlūdzās Māsa Marija Stefana.

Arī tagad grūtākos gadījumos, lūdzot Māras Zemes karalienes aizbildniecību, ņemdams rožukroni rokā, aicinu Māsu Mariju Stefanu lūgt debesīs mūsu Baznīcas nodomā kopā ar mums, un grūtības bieži vien tiek laimīgi atrisinātas...

Tāpat kā K.Springovičas darbā, arī J.Pavlovskā grāmatā liela uzmanība tiek pievērsta Sofijas jeb māsas Marijas Stefanā tikumiem, aprakstot viņas personību kā īpašu un uz svētumu orientētu: “Jau pašā sākumā Sofija tā izcēlās ar tuvākā mīlestību, pazemību un sevišķi — paklausību, ka māte priekšniece savai asistentei teica: “Man liekas, ka ar Sofiju Dievs ir dāvinājis kongregācijai izredzētu dvēseli. Viņa ir žēlastības bērns.””⁴⁹⁶ Stāstot par māsas mācību, autors runā par viņas “Fiat-Magnificat” ceļu⁴⁹⁷, bet sevišķi leila vērība tiek pievērsta māsas ciešanu pieredzei.

J.Pavlovskis, atsaucoties uz klostera arhīva materiāliem un “Dzīves dziesmu”, atstāsta situāciju, kad māsas arhibīskapa metropolīta uzdevumā uzdevumā sastādīja dzīvo rožukroni, lai lūgtos viņa nodomā par Baznīcu Latvijā, un izlozes kārtībā viņas saņēma vienu rožukroņa noslēpumu, kas katrai bija jāskaita un jāizdzīvo. Māsa Marija Stefana saņēma otrās rožukroņa daļas trešo noslēpumu: “Kunga Jēzus kronēšana ērkšķiem”.⁴⁹⁸ Šajā lūgšanas uzdevumā māsa Marija Stefana esot saņēmusi īpašo “Pestītāja žēlastību” — “līdzdalību Viņa galvassāpēs. Pēdējās dzīves laikā, ko viņa upurēja Viņa Ekselences nodomā par Baznīcas Māras Zemē, māsa Marija Stefana cieta lielas galvassāpes. Tas bija galvenokārt no paaugstinātas temperatūras un vispārējas intoksikācijas tuberkulozes dēļ”⁴⁹⁹ Tomēr šīs fiziskās ciešanas tābrīža situācijā ieguva jaunu jēgu un nozīmi, un tās tika skaidrotas kā līdzdalība pestīšanas darbā. Līdz ar to šī māsas Marijas Stefanā slimības un fizisko ciešanu interpretācija ļauj uztvert māsu Mariju Stefanu kā mistiķi un svēto, kuras garīgās attīstības līmenis jau ir tik augsts, ka viņas pieredze kļūst par darbu visas cilvēces vārdā. Šo līdzdalību Pestītāja krusta ciešanās uztvēra pozitīvi un ne tikai pats arhibīskaps metropolīts, bet arī klostera priekšniece:

Māsas Marijas Stefanā profesijas krusts ilgāku laiku bija nolikts uz galdiņa blakus viņas gultai pie Viņa Ekselences attēla par zīmi, ka viņas dzīves upuris līdz pēdējam elpas vilcienam būs veltīts svētās Baznīcas interesēs. To zināja māte priekšniece. Viņa arī zināja, ka māsa Marija

Pateicos par man atsūtīto “Sirds noslēpumu”, kas ļāva vēl dziļāk ieskatīties Māsas Marijas Stefanā dvēseles mistiskajā vienotībā ar Dievu.

Kopā ar “Dzīves dziesmu” “Sirds noslēpums” liecina, ka Māsai Marijai Stefanai no Nabadzīgā Jēzus Bērna dievišķie tikumi bija izcilā, varonīgā pakāpē, ko viņa pierādīja ar savu dzīvi. Esmu dziļi pārliecināts, ka Dievs viņu tūlīt pēc svētīgās nāves uzņēma svēto jaunavu pulkā. Ceru, ka viņa tiks godināta uz altāriem un tās skaistais piemērs iepriecinās ne tikai Māras Zemes ticīgos un Jūsu Kongregāciju, bet arī visu svēto Baznīcu.”

Uz atsevišķas lapiņas uzglabājās sekojoši Viņa Ekselences vārdi:

“Man neapšaubāmi liekas, ka M. M. Kā pirmai kanonizētai La-jas svētai ir ārkārtīgi plaša un svarīga Dieva sūtība mūsu Tautai, pat visas pasaules visplašākām aprindām (iekš un ārpus sv. Katoļu Baznīcas) ne tikai kā varenai aizlūdzējai pie Dieva troņa, bet arī kā misionārei ar savas dzīves piemēru un saviem rakstiem.”

1956. gada 14. martā Viņa Ekselence Arhibīskaps-Metropolīts rakstīja vienam priesterim par māsu Mariju Stefanu sekojošo:

“Viņa dzīvoja un mira kā svētā. Pēc manas dziļas pārliecības ar laiku viņa tiks kanonizēta.” (154.)

⁴⁹⁶ J.Pavlovskis, op.cit., 57.

⁴⁹⁷ Ibid., 79.

⁴⁹⁸ Ibid., 106.

⁴⁹⁹ Ibid., 107.

Stefana skaita otrās rožukroņa daļas trešo noslēpumu par Baznīcu Latvijā. Tamdēļ, kad vienas sarunas laikā slimā māsa likās nogurusi, māte priekšniece viņai jautāja:

“Vai esat ļoti nogurusi?”

Māsa Marija Stefana atbildēja [...]:

“Ak, nē, man tikai drusku sāp galva.”

Priekšniece uz to atbildēja:

“Otrās rožukroņa daļas trešais noslēpums.”

Māsa ļoti sirsnīgi pasmaidīja.⁵⁰⁰

J.Pavlovskis, atstāstot šo notikumu, nenoliedzami centās uzsvērt māsas svētuma pakāpi. Viņš arī norāda, ka pāvests Benedikts XIV, runājot par svētajiem, teicis: “Varbūt nebija neviena kanonizācijas procesa, kur vai nevar būt neviena tāda, kur nevajadzētu runāt par ciešanām un grūtībām.”⁵⁰¹ Tādējādi šie fragmenti un izvēlēta informācija skaidri norāda uz autora vēlmi veidot savu grāmatu par māsu Mariju Stefanu kā savdabīgu hagiogrāfiju, apliecinot viņas svētumu. To apstiprina arī autora piemeklētie citu klostermāsu liecību fragmenti:

Kāda māsa, mātai Marijai Stefanai vēl dzīvai esot, reiz esot izteikusies: “Mums vienreiz būs svēta māsa.”⁵⁰²

Pēc māsas Marijas Stefanā nāves māte priekšniece teikusi: “Par šo māsu varu sacīt, ka viņa bija paklausīga līdz nāvei, jā, līdz krusta nāvei. Jā, mīlās māsas, jūs par māsu dzirdēsiet vēl citas lietas.”⁵⁰³

Māsām gribējās “vairāk lūgties uz māsu Mariju Stefanu, nekā par viņu. Viņas bija aizgājējas svētās dzīves liecinieces, redzēja viņu tās svētīgās nāves brīdī. Mirušās izskats viņām likās neizprotami liecinām par viņas svētlaimi debesīs.”⁵⁰⁴

Daudzas māsas pēc marija sStefanas nāves apgalvoja, ka jūta līksmību, pacilātu noskaņojumu un pārliecību, ka māsa pēc nāves pārgāja Dieva skatīšanā un ir laimīga.⁵⁰⁵

“Par māsas Marijas Stefanā nāvi neraudāju ne asariņu, jo manas dārgās māsas debesu svētlaimē dzēsa visas šķiršanās sāpes. Šī nāve ir vislaimīgākais piedzīvojums visā manā dzīvē. Ar lielu palāvību atvēlēju viņai visas savas dvēseles vajadzības un neesmu vīlusies. Ja varētu un drīkstētu, es gribētu visai pasaulei stāstīt, kādu labdarību esmu saņēmusi, viņai aizlūdzot par mani.”⁵⁰⁶

⁵⁰⁰ Ibid.

⁵⁰¹ Ibid., 115.

⁵⁰² Ibid., 132.

⁵⁰³ Ibid., 147.

⁵⁰⁴ Ibid., 148.

⁵⁰⁵ Ibid., 150.

⁵⁰⁶ Ibid.

Lai gan autors vairākkārt uzsver māsas Marijas Stefanas līdzību Terēzei no Lizjē, kā arī Terēzes īpašo nozīmi viņas garīgās veidošanās procesā, pieminot māsas Marijas Stefanas grūtībām, ar ko viņa saskārās, cenšoties atrast savu garīgo ceļu, viņš raksta: “Šīs grūtības ar svēto Terēziju no Jēzus Bērna nebija māasai Marijai Stefanai bez pamata. Viņa redzēja, ka Dievs viņu aicina iet citu ceļu. Viņas aicinājums nebija kļūt par svētās Terēzijas kopiju, visās lietās viņu atdarināt, bet iet savu, Dieva norādīto ceļu.”⁵⁰⁷ Tādējādi, ņemot vērā gan pašas māsas Marijas Stefanas atmiņas “Dzīves dziesma”, gan viņas mācību, ko viņa lakoniski nodēvēja par “Fiat-Magnificat” ceļu, kārtējo reizi jāsecina, ka pārspīlētie centieni māsas Marijas Stefanas personā iegūt “otru mazo Terēziju” vairāk piederēja NBJ kongregācijai, sevišķi klostera priekšniecei, kā arī arhibīskapam metropolītam un citiem priesteriem, kas bija pazinuši māsu. Šie mēģinājumi sabiedrībai parādīt māsu Mariju Stefanu kā Terēzes tēla pārņemēju piemīt arī tām NBJ klostermāsām, kuras viņu dzīves laikā pazina, kā arī nedaudz ie vērojami jau pieminētajā Sergeja Dominika Ivanova publikācijā “Personības audzināšana. Māsa Marija Stefana (1919. 20. VIII – 1954. 15. VIII) no Nabadzīgā bērna Jēzus – personība, personību audzinātāja”. Taču gan pašas māsas Marijas Stefanas darbi, gan tā informācija, kas atrodama NBJ kongregācijas arhīvā, liecina par pašas māsas centieniem atrast savu garīgo ceļu un atbrīvoties no Terēzes no Lizjē ietekmes.

Presē publicētie raksti, kuri ir bijuši vai nu veltīti pašai māasai Marijai Stefanai, vai arī NBJ kongregācijai, satur diezgan skopas ziņas par māsu. Tā portālā www.katolis.lv bijis publicēts raksts ar nosaukumu “Mūsu pašu "Mazā Svētā Terēzīte””⁵⁰⁸. Šajā publikācijā tiek piedāvāts neliels ieskats māsas biogrāfijā, liekot uzsvaru uz arhibīskapa metropolīta Antonija Springoviča paustajām cerībām, ka māsa Marija Stefana reiz tiks godināta kā “Latvijas mazā svētā Terēzija”, tādējādi atkārtoti uzsverot abu klostermāsu līdzību un ierindojošot māsu Mariju Stefanu starp Terēzes no Lizjē sekotājiem.

Laikrakstā “Latgales laiks” 2003. gada 7. oktobra numurā atrodama intervija ar NBJ kongregācijas māsu Klāru Antoniju “Kā nodzīvot 50 gadus paklausībā Dievam”⁵⁰⁹, kurā, stāstot par savu dzīvi, māsa Klāra Antonija atceras noviciāta laiku, kad viņas audzinātāja bijusi māsa Marija Stefana:

Piemēram, noviciātā māsas audzinātāja bija māsa Marija Stefana, kuru Latgalē godā kā svēto (Aglonas Dievmātes svētkos Aglonas kapsētā uz viņas kapa deg desmitiem svecīšu

⁵⁰⁷ Ibid., 118.

⁵⁰⁸ <http://www.katolis.lv/nicgale/draudze/draudze4.htm>

⁵⁰⁹ <http://www.latgaleslaiks.lv/lv/2003/10/7/15760>

un viņas aizbildniecībai savus lūgumus uztic jauns un vecs). "Grūtos brīžos skrēju pie viņas un jautāju, kā rīkoties. Māsa jau ar skatienu, neko nesakot, prata pateikt, vai esi rīkojies pareizi vai nepareizi. Māsa Marija Stefana bija dievbijīga, laba pedagoģe un cilvēku pazinēja. Visu viņas centienu mērķis - katru vest pie Dieva, un tas viņai izdevās," atzina māsa Klāra Antonija.⁵¹⁰

Katoļu kalendārā" publikācijā ar nosaukumu "Paļāvība uz Dieva apredzību", kura veltīta māsas Klāras Antonijas klostera kalpošanas 60 gadu jubilejai, viņa atkal atsaucas uz māsu Mariju Stefanu, šoreiz gan pavisam īsi: "Noviciātā bijām astoņas māsas un audzinātāja bija māsa Marija Stefana, tiesa gan, tikai sešus mēnešus, jo viņai vajadzēja braukt atkal uz slimnīcu. Pēc tam bija cita audzinātāja."⁵¹¹

Tāpat laikraksta "Latgales Laiks" 2006. gada 10. oktobra numurā ir lasāms raksts par to, ka Nīcgales pagasta "Rasnačos" iesvētīts piemiņas krusts un akmens dievbijīgai Nīcgales meitenei Sofijai Lazdānei, kas kļuvusi par Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas māsu Mariju Stefanu un kuru ticīgie ierosinājuši iecelt svēto kārtā, pastāstīja Nīcgales katoļu draudzes Marijas leģiona "Eņģeļu karaliene" māsa Anna. "Piemiņas krusts un akmens uzstādīts vietā, kurā atradās māsas Marijas Stefanas vecāku mājas, taču padomju laikā tās tika nojauktas, paplašinot maģistrāli "Daugavpils-Rīga".⁵¹²

Publikācijā māsa Marija Stefana tiek raksturota kā "pirmais bērns dievbijīgā un strādīgā Veronikas un Antona ģimenē. Kopš bērnu dienām meitene izkopusi stipru ticību un mīlestību uz Dievu, lielu gribu un darba tikumu". Turpat publikācijā ir arī norādīts, ka katru gadu augustā svētceļnieku tūkstoši, apmeklējami Aglonas Dievmātes svētkus, lūdz Dievu arī pie māsas Marijas Stefanas kapa. Tāpat publikācijas autore uzsver māsas Marijas Stefanas lielo Dievmātes mīlestību, citējot fragmentu no "Dzīves dziesmas" un ar šo citēto fragmentu lielā mērā uzsverot māsas lielo pieķeršanos savam dzimtajam novadam, kā arī tradicionāli pasvītrojot māsas Marijas Stefanas saistību ar zieda simbolu (kas tik bieži parādās arī Terēzes no Lizjē manuskriptos un var implicīti veidot vēlmi abas klostermāsas salīdzināt): "8. septembris [...] manā draudzē Nīcgalē ir lielākie svētki. Es gribēju atvadīties šajos svētkos, greznojot bagātīgi Dievmātes altāri. Tāpēc braucu uz dārzkopības skolu, lai atvestu veselu klēpi rožu un liliju. Es tās nedabāju. Ar sāpīgu sirdi braucu atpakaļ un sevi mierināju ar domu,

⁵¹⁰ Ibid.

⁵¹¹ <http://www.katolukalendars.lv/materiali/baznicas-organizacijas/95-palaviba-uz-dieva-apredzibu>

⁵¹² Egita Terēze Jonāne, "Nīcgalē iesvētīts māsas Marijas Stefanas piemiņas krusts" //"Latgales Laiks", 10.10.2006., 10.lpp.

ka Dievs patiesi labo gribu pieņēma kā izdarītu darbu. Kad pārbraucu mājās, māmiņa jautāja, vai es nedabūju puķes. Es atbildēju - Es pati būšu puķe! Ak, cik daudz toreiz šajos vārdos izteicu, pati to neapzinādamās. Drīz pēc tam Dievmāte mani kā ziedu atdeva Jēzus Bērniņam.”⁵¹³

Kopumā, salīdzinot šīs publikācijas, var secināt, ka, lai gan tikai vienā no tām lasītājam tiek piedāvāti jau izskanējuši centieni tiešā veidā pielīdzināt māsu Mariju Stefanu Terēzei no Lizjē, raksturojot viņu kā “otru Terēzu”, tomēr pastāv arī netieši noformulēti mēģinājumi turpināt šo salīdzināšanu, izmantojot zieda tēlu, tādējādi arī Latvijas klostermāsā mēģinot ieraudzīt “mazā ziediņa” jeb Terēzes tēlu.⁵¹⁴

Akadēmiskās literatūras klāstu, kura būtu veltīta māasai Marijai Stefanai vai kurā šī klostermāsa tikusi pieminēta, nav plašs. Jau minētā Sergeja Dominika Ivanova publikācija "Personības audzināšana. Māsa Marija Stefana (1919. 20. VIII – 1954. 15. VIII) no Nabadzīgā bērna Jēzus – personība, personību audzinātāja” vairāk koncentrējas uz māsas Marijas Stefanas personību saistībā ar personības izaugsmi un audzināšanu. Lai gan autors min faktu, ka “svētceļnieku un vietējo iedzīvotāju vidū ir vērojama kulta izpausme, pie māsas Marijas Stefanas kapa aizlūdz ne retāk kā pie Aglonas svētvietas pamatlicēju brāļu dominikāņu, godināmā bīskapa Boļeslava Sloskāna, Latvijas pirmā kardināla Juliāna Vaivoda, bīskapa Jāzepa Rancāna atdusas vietas Aglonā”⁵¹⁵, tomēr viņa rakstā māsa Marija Stefana nekādā veidā netiek pielīdzināta Terēzei no Lizjē un netiek raksturota kā franču svētās sekotāja. Tā vietā autors koncentrē uzmanību uz pašas māsas oriģinālo mācību un garīgās izaugsmes ceļu.

Izdevuma “Ceļš” 58. numurā publicētajā rakstā “*Vita activa un vita contemplativa* Rietumu kristīgajā misticismā: cilvēka eksistences dažādās paradigmas”⁵¹⁶, esmu pieminējusi māsu Mariju Stefanu kā kontemplatīvās dzīves pārstāvi Latvijas kontekstā, savukārt rakstu krājumā “Gender Matters in the Baltics” publicētajā rakstā “The Image of a Woman in the Tradition of the Roman Catholic Church of Latvia, the 20th - 21st Century Experience”⁵¹⁷ (“Sievietes tēls Latvijas Romas katoļu baznīcas tradīcijā: 20. - 21. gadsimta pieredze”) esmu aplūkojusi māsu Mariju Stefanu kā vienu no divām katoļu tradīcijas pārstāvēm, kas ir spēcīgi ietekmējušas Latvijas katolicisma izpratni par sievieti un tās tēlu.

⁵¹³ Ibid.

⁵¹⁴ Ibid.

⁵¹⁵ Sergejs Dominiks Ivanovs, op. cit.

⁵¹⁶ Skat. Lilija Beļakova, “*Vita activa un vita contemplativa* rietumu kristīgajā misticismā: cilvēka eksistences dažādās paradigmas” // Ceļš, Nr 58. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008.

⁵¹⁷ Skat. Lilija Beļakova, “The Image of a Woman in the Tradition of the Roman Catholic Church of Latvia, the 20th - 21st Century Experience”. In *Gender Matters in the Baltics*. Ed. Irina Novikova. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008.

Visu rezumējot, var secināt, ka ar māsu Mariju Stefanu saistītās sekundārās literatūras, preses publikāciju un akadēmisko publikāciju jomā vērojamas divas tendences. Pirmkārt, māsa Marija Stefana un Terēze no Lizjē tiek salīdzinātas, atklājot Latvijas klostermāsu kā franču svētās sekotāju un līdzinieci. Šāda tendence lielākoties vērojama tajā literatūrā, kas, izmantojot NBJ kongregācijas arhīva materiālus, par pamatu ņem un attīsta gan arhibīskapa metropolīta Antonija Springoviča, gan tālaika klostera priekšnieces mātes Annas Dominikas un dažādu priesteru cerības Latvijā ieraudzīt jaunu svēto, proti, “otru Terēzi”. Otrā tendence ir pievērst uzmanību pašas māsas Marijas Stefanas pieredzei un mācībai, cenšoties viņu uztvert kā atsevišķu parādību Latvijas Romas katoļu tradīcijā, nevis kā Terēzes tēla pārņēmēju.

4.2.2. Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas arhīva materiāli par māsu Mariju Stefanu

NBJ kongregācijas arhīvā atrodami daudzi materiāli un liecības par māsu Mariju Stefanu. Tā ir gan vairākkārt pārrakstītā māsas Marijas Stefanas “Dzīves dziesma”, gan vairākas “Sirds noslēpuma” kopijas (gan mašīnrakstā, gan rokrakstā), kā arī dažādas ziņas, liecības un atmiņas par klostermāsu, kuras tikušas savāktas kā informācijas avots kanonizācijas procesā.

Ņemot vērā īpašos apstākļus, kādos tikušas vāktas ziņas un liecības par māsu Mariju Stefanu, proti, uzskatot māsu par īpašām Dieva žēlastībām apveltītu cilvēku, kurš ir miris “svētuma slāvā”, kā arī jau minētās arhibīskapa metropolīta A. Springoviča cerības sagaidīt no NBJ kongregācijas māsu rindām “otru Terēziju”, nav nekas neparasts, ka savāktās ziņas un liecības caurvij centieni salīdzināt un pat pielīdzināt māsu Mariju Stefanu Terēzei no Lizjē. Šo tendenci pastiprina arī pašas māsas Marijas Stefanas dzīves sākumposma lielā aizraušanās ar franču svēto un centieni viņai sekot un atdarināt viņu. Tādēļ, lai labāk izprastu pašas māsas Marijas Stefanas personību un mācību, analizējot NBJ kongregācijas arhīva materiālus, uzmanība tiks pievērsta gan tam, ko ir iespējams secināt par māsas Marijas Stefanas personību, lasot arhīva materiālus, gan to, kā māsa Marija Stefana tiek parādīta šajos materiālos, proti, kādas tendences valda, veidojot māsas Marijas Stefanas tēlu un kādi uzsvāri tiek likti šajā tēla veidošanas procesā.

Ņemot vērā to, ka māsas dzīves un nāves laikā pastāvēja brīnuma gaidas, proti, cerības, ka Latvija varētu sagaidīt svēto, nav nekas neparasts, ka, vācot ziņas un liecības, kā arī klostermāsu atmiņas par māsu Mariju Stefanu, liela uzmanība tika pievērsta māsas

svētumam, varonīgajiem tikumiem, garīgai mācībai un pat mistiskai pieredzei, jo materiālu un ziņu vācēji varēja būt vadījušies pēc tā, ka viņu darbs reiz varētu kalpot par hagiogrāfiju. Šeit jāņem vērā, ka gan pašas māšas Marijas Stefanā memoriāli, gan arī viņas līdzmāsu atmiņas ir avoti, kas tapuši, ietekmējoties gan no pašu autoru atmiņas (kas ne vienmēr var būt precīza), gan no konkrētā laikmeta un situācijas. Atmiņas nav tikai bezkaislīga notikumu atcerēšanās; atmiņas var kalpot gan par grēksūdzi, gan par attaisnojumu vai apsūdzību, kur liela nozīme ir paša autora subjektīvai nostājai.⁵¹⁸ Tādējādi māšas Marijas Stefanā memoriāli un viņas līdzmāsu atmiņas jāvērtē saistībā ar iespējamo subjektivitāti un pašu autoru motīviem, kas noteica dokumentu tapšanas mērķi un skanējumu. Un šajā gadījumā viens no noteicošajiem mērķiem bija atklāt ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu, piešķirot tām hagiogrāfisku skanējumu.

⁵¹⁸ V.V.Kabanov, "Istoricheskiye istochniki sovetskogo perioda" //Istochnikovedeniye (Moskva: RGGU, 2000), c. 634.

†
F. M. F.

Atmiņas

par
mūsu mīlo

Māsu Mariu Stephanu
no Nabadzīgā Jezus Bērna.

† 1954. gada 15. augustā,
Aglonā.

I*

5. "Atmiņas par mūsu mīlo Māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jezus Bērna", I klade.
NBJ kongregācijas arhīvs.

S A T U R S	
TĒSĀKU ĢIMENĀ, SKOLĀ, ŠĒDZOTĀJAS DARBĀ	
	1. sēj.
Ziņas latviešu katols ģimenēs	
Latviešu ģimene	1
Antons Biedlis	4
Čickoviču ģimene	5
Veronika Čickoviča	6
Lietais un mazais	9
<u>Z I Ņ A S U N A T M I Ņ A S</u>	
Latviešu tikušās pamatskolas	
Latviešu - ģimenes P A R pamiņā	12
Latviešu pamatskola	13
<u>M Ā S U M A R I J U S T E F A N U</u>	
	16
Latviešu pamatskola N O	17
Latviešu pamatskola	20
<u>N A B A D Z Ī G Ā J Ē Z U S B Ē R N A</u>	
Latviešu tikušās skolas	22
"No pēdējās... es dzirdēju..."	23
Latviešu tikušās skolas	
(Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)	
Latviešu pamatskola	24
Latviešu pamatskola	25
Latviešu pamatskola	26
Latviešu pamatskola un izglītība	27
Latviešu pamatskola	28
Latviešu pamatskola	29
Latviešu pamatskola	30
Latviešu pamatskola	31
Latviešu pamatskola	32
Latviešu pamatskola	33
Latviešu pamatskola	34
Latviešu pamatskola	35
Latviešu pamatskola	36
Latviešu pamatskola	37
Latviešu pamatskola	38
Latviešu pamatskola	39
Latviešu pamatskola	40
Latviešu pamatskola	41
Latviešu pamatskola	42
Latviešu pamatskola	43
Latviešu pamatskola	44
Latviešu pamatskola	
Latviešu pamatskola	45
Latviešu pamatskola	46
Latviešu pamatskola	47
Latviešu pamatskola	48
Latviešu pamatskola	49
Latviešu pamatskola	50
Latviešu pamatskola	51
Latviešu pamatskola	52
Latviešu pamatskola	53
Latviešu pamatskola	54
Latviešu pamatskola	55
Latviešu pamatskola	56
Latviešu pamatskola	57
Latviešu pamatskola	58

6. "Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)." NBJ kongregācijas arhīvs.

Vīņa Excellence Archibīskaps –
Metropolīts caurskatot „Atmiņas”,
vairākās vietās ir izlabojis. Pārrak-
stot „Atmiņas”, rakstijām kā ir bijis
un tais vietās, kur V. E. bija izlabojis
vai striņojis, arī tāpat darījām.
Tas ir darīts ar žimeli.

7. Piezīme, kas glabājas līdzās “Atmiņām par mūsu mīļo māsu Mariju Stefanu” un kas
liecina par izdarītajiem labojumiem.

Kāda cita stāsta: - „Kas man pie Māsas Marias Stephanas sevišķi uzkrīta, bija seksjošais: - viņa bija vienmēr ļoti aizgrābta, kad stāstīja kaut ko skaistu, pacilājošu, kā arī, kad ziņoja (kā kāds labdarītājs ir kaut ko dāvinājis). Arī citas Māsas uzmanīgi klausījās un lielā pateicībā, bet pie viņas tas bija vēl citādi: viņa bija aizkustināta dziļākā būtībā un klausījās ar mirdzošu skatu.”

Ar tādu pat uzmanību Māsa Maria Stephana klausījās sprediskus. Kā viņa pati apraksta savā „Dzīves Dziesmā”, tamī laikā, kad Dievs prasīja tik daudz upuru, Viņš deva arī to lielo žēlastību, ka klostera kapellā varēja dzirdēt ļoti vērtīgus priekšnesumus un piedalīties svēnīgos dievkalpojumos. Tādā kārtā Māsas Marias Stephanas dievbijība, kas pati par sevi bija veselīga un pamatojās uz ticības

8. Fragments no “Atmiņām par mūsu mīlo māsu Mariju Stefanu”. NBJ kongregācijas arhīvs.

Māsa Marija Stefana centās gan pati visu "doto labi izmantot", gan arī novices ar to izdevīgā gadījumā palīdzināt.

Reisi "DOTO LABI IZMANTOT" māsai kājās. Vīpa ienāca pie māsas novices, kas sīnāja par 50 augoni. Novice lida-

Tas bija māsa Marijas Stefanā pirmajos klostera dzīves gados, kad vīpa kādā dienā teica mātei priekšdiecei: "Es sajūtu, ka mans uzdevums nav iet pa kādu jaunu ceļu, meklēt vai izgudrot kaut ko jaunu; mans uzdevums ir: doto labi, ļoti labi izmantot." (1)

Šis "dots" ir vispirms tas, ko mums Dievs sniedz caur svēto Baznīcu: ticības patiesības, baušļi, svētie sakramenti. Šis "dots" ir tas, ko māsa saņem caur kongregāciju: regula, konstitūcijas, statuti, konferences, garīgie vingrinājumi un ascētiskie padomi raksturo kļūdu apkarošanai un tikumu iegūšanai. No iepriekš teiktā jau zināms, cik labi to visu māsa Marija Stefana izmantoja.

Bet māsa Marija Stefana saprata, ka arī visi dzīves apstākļi, katrs gadījums, kas vīpu skar, ir arī Dieva dots, Dieva sūtīts, lai dotu vīpai izdevību vingrināties attiecīgos tikumos un veidot sevi pēc mūžīgā Dieva plāna. To vīpa tuvāk paskaidro "Dzīves Dziesmā" raksturojoši:

"Mīlestības dēļ es daru to, kas manam Mīļotajam patīk, sekoju Jēram. Gan ne verdziski taroties pie likuma burtā. Dievs ir Gars un tāpēc tiem, kas Vīpu godina, jāgodina garā un patiesībā" (Jo 4, 24). Paklausīties man ietilpst ne tikai baušļu, likumu, priekšniecības rīkojumu izpildīšana, bet arī pilnīga atdeve Dievam, kaut Vīpam mani vadīt kā un kur Vīps grib. Un to Vīps man rāda ikdienas apstākļos. Es esmu pārliecināta, ka Dievs, mani radot, ir domājis ļoti (ļoti) skaistu domu. Kaut ko skaistāku ar sevi es pati nekad nevarētu izdomāt. Manas visas cenšanās lai ir Dieva domu piepildīt, vīpu nesabojāt. Kad es pilnīgi Vīpam atdošos, ļauju Vīpam sevi vadīt, tad Vīps visu izdarīs labi. Vīps attiecīgā laikā sūtīs ciešanas un tēdas, kādas man ir vajadzīgas, bet nevis tēdas, kā es gribētu. Vīps zinās, kad man ir vajadzīgs iepriecinājums un to sūtīs. Vīps zinās, ka man būs pietiekoši izdevības gandarīšanai, tikumu vingrināšanai, nopelnu iegūšanai. Ar vārdu sakot, Vīps visu vadīs tā, ka līdz dzīves beigām es būšu gatava debesīm, un sasniegšu to, kas man ir jāsasniedz. Jo Dievs taču turēs par savu godu, ka dzīve, kuru Vīps mēdza, tiek (izvadīta) labi. Un cik tad man viss ir vienlīdzīgs! Mana dvēsele arī tiecas uz vienkāršību. Man vajag tikai uz visu teikt jā. Jā, Tēvs, kā Tev labpatīk. Te es arī savienojos ar savu Dievu, savu gribu un apvienojos ar Vīpa gribu un palieku Vīpa klātbūtnē, Vīps." (2)

9. Fragments no "Ziņām un atmiņām par māsu Mariju Stefanu". NBJ kongregācijas arhīvs.

NBJ kongregācijas materiāli glabā plašas ziņas par māsu Marijas Stefanā slimības laiku un fizisko ciešanu pieredzi, atkal un atkal uzsverot māsu varonību un pacietību šajās ciešanās. Tā māsu Terēzijas Viktimas, kas kopā ar māsu Mariju Stefanu ārstējās no plaušu tuberkulozes, vēstulē no Rāznas sanatorijas raksta klostera priekšnieci:

Tagad drusciņ tuvāk gribu pastāstīt par māsu Mariju Stefanu. Temperatura viņai svārstās, apmēram tāpat kā mājās; vienu dienu bija pāri 39°, bet tas ātri pārgāja. Klepo gan stipri, bet saka, ka mazāk kā mājās. Kā viņa citādi jūtas, man ir grūti zināt, jo jo viņa jau vienmēr tikai smaida un saka, ka labi. Vispāri daudz guļ miegā. Kad es dažreiz ilgāku laiku viņu novēroju, tad domāju par vārdiem: “Karaļa meitas skaistums ir iekšējs.”

Uz āru izskatās tā, it kā viņai nekas nebūtu. Mierīgi un klusi smaidīdama viņa guļ, it kā nebūtu nekādu lielu ciešanu, bet ja ar ļoti uzmanīgu aci skatās, tad var redzēt, kā viņa cīnās. Tad es domāju: ja visi cilvēki tā prastu nest savu krustu, tad šeit nebūtu vairs asaru ieleja, bet ciešanu paradīze, kuru Pestītājs ir sagatavojis kopš savas nāves uz krusta. [...]”⁵¹⁹

No tā laika, kā te ir māsa Marija Stefana, es nezinu, kāpēc es jūtu, ka šī atpūta man arvien labāk iedarbojas. Laikam tādēļ, ka tagad viņas klātbūtnē pa daļai jūtos kā mājās, tādēļ arī mani nervi ir mierīgāki.”⁵²⁰

Kā jau tika minēts, kongregācijas arhīva materiāli lielu uzmanību pievērš māsu Marijas Stefanā tikumiem, ārkārtīgai disciplinētībai un dzīvei saskaņā ar garīgajiem ideāliem. Apkopojot ziņas par māsu, savāktais materiāls iegūst gandrīz vai hagiogrāfisku noskaņu, kuru caurstrāvo brīnuma gaidas un centieni māsā ieraudzīt iespējamo svēto un varbūt pat pielāgot māsu šīm cerībām.

Runājot par brīnuma gaidām, kuras varētu būt raksturīgas tolaik vēl Latvijā jaunajai Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijai, jāpievērš uzmanība vēl kādam notikumam. Kad kāda klostermāsa smagi salima, un klostera māsu “izteica savas nojautas, ka Dievs šo dārgo slimo māsu varbūt ņems pie sevis kā Latvijas Noviciāta pirmo upurziņu”.⁵²¹ Taču tālāk arhīva materiālā lasām:

Atkal krita Mātes Priekšnieces skats uz Māsu Mariju Stefanu. Tās lielās zilās acis skatījās tālumā. Pirmo reizi Mātei Priekšniecei uzkrīta viņas bālums. Vai viņa sajuta, kura no Māsām patiesi būs šis pirmais upuris? Vai viņa jau nojauta, ka viņas pēdējais skats būs vērsts uz šo tagad tik slimo Māsu, kas pēc dažiem (deviņiem) gadiem pavadīs ar savām

⁵¹⁹ Tas tika ziņots 1952. gada jūlija beigās. “Dzīves dziesma”, III daļa un vēstules no Rāznas sanatorijas 1950.-1952.g.”. Māsu Marijas Stefanā oriģināla kopija. NBJ kongregācijas arhīvs. 359.-361.lpp.

⁵²⁰ Ibid.

⁵²¹ “Atmiņas par mūsu mīļo Māsu Mariu Srephanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. †1954. gada 15. augustā Aglonā”, II burtnīca, 114. lpp. Rokraksts, NBJ kongregācijas arhīvs.

asarām viņas Dzīves Dziesmas pēdējās skaņas; vai varbūt viņa piedāvājās mīļajam Dievam kā upuris savas līdzmāsas vietā, lai tajā pēcpusdienā atvieglinātu noskumušo Mātes Sirdi?⁵²²

Māsas, kas pazina Mariju Stefanu viņas ordeņa jaunībā, stāsta: “Viņa bija klusa, ļoti modesta un neuzkrītoša. Man arvien bija tāds iespaids, ka šai māasai ir dziļa iekšējā dzīve. Nevienam viņa nedarīja pāri. Es ļoti priecājos, ka mīlais Dievs mums viņu ir dāvinājis.” Šo izteikumu papildina arī norāde uz māasai piemītošo bērna garu (kas ne tikai raksturo īstenu NBJ kongregācijas harizmu, bet arī neatraujami saistās ar Terēzes no Lizjē mācību, ko pēc viņas nāves sāka dēvēt par “garīgo bērnību”): “Viņa bija ļoti vienkārša. Ordeņa dzīves sākumā es ne ar vienu postulanti tā nevarēju saprasties kā ar viņu. Sevišķi rekreācijās es ne ar vienu tā nevarēju priecāties kā ar Sofiju. Viņai bija īsts bērna gars. Es jutos tik labi viņas tuvumā.”⁵²³

Kāda cita māsa, kura esot bijusi māsas Marijas Stefanas biedrene dormitorijā un slimo istabā, liecina par māsas izturību un mērdēšanos, savukārt māsa, kura, kā norāda liecības, esot kritiski izturējusies pret postulantēm un novicēm, liecinājusi, ka māsa Marija Stefana esot bijusi “upurgatava un paklausīga”⁵²⁴.

Klosterī savāktie materiāli un atmiņas norāda arī uz māsas Marijas Stefanas centieniem uzveikt savu lepnību un jūtību, un šajās cīņās neiztika arī bez pārpratumiem, jo Sofija, saskaņā ar viņas pašas rakstīto, bieži sevi izrādīja sliktāku, nekā īstenībā bija. Šādā veidā viņa gribēja vingrināties pazemībā, taču vēlāk, “to pareizi izprazdama, šo rīcību pati notiesāja kā īstas pazemības un bērna gara trūkumu”⁵²⁵. Šis izteikums lieliski atklāj gan NBJ kongregācijas īpašo garīgumu, gan tā laika garīgos ideālus, kas ļoti lielā mērā bija ietekmējušies no Terēzes no Lizjē garīgās bērnības mācības. Tādējādi bērna gars toreiz kļuva par vienu no mērauklām, kas noteica personības garīgās pilnveidošanās līmeni. Vienīgi ne vienmēr tika skaidri novilkta robeža starp to bērna garu, kas piemīt konkrētajai kongregācijai, un “garīgo bērnību”, kas, pateicoties Terēzes no Lizjē mācībai tolaik kļuva par jaunu garīguma tendenci un piemēru. NBJ kongregācijas saistībā ar bērna garu un bērnību izpaudās kā centieni sekot un iedzīvināt Jēzus Bērna, kā arī kalpot šim bērnam. Tādējādi šeit savijas gan pašas NBJ kongregācijas ideāli un harizma, gan arī Terēzes no Lizjē mācība par garīgo bērnību. Mūsu atmiņās par Mariju Stefanu lasām: “Jaunā Novice sajūsminājās par to domu, ka viņa, kļūdamā par Kongregācijas locekli, dievišķajam Vārdam deva iespēju viņā atjaunot

⁵²² “Atmiņas par mūsu mīlo Māsu Mariu Srephanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. †1954. gada 15. augustā Aglonā”, II burtnīca, 114-115.lpp. Rokraksts, NBJ kongregācijas arhīvs.

⁵²³ Atmiņas par mūsu mīlo Māsu, II klade, 17.lpp.

⁵²⁴ Ibid., 18.lpp.

⁵²⁵ Ibid., 27.lpp.

savu svēto Bērnību. “Nabadzīgā Jezus Bērna māsām,” tā saka viņu statūti, “taču netiek vien ar žēlastības palīdzību jāklūst tādām, kāds bērns ir no dabas, bet viņām jāiegūst līdzība ar to bērnu, kura vārdu viņas nes.”⁵²⁶

Runājot par jau daudzas reizes pieminētajām brīnuma gaidām, kas valdījusi kongregācijā, jāpiemin atmiņas par māsu Mariju Stefanu atzīmētā klostera priekšnieces saruna ar savu palīdzi. “Neskatoties uz minētām nepilnībām un lai gan Sofija bija ļoti noslēgusies, Priekšniece tomēr zināja vērtēt viņas labās īpašības un 1943. gada pavasarī Mīļā Māte sacīja savai Asistentei: “Man liekas, ka ar Sofiju Dievs dāvināja mūsu Kongregācijai vienu ļoti izredzētu dvēseli. Tā ir žēlastības bērns.”⁵²⁷ To papildina atmiņas par māsas ieģērbšanas dienu: “Pēc svinībām kāda no svētku dalībniecēm nāca pie Priekšnieces un teica viņai: “Mīļā Māte, ņemat to vērā: Novice, kuru kā otro ieģērba, tā būs kaut kas sevišķi labs. Tā man atstāja dziļu iespaidu.” Daži viesi, kas tanī brīdī bija klāt, to dzirdēja un piekrītoši apliecināja to pašu.”⁵²⁸ Tālāk māsu atmiņas par Mariju Stefanu seko piebilde:

Varbūt būtu interesanti šajā vietā ievietot, ko piezīmēja kāda no Māsas Marijas Stefanas bijušām ieģērbšanas biedrenēm, kurai, kā divām pārējām, vājas veselības dēļ nebija lemts nobeigt Noviciātu Katoļu ielas klosterī.

“[...] es iepazīnos ar postulanti Sofiju Lazdāni, pie kuras man sevišķi uzkrīta, ka viņa bija ļoti sakopota un klusa. Dziļās domās iegrimusi, viņa centīgi pildīja savus pienākumus. Tā bija mīļā Māsiņa, ar kuru Dievs man piešķīra kādu laiku būt kopā “Nacaretēs mājā”. Viņas savaldība, viņas ārējais miers un mīļais smaids man bieži bija par piemēru. Vēlējos mācīties no viņas un atdarināt viņas sakopotību Noviciāta laikā. Tikumības ziņā mums viņa spīdēja kā spoža zvaigzne...

Galvenokārt no atmiņas nepazūd laimīgā ieģērbšanas diena 1943. gada 2. jūlijā. Es vēroju viņu un apbrīnoju: šī māsiņa mums ir kā jaunā svētā Terezija no Jezus Bērna. Un viņas smaids bija īsti kā svētās Terezijas smaids. No tās dienas es viņu vēl vairāk mīlēju un cienīju... Ak, kaut es tik mazu drusciņu varētu būt viņai līdzīga garīgās sakopotības ziņā un cenšanās pēc svētuma!

Kad vēl pirms ieģērbšanas rekolekciju laikā es drīkstēju dažreiz iziet dārzā, es tur novēroju kādā puķu dobē četrus lielus ziedus (liekas, tās bija lilijas). Tos es pielīdzināju mums četrām 2. jūlijā ieģērbšanai paredzētajām postulantēm. Bet kad pēc dažām dienām es atkal nācu dārzā, par nožēlošanu no četriem ziediem divus vairs neredzēju. Tad atkal no šiem diviem tikai viens turējās stalti, dižciltīgi un ziedēja jauki. Novērojot šo ziedu, es domāju par māsu Mariju Stefanu. Man nebija šaubas, ka šī Māsa sasniegs lielu svētumu, būs skaista rota starp citām. Arī uz altāra ieģērbšanas laikā bija četri balti liliju ziedi, bet drīz

⁵²⁶ Ibid., 58.-59.

⁵²⁷ Ibid., 29.lpp.

⁵²⁸ Ibid., 42.lpp.

tie sāka noliekties, tikai viens liliņas zieds palika ļoti stalts un varens.

[...] Patiesi, Dievs man bija piešķīris lielu laimi, ka es drīkstēju kopā ar viņu pavadīt dažus gadus klosterī.⁵²⁹

Šajā fragmentā izskanējušās cerības māsā Marijā Stefanā ieraudzīt jaunu Terēzi no Lizjē, kā arī centienus viņai piedēvēt līdzību ar franču svēto, papildina klostera atmiņu vispārējā jūsmīgā noskaņa:

[...] Māte Priekšniece pagriezās pie Māsām, kas viņu pavadīja, kas vai nu priecīgi sarunājās, vai nopietni atrisināmo jautājumu pārlika. Te viņas skats nejauši uztvēra Māsu Mariju Stefanu, kas gāja Māsu vidū, pavisam apskaidrota, kā kādas neredzamas varas gūstā; it kā viņa visdziļākā godbijībā un sirsnībā klausītos kāda vārdos, kas pilnīgi saista viņas uzmanību. Pie tam viņa bija pavisam vienkārša, ar īstu bērna izteiksmi sejā, bez kādas pārspīlētības, it kā viņa pati to neapjaustu.⁵³⁰

“Viņas dvēsele bija viscaur laba, ļoti auglīga zeme. Kādā mērā viņa uzņēma ar visu savu būtni lekcijās sacīto, liecina arī viņas biedreņu izteicieni: “Mēs visas uzmanīgi klausījāmies lekcijā, bet nākamie ikdienas notikumi un izklaidības vājināja iespaidu, viena otra lieta tika aizmirsta. Tā nebija pie māsas Marijas Stefanas. Viņa bija pārņemta no dzirdētā, pilna no tā. Man uzkrīta viņas nepārtrauktā dedzība pienākumu pildīšanā. Varēja redzēt, ka viņas gars vienmēr kavējās pie pārdabiskā. Liekas, ka viņa drebēja ik brīdi Visvarenā priekšā – tās bija Kunga bailes (gudrības sākums). Šo viņas noskaņojumu nevarēja traucēt citi iespaidi.”⁵³¹

Turpat māsu atmiņās glabājas pārdomas par kongregācijas ideālu un pašas māsas Marijas Stefanas garīgiem ideāliem un mācību:

Kā Nabadzīgā Jezus Bērna Māsa Novice jau drīkst sevi uzskatīt par svētās ģimenes locekli, kuras dzīves veidā un īpatnībās viņai arvien vairāk jāiedzīvojas. Sasniegt ģimenes līdzību ar Jezu, Mariju un Jāzepu klusajā, neuzkrītošajā, bet tomēr tik nopelniem bagātajā Nācaretes dzīvē bija Māsas Marijas Stefanas nepārtrauktā cenšanās. Dievs svētīja mazās novices uzticību mazās lietās. Viņa palika īsta māksliniece vienkāršās ikdienas dzīves izdaiļošanā un svētdarīšanā pēc svētās Ģimenes parauga⁵³².

Interesanti atzīmēt kādu izteikumu no klostermāsu atmiņām par Mariju Stefanu. Lai gan pati māsa savā “Dzīves dziesmā” raksta, ka viņai kādreiz ir nācis prātā, ka viņai būs reiz

⁵²⁹ Ibid., 43.-46.lpp.

⁵³⁰ Ibid., 47.

⁵³¹ Ibid., 52.lpp.

⁵³² Ibid., 59.

jāraksta savas dzīves stāsts⁵³³, (te ir iespējams izvirzīt pieņēmumu par ietekmēšanos no viņas jaunības ideāla Terēzes no Lizjē un vēlme pieredzēt to pašu, ko pieredzējusi viņas iecienītā svētā), atmiņu materiālos izskan šāds viedoklis:

Viņa sāka uzrakstīt pati savus pateicības aktus vienkāršā Dieva bērna valodā, kā viņa mēdza runāt ar savu Dievu. (Viņa taču nekad nedomāja, ka tas nāks kādreiz citu cilvēku rokās.) Mums šīs piezīmes ir vērtīgas tāpēc, ka tās dod dziļu ieskatu viņas dvēseles ievirzē.⁵³⁴

Vadoties no avotpētnieciskās perspektīvas, šeit tomēr jāņem vērā paša autora motīvi un ideāli, rakstot kaut kādus sacerējumus. Līdz ar to šāda pretruna starp to, ko atklāj pati māsa Marija Stefana, atklāti atzīstot, ka ir domājusi gan par to, ka varētu būt svēta, gan par to, ka būs jāraksta savas dzīves stāsts, un to, kā māsas tēlu veido un uztver apkārtējie, atklāj vēlmi māsu idealizēt, nogludināt šķietami neērtas vietas viņas izteikumos un veidot stāstu par viņu kā par kādu ideāltēlu, kas ne pārāk atbilst realitātei. To ilustrē arī nākamais piemērs no klostermāsu atmiņām, kur liels uzsvars tiek likts uz māsas Marijas Stefanas īpašo ārējo izskatu, kas liecina par sevišķu izredzētību:

“Kāda cita stāsta: “Kas man pie Māsas Marijas Stefanas sevišķi uzkrīta, bija sekojošais: viņa bija vienmēr ļoti aizgrābta, kad stāstīja kaut ko skaistu, pacilājošu, kā arī, kad ziņoja kā kāds labdarītājs ir kaut ko dāvinājis. Arī citas māsas uzmanīgi klausījās un lielā pateicībā, bet pie viņas tas bija vēl citādi: viņa bija aizkustināta dziļākā būtībā un klausījās ar mirdzošu skatu.”⁵³⁵

“Atmiņās par mūsu Mīļo māsu” parādās arī atsauces uz vīzijām jeb pārdabisku pieredzi, ar ko saskārās māsa Marija Stefana. Tā savākto liecību un atmiņu otrajā kladē parādās atsauce uz to, ka māsa, Tabernakula priekšā lūdzoties, bija dzirdējusi noslēpumainu balsi, kas teikusi: “Tu būsi atstāta.”⁵³⁶ 1950. gada 27. janvārī rīta apdomāšanas laikā bijušās dominikāņu bibliotēkas telpās māsa Marija Stefana saņēma līdzīgu žēlastību kā svētā Terezija no Jezus Bērna, lūdzot krustaceļu 1895. gada 9. jūnijā. Piezīmes par šo notikumu un pēc tam saņemtajām mistiskajām žēlastībām Māsa Marija Stefana ir iznīcinājusi.⁵³⁷

Šeit runa varētu būt par īpašu aizgrābtību vai pat ekstāzi lūgšanas laikā. Šī pieredze ir raksturīga mistiskajiem pārdzīvojumiem, savukārt NBJ kongregācijas materiālos, kuri ir

⁵³³ “Dzīves dziesma”, 98.

⁵³⁴ Atmiņas, II klade, 73.lpp.

⁵³⁵ Ibid., 53.

⁵³⁶ Ibid., 26.lpp.

⁵³⁷ “Dzīves dziesma, III daļa un vēstules no Rāznas sanatorijas 1950.-1952.g.”. Māsas Marijas Stefanai oriģināla ar roku pārrakstītā kopija. NBJ kongregācijas arhīvs. 315.lpp.

veltīti māšai Marijai Stefanai, viņa tiek raksturota kā “kontemplatīvi ievirzīta un mistiski apveltīta”.⁵³⁸

Analizējot to, ko NBJ kongregācijas materiālos dēvē par māšas Marijas Stefanas mistisko ievirzi, jāpievērš uzmanība gan tām nedaudzajām ziņām par pārdabisku pieredzi jau pieminēto mistisko aizgrābtību), gan māšas iekšējām atklāsmēm un savdabīgu mācību, kas parādījās viņas “iekšējā koka” izstrādē un par ko vēsta māsu liecības:

Citu reizi, kad slimajai jau gāja drusku labāk, viņa saņēma Māti Priekšnieci ļoti dzīva un priecīga.

“Šodien es esmu pie darba,” viņa sacīja. “Jā, tiešām, šodien es jau daudz pūlējos.”

“Ko jūs darījāt?” jautāja mīļā Māte izbrīnā.

“Es esmu iesākusi zīmēt savu “koku”,” māsa izsaucās un pasniedza Mātei Priekšniecei papīra loksni ar pirmo sava rakstura kļūdu psiholoģiskas analīzes uzmetumu, kur varēja redzēt, kā tas izauga no triju galveno ļauno tieksmju saknēm. Galvenā vaina bija tēlota kā koka stumbrs, un lielākie zari rādīja daždažādas tieksmes, kas izauga no galvenās vainas. Tam bija atkal savi mazi atzarojumi un atvases, proti, mazākās kļūdas. Nezinādami, cik dziļi tās mūsos sakņojas, mēs parasti tām piegriežam maz vērības un tādēļ arī reti labojamies.

Pie kādas izdevības Māte Priekšniece bija kaut ko minējusi par šādu “koku” vai, labāk sakot, par diviem “kokiem” - “ļauno” un “labo”. Pēdējam vajadzēja rādīt, kā ļaunās tieksmes apkarojot, mūsu raksturs pārveidots un cik skaists Dieva attēls kļūtu redzams, ja kļūdu vietā nāktu labās īpašības – tikumi. Viņa paskaidroja, ka spēks, no kura kļūdas rodas, proti, kaislība kā tāda, nav nedz laba, nedz ļauna. Kā šis spēks izpaudīsies, tas atkarās no cilvēka, kādu virzienu viņš šai kaislībai dos, kā tas bija redzams, piem., sv. Ignacija raksturā.[...]

Attiecībā uz “kokiem” viņa bija labi sapratusi, kā īpašības, kurām pie tūkstoš cilvēkiem ir tas pats nosaukums, tomēr pie katra atsevišķi izskatās citādāk – parādās citā veidā. Pie individuālās “koka” apdares šis apstāklis prasa lielu sevis novērošanu un darbs dos gaidāmos rezultātus tikai pēc izturīgām, pacietīgām pūlēm un lielas atklātības ar sevi.

Māšai Marijai Stefanai bija šī izturība un atklātība ar sevi pašu.⁵³⁹

Strādājot ar sevi, māsa vadījās pēc šiem “kokiem”, un, noskaidrojot un atzīstot sev, ka viņas galvenā vaina ir lepnība, viņai bija svarīgi uzzināt, “kā izskatās mana lepnība”, proti, kas tai ir raksturīgs. Un no tā izrietēja nākamais jautājums: “Kas man jādara, lai es to spēku,

⁵³⁸ “Atmiņas par mūsu mīļo Māsu Mariu Srephanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. †1954. gada 15. augustā Aglonā”, II burtnīca, 133.lpp. Rokraksts, NBJ kongregācijas arhīvs.

⁵³⁹ Atmiņas par mūsu mīļo māsu, II klade 149. - 150.lpp.

kas vada manu lepību, virzītu tā, ka izveidotos tas ideāltēls, kāds, zīmējoties uz mani, stāv Dieva acu priekšā.”⁵⁴⁰

Darbu, ko māsa Marija Stefana bija iesākusi tajā slimības dienā, viņa ar lieliem panākumiem pabeidza pēc gadiem. Viņas abi “koki” bija palikuši par psiholoģiskiem meistardarbiem. Diemžēl pirms nāves viņa lika savai kopējai tos sadedzināt.⁵⁴¹

Šāda māsas Marijas Stefanas pašanalīze un garīgie meklējumi tikai pastiprināja apkārtējo uzskatu, ka māsa varētu būt mistiķa un ir īpaši izredzēta. “Jau Dievs viņu bija ņēmis pie rokas un gāja ar viņu pirmos viņas mistiskās dzīves soļus pa ceļu, kuru viņa vēlāk apzīmēja par tādu, kas ved nost no radījumiem pie Dieva.”⁵⁴² Un to papildina kāds atmiņu izteikums: “Ja kaut kas iet klosterī, lai tas pieķeras Dievam vienīgam, lai tas negrib sirdi dalīt starp Radītāju un radījumu.”⁵⁴³

Analizējot māsu Mariju Stefanu kā Ter[ēzes no Lizjē tēla pārņemēju, noteikti jāpievērš uzmanība ne tikai tam, cik lielā mērā apkārtējie viņā saskatīja šādu Terēzes tēla sekotāju un turpinātāju, bet arī tam, cik daudz pati māsa Marija Stefanas memuāriem ir zināms, ka viņa ļoti labi pārzināja tolaik Latvijā tik populāro Terēzes no Lizjē autobiogrāfiju “Kādas dvēseles pārdzeivojumus”, tomēr vēlākos gados centusies tikt vaļā gan no šā darba ietekmes, gan no vēlēšanās it visā līdzināties Terēzei no Lizjē. Un NBJ kongregācijas arhīva materiāli atklāj ziņas par to, kādi garīgie ideāli un tolaik populāra garīgā un teoloģiskā literatūra veidojuši un ietekmējuši māsas Marijas Stefanas personības un uzskatu, kā arī tēla veidošanos.

Pavisam sevišķi Sofiju interesēja “Sv. Raksti Jaunā Derība”, “Kāpēc jātic” un “Sv. Augustīns un Sv. Akvīnas Toms” V. E. Bīskapa Stroda grāmatas. Šīs grāmatas viņa ne tikai lasīja, bet studēja un atzīmēja izvilkumus. Tie bija viņas reliģiskās izglītības pamats. Kad viņas rokās nāca sv. Terezijas no Jezus Bērna dzīves apraksts “Dvēseles pārdzeivājumi”, nav droši konstatējams. Broņislava stāsta, ka Sofija šo svēto ļoti mīlējusi un godājusi un ar sajūsmu par viņu runājusi.⁵⁴⁴

Tāpat saistībā ar Terēzi no Lizjē materiālos tiek citēta kāda Broņislavas vēstule māasai Marijai Stefanai:

“Tev droši vien ir ļoti žēl, ka Tu mājās esi aizmirsusi mazās svētās Terezijas grāmatu “Dvēseles pārdzeivājumi”. Īstenībā es nevaru saprast, kā Tu varēji aizmirst šo grāmatu, kā Tu vispār bez šīs grāmatas vari dzīvot.”⁵⁴⁵ “Sofija atbildēja, lai Broņa šo grāmatu patur sev par piemiņu;

⁵⁴⁰ Ibid., 152.

⁵⁴¹ Ibid., 153.

⁵⁴² Atmiņas par mūsu mīļo māsu, I klade, 44-45

⁵⁴³ Atmiņas, III, 184-185

⁵⁴⁴ Atmiņas par mūsu mīļo māsu, I klade, 78.

⁵⁴⁵ Atmiņas, III klade, 15.lpp.

klosterī tā neesot vajadzīga. Iepriekš viņa bija lūgusi atļauju no šīs grāmatas atteikties savas māsas labā. Māte Priekšniece gan bija manījusi pie postulantes sāpīgu satraukumu, viņai to jautājot, bet, ņemot vērā Sofijas parasto kautrību, Mīļā Māte tam nepiegrīza sevišķu vērību, lai gan šis atgadījums viņai palika atmiņā. Vēlreiz Broņas atbildē bija izlasāms zināms izbrīns par to, kā Sofija var iztikt bez savas tik mīļās grāmatas.

“Māsas Marijas Stefanā postulatā laikā sv. Tereziju no Jēzus Bērna izvēlēja par Rīgā nesen dibinātā Noviciāta Patroni. Novices bieži ar sajūsmu runāja par šo Svēto. Rekreatīvajās apskatīja viņas albumus ar Svētās attēliem. Sofija te izturējās uzkrītoši klusu. Sāpīgā izteiksme viņas sejā pie šī gadījuma Mātei Priekšniecei arvien bija mīkla.”⁵⁴⁶

Reliģiskās literatūras klāsts, kas bija pieejams mātai Marijai Stefanai, nebija bagātīgs. Līdzās Terēzes no Lizjē autobiogrāfijai, ko māsa bija lasījusi jau pirms iestāšanās klosterī, galveno vietu ieņēma Svētie raksti, kā arī NBJ kongregācijas regula un konstitūcija. Kopš laika, kad māsa vairs nevarēja apmeklēt lekcijas noviciātā, viņas garīgos vingrinājumus papildināja garīgā lasīšana, un katru vakaru 20 minūtes viņa drīkstēja veltīt garīga satura grāmatu lasīšanai.⁵⁴⁷ Tā viņa lasījusi arī svētās Margaretas Marijas⁵⁴⁸ īso dzīves aprakstu, arī māsa Benigna Consolata⁵⁴⁹ ieguva māsas simpātijas.⁵⁵⁰ Tāpat, ņemot vērā ziņas un atmiņas pieminētos sacerējumus, māsa bija lasījusi arī Tēva Vilhelma Giera grāmatu “Kā mācās labi lūgties”.⁵⁵¹ Māsa pārrakstīja ar mašīnu apdomāšanas “Kapucīns Dieva priekšā”, un viņa lasīja arī P. Kargs O.P.M.Cap. Darbu “Mazais noslēpums”, kā arī tā paša autora “Pestītāja skolā”.. Kā ziņots liecībās par māsu Mariju Stefanu, viņa ar interesi izlasīja šo darbu un daudz par to runāja ar citām māsām. Liecības norāda, ka “Dzīves dziesmā” māsa rakstījusi tieši par šo noslēpumu: “Pavisam sirds atrada mieru, kad tā atrada savu mazo noslēpumu: Dievs, Tu mīli mani, un es mīlu Tevi no sava niecības bezdibeņa. Kad tas tapa par manu dvēseles elpu, kad es piespiedu sevi ticēt Dieva mīlestībai uz mani. Mans īpatnējais aicinājums ir: redzot savu postu, ticēt Viņai mīlestībai uz mani. Mīlēt Viņu un skart mīlestības Karaļa Sirdi ar ticēšanu Viņai mīlestībai. Dievs mani ir radījis mīlestībai. Esmu mīlestības bērns.” Klosters arhīvu materiāli norāda, ka “māsas Marijas Stefanā “mazajam noslēpumam” tuvu stāvēja viņas “sirds noslēpums - grāmatiņa, kurā apkopotas māsas sarakstītās pārdomas, uzskati un atziņas par garīgo dzīvi, kā arī viņas dvēseles īpašās attiecības ar Dievu.”⁵⁵²

⁵⁴⁶ Ibid., 16.lpp.

⁵⁴⁷ Atmiņas, III klade, 160.lpp.

⁵⁴⁸ Domāta svētā Margarita Marija Alakoka

⁵⁴⁹ Māsa Benigna Konsolata

⁵⁵⁰ Ibid., 184.-185

⁵⁵¹ Ibid., 278

⁵⁵² Ziņas un atmiņas, 221

Vairākas māsu liecības izceļ māsas Marijas Stefanas pazemību, peticību, laipnību, iecietību un mīlestības pilno attieksmi pret citiem.⁵⁵³ Kāda māsa atceras: “Šī māsas sejas izteiksme man likās esam kaut kas pārdabisks. Šķita, ka viņas dvēselē ir kāds pieturas punkts, uz kuru skatoties, viņa var sevi uzvarēt.”⁵⁵⁴ Turklāt atmiņas par māsu Mariju Stefanu atstāsta arī šādu notikumu: “Tāpat kāds priesteris – tā laika Rīgas garīgā semināra profesors – kura nodoms toreiz bija dibināt kādu jaunu sieviešu kongregāciju, bija izteicies Māsai Vadītājai: “Ja es saviem plāniem varētu iegūt šo jauno skolotāju, kas ik rītus nāk jūsu kapellā – tad es varētu gan kaut ko iesākt!” Tā liekas esam kaut kas sevišķi labs!”⁵⁵⁵

Šāda tendence māsā Marijā Stefanā pamanīt “kaut ko sevišķi labu”, mistiski vai kontemplatīvi apveltītu vai pat svētu ziņās, atmiņās un liecībās parādās atkal un atkal. Piemēram:

“Tā kā māsa bija pavisam kontemplatīvi ievirzīta un lūgšanas laikā dievišķā vara bieži pārņēma viņas dvēseli un saistīja tās spējas, mutiskās lūgšanas piederēja pie vislielākajiem krustiņiem viņas garīgajā dzīvē.

Dažreiz varēja novērot, ka viņa pie lūgšanas it kā sastinga, kamēr viņas acis starodamas skatījās uz kaut ko neredzamu. Tas pats notika arī vienu otru reizi pie darba un viņai sagādāja dažādus pazemojumus. Tomēr nekad viņas stāja nebija neīsta, māklota – to vienīgi nevarēja saprast. Dažreiz viņu uzrunāja: “Māsa Marija Stefana, vai jūs esat ekstāzē?” Tad viņa apkaunota nolieca galvu un centās jo čaklāk strādāt tālāk.”⁵⁵⁶

Ziņas un atmiņas norāda: “Ar Sofiju notika līdzīgi kā ar dažiem lieliem svētajiem: kad tie iesāka no visas sirds censties pēc pilnīgākas dzīves, tie bija par laimi kalpot Dievam un Viņam vienīgajam piederēt tā sajūsmināti, aizgrābti, ka dažreiz visu pārējo it kā neievēroja.”⁵⁵⁷

Veidojot svētā vai svētās tēlu, mākslīgi centieni kaut ko uzlabot vai pielāgot sabiedrības cerībām un priekšstatiem, nav nekas neparasts. Tas notika ar Bernadeti Subirū, kuru 19. gadsimta ticīgie tik ļoti iecienīja tieši viņas vienkāršās ganu meitenes tēla dēļ, un, jāteic, šis tēls arī tika tiražēts, uzturēts un kultivēts, tādējādi apmierinot sabiedrības priekšstatus un pielāgojot pašu Bernadeti šīm normām. Līdzīgi arī bija Terēzes no Lizjē gadījumā, kad viņas manuskripti, vēstules un pat fotogrāfijas tika izlabotas un uzlabotas,

⁵⁵³ Atmiņas, III klade, 216-217

⁵⁵⁴ Ibid., 217.

⁵⁵⁵ Atmiņas, II, 4.lpp. (Jāpibilst, ka, pārlasot NBJ kongregācijas māsu apkopotās ziņas un atmiņas, arhibīskaps A. Springovičs šo vietu izsvītvoja.

⁵⁵⁶ Atmiņas, IIIa, 277.

⁵⁵⁷ Ibid., 72.

notušķējot, izņemot un noslēpjot visu to, kas varētu traucēt uztvert viņas tēlu un stāties kanonizācijas procesam ceļā.⁵⁵⁸ Līdzīgi ir arī māsas Marijas Stefanas gadījumā, jo arī par viņu vāktās ziņas nemitīgi uzsver viņas pārdabiskumu, izredzētību, īpašās iezīmes, svētumu un tikumus. Negatīvu vai skeptisku ziņu ir pavisam maz, tās tiks aplūkotas nedaudz vēlāk, savukārt pozitīvu, cildinošu un atzinīgu ziņu ir vairumā. Lai gan sarunā ar NBJ kongregācijas priekšnieci māsu Venerandu netika norādīts uz īpašiem brīnumiem, kas saistītos ar māsu Mariju Stefanu, tomēr “Ziņas un atmiņas”, kā arī “Atmiņas” atklāj, ka šādi nelieli brīnumi ir bijuši. Tiek uzskaitītas gan īpaši uzklaušītas lūgšanas, kas pēc māsas Marijas Stefanas nāves tikušas veltītas viņai aizlūgumam, gan arī atklājas šķietami maznozīmīgi ikdienas sīkumi, kas svētuma brīnuma gaidītāju aprindās iegūst pavisam īpašu noskaņu. Piemēram, māsas atceras, kā mācai Marijai Stefanai mājnieki sūtījuši ābolus, un, pēc māsas nāves rudenī un ziemā māsu kongregācija no malu malām tikusi īpaši dāsna apgādāta ar āboliem, un tas tika uztverts kā savdabīgs sveiciens no māsas.⁵⁵⁹

Jau vairākkārt ticis uzsvērts, ka ziņas, atmiņas un dažādas liecības par māsu Mariju Stefanu tikušas vāktas “brīnuma gaidās”, cerot sagaidīt Latvijas svēto un, meklējot šo jauno svēto, vadoties pēc ierastiem standartiem, pēc kuriem svētums tiek ievērots, definēts un kam tas atbilst. Tādējādi arī materiāli, kas tikuši vākti iespējamajam kanonizācijas procesam, pēc savas būtības jau veido savdabīgu *vitae*, kur atmiņas, liecības un ziņas par māsu Mariju Stefanu pārsvarā attēlo viņu nevainojamā gaismā, uzsverot viņas tikumus, īpašās rakstura iezīmes, pilnveidošanos un varonību ticības izkopšanā utt. Tālākie piemēri no “Ziņām un atmiņām par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)” (tālāk tekstā - “Ziņas un atmiņas”) uzskatāmi pierāda to, ka māsa Marija Stefana ne tikai jau dzīves laikā daudzos raisījusi pārliecību par savu svētumu, bet arī to, ka apkārtējie, vērtējot viņas svētumu, to ne tikai pielīdzinājuši vispārpieņamtajiem svētuma standartiem, bet arī itin bieži vēlējušies māsā Marijā Stefanā saskatīt Terēzes sekotāju un līdzinieci.

Aprakstot māsas Marijas Stefanas personību, viņas raksturu, izturēšanos un vispārējo tēlu, “Ziņas un atmiņas” ne tikai cildinoši izsakās par māsas garīgo attīstību un īpašajām dāvanām, bet arī, runājot par ikdienu un pavisam vienkāršiem notikumiem māsas dzīvē, uzsver to, ka viņa bijusi kaut kas īpašs un atšķirīgs no pārējiem. Piemēram, atmiņas par

⁵⁵⁸ Thérèse Taylor, "Images of Sanctity: Photography of Saint Bernadette of Lourdes and Saint Thérèse of Lisieux" in *Nineteenth-Century Contexts*, Vol. 27, No. 3, September 2005, 269–292

⁵⁵⁹ Atmiņas, II, 14.

braucienu no Rīgas uz Aglonu laikā, kad PSRS valdība neļāva māsām vairs uzturēties Rīgas klostera telpās:

Braucot no Rīgas uz Aglonu, vilcienā māsa Marija Stefana bija ārkārtīgi sakopta un ievēroja stingru klusumu, bet, “kad vilciens tuvojās Aglonai, māsa Marija Stefana piecēlās un sakārtojās, atglauzdamā atpakaļ matus un kārtīgi sasiedama pašu lakatiņu. Viņa to darīja ļoti vienkārši, bez vismazākās tukšības izpausmes. [...] Izkāpjot Aglonas stacijā, abas pārējās māsas pārāk dzīvi izpaua savu prieku. Arī māsas Marijas Stefanā seja liecināja to pašu, bet tas bija dziļas, klusas aizgrābtības veidā.⁵⁶⁰

Tāpat, raksturojot māsu Mariju Stefanu, klostera materiāli liek uzsvērt gan uz māsas pazemību, “Kunga kalpones” īpašībām, drošsirdību, saskaroties ar PSRS ierēdņu attieksmi pret reliģijas pārstāvjiem, sakopotību utt⁵⁶¹ Liecībās glabājas arī ziņas par kādu “Lielu iekšēju pārdzīvojumu”:

Māte priekšniece stāstīja, ka laikam 1950. gada 27. janvārī māsa Marija Stefana viņai atklāja, ka apdomāšanas laikā viņai bijis ļoti liels iekšējs pārdzīvojums. Pēc tam viņa veselu nedēļu bijusi kā ekstāzē – līdz 3. februārim. Uz mātes priekšnieces norādījumu māsa bija to arī uzrakstījusi. Šis raksts uzglabājās pie mātes priekšnieces un sagādāja tai lielas rūpes. Bija dedzīga valoda. Māte priekšniece baidījās, ka māsa gadījumā nenomaldītos. Lai māsu uzturētu pazemībā, māte priekšniece šim rakstam nepiegrīza lielu vērību.

Tā paša gada jūlijā mēnesī māsa Marija Stefana jautāja: “Mīļā māte, vai to, ko es toreiz uzrakstīju, nevajadzētu labāk sadedzināt?” Māte priekšniece piekrita, lai gan vēlāk bija žēl, ka tik dārga raksta vairs nav. Māte priekšniece domā, ka nedēļā pēc māsas Marijas Stefanā lielā iekšējā pārdzīvojuma notika tas gadījums, par kuru stāstīja viena māsa pēc māsas Marijas Stefanā nāves. Reizi māsa Marija Stefana, laikam slimības dēļ nebija baznīcā un noturēja apdomāšanu bibliotēkā. Māsa Marija Stefana izskatījās laimīga, starojošu seju. Šī māsa brīnījās un domāja, kā gan kāds, kas nebija baznīcā, var būt tik laimīgs.⁵⁶²”

Atsevišķa plaša nodaļa savāktā liecību albumā ir veltīta tieši tuberkulozei. Šajā pašā nodaļā atklājas ziņas arī par citām veselības problēmām, informācija par kurām neparādās māsas “Dzīves dziesmā” vai māsai veltītajās grāmatās. Aprakstot māsas Marijas Stefanā veselības problēmu radītās ciešanas, liela vērība tiek pievērsta viņas varonībai, pacietībai un pat milzīgajam priekam, ar kādu šīs ciešanas tika uzņemtas. Ciešanu uztverē un skaidrojumā parādās savienošana ar Kristus ciešanām pie krusta motīvs, kā arī dziļi mistiska līdzdarbība glābšanā.

⁵⁶⁰ Ziņas un atmiņas, 227

⁵⁶¹ Ibid., 232-234

⁵⁶² Ibid., 234-235

1950. gadā pirms Lieldienām mānai Marijai Stefanai divas reizes bija smagi strutojumi dziedzeros zem pleciem. Tā bija zīme, ka tuberkuloze jau ir visās asinīs.

Viena māsa, kas bija ar medmāsas izglītību, atzina par vajadzīgu tos izgriezt. Griešanu izdarīja ar šķērēm, bez kaut kādas narkozes. Griezums bija apmēram divus centimetrus dziļš.

Pie pirmā grieziena māsa pamanīja, ka vēl strutas nenāk, ka būs jāgriež vēl dziļāk. Tad viņa jautāja slimajai: “Vai jūs izturēsiet? Man jāgriež vēl dziļāk.” Māsa Marija Stefana atbildēja pavisam priecīgi: “Griežat droši, nav ko bīties!” Kad māsa bija otru reizi griezusi, viņa teica: Tagad drīz būs viss.” Slimā atbildēja: “Nesteidzieties, laika diezgan!” Iznāca pus trauks strutu.⁵⁶³

Pēc tam ilgāku laiku brūces bija jāpārsien, pie tam vienmēr ar tamponu, lai tās neaizaugtu. Māsa Marija Stefana neizrādīja ne vismazākās nepacietības zīmes.

Izdarot dziedzeru strutojumu griezumu, māsa bija paņēmusi līdzī ar sirds pilienus. Viņa pārbaudīja arī māsas Marijas Stefanas pulsu. Bet slimā viņu mierināja: “Nav ko bīties. Tas bija ļoti patīkami.” Tomēr varēja manīt, ka viņai bija stipri jāvaldās.⁵⁶⁴

Lai kādas ziņas arī glabātu NBJ kongregācijas arhīvs, Māsa Marija Stefana atkal un atkal tiek raksturota kā īpaša, no pārējām māsām atšķirīga un pat pārāka. To uzskatāmi ilustrē, piemēram, šāds fragments, kurš vēsta par māsas Marijas Stefanas atrašanos slimnīcā un attiecībām ar slimniekiem un ārstējošo personālu: “Attiecībās pret pārējiem slimniekiem māsa Marija Stefana bija atturīga. Viņa nevienu pati no sevis neuzrunāja. [...] Pret ārstu viņa bija īsa, atturīga un modesta. Īsti klosteriski, vienkārši pateicās par katru, pat vismazāko pakalpojumu. Uz jautājumiem atbildēja īsi un vienkārši. Kad ārsts viņai teica paņemt kādas zāles, viņa noteikti un punktuāli tās paņēma, ar sirsnīgu vēlēšanos arī šeit pilnīgi izpildīt savu pienākumu un priekšniecības gribu: darīt visu, kas būtu veselībai vēlams.

Ārsts bija pret viņu uzkrītoši godbijīgs. Arī atturīgs. Tāds viņš bija vēlāk arī pret citām māsām – droši vien caur māsas Marijas Stefanas iespaidu.”⁵⁶⁵ Un šeit frāze “droši vien caur māsas Marijas Stefanas iespaidu” uzskatāmi norāda uz to, ka māsas Marijas Stefanas personība tika uztverta kā kaut kas īpašs, kas nelīdzinās klostermāsu vairākumam.

Gan pašā māsas Marijas Stefanas “Dzīves dziesmā”, gan dažādās liecībās un ziņās, kas saistītas ar māsas dzīvi, liela uzmanība tiek pievērsta fizisko ciešanu pieredzei. Tuberkuloze, ar tās ārstēšanu un norisi saistītās grūtības, operācijas un medicīniskās procedūras kalpo par liecību māsas Marijas Stefanas varonībai. Piemēram, jau pieminētā sastrutojumu izgriešana atklāja māsas Marijas Stefanas pacietību un gatavību pieņemt

⁵⁶³ Ibid., 238

⁵⁶⁴ Ibid.

⁵⁶⁵ Ibid., 241.

ciešanas pacietīgi un pat ar prieku. Līdzīgi bijis arī ar tuberkulozes ārstēšanas procesā veiktajām operācijām jeb *thoracocaustica* (procedūra, kuras laikā tiek pārdedzināti pleiras saaugumi). Tā “Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)” citē māsas Marijas Stefanas vēstuli klostera priekšniecei:

Mīļā māte, vai Jūs kaut ko sajutāt pirmsdienā? Man bija operācija. [...] Drusku bija gan bailes, bet, atdodoties pilnīgi Dieva gribai, tuvojos operācijas galdam. Uzkāpu uz tā. Man izdarīja operējamās vietas nomērdēšanu un iedeva zāles, lai operācijas laikā nenāktu klepus. [...] Mani noturēja uz galda vairāk kā 2 stundas. Iesākās pirms plkst. 6 un beidzās plkst. 8-os. Bija ļoti daudz tā saukto spaiķu, t.i. cīpslveidīgu plaušu pieaugumu pie ribām. Un visus tos vajadzēja ar elektrības adatu pārdedzināt. Pie tam man, kā dakteris saka, ir ļoti šauras starpribu telpas, kas viņiem apgrūtināja darbu un man radīja sāpes. Un sāpēja gan ļoti. [...] Reizēm gan likās tā, ka nupat jau varbūt būs beigas. Ceru, ka te es izcietu daļu no savas šķīstīšanas uguns. Lai Dievs dotu, ka līdz nāvei es to visu izciestu.

Šīs stundas es pavadīju kopā ar mīļo Pestītāju uz krusta. Un Viņš mani stiprināja. Gan tomēr es stenēju un māsiņai ļoti saspiedu roku, kurā es biju iekērusies. Es priecājos, ka es drīkstēju kaut ko upurēt. Un šinī upurī es ieslēdzu jūs visas, sākot ar Jums, Mīļā Māte, un beidzot ar visjaunāko postulanti un kandidāti ar visām ikkatras dvēseles un miesas vajadzībām.”⁵⁶⁶

Arī ārstu un medmāsu liecības norāda uz māsas Marijas Stefanas izturību un neparasto pacietību operācijas laikā.⁵⁶⁷

Runājot par otro operāciju, ko māasai Marijai Stefanai nācās izciest, liecību albums citē pašas māsas Marijas Stefanas vēstulī fragmentus, kuras viņa rakstīja no slimnīcas klostera priekšniecei un kuru noskaņa neatšķiras no tās, kāda valdījusi pēc pirmās operācijas rakstītajā vēstulē: “[...] tagad gaidu pēcpusdienu un operāciju. Bailes nav nemaz, ir pavisam priecīgs prāts.” Pēc operācijas tajā pašā dienā māsa turpina: “Operācija bija atkal tāpat kā pirmo reizi, tikai drusku īsāku laiku, šoreiz pusotras stundas. Lai gan es savā dzīvē neesmu nekad tik lielas fiziskas sāpes cietusi, kā šajās abās operācijās, tad tomēr man liekas, ka šie notikumi piederēs pie manas dzīves skaistākām atmiņām.”⁵⁶⁸

Visi varonīgie tikumi, priekšzīmīgā tuvākmīlestība un dziļa dievbijība, kas bija raksturīgi māasai Marijai Stefanai, veidoja lielisku garīgā ideāla tēlu, kas ļoti atbilda svētuma

⁵⁶⁶ Ibid., 242

⁵⁶⁷ Ibid., 243

⁵⁶⁸ Ibid., 251

prasībām. Tā liecībās tiek atstāstīta kāda saruna, kas risinājusies māsas Marijas Stefanas tēva bērēs laikā, kad pati māsa atradās sanatorijā:

Nīcgālē māsas tantes un krustvecāki daudz jautāja par māsu Mariju Stefanu. Māsas pastāstīja, ka viņa ir sanatorijā. Tad viena māsa pēkšņi no iekšējas pārliecības bez lielas pārdomas teica: “Mums vienreiz būs svēta māsa.” Krustmāte ar izbrīnu jautāja: “Vai tiešām?” Māsa atbildēja: “Jā.” Līdz tam laikam viņa par to nebija domājusi. Vienmēr bija tikai pārliecība, ka viņa ir priekšzīmīga un uzticīga māsa. Bet tagad šī pārliecība palika stiprāka, sevišķi noviciāta laikā.⁵⁶⁹

Ziņās un liecībās par māsu Mariju Stefanu parādās arī atsauce uz kādu iespējamu brīnumu. Ziņas par to ir sevišķi vērtīgas, ja ņem vērā jau pieminēto “brīnuma gaidu” noskaņu, kas valdīja garīgajās aprindās. Jāņem vērā, ka māsas Marijas Stefanas personība, mācība un arī apkārtējo cilvēku attieksme pret viņu veidojās šajā noskaņā, turklāt cerības, ka “mums reiz būs svēta māsa”⁵⁷⁰, sekojošais brīnums vai cerība, ka tāds ir noticis, tikai papildina un pastiprina. Šis iespējamais brīnums ir saistīts ar iespējamo māsas Marijas Stefanas mātes priekšnieces apmeklējumu 1950. gada 8. septembrī. Ziņas un liecības par māsu Mariju Stefanu par šo notikumu stāsta:

Mātes priekšnieces atmiņās par māsu Mariju Stefanu lasām: “1950. gada 8. septembrī Māte Priekšniece brīnījās par m. Marijas Stefanas negaidīto ierašanos. Māsa klauvēja pie durvīm un, ienākusi, tūlīt sāka runāt par saviem pārdzīvojumiem un kārdinājumiem sanatorijā. Mātei Priekšniecei uzkrīta reizē ar pilnīgu atklātību māsas zināmā distance no šī kārdinājuma. Viņa redzēja, ka, lai kas uzbruktu dvēselei, tā tomēr palika apzinātā vienotībā ar Dievu. Māsa runāja kā uzvarētāja. Redzot, cik liela skaidrība un noteiktība šai dvēselei ir, un ka kārdinājums gan varēja pieskarties jutekliskajai dabai, bet ne mazākā mērā likt piekāpties gribai, pēc tam, kad Māte Priekšniece bija jautājusi mācai, vai viņa varot vēl turpināt ārstēšanos tai pašā vietā, māsa uz to atbildēja piekriždama. [...]

Vēlākos gados – pirms nāves – māsa Marija Stefana brīdināja Māti Priekšnieci no Māsu sūtīšanas uz sanatoriju, kuras režīms šai ziņā nelabvēlīgi atšķiras no slimnīcas (daudz brīvāks nekā slimnīcā).” “Mīļā Māte gribēja noskaidrot, vai tiešām toreiz māsa Marija Stefana bija kaut kādā veidā - tikai sarunas dēļ – atbraukusi no sanatorijas, vai tā bija “parādība”. Citas māsas neatcerējās, ka māsa Marija Stefana būtu toreiz atbraukusi. Katrā ziņā Mīļā Māte bija pārliecināta, ka redzēja māsu un runāja ar viņu.

Ņemot vērā visus apstākļus, nav ticams, ka māsa Marija Stefana patiesi būtu bijusi Aglonā 1950. gada 8. septembrī. Neviena māsa nav viņu redzējusi. Nav zināms, ka kaut kas viņai būtu sūtījis pretim zirgu uz

⁵⁶⁹ Ibid., 246-247

⁵⁷⁰ Ibid., 246

Aglonas staciju vai vedis no sanatorijas uz staciju. No 1950. gada 7. septembra vēstules redzams, ka viņa, lai gan jau jutās labi, tomēr nepielaiž varbūtību, ka varētu iet kājām no sanatorijas uz staciju, bet raksta tikai par auto, kas dažreiz slimniekus aizved – kad to vairāk salasās. Arī savās vēstulēs mātei Priekšniecei māsa Marija Stefana ne iepriekš kaut ko rakstīja (1950. gada 7. septembrī), nedz arī pēc tam kaut ko piemin (11. septembrī) par savu “apmeklējumu” Aglonā.⁵⁷¹

Šāds “brīnums”, ko atceras un ir pieredzējusi tikai klostera priekšniece, kura vadīja to pašu kongregāciju, saistībā ar kuru arhibīskaps metropolīts reiz izteica cerības redzēt reiz iznākam Latvijas svēto, lieliski kalpo gan par ilustrāciju “brīnuma gaidām”, gan arī apraksta hagiogrāfijām raksturīgos brīnumus, kas saistās ar svētajiem (levitācijas, vienlaikus atrašanās vairākās vietās utt.). Zinātniskā pētījuma uzdevums nav atbildēt uz jautājumu par šā brīnuma ticamību; pats svarīgākais, ko atklāj šī liecība, ir apstiprinājums tālaika noskaņai, kas virtojusi NBJ kongregācijā, cerot sagaidīt svēto.

Tomēr, lai gan šādu parādīšanās brīnumu pieredzēja un par to liecina vienīgi klostera priekšniece, tomēr pārējās līdzmāsas bieži vien atmiņās un liecībās par māsu Mariju Stefanu uzsver viņas personību kā kaut ko īpašu, sevišķu un svētu. Tā kāda māsa, kas pavadījusi māsu Mariju Stefanu uz Daugavpili, kur slimniecei veica ārstēšanas procedūras, stāsta:

Bieži es pavadīju māsu, kad viņa brauca uz Daugavpili gāzēties. Reizi, kad mēs klusi braucām, man bija atkal un atkal jāskatās uz māsu un jādomā: “Kā gan tas nāk, ka šī tik slimā māsa tomēr izskatās tik priecīga un apmierināta? Es nevarēju to saprast, ilgi prātoju un domāju, līdz beidzot nācu pie slēdziena: vai nu svētie (tāpēc, ka par kaut ko tādu es jau uzskatīju māsu Mariju Stefanu) ir tik norūdīti, ka vairs nejūt sāpes, vai arī tiem ir tik liela Dieva mīlestība, ka tās dēļ arī sāpes liekas patīkamas.

Daugavpilī mātai ņēma asins analīzi. Tas nav nekas sevišķs, un māsa arī nekā sevišķa neizrādīja. Tomēr es pamanīju – es nevaru paskaidrot, kā, Dievs to man rādīja, - ka māsa ir daudz jūtīgāka pret ciešanām kā citi cilvēki, un sapratu, ka svētie nav vis mazāk, bet vairāk jūtīgi par pārējiem, bet Dieva mīlestības dēļ tie ciešanas labprāt panes.⁵⁷²

Par to, ka citas klostermāsas saskatīja māsā Marijā Stefanā svētuma pazīmes, liecina vēl kāda liecība. Kāda māsa, kas laikā, kad māsa Marija Stefana bija noviciāta audzinātāja, bijusi novice, atceras: kādu dienu, kad novices ravējušas nezāles, viņa paskatījies uz māsu Mariju Stefanu: “man ļoti uzkrita, cik māsa Marija Stefana ir apskaidrota; liekas, kāds

⁵⁷¹ Ibid., 250

⁵⁷² Ibid., 255

gaišums būtu ap viņu. Pavisam nejauši man nāca prātā doma: Māsa Marija Stefana ir svēta.”⁵⁷³

Loģisks ir jautājums: vai klostera arhīvos glabājas arī citas, mazāk cildinošas vai pat kritiskas liecības saistībās ar māsu Mariju Stefanu. Tādu ir ārkārtīgi maz. Tā, piemēram, starp liecībām atrodas māsas Marijas Stefanas kādreizējo noviciāta audzinātājas palīdzu stāstītais, kurš atšķiras no pārējo liecību vispārējās cildinošās noskaņas. Šīs palīdzes esot bijušas citos uzskatos, nekā māsa Marija Stefana. “Tās uzskatīja māsu Mariju Stefanu par “cilvēku ar niecīgām spējām, kas bija klusa, neievērojama, nebija sevišķi apdāvināta.” Vienai no šīm māsām šķita, ka māsai Marijai Stefanai “nav ne saprašanas par laicīgām lietām, ne intereses par to”, “radās iespaids, ka viņai nav nekādu sevišķu praktisku spēju... tā likās neesam nekas sevišķs”.”⁵⁷⁴

Tomēr šis viedoklis nekavējoties tiek apgāzts, un “Ziņas un atmiņas”, atstāstot iepriekšminētās liecības, norāda: “No abu māsu palīdzu liecībām redzams, ka mazvērtēšanas iemesls attiecībā uz māsu Mariju Stefanu bija pilnīgi ārējas lietas – tādas, pēc kurām pasaulīgi cilvēki mēdz novērtēt otra lielumu: ka māsa bijusi maza auguma, ne tik veikla saimniecisku lietu kārtošanā kā dažas citas, ka viņa nepiegrieza vērību savam apģērbam un tamlīdzīgi.”⁵⁷⁵

Runājot par fiziskajām ciešanām, māsa Marija Stefana tās centās uztvert kā iespēju vienoties ar Pestītāju. “Reizi viņai bija liels augonis kājā. Viņa ienāca pie vienas novices, kas zināja par šo augoni. Novice līdzjūtīgi jautāja: “Vai jums ļoti sāp?” Māsa Marija Stefana pasmaidīja un tad teica: “Tā ir Pestītāja žēlastība, ka es drīkstu kaut mazu drusciņ iedomāties, cik lielas sāpes bija Jēzum.”⁵⁷⁶

Šāda attieksme pret sāpēm un ciešanu uztvere lieliski ilustrē arī māsas Marijas Stefanas mācību, ko var dēvēt par “doto labi izmantot”. Arī sāpes un ciešanas, slimības, neērtības un posts var tikt uzskatīts par doto, kas vienkārši labi jāizmanto. “Māsa Marija Stefana bieži atkārtoja kā lekcijās, tā pie citām izdevībām, ka apstākļi, kuros Dievs mums liek dzīvot, ir sevišķi jāizmanto, lai vingrinātos tikumos, kuri ir sevišķi piemēroti šiem apstākļiem.”⁵⁷⁷

Raksturojot māsu Mariju Stefanu ziņās, atmiņās un liecībās tiek atzinīgi uzvērtas dažādas pozitīvas īpašības un tikumi. Piemēram, runājot par gudrības dāvanu, ir saglabājušās šādas ziņas: “Kad viņai kaut ko jautāja, viņa parasti tūlīt neatbildēja. Viņa iepriekš klusi

⁵⁷³ Ibid., 304

⁵⁷⁴ Ibid., 327

⁵⁷⁵ Ibid.

⁵⁷⁶ Ibid., 333

⁵⁷⁷ Ibid.

domāja, it kā sakopodamās, un tad atbildēja.”⁵⁷⁸ Šo liecību papildina sekojoša iekavās ierakstīta piezīme, kas vairāk ilustrē apkārtējo cerības, kas tika saistītas ar māsu Mariju Stefanu, kā arī ideālu, ko citi māsā gribēja saskatīt (un, iespējams, arī saskatīja): “Piezīme: Iespējams, ka viņa klusās sakopojšanās laikā lūdza Svētā Gara gaismu, kā viņa raksta mātei priekšniecei par savu darbību noviciātā, kur starp citu ir šāds teikums: Kad jautā – *Veni Sancte Spiritus* / Nāc, Svētais Gars.”⁵⁷⁹

Kā drošsirdības izpausme liecībās parādās lielās pārmaiņas māsā Marijā Stefanā pēc mūžīgiem svētsolījumiem, kad māsa kļuva atklāta, vēl sirsnīgāka, priecīga, kā arī sāka vairāk interesēties par to, kas interesē citas māsas. Šīs pārmaiņas attiecas uz māsu mīlestību, jo, kā atklājas ziņās un liecībās, ja agrāk, pirms mūžīgiem svētsolījumiem, māsa Marija Stefana bija laipna, tomēr viņa bija ļoti noslēgta.⁵⁸⁰

Interesanti pievērst uzmanību arī tam, kā tika skaidrota māsas Marijas Stefanas veselības pasliktināšanās. Tā, piemēram, tagadējā NBJ kongregācijas priekšiece māsa Veneranda norāda, ka māsa Marija Stefana tik smagi pārdzīvoja mūža svētsolījumu atlikšanu un aizliegumu tos salikt, ka šie pārdzīvojumi ievērojami iedragāja viņas veselību, iespējams, kļūstot par tālākās slimības cēloni. Savukārt liecībās par māsu Mariju Stefanu atrodamas ziņas par kādu notikumu, kad māsa Marija Stefana bija novīču audzinātāja. “Tanī laikā bija astoņas novices. Starp tām bija divas novices, kuras pašas par sevi bija labas, māsu Mariju Stefanu ļoti cienīja, bet kurām izlikās ļoti grūti piemēroties pārējām māsām ēšanas ziņā vai atka būt paklausīgām un atklātām. Šīs kļūdas māsas Marijas Stefanas dvēselei bija pavisam svešas, tamdēļ, kad dažreiz šādas novīču kļūdas atklājās, māsa Marija Stefana bija kā satriekta. Reizi viena māsa, kas pazina māsu Mariju Stefanu kā vienmēr mierīgu un laipnu, kas neizteica kritiskas piezīmes par savām novīcēm, kas ļoti reti tās pēla un norāja, bija pārsteigta, kad māsa Marija Stefana pavisam bāla un satriekta stāvēja noviciātā un viņai sacīja: “Ir jau taisnība, ka dažreiz var būt grūtības ar ēšanu, bet kaut kas tāds, kaut kas tāds!” Līdzīgu izbrīnu māsa Marija Stefana izrādīja arī kādā citā gadījumā ar kādu citu novīci, kas nebija atklāta un vēl vairāk kļūdījās pret patiesīgumu. Šīs abas novices vēlāk tika atlaistas, bet viņu izturēšanās bija tā gājusi pie sirds mātai Marijai Stefanai, ka māte priekšiece ir pārliecināta, ka tas bija iemesls, ka viņas veselība no tā laika sāka strauji sabrukt.”⁵⁸¹

Runājot par veselības problēmām un ciešanu pieredzi, jāteic, ka tieši šis aspekts lielā mērā veidoja izpratni par māsu Mariju Stefanu kā par Terēzes no Lizjē sekotāju, padarot viņu

⁵⁷⁸ Ibid., 339

⁵⁷⁹ Ibid.

⁵⁸⁰ Ibid., 340

⁵⁸¹ Ibid., 348

par franču svētās tēla pārņemēju un turpinātāju. Terēzes no Lizjē pieredzi un personību, kā arī garīgo mācību ļoti lielā mērā ietekmēja tieši viņas slimības pieredze. Tas pats attiecināms arī uz māsu Mariju Stefanu, kura saslima ar to pašu slimību, no kuras nomira franču svētā un kura, iespējams, padarīja māsu Mariju Stefanu un viņas mācību saprotamāku Latvijas katoļticīgo aprindās, iztulkojot māsas Marijas Stefanas pieredzi un mācību Latvijā tik pazīstamās “mazās Terēzītas” garīguma valodā. Turklāt ciešanu glorifikācija, kas Terēzes laikā bija tik izplatīta katoļu aprindās⁵⁸², nebija sveša arī Latvijas kontekstā. Ciešanu vērtība un ar tām saistītie garīgie ideāli lieliski parādās šajā liecībā: “Viena māsa, kas bija sanatorijā kopā ar māsu Mariju Stefanu, stāsta: “Es bieži sūdzējos mātai Marijai Stefanai un skaļi izteicu savas žēlabas, ka man nav, ko ciest, ka esmu pavisam vīlusies. Cerēju uz sāpīgu operāciju. Nu jābrauc mājās un no sāpēm nav nekā.””⁵⁸³

Šādā kontekstā māsas Marijas Stefanas ciešanu pieredze un veids, kā viņa tās pārcieta, ne tikai atgādināja katoļticīgo aprindās pazīstamo un tik ļoti iecienīto Terēzi no Lizjē, bet arī lieka aizdomēties par māsas Marijas Stefanas izredzētību un svētumu. Tā viena māsa, kas bija ar māsu Mariju Stefanu sanatorijā, stāsta: “Māsas Marijas Stefanas persona mani ļoti pievilka. Pietika tikai zināt, ka viņa ir istabā, un es jutos tik labi kā bērns mātes tuvumā. Kad biju šīs māsas tuvumā, tad jutos tuvāk Dievam.”⁵⁸⁴

“Māsa, kas bija sanatorijā kopā ar māsu Mariju Stefanu un kurai bija izdevība dziļāk ieskatīties viņas dvēseles dzīvē, stāsta: “Skatoties uz viņu vajadzēja domāt par to Karaļa meitu, kuras skaistumu redz tikai Karalis. Cik klusa, pacietīga, vienkārša, neuzkrītoša viņa bija savās ciešanās. Nekad nedzirdēja nekādu sūdzības vārdu... Kad māsu Mariju Stefanu novēroju slimības gultā, neatceros nekad garlaicīgu, izklaidīgu. Vienmēr dziļi iegrimusi kaut ko lasīja, pārdomāja, piezīmēja. (Viņai bija līdzī grāmatiņa ar viņas piezīmēm.) Ja viņa arī neko nelasīja, tad tomēr varēja redzēt, ka kaut ko dziļi iekšēji dara, piezīmē. Dažreiz tik laimīgi sevī smaidīja. Tā kādreiz viņai pajautāju, par ko viņa tā priecājas, ko viņa tur raksta. Protams, tas nebija jautājums, uz kuru varētu atklāti atbildēt. Viņa man atbildēja ar mīļu, laimīgu smaidu un izsaucās: “Ak, cik skaistas lietas!””⁵⁸⁵

Pati māsa Marija Stefana no sanatorijas rakstīja mātei priekšniecei: “Šinīs dienās Dievs man deva jaunu saprašanu par to, ka klausīties Viņā ir lūgties. Kad es izeju ārā pastaigāties, esmu viena ar savu Dievu, dvēsele tinas dziļā klusumā.”⁵⁸⁶

Vēl kādā vēstulē viņa raksta:

⁵⁸² Skat. Patricia O'Connor. *In Search of Thérèse*, op.cit., 1987.

⁵⁸³ “Ziņas un atmiņas”, 359.

⁵⁸⁴ Ibid., 361

⁵⁸⁵ Ibid., 362

⁵⁸⁶ Ibid.

“Vēl kādu prieku, Mīļā Māte, Jums gribētu pastāstīt. Šinīs dienās pie mums bija daudzas operācijas. Mana sirds bija pilna prieka, ka arī es reiz drīkstēju to pārciest. Es vēl atceros, ka dažas stundas pēc otrās operācijas es ar drebošu roku Jums rakstīju, ka šis notikums piederēs pie manas dzīves skaistākām atmiņām. Šodien ar prieku to pastiprinu. Es pateicos, Dievs, Tev, ka es drīkstēju ciest! Kā gan tas ir ar sāpēm, kā viņas vēlāk pārvēršas! [...] Ak, kaut cietēji to grūtās stundās saprastu vai vismaz ticētu, ka par sāpēm, kas pārciestas kopā ar Kristu, mūžībā gaida liels, mirdzošs prieks.”⁵⁸⁷

Tāpat arī, uzzinot par savu tikpat kā bezcerīgo veselības stāvokli, māsas Marijas Stefanācis “mirdzēja kā citkārt sevišķi laimīgos brīžos”.⁵⁸⁸

Tomēr māsas Marijas Stefanā saistība un centieni saistīt ar Terēzi no Lizjē “Ziņās un atmiņās” neparādās tikai implicīti un netieši. Tā ziņu žurnālā ir iekļauta pat atsevišķa nodaļa ar nosaukumu “Vai Latvijai būs sava “mazā svētā Terēzija”?”⁵⁸⁹

Šajā nodaļā tiek atstāstīta saruna starp arhibīskapu metropolītu un NBJ kongregācijas dibinātāju Latvijā māti Olgu, kurā A. Springovičs izsaka cerību, ka reiz no šīs kongregācijas rindām Latvija iemantos savu svēto Terēzi.

“Kad Viņa ekselence bija izlasījis “Dzīves dziesmu”, viņš nevilus padomāja, ka māte Olga nav aizmirsusi par kādreiz izteikto vēlēšanos sagaidīt no jaundibinātās māsu kongregācijas Latvijā otru svēto Terēziju. Viņa Ekselence Arhibīskaps Metropolīts, zinādamas par māsas Marijas Stefanā slimību un ciešanām, un ka viņa visu panes aiz mīlestības pret Dievu, izteica vēlēšanos, lai viņa lūgtos un uzupurētos par vienu priesteri. [...] Uz to māsa atbildēja vēstulē mātei priekšniecei: “Uzdevumu, par kuru Jūs man rakstījāt, es labprāt pieņemu un par to priecājos. Tajā pašā dienā jau iesāku lūgt. Bet tad es arī sapratu, kā gan vajag lūgt un ciest, lai vienai dvēselei palīdzētu, un ka es esmu tālu no tā, lai to spētu. Tad es nolaidos savas niecības bezdibeņos (ak, cik tur ir labi!) un manas bailes pazuda. Visas manas cerības ir mans Jēzus. Tur es atradu Viņa bezgala vērtīgās lūgšanas, ciešanas, asinis, asaras, nopelnus. Un man ir ko maksāt par dvēselēm.”

Drīz šis priesteris saņēma lielas žēlastības. Tā kā Viņa Ekselence bija pārliecināts, ka tas notika māsas Marijas Stefanā un uzupurēšanās dēļ, viņš izteica vēlēšanos, lai māsa turpina lūgties un upurēties par šā priestera izturību.”⁵⁹⁰

⁵⁸⁷ Ibid., 362-363

⁵⁸⁸ Ibid., 364

⁵⁸⁹ Ibid., 366

⁵⁹⁰ Ibid.

1952. gada decembrī māte priekšniece paziņoja mātai Marijai Stefanai, ka viņa drīkst turpināt visu dzīvi uzpurēt Viņa Ekselences arhibīskapa metropolīta nodomā un pārējās intencijas tikai iedgt.⁵⁹¹

Zīmīgi arī, kā klostera kopiena tulkoja māsas Marijas Stefanas fiziskās ciešanas. “Ļoti uzkrītoši, kā Dievs gādāja, lai mātai Marijai Stefanai būtu visādas ciešanas. Klostera dzīves pirmajos gados viņa stipri cieta no aukstuma “Baltajā mājā”, svētā Alberta baznīcā un Klostera ielā. Dzīves beigās viņa cieta no karstuma.”⁵⁹² Te redzama jau pieminētā ciešanu vērtība un uzskats, ka ciešanas ir augstākais apbalvojums un milzīga dāvana, kas ir jāmīl (“Māsa Marija Stefana mīlēja savu tuberkulozi kā lēnu izkušānu un karstumu kā sadegšanu.”⁵⁹³), līdz galam jāizdzīvo un kas ļauj ne tikai pietuvoties dievišķajam, bet arī piedalīties Dieva darbā.

“Pēdējā laikā mātai Marijai Stefanai bija ārkārtīgas galvassāpes. [...] Māsa Marija Stefana ļoti mīlēja šīs savas galvas sāpes kā rožukroņa otrās daļas trešā noslēpuma piepildījumu. (Šis noslēpums viņai bija katru dienu jāskaita un jāizved dzīvē kā Dzīvā rožukroņa dalībnieci par Māras zemi.) Viņa vienmēr apzinājās savu lielo uzdevumu – uzpurēties par Arhibīskapa metropolīta vajadzībām un savas ciešanas uztvēra kā lielu un atbildīgu uzdevumu.”⁵⁹⁴

“Mātei priekšnieci māsa Marija Stefana stāstīja, ka viņas visgrūtākās stundas esot regulāri viņas mūžīgās profesijas stundā un Pestītāja nāves stundā.”⁵⁹⁵ 376

Šāds apgalvojums liecina par mistisku vienotību ar Pestītāja ciešanām pie krusta, un tas nozīmē, ka šāda mistiska pieredze nevar būt piešķirta kuram katram; tas, ka cilvēkam ir dots kaut ko tādu pieredzēt, jāuztver kā garīgās pilnveidošanās, cīņas un smaga darba rezultāts, kurš var tikt dots vienīgi svētajam. Turklāt māsas Marijas Stefanas situācijā var runāt arī par moceklību. Elizabete Kastelli norāda, ka moceklībai ir liela nozīme un tā uzrunā ikreiz, kad risinās politiskas nesaskaņas vai ir vērojams saspīlējums. Tādā veidā moceklība palīdz stiprināt savu nostāju un neatkāpties no cīņas par saviem uzskatiem.⁵⁹⁶ Terēzes no Lizjē gadījumā mēs varam runāt par moceklību, kas centās atbildēt uz ateisma un sekularizācijas izaicinājumu, savukārt māsas Marijas Stefanas gadījumā moceklība var tikt skatīta kā atbildes

⁵⁹¹ Ibid., 369.

⁵⁹² Ibid., 374.

⁵⁹³ Ibid., m 374-375.

⁵⁹⁴ Ibid., 375.

⁵⁹⁵ Ibid.

⁵⁹⁶ Elizabeth A. Castelli, “The Ambivalent Legacy of Violence and Victimhood: Using Early Christian Martyrs to Think With”. In *Spiritus. A Journal of Christian Spirituality*. He Johns Hopkins University Press. Vol.6, Nr. 1, Spring 2006.

reakcija uz Latvijas neatkarības zaudējumu un ateistiskas valdības nākšanu pie varas, kur agrākās vērtības un svētumu vairs neko nenožīmēja.

Runājot par to, cik lielā mērā māsa Marija Stefana pati “konstruēja” un “veidoja” savu svētumu pēc Terēzes no Lizjē tēla, “Ziņas un liecības”, kā arī kongregācijas māsu atmiņas vienbalsīgi apliecina, ka māsa Marija Stefana visiem spēkiem centās palikt neuzkrītoša un nepievērst apkārtējo uzmanību sev, savām garīgajām un fiziskajām cīņām, pilnveidošanās centieniem un mistiskai pieredzei. Jaunībā, izlasot Terēzes no Lizjē “Dvēseles pārdzeivojumus”, viņa aizrāvās un vēlējās it visā līdzināties franču svētajai, kā arī apzinājās, ka vēlas būt svētā. Tomēr laika gaitā viņa sev izvēlējās citu garīgo ceļu, attālinoties no jūsmošanas par varoni un tuvinoties dziļākai izpratnei par dvēseles pilnveidošanos un ceļu pie Dieva, atrodot savu individuālo pieeju garīguma izkopšanā. Vienīgā līdzība, kas tomēr par spīti visām izmaiņām māsas Marijas Stefanas raksturā un personībā turpināja uzskatāmi saistīt viņu ar Terēzi no Lizjē, bija viņas atmiņas “Dzīves dziesma”. Abas darbus vieno ne vien stila līdzība, bet arī izvēlētie simboli, atsevišķi izteikumi un pat teikumi, taču izņemot autobiogrāfiju līdzību, starp abām katoļu tradīcijas pārstāvēm vairs nebija palicis tikpat kā nekas kopīgs. Turklāt arī māsas Marijas Stefanas agrāko sajūsmu par varoņiem (Terēzi no Lizjē) nomainīja *imitatio Mariae*, kas viņu veda klusumā un apslēptībā, prom no skaļiem “svētās” tituliem un atzīšanas. Māsa Marija Stefana kļuva arvien neuzkrītošāka, pat ja apkārtējie arvien vairāk vēlējās viņu redzēt kā Terēzes no Lizjē sekotāju un kā “otru Tereziju”.

“Māsa Marija Stefana gribēja dzīvot, strādāt un ciest vienīgi Dieva godam, ko viņa izsaka “Sirds noslēpumā” vārdiem: “Dziesma skan tik Tev, mans Sirds-Mīlētājs.” Tamdēļ viņa nemēdza stāstīt par saviem darbiem, slimību un ciešanu lielumu. Ja viņai jautāja mātē priekšniece vai cita māsa priekšnieces uzdevumā, tad viņa atklāti pateica, kāds viņas stāvoklis. Citādi viņa sargājās no runām par savu slimību.”⁵⁹⁷ 377

Un nav nekas neparasts, ka māasai Marijai Stefanai lika uzrakstīt dvēseles attīstības atmiņas, jo tieši tāpat lika darīt arī Terēzei no Lizjē. Turklāt šādas ilgas pēc svētuma un vēlme ieraudzīt māsā Marijā Stefanā otru Terēziju” pārņēma arvien vairāk māsu. “Reizi kopēja teica, ka skaisti būtu, ja māsa Marija Stefana uzrakstītu savas atmiņas. Cik tas būtu interesanti! Tad māsa Marija Stefana tikai smaidīja, neteica ne vārda un ļāva saprast, ka viņa tās jau bija uzrakstījusi.”⁵⁹⁸ Tomēr šāds māsas Marijas Stefanas smaida izskaidrojums ir un paliek vienīgi apkārtējo pieņēmums, kas vairāk atklāj par to, ko no viņas sagaidīja apkārtējiem, nevis to, ko domāja un juta pati māsa. Piemēram, māsa Marija Stefana mīlējusi citēt un pārrunāt svētajai

⁵⁹⁷ Ibid., 377.

⁵⁹⁸ Ibid., 376.

Beningai Konsolatai atklātos Pestītāja vārdus par to, ka, ja kāds grib Viņam prieku darīt, lai mīl un uzticas vairāk, ja grib bezgalīgu prieku darīt, lai mīl un uzticas bezgalīgi.⁵⁹⁹ Un no tā var secināt, ka viņa savā garīgajā izaugsmē un redzesloka paplašināšanās nebija apstājusies tikai pie Terēzes “mazā ceļa” un garīgās bērnības, bet devusies tālāk, uzņemot citu svēto un svētīgo, mistiķu un teologu mācības un domas.

Tāpat parādījās arī liecinieki māsas Marijas Stefanas pārdabiskajai pieredzei: tā “Ziņas un atmiņas” atklāj, ka “Aglonā viena māsa redzēja māsu Mariju Stefanu Vissvētākā Sakramenta izstādīšanas laikā it kā ekstāzē. Viņa likās pilnīgi pārmainīta. Līdzīgi viņu vairākas reizes redzēja, kad jau bija slima”⁶⁰⁰. Arī kāda māsa atklāj, ka “viņas cellē man bija sajūta, it kā es stāvētu kādā baznīcā vai kapellā pie altāra”⁶⁰¹

Šo noskaņu ilustrē vēl kādas atmiņas, kas var kalpot arī kā liecība par brīnumu jeb māsas Marijas Stefanas īpašo dāvanu” izpausmi. Pēdējos mēnešos pirms māsas Marijas Stefanas nāves māte priekšniece bija pie viņas griezusies lielās sirdsapziņas grūtībās. Viņa ļoti pārdzīvoja to, ka māsas, pretēji ģenerālpriekšnieces gribai aizbraukt no Latvijas, bija tomēr palikušas Latvijā. Uz to kongregācijas augstākā priekšniecība bija atbildējusi, ka māsas var palikt te uz savu atbildību. Māte priekšniece jautāja mātai Marijai Stefanai, vai palikšana “uz savu atbildību” nāves stundā nevarētu apdraudēt viņas dvēseli. Uz to māsa Marija Stefana esot atbildējusi: “Jūsu nāve būs ļoti priecīga un laimīga.” Arhīva materiālos iekavās ir piezīme: “Īsi pirms mātes priekšnieces nāves viņas garīgais tēvs citiem neizprotamā veidā uzzinājis par viņas grūto stāvokli, apmeklēja viņu dzīvoklī ar saviem sakramentiem.”⁶⁰² Šis ieraksts gan ir nosvītrots, tomēr pats fakts, ka šāda sakritība tikusi pamanīta, liecina, ka māsas Marijas Stefanas izteikums par klostera priekšnieces svētīgo nāvi, var tikt traktēts arī kā māsas spējas ieskatīties nākotnē, kas varētu liecināt par īpašu izredzētību un Dieva žēlastību.

“Ziņas un atmiņas” glabā liecības, kas atklāj klostermāsu viedokli gan par māsas Marijas Stefanas garīgo pilnību, gan par svētumu. “Arī agrākā dzīvē nebija manīti pārkāpumi pret tuvākā mīlestību, bet tomēr līdz dzīves beigām māsa Marija Stefana nogāja garu ceļu līdz augstai gara pilnībai. Agrāk varēja dažreiz manīt, ka viņa iekšēji valdās un cīnās, bet nekad daba neņēma virsroku. Beigās likās, ka viņai nav vairs grūtību, ka viss bija pārvarēts, ka sirsnība viņai kļuva par otru dabu.”⁶⁰³

⁵⁹⁹ Ibid., 396.-397.

⁶⁰⁰ Ibid., 383.

⁶⁰¹ Ibid., 380.

⁶⁰² Ibid., 390-391.

⁶⁰³ Ibid., 398.

Savukārt par svētumu lasāms: “Māsa Marija Stefana bija visos tikumos vienādi pilnīga, bet viņas neuzkrītāmības dēļ varbūt neviens nedomāja, ka viņa svēta. Dažreiz gan bija apskaidrots iespaids. Vienu reizi dārzā pie rekreācijas. Tikai tad, kad publicēja viņas rakstus, izveidojās pārliecība par viņas svētumu un apbrīnošana, ka viņa prata māsu vidū dzīvot tik neuzkrītoši.”⁶⁰⁴

Turklāt atradās arī tādas māsas, kas arī pašai Marijai Stefanai uzsvēra viņas līdzību ar Terēzi no Lizjē: “Jūs būsiet tāpat kā mazā svētā Terēzija.” Māsas Marijas Stefanas apkopējai, kurai bija visvairāk izdevības novērot slimo, dažreiz nāca doma par slimo: “Kā eņģelis!” Reizi, pa daļai pa jokam, lai slimo uzjautrinātu, viņas māsa apkopēja teica: “Jūs būsiet tāpat kā mazā svētā Terēzija. Par jums rakstīs un rakstīs, bet par kopēju tikpat kā nekā nezinās, kā par Mazās svētās Terēzijas kopēju. Pat nezina, kā viņu sauca.”⁶⁰⁵

“Ziņas un atmiņas” glabā arī plašu materiālu, kas apraksta māsas Marijas Stefanas pēdējās muža dienas, īpaši lielu uzmanību pievēršot slimības radīto ciešanu smagumam un nāves agonijai, kuras izskaņā māsa Marija Stefana nepadevās mokām un turpināja apliecināt mīlestību uz Kristu. Arī aprakstot noskaņu, kas valdīja klostera māsu vidū pēc māsas Marijas Stefanas nāves, materiāli saglabā savu *vitae* noskaņu, uzsverot svētuma nojausmu un svētsvinīgu noskaņojumu.⁶⁰⁶ Piemēram, pēc māsas Marijas Stefanas nāves māte priekšniece māsām, kas bija sapulcējušās, teica: “Šeit ir izbeigusies mīlestības dzīve.” Tad viņa teica: “Par šo māsu varu sacīt, ka viņa bija paklausīga līdz nāvei, jā, līdz nāvei uz krusta. Jā, mīlās māsas, jūs par māsu vēl dzirdēsiet citas lietas.”⁶⁰⁷ Un kā loģisks turpinājums šādam klostera priekšnieces apsolījumam seko apgalvojums (kuru gan nepapildina konkrētākas ziņas), ka “ir daudz ziņu par uzkrītošām lūgšanu uzklaušanās, un māsas Marijas Stefanas palīdzību, sevišķi dvēseles vajadzībās”⁶⁰⁸.

4.3. Secinājumi

Secīgi aplūkojot ar māsu Mariju Stefanu saistīto informāciju – sarunas ar NBJ kongregācijas pārstāvjiem, materiālus un ziņas, kas glabājas NBJ kongregācijas arhīvā, kā arī sekundāro literatūru un mātai Marijai Stefanai veltītās publikācijas, šīs nodaļas gaitā tika apskatīts tas vēsturiskais fons, uz kura veidojās pašas māsas Marijas Stefanas personība, kā

⁶⁰⁴ Ibid., 404.

⁶⁰⁵ Ibid., 406.

⁶⁰⁶ Ibid., 418.

⁶⁰⁷ Ibid., 417.

⁶⁰⁸ Ibid., 420.

arī apkārtējo izpratne par to. Pievēršot uzmanību gan kongregācijā un garīdzniecībā tolaik valdošajām cerībām ieraudzīt jaunu svēto un ar šīm cerībām saistītās brīnuma gaidām, atklājās samērā tendenciozi vākta informācija par māsu Mariju Stefanu, kur galvenais mērķis bija uzsvērt māsas tikumus, varonību, izcilo garīgo mācību un mistiski ievirzīto būtību, vienlaikus uzsverot viņas lielo līdzību ar Terēzi no Lizjē un šīs franču svētās mācību un tēlu.

Jau iepriekš tika minēts, ka pati māsa Marija Stefana savas dzīves pirmajā pusē labprāt bija izvēlējusies Terēzi no Lizjē par savu garīgo ideālu, cenšoties to atdarināt un līdzināties, tomēr laika gaitā viņa pielika lielas pūles, lai no tā atbrīvotos, izstrādājot pati savu mācību un atrodot savu garīgo ceļu. Tomēr apkārtējo cilvēku liecības un ziņas tendenciozi tiecas palikt pie māsas Marijas Stefanai jaunības ideāliem, cenšoties viņu pielīdzināt Terēzei no Lizjē un nepievēršot vajadzīgo uzmanību pašas māsas oriģinālajai mācībai un uzskatiem, līdz ar to veidojot ne sevišķi precīzu māsas Marijas Stefanai tēlu un uzsverot tās viņas mācības iezīmes un aspektus, kas pašai mācai mūža nogalē vairs nebija aktuāli.

5. NOSLĒGUMA SECINĀJUMI

Māsas Marijas Stefanas memuāri var kalpot gan par spilgtu piemēru 20. gadsimta pirmās puses teoloģiskajām nostājām, gan par ievērojamu autobiogrāfisku avotu, sava laika liecinieku un Latvijas Romas katoļu baznīcas garīgo mantojumu, kā arī tikt vērtēts kā nozīmīgs izpētes materiāls feministiskās teoloģijas disciplīnas kontekstā. Aplūkojot māsu Mariju Stefanu kā Terēzes no Lizjē tēla pārņēmēju, var labāk izprast ne vien pašas māsas mācību un uzskatus, bet arī to, kā viņas darbi tikuši interpretēti un uztverti, tādējādi veidojot nedaudz atšķirīgu izpratni par NBJ kongregācijas klostermāsu Mariju Stefanu.

Darba gaitā ar starpdisciplinārās pieejas palīdzību, pētot baznīcas vēsturi, mistiskās teoloģijas tradīcijas, izmantojot reliģijas psiholoģijas piedāvāto skatījumu uz dažādām ar reliģisko pieredzi saistītām izpausmēm, feministiskās teoloģijas atziņas, kā arī balstoties avotpētniecībā un salīdzinot, analizējot un aplūkojot dažādus ar māsas Marijas Stefanas mācību, dzīvi un personību saistītos avotus, – tika strādāts pie tā, lai pēc iespējas pilnvērtīgāk atklātu to, kas bija Sofija Lazdāne jeb māsa Marija Stefana, kā attīstījās un veidojās viņas personība, no kā viņa visvairāk ietekmējās, kā arī ko ir iespējams pateikt par viņas mācību gan kā atsevišķu fenomenu, gan kopīgas Romas katoļu tradīcijas turpinātāju. Cenšoties atklāt pēc iespējas dziļāku un pilnīgāku priekšstatu par māsas Marijas Stefanas devumu Latvijas Romas katoļu tradīcijai, galvenais pētījuma vadmotīvs, atbilstoši tēzei, bija aplūkot, kā Marijas Stefanas tēls tautas reliģiozitātē ir veidojies, pārņemot Terēzes no Lizjē tēlu un integrējot to pirms Otrā Vatikāna koncila katoļu laju aprindās dominējošās garīgās tradīcijās. Izmantojot gan pašas māsas Marijas Stefanas biogrāfija “Dzīves dziesma”, kas tikusi publicēta 1993. gadā, bet arī līdz šim nepublicētais darbs “Sirds noslēpums”, kas atklāj māsas Marijas Stefanas garīgās un teoloģiskās pārdomas, meditācijas un lūgšanas plašākam interesentu lokam grūti pieejamus un pat nepieejamus, gan NBJ kongregācijas arhīva materiālus, arī NBJ kongregācijas klostermāsu intervijas jeb atmiņas, kurās viņas dalās par to laiku, kas tika pavadīts līdzās mātai Marijai Stefanai, kā arī māsas Marijas Stefanas personībai, dzīvei un mācībai veltīto sekundāro literatūru un publikācijas presē, darba gaitā ne tikai atklājās māsas Marijas Stefanas personība un mācība, bet arī tas, kā citi ticīgie viņu uztvēra. Lielā mērā šis darbs ne tikai apkopo māsas Marijas Stefanas mācību, bet arī ziņas un atmiņas par viņu, kas veido būtisku 20. gadsimta Latvijas Romas katoļu baznīcas vēstures daļu.

Pētot un analizējot māsas Marijas Stefanas darbus, kā arī viņai veltītos materiālus, kā arī salīdzinot māsas rakstīto ar tolaik populārās franču svētās Terēzes no Lizjē autobiogrāfiju,

darba gaitā tika atklāts ne tikai tas, cik lielā mērā viņa ietekmējās no Terēzes un apzināti centās tai līdzināties, bet arī to, kādas pārmaiņas viņas personībā norisinājās laika gaitā. Ja sākotnēji māsa Marija Stefana ne tikai sajūsminājās par franču svētās mācību, bet arī gribēja līdzināties viņai it visā, tad laika gaitā šī māsas Marijas Stefanas nostāja mainījās. Ja sākotnēji par savu garīgo ideālu viņa bija izvēlējusies Terēzi, tad ar gadiem šo varoņa tēlu un vēlmi tam sekot nomainīja *imitatio Mariae*, kur galvenais uzsvars tiek likts tieši uz Marijas dzīves atdarināšanu, sekošanu Marijai ikdienā, ticībā un dažādos pārbaudījumos. Šo *imitatio Mariae* pati māsa Marija Stefana nodēvēja par “Fiat-Magnificat” ceļu, kur galvenie atskautes punkti ir pazemīga Dieva gribas pieņemšana un Dieva nemitīga slavēšana.

Lai gan māsa Marija Stefana savus memuārus un “Sirds noslēpumu” rakstīja jau tuvojoties dzīves nogalei, tomēr viņas rakstītais atklāj, ka līdz galam viņai nav izdevies atbrīvoties no Terēzes no Lizjē atdarināšanas. Darba gaitā ar daudzu citātu un piemēru palīdzību tika salīdzināti gan māsas Marijas Stefanas iztekumi, gan Terēzes no Lizjē autobiogrāfijas fragmenti, tādējādi atklājos milzīgu līdzību gan uzskatu, vēlmju, gan izteiksmes veidā. Lai gan pati māsa Marija Stefana apgalvo, ka viņas galvenais garīgais ideāls kļuva Marija, tomēr viņas darbi atklāj to, ka viņa joprojām lielā mērā izmanto Terēzes no Lizjē atziņas, piemēram, bieži runājot par bērniību, bērna tēlu, zieda simboliku, kā arī pārņemot daudzus tēlus, ko izmantoja Terēze, lai verbalizētu savas ilgas un garīgo pieredzi.

Pētot šo lielo līdzību, darba gaitā uzmanība tika pievērsta gan tekstuālajai līdzībai, analizējot un salīdzinot tādus avotus kā māsas Marijas Stefanas “Dzīves dziesma” un “Sirds noslēpums”, gan tam, ko ir iespējams pateikt par māsu Mariju Stefanu, balstoties avotpētniecības pieejā un pievēršot uzmanību paša autora nolūkam, sacerot darbu, kā arī personībai. Šāda analīze ļauj atklāt daudzveidīgos avota iekšējos aspektus, šajā gadījumā - autore personības iezīmes, kā arī uzskatus, kas ir formējuši māsu Mariju Stefanu. Veidojot šo avotpētniecības daļu, darbs tika strukturēts un virzīts atbilstoši O. Meduševskajas⁶⁰⁹ piedāvātajai pētniecības struktūrai, kas, apkopojot ziņas par darba tapšanas situāciju, vietu un laiku, atklāj autora personību, konkrētā avota tapšanas mērķiem. Atklājot to, kā dzīves pirmajā posmā, pakļaujoties garīgajiem ideāliem, māsa Marija Stefana tiecās savu garīgumu veidot atbilstoši Terēzes no Lizjē piemēram, darba gaitā uzmanība tika pievērsta tam, cik lielā mērā māsas Marijas Stefanas mācības un tēla galarezultāts ir turpinājums apzināti veidot šo no Terēzes no Lizjē pārņemto tēlu, bet cik lielā mērā šī Terēzes tēla piedēvēšana ir apkārtējo vēlme saskatīt Latvijas klostermāsā franču svētās ekvivalentu. Darba gaitā atklājās ne tikai

⁶⁰⁹ O. Medushevskaja, “Metod istočnikovedenija i meždisciplinarnije aspekti”. // Istočnikovedenije. Moskva: Institut Otkritoe Obšestvo, 2000

tas, ka NBJ kongregācijā un tālaika Latvijas garīdzniecības aprindās bija izteiktas “brīnuma gaidas” - cerība, ka Latvijā drīzā laikā parādīsies svētā, kas būs otra Terēze no Lizjē jeb “mūsu pašu mazā svētā Terēzija”, bet arī guva apstiprinājumu Džeroma Brunera (*Jerome Bruner*) norāde, ka autobiogrāfija var tikt uztverta ne tikai kā tekstā izteikta personīgā iekšējā dinamika, bet arī kā vēlmju kultūras produkts.⁶¹⁰ Līdz ar to darba gaitā atklājās tas, ka ne tikai pati māsa Marija Stefana bija centusies pārņemt Terēzes no Lizjē tēlu (dzīves pirmajā pusē – apzināti un atklāti, vēlāk – iespējams, neapzināti vai arī slēpti), bet arī tas, cik lielā mērā apkārtējā garīdzniecība un klostera vides pārstāvji, kā arī ticīgie laji vēlējās saskatīt māsā šā tēla turpinātāju, pārņēmēju un latviešu ekvivalentu, tādējādi veidojot viņas tēlu pēc Terēzes no Lizjē līdžības.

Nemot vērā to, ka iepriekš Latvijā māsas Marijas Stefanas personībai un viņas reliģisko uzskatu analīzei tika veltītas divas grāmatas (jau pieminētās 1993. gadā iznākušās māsas Marijas Stefanas dzīvei, mācībai un kalpošanai veltītās grāmatas “Es pati būšu puķe” (J. Pavlovskis) un “Aglonas ziedīņš” (K. Springoviča), kas viena otru papildina un lielā mērā arī atkārt, balstoties pašos māsas Marijas Stefanas memuāros “Dzīves dziesma”, kā arī NBJ kongregācijas arhīva materiālos, kuri tikuši vākti pēc arhibīskapa rīkojuma ar mērķi savākt ziņas un liecības, kas varētu noderēt kanonizācijas procesā), savukārt periodikā un akadēmiskajā literatūrā māsas personībai un mācībai veltīto rakstu ir gaužām maz, šis pētījums var kļūt par pirmo nopietno akadēmisko mēģinājumu apzināt Latvijas Romas katoļu baznīcas vēsturi un ideju attīstību saistībā ar māsu Mariju Stefanu, turklāt tas apkopo un analizē plašākai publikai nepieejamu informāciju, kas palīdz labāk izprast māsas Marijas Stefanas tēla veidošanos, kā arī tā ietekmi ticīgo vidū. Līdz ar to var apgalvot, ka līdz šim šāds darbs Latvijas akadēmiskajās aprindās nav veikts.

Darbs tika veidots četrās daļās:

1. Māsa Marija Stefana pirmskoncila garīgo tradīciju kontekstā
2. Māsas Marijas Stefanas darbu avotpētnieciskā analīze
3. Terēzes no Lizjē tēla pārņemšanas aspekti
4. Ziņas, materiāli un liecības par māsu Mariju Stefanu

Šajā nodaļā galvenā uzmanība tika pievērsta tam, kas veidoja un ietekmēja māsu Mariju Stefanu kā klostermāsu un savas tradīcijas pārstāvi. Ņemot vērā to, ka 20. gadsimta pirmajā pusē Latvijas katoļu tradīcijas ietvaros lielu popularitāti bija ieguvusi Terēzes no Lizjē autobiogrāfija, kas tolaik tika publicēta ar nosaukumu “Kādas dvēseles pārdzīvojumi”, un to,

⁶¹⁰ Skat. Jerome Bruner. The Autobiographical process. In *The Culture of Autobiography: Construction of Self-Representation*. Ed. Robert Folkenflik (Stanford: Stanford University Press, 1993), 39.

ka šis darbs un Terēze no Lizjē bija atstājusi ārkārtīgi spēcīgu ietekmi uz māsas Marijas Stefanas dzīvi (ko atzīst arī pati māsa Marija Stefana savā autobiogrāfijā “Dzīves dziesma”), personības veidošanos un mācību, šī nodaļa īpašu uzmanību pievērša laikmeta raksturojumam un tām garīgajām tradīcijām, kas veidoja māsas Marijas Stefanas garīgo paraugu - Terēzi no Lizjē. Sniedzot ieskatu franču svētās biogrāfijā un mācībā, tika akcentētas līdzības un kopīgais uzskats, kas vienoja abas klostermāsas – gan tā laika garīguma kontekstā, gan veidā, kā politiskā nestabilitāte un pārmaiņas atspoguļojās reliģiskajā kontekstā, kā arī tas, cik liela nozīme abu klostermāsu mācībā un attiecībās ar dievišķo bija slimības pieredzei. Ņemot vērā to, ka gan pati māsa Marija Stefana uzsvēra Terēzes no Lizjē lielo nozīmi viņas dzīvē un garīguma virzībā, gan to, cik bieži māsa Marija Stefana tiek salīdzināta ar franču svēto, kā arī tiek raksturota kā “otra svētā Terēze”⁶¹¹, šī nodaļa sniedza nepieciešamo informāciju un ziņas par abām klostermāsām, kas turpmākajā darba gaitā kalpos par informatīvo bāzi māsas Marijas Stefanas kā Terēzes no Lizjē tēla pārņemējas analīzei. Turklāt, lai gan Terēze no Lizjē daudzus gadu desmitus ir bijusi populāra svētā Latvijas Romas katoļu tradīcijā, tomēr līdz šim par viņas personību un mācību latviešu valodā nav bijis pieejama izsmeljoša akadēmiska literatūra. Līdz ar to nodaļā pieejamā informācija var kalpot par pozitīvu ieguldījumu šīs jomas pētniecībā.

Darba otrā daļa bija veltīta māsas Marijas Stefanas darbu - “Dzīves dziesmas” un “Sirds noslēpuma” - avotpētnieciskajai kritiskajai analīzei, kas ļāva pilnvērtīgāk aplūkot un izvērtēt māsas Marijas Stefanas sarakstītos avotus.

Šīs nodaļas mērķis ir sīkāk izvērtēt plašam lasītāju lokam pieejamo māsas Marijas Stefanas “Dzīves dziesmu”, kā arī līdz šim nepublicēto māsas teoloģisko apcerējumu, lūgšanu un meditāciju, kā arī mācības kodola attēlojumu darbā “Sirds noslēpums”, un ielūkoties dažādajās informācijas dimensijās, ko avoti atklāj lasītājam.

Māsas Marijas Stefanas darbu avotpētnieciskā analīze atklāj to, cik lielā mērā viņa ir ietekmējusies no Terēzes no Lizjē, viņas uzskatiem un mācības. Citātu veidā minot dažādus piemērus no māsas Marijas Stefanas autobiogrāfijas vai “Sirds noslēpuma”, kā arī salīdzinot viņas rakstīto ar Terēzes no Lizjē autobiogrāfiskajiem manuskriptiem, tiek uzskatāmi pierādīti ne tikai lielā līdzība starp abu klostermāsu darbiem, bet arī dažādos aspektus, kuros māsa Marija Stefana apzināti vai neapzināti ir centusies pārņemt Terēzes no Lizjē tēlu. Šīs avotpētnieciskās analīzes vērtība slēpjas arī tajā, ka līdz šim ar šo jautājumu saistītās plašākās akadēmiskās diskusijas kontekstā nekas tāds nav ticis veikts, tādējādi šāda Latvijas Romas

⁶¹¹ Skat. jau pieminēto arhibīskapa metropolīta A. Stankeviča uzrunu, kurā tiek izteiktas cerības sagaidīt “otru svēto Terēzi”.

katoļu baznīcas vēstures apzināšana, analīze un akadēmisks darbs notiek pirmo reizi. Pētījuma novitāti pasvītro fakts, ka darbā tika izmantoti plašākai sabiedrībai nepieejami avoti un "Dzīves dziesmas" gadījumā – pašas māsas Marijas Stefanas rakstīto memuāru variants.

Pētījuma trešā daļa tika veltīta Terēzes no Lizjē tēla pārņemšanas aspektiem. Tēla pārņemšanas aspektu analīzes ietvaros uzmanība tika pievērsta gan tam, cik lielā mērā māsa Marija Stefana pārņēmusi Terēzes no Lizjē mācību, gan ciešanu pārvarēšanas paņēmieniem, to interpretācijai un pieredzei, liekot lietā reliģijas psiholoģijas skatījumu un mistiskās teoloģijas uzskatus šajā jautājumā. Trešās daļas noslēgumā tika aplūkotas femīnās lomas, kas ir ietekmējušas Terēzes no Lizjē kā māsas Marijas Stefanas parauga veidošanos un kuru ietvaros abas klostermāsas attīstījušas savus uzskatus un realizējušas sevi, kā arī tam, cik lielā mērā sekošana konkrētai lomai tikusi izvēlēta brīvprātīgi vai arī bijusi tradīcijas diktēta vai apzināti izvēlēta un piekopta.

Abu māsu mācībā un veidā, kā tika atveidota rakstu avotos mistiskā pieredze, ir vērojama līdzība, kuras cēlonis varēja būt gan tālaika reliģiskās valodas standarti, kurus diktēja garīgā un teoloģiskā literatūra, gan arī apzināta māsas Marijas Stefanas cenšanās orientēties uz Terēzes no Lizjē piemēru un līdzināties franču svētajai, bet varbūt pat tiešā veidā pārņemt viņas garīgās dzīves un pieredzes modeli.

Starp Terēzes no Lizjē "mazo ceļu" un garīgās bērnības mācību un māsas Marijas Stefanas *Fiat-Magnificat* mācību, kur līdzās atziņām par vienkāršo ceļu, kur galvenais vadmotīvs ir "doto labi izmantot", ieskanas pazemīga pieņemšana un Dieva slavēšana. Māsa Marija Stefana māca arī izdzīvot visus notikumus tā, it kā dzīvotu Nācietē līdzās Marijai, Jāzepam un Jēzum, kā arī viņas tik bieži izmantoto bērnības un bērna simbolu pastāv neapgāžama līdzība, kas liecina par Terēzes no Lizjē lielo ietekmi.

Tomēr veidā, kā māsa Marija Stefana pārņem Terēzes no Lizjē mācību, parādās arī pašas Marijas Stefanas jaunievedumi un arī Latvijas katoļu tradīcijai raksturīgas iezīmes. Ja Terēze vairāk uzsver sekošanu Kristus, tad māsa Marija Stefana uzsver iešanu Marijas pēdās, kas atspoguļo Latgales katolicismam un Māras zemes idejām tuvu domāšanu. Jāņem vērā, ka arī veids, kā sevi attiecībās ar Dievu redz abas klostermāsas, atklāj lielas līdzības. Abas māsas sevi raksturo gan kā bērnus, gan kā līgavas, mīlētājas, mīlestības mocekles un arī ziedus. Jāteic, ka šī "ziediņa" vai "puķes" tēla klātbūtne māsas Marijas Stefanas darbos ir kārtējā norāde uz viņas centieniem sekot franču svētajai un pat pārņemt viņas izteiksmes veidu, jo Terēze no Lizjē visā pasaulē ir pazīstama arī kā "mazais ziediņš". Un to uzsver arī Kornēlija Springoviča, izvēloties nosaukt mācai Marijai Stefanai veltītu grāmatu "Aglonas ziediņš", gan Jānis Pavlovskis, kurš arī klostermāsas dzīvei un mācībai veltīto grāmatu nosaucis, uzsverot

šo zieda tēlu - "Es pati būšu puķe". Līdz ar to šeit māsas Marijas Stefanā "hagiogrāfi" seko viņas piemēram, raksturojot viņas svētuma pieredzi un izpausmi jau iepriekš pieņemamā veidā, atsaucoties uz Terēzi no Lizjē.

Tāpat, runājot par ciešnu pieredzi (gan, raugoties no mistiskās teoloģijas skatpunkta, gan no reliģijas psiholoģijas perspektīvas) gan māsas Marijas Stefanā darbos, gan Terēzes no Lizjē autobiogrāfijā pavīd ļoti līdzīgi paņēmieni, kā šīs ciešanas uztvert, pārdzīvot, pieņemt un gūt no tām labumu garīgās izaugsmes un pilnveidošanās ziņā.

Savukārt, aplūkojot abu klostermāsu darbus un analizējot to, kā tajos atklājas katoļu tradīciju pārstāvoša sieviete, jāteic, ka abām māsām nav svešs tas, ko Barbara Ņūmana (*Barbara Newman*) dēvē par *mystique courtoise*, kas sevī apvieno mistiskās tradīcijas izteiksmes līdzekļus un galma mīlestības sekulāro tradīciju. Šī *mystique courtoise*, lai gan parādās viduslaikos, tomēr nav sveša arī vēlāku gadsimtu mistiķiem, viņiem cenšoties apvienot dievišķās un jutekliskās mīlestības izpausmes un simboliku. Tādējādi jau iepriekš peiminētais līgavas tēls abu māsu darbos spilgti pārstāv šo tradīciju, un abas māsas plaši apraksta savas dvēseles kā līgavas ilgas pēc dievišķā līgavaiņa, piešķirot šim tēlam izsmalcinātu jutekliskumu un daudzslāņainu simboliku. Runājot par tradicionāli femīnajām lomām, jāteic, ka gan Terēze no Lizjē, gan māsa Marija Stefana aktīvi izmanto tieši pretējās - šķietami vīrišķās un aktīvās lomas, runājot par vēlmi kļūt par priesteri, misionāru, mocekli, karavīru utt. Jāteic, ka arī šajā ziņā māsa Marija Stefana, kā to atklāj viņas darbi, saglabā spēcīgu Terēzes no Lizjē ietekmi, cenšoties plaši izteikt savas ilgas pēc aktīvas kalpošanas, izmantojot Terēzes uzskaitītos piemērus. Tomēr, ja Terēze savā aicinājumā vairāk cenšas pārstāvēt *imitatio Christi* pieeju, līdz galam paliekot uzticīga šai maskulīno tēlu tradīcijai, tad māsa Marija Stefana vairāk akcentē *imitatio Mariae*, tādējādi atspoguļojot savu piederību Latvijas Romas katoļu tradīcijai, kam ir raksturīgs spēcīgs Marijas godināšanas uzsvars.

Rezumējot šajā nodaļā izdarītos secinājumus, jāteic, ka savā agrās jaunības vēlmē sekot Terēzei no Lizjē, māsa Marija Stefana savos darbos uzskatāmi pierāda, ka ārkārtīgi daudzas atziņas un tēli, kā arī garīgie ideāli ir pārņemti no Terēzes. Tomēr vēlāko gadu mēģinājumos atrast pašai savu garīgo ceļu viņa cenšas no Terēzes ietekmes atbrīvoties un izstrādāt savu mācību. Lai gan savas mācības un garīgā ceļa meklējumi viņai ir vainagojušies ar panākumiem, tomēr līdz galam viņa nav spējusi atbrīvoties no (apzinātas vai neapzinātas) vēlmes atdarināt franču svēto, turklāt arī apkārtējie, runājot un rakstot par māsu Mariju Stefanu, turpina uzsvērt viņas līdzību Terēzei no Lizjē, tādējādi atstājot bez pienācīgas uzmanības pašas māsas uzskatus un mācību.

Visbeidzot darba ceturtajā nodaļā tika analizēti un interpretēti materiāli un liecības par māsu Mariju Stefanu. Šajā pētījuma nodaļā izmantotie NBJ kongregācijas arhīva materiāli, kas nav pieejami plašākai sabiedrībai, sniedz retu iespēju veidot akadēmisku darbu, izmantojot nekur iepriekš nepublicētus materiālus, ziņas, liecības un atmiņas. Starp šiem materiāliem ir “Ziņas un atmiņas par Nabadzīgā Jēzus Bērna māsu Mariju Stefanu. Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums”, “Atmiņas par mūsu mīļo māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna”, ko veido četras klades, kā arī māsas Marijas Stefanas vēstuļu fragmenti.

Rūpīgi analizējot ar māsu Mariju Stefanu saistīto informāciju – sarunas ar NBJ kongregācijas pārstāvjiem, materiālus un ziņas, kas glabājas NBJ kongregācijas arhīvā, kā arī sekundāro literatūru un mācai Marijai Stefanai veltītās publikācijas, šīs nodaļas gaitā tika apskatīts tas vēsturiskais fons, uz kura veidojās pašas māsas Marijas Stefanas personība, kā arī apkārtējo izpratne par to. Pievēršot uzmanību gan kongregācijā un garīdzniecībā tolaik valdošajām cerībām ieraudzīt jaunu svēto un ar šīm cerībām saistītās brīnuma gaidām, atklājās samērā tendenciozi vākta informācija par māsu Mariju Stefanu, kur galvenais mērķis bija uzsvērt māsas tikumus, varonību, izcilo garīgo mācību un mistiski ievirzīto būtību, vienlaikus uzsverot viņas lielo līdzību ar Terēzi no Lizjē un šīs franču svētās mācību un tēlu.

Jau vairākkārt tika pieminēts, ka pati māsa Marija Stefana savas dzīves pirmajā pusē labprāt bija izvēlējusies Terēzi no Lizjē par savu garīgo ideālu, cenšoties to atdarināt un līdzināties, tomēr laika gaitā viņa pielika lielas pūles, lai no tā atbrīvotos, izstrādājot pati savu mācību un atrodot savu garīgo ceļu. Tomēr apkārtējo cilvēku liecības un ziņas tendenciozi tiecas palikt pie māsas Marijas Stefanas jaunības ideāliem, cenšoties viņu pielīdzināt Terēzei no Lizjē un nepievēršot vajadzīgo uzmanību pašas māsas oriģinālajai mācībai un uzskatiem, līdz ar to veidojot ne sevišķi precīzu māsas Marijas Stefanas tēlu un uzsverot tās viņas mācības iezīmes un aspektus, kas pašai mācai mūža nogalē vairs nebija aktuāli.

Atbildot uz galveno jautājumu, proti, vai Marijas Stefanas tēls tautas reliģiozitātē ir veidojies, pārņemot Terēzes no Lizjē tēlu un integrējot to pirms Otrā Vatikāna koncila katoļu laju aprindās dominējošās garīgās tradīcijās, darba gaitā ir radušies vairāki secinājumi.

Pirmkārt, māsas Marijas Stefanas dzīves pirmajā posmā viņa tiešām apzināti sevi veidoja saskaņā ar Terēzes no Lizjē tēlu un mācību. Otrkārt, garīgi pilnveidojoties, viņa pati noformulē jaunu orientieri garīgajā dzīvē – tas ir “Fiat-Magnificat” ceļš, kur galvenais uzsvars ir *imitatio Mariae* jeb sekošana Marijai. Tomēr, treškārt, lai gan pati māsa Marija Stefana skaidri pasaka, ka ir atradusi jaunu un nevainojamu ideālu, viņas biogrāfija atklāj ne tikai to, ka viņa līdz galam tā arī neatbrīvojās no centieniem atdarināt Terēzi no Lizjē, bet arī to, ka

turpināja to darīt, pārņemot daudzus Terēzes lietotos tēlus un simbolus. Tādējādi, lai gan laika gaitā pašas māsas Marijas Stefanā mācība ievirzījās citā, oriģinālā gultnē, tomēr viņas valoda, lietotie simboli, tēli un izteiksmes līdzekļi joprojām liecina par centieniem atdarināt Terēzi un, iespējams, veidot savu svētumu un verbalizēt savu pieredzi atbilstoši tālaika pieņemtajām tradīcijām.

Ceturtkārt, vērtējot to, kā klostera līdzmāsa, priekšniece, garīdzniecība un daudzi citi ticīgie veidojuši māsas Marijas Stefanā tēlu, jāsecina, ka viņa jau dzīves laikā tika uztverta kā iespējama kandidāte uz “vakanto” Latvijas svētās vietu, tādējādi viņas personība un mācība jau tika uztverti un vērtēti kā “otrās Terēzes” mācība. Esošās brīnuma gaidas un sabiedrības vēlmes, projicējoties uz māsu Mariju Stefanu, viņu veidoja kā otru Terēzi, piedēvējot viņai gan īpašu aizgrābu izskatu, gan saistot ar māsu to, ko ir iespējams raksturot kā “pārdabisku pieredzi” vai pat brīnumu. Līdz ar to plašākai sabiedrībai māsa Marija Stefana jau tika stādīta priekšā kā “otra Terēzija”, tādējādi pastiprinot un pat mākslīgi piedēvējot viņai līdzību ar franču svēto, tā vietā, lai lielāku uzsvāru liktu uz māsas Marijas Stefanā pašas mācību un atziņām.

BIBLIOGRĀFIJA

NBJ kongregācijas arhīva materiāli

“Atmiņas par mūsu mīļo Māsu Mariu Srephanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. †1954. gada 15. augustā Aglonā”, I burtnīca, NBJ kongregācijas arhīvs.

“Atmiņas par mūsu mīļo Māsu Mariu Srephanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. †1954. gada 15. augustā Aglonā”, II burtnīca, NBJ kongregācijas arhīvs.

“Atmiņas par mūsu mīļo Māsu Mariu Srephanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna. †1954. gada 15. augustā Aglonā”, III burtnīca, NBJ kongregācijas arhīvs.

“Dzīves dziesma, III daļa un vēstules no Rāznas sanatorijas 1950.-1952.g.”. Māsas Marijas Stefanā oriģināla ar roku pārrakstītā kopija. NBJ kongregācijas arhīvs.

“Ziņas un atmiņas par māsu Mariju Stefanu no Nabadzīgā Jēzus Bērna (Nepilnīgs un nepārbaudīts ziņu un atmiņu sakopojums)”. Mašīnraksts, NBJ kongregācijas arhīvs

Māsa Marija Stefana, “Sirds noslēpums”, rokraksts, NBJ kongregācijas arhīvs. I burtnīca

Māsa Marija Stefana, “Sirds noslēpums”, rokraksts, NBJ kongregācijas arhīvs. II burtnīca

NBJ māsu Vīnes – Dēblingas klostera mājas hronika

Tēva Toma konferences. “...pa zemajiem mīlestības vārtiem. Māsa Marija Stefana.” 13.02.1958.-22.02.1958. Mašīnraksts, NBJ kongregācijas arhīvs.

Pārējā izmantotā literatūra

Allport, Gordon. *The Individual and His Religion*. USA: Macmillan, 1962.

Baring, A., Cashford, J. *The Myth of the Goddess. Evolution of an Image*. London: Arkana, 1993.

Beļakova, Lilija, “The Image of a Woman in the Tradition of the Roman Catholic Church of Latvia, the 20th - 21st Century Experience” in Irina Novikova, ed. *Gender Matters in the Baltics*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008.

Beļakova, Lilijs, "Vita activa un vita contemplativarietumu kristīgajā misticismā: cilvēka eksistences dažādās paradigmas" // Ceļš, Nr 58. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008.

Broks, Jānis. *Katolicisms Latvijā 800 gadus*. Rīga: Rīgas Metropolijas kūrīja, 2002.

Bruner, Jerome, "The Autobiographical process" in Robert Folkenflik, ed. *The Culture of Autobiography: Construction of Self-Representation*. Stanford: Stanford University Press, 1993.

Butler Bass, Diana, and Joseph Stewart-Sicking, "Christian Spirituality in Europe and North America since 1700" in Arthur Holder, ed. *The Blackwell Companion to Christian Spirituality*. Oxford: Blackwell, 2005.

Cahill, Lisa Sowle. *Sex, Gender and Christian Ethics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

Cakuls, Jānis. *Latvijas Romas Katoļu Baznīcas vēstures materiāli. XX.gs.* Romas katoļu metropolijas kūrījas izdevums, 2001.

Castelli, Elizabeth A. "The Ambivalent Legacy of Violence and Victimhood: Using Early Christian Martyrs to Think With" in *Spiritus: A Journal of Christian Spirituality*. USA: The Johns Hopkins University Press Journals Division. Vol. 6, Nr 1, Spring 2006.

Castelli, Elizabeth A. "The Ambivalent Legacy of Violence and Victimhood: Using Early Christian Martyrs to Think With" in *Spiritus. A Journal of Christian Spirituality*. Johns Hopkins University Press. Vol.6, Nr. 1, Spring 2006.

Castelli, Elizabeth A. *Martyrdom and Memory. Early Christian Culture Making*. New York: Columbia University Press, 2004.

De Meester, Conrad. *With empty hands: the message of St Thérèse of Lisieux*. London: Burns & Oates, 2002.

De Mēsters, Konrāds. *Es sevi upurēju Tavai mīlestībai. Svētā Terēze no Lizjē*. Rīga: KALA Raksti, 2007.

Dhonnchadha, Mairin Ni, "Mary, Eve and the Church, c. 600-1800" in Seamus Deane, Angela Bourke, Andrew Carpenter, Jon Canada, ed. *The Field day anthology of Irish Writing: Irish women's writing and tradition*. New York University Press, 2002.

Eliade, Mirča. *Sakrālais un profānais*. Tulk. Leons Briedis. Rīga: Minevra, 1996.

Glueckert, Leopold, "The World of Thérèse: France, Church and State in the Late 19th Century". In John Sullivan, ed. *Carmelite Studies V: Experiencing St. Thérèse Today*. Washington: 1990.

Golovin S. J. *Slovarj praktičeskogo psihologa*. Moskva: AST, 2001.

Harton, F. P., B.D. *The Elements of Spiritual Life. A Study of Ascetical Theology.* London: SPCK, 1960.

Hinrikusa, Ruta, "Par igauņu dzīvesstāstu kolekciju" // *Spogulis. Latvijas mutvārdu vēsture. Dzīvesstāsti: vēsture, kultūra, sabiedrība.* Rīga: LU FSI, 2007.

Jamart, Francois. *Complete Spiritual Doctrine of St. Thérèse of Lisieux.* New York 1961.

Jonāne, Egita Terēze, "Nīcgalē iesvētīts māsas Marijas Stefanā piemiņas krustu" // *Latvian Laiks*, 10.10.2006.

Kania, Andrew Thomas. *The Art of Love. A Study of Dag Hammarskjöld's Mystical Theology.* Uppsala: Uppsala University, 2000.

Küng, Hans. *Theology for the Third Millennium. An Ecumenical View.* New York: Doubleday, 1988

Kropļijs, Artūrs, Malgožata Raščevska. *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs. 2. izdevums.* Rīga: RaKa, 2010.

Lappo-Daņilevskis, A.S. Metodologija istorii. Vip. 2

Latourette, Kenneth Scott. *Christianity in Revolutionary Age. Vol. I. The Nineteenth Century in Europe. Background and the Roman Catholic Phase.* New York: Harper, 1958.

Latvian Roman Catholic Priests. 1918. - 1995. Uzziņas. Rīga: Metropolijas kūrija, 1996.

Lonergan, Bernard . *Method in Theology.* New York: Herder&Herder, 1972

Lösel, Steffen. "Prayer, Pain, and Priestly Privilege: Claude Langlois's New Perspective on Thérèse of Lisieux." In *Journal of Religion*, Jul 2008, Vol. 88 Issue 3.

MacHaffie, Barbara J. *Her Story. Women in Christian Tradition.* Philadelphia: Fortress Press, 1986.

MacHaffie. Barbara J. *Her Story. Women in Christian Tradition.* Philadelphia: Fortress Press, 1986.

Malone, M. T.. *Women Christian: New Vision.* New York: Brown ROA, 1985.

McBrien, Richard P. *Catholicism: New Study Edition--Completely Revised and Updated.* New York: HarperCollins Publishers, 1994.

McGinn, Bernard. *The Foundations of Mysticism. The Presence of God: A History of Western Christian Mysticism.* London: SCM Press, 1992.

Merton, Thomas. *Contemplation in a World of Action.* Indiana: Notre Dame, 1998

- Mikaelsson, Lisbeth. "Gendering the History of Religion" in Peter Antes, Armin W. Geertz, Randi R. Warne. Walter de Gruyter, ed. *New Approaches to the Study of Religion*. Vol. 1. *Regional, Critical, and Historical Approaches*. Ed. By: Berlin, 2008
- Mulder-Bakker, Anneke B. *The Invention of Saintliness*. Ed. New York: Routledge, 2002.
- Nevin, Thomas R. *Therese of Lisieux: God's Gentle Warrior*. USA: Oxford University Press, 2006.
- Norbert M. Cummins, O.C.D., "The Night of Faith," in Thomas M. Curran, ed., *The Mind of St. Therese of Lisieux*. Dublin: Carmelite Center of Spirituality, 1977.
- O'Connor, Patricia M. *Thérèse of Lisieux: A Biography*. Indiana: Our Sunday Visitor, 1984.
- Pavlovskis, Jānis. *Es pati būšu puķe*. Rīga: Kūrijas izdevums, 1993.
- Perrin, David B., "Mysticism" in Arthur Holder, ed. *The Blackwell Companion to Christian Spirituality*. Oxford: Blackwell, 2005.
- Radford Ruether, Rosemary. *Goddesses and the Divine Feminine. A Western Religious History*. California: University of California Press, 2005.
- Radford Ruether, Rosemary. *Sexism and God-talk. Toward a Feminist Theology*. Boston: Beacon Press, 1993.
- Rahner, Karl. *The Content of Faith. The Best of Karl Rahner's Theological Writings*. Ed. Karl Lehmann, Albert Raffelt. Transl. Harvey D. Egan, S.J. New York: Crossroad, 2000
- Rohrbach, Peter-Tomas. *The Search For St. Thérèse*. New York: Dell, 1963.
- Ruiz, Federico. *Thérèse and St. John of the Cross, in St. Thérèse of Lisieux: Her Life, Times and Teaching*. Ed. by Conrad De Meester, New York 1998.
- Rumjanceva, M.F. "Istoričeskije istočniki XVIII-načala XX veka. // Istočnikovedenije. Moskva: Institut Otkritoje Obšestvo, 2000.
- Schüssler Fiorenza, Elisabeth. *Discipleship of Equals. A Critical Feminist Ekklesiology of Liberation*. New York: Crossroad, 1994.
- Sikari, Antonio. *Svēto portreti. Kāda svēta ģimene*. Rīga: KALA Raksti, 2009.
- Soelle, D. *The Silent Cry. Mysticism and Resistance*. Transl. Barbara and Martin Rumscheidt. Minneapolis: Fortress Press, 2001.
- Springoviča, Kornēlija. *Aglonas ziediņš*. Rēzekne: Latgales kultūras centra izdevniecība, 1993.
- Steinbock, Anthony J. *Phenomenology & Mysticism. The Verticality of Religious Experience*. Indiana: Indiana University Press, 2007.

Streng, Frederick J. *Understanding Religious Life*. California: Wadsworth Publishing Company, 1985.

Strods Heinrihs. *Latvijas katoļu baznīcas vēsture. 1075.- 1995*. Rīga: Poligrāfists, 1996.

Škapars, Juris, "Svētā Terēze no Bērna Jēzus" // Anita Kalniņa, red. *Vakar, šodien un mūžībā*. Nr.5. Rīga: Vārds, 2001.

Taylor, Therese, "Images of Sanctity: Photography of Saint Bernadette of Lourdes and Saint Therese of Lisieux" in *Nineteenth-Century Contexts*, Vol. 27. No. 3, September 2005.

Terēze no Lizjē. *Autobiogrāfiskie manuskripti*. Rīga: KALA Raksti, 2007

Terrence W. Tilley. *Inventing Catholic Tradition*. New York: Orbis Books, 2000.

Thompson, William M. *Berulle and the French School: Selected Writings (Classics of Western Spirituality)*. New Jersey: Paulist Press, 1989.

The Blackwell Companion to Christian Spirituality. Ed. Arthur Holder. Blackwell Publishing Oxford, 2008.

Trūps-Trops, Henrijs. *Latvijas Romas katoļu baznīca komunisma gados. 1940-1990*. Romas katoļu metropolijas kūrijas izdevums. 1992

Turner, Denys. *The Darkness of God. Negativity in Christian Mysticism*. Cambridge University, Cambridge, 1995.

Vatican Council II. Vatican Collection, vol. 1. New York: Costello Publishing Company, 1992.

Vecās Derības poēzijas grāmatas. Rīga: Bībeles biedrība, 2000

Vidnere, Marika. *Sāpju ceļš garīgumā// Ceļš Nr.52*. Rīga: Rīga: LU Akadēmiskais apgāds 2000.

Von Balthasar, Hans Urs. *Two Sisters in the Spirit: Therese of Lisieux and Elizabeth of the Trinity*, trans. D. Nichols and A. E. Englund. San Francisco: Ignatius 1992.

Walker, Williston, and Richard A. Norris, David W. Lotz, Roberth T. Handy. *A History of the Christian Church*. Fourth Edition. New York: Charles Scribner's Sons, 1985.

Williams, Hayden, Fr OFM Cap. *St. Thérèse of Lisieux: Life and Spirituality*.

Wolski Conn, Joann. "Therese of Lisieux: A Perspective" in Joann Wolski Conn, ed. *Women's Spirituality: Resources For Christian Development*. New York: Paulist Press, 1986.

Wolski Conn, Joann. "Women's Spirituality: Restriction and Reconstruction" in *Women's Spirituality: Resources for Christian Development*. Ed. by Joann Wolski Conn. New York: Paulist Press, 1986.

Woodward, Kenneth L. *Making Saints. How the Catholic Church Determines Who Becomes a Saint, Who Doesn't, and Why*. New York: Simon&Schuster, 1996.

Wulff, David M. *Psychology of Religion. Classic and Contemporary*. New York: John Wiley & Sons, 1997.

Zirnīte, Māra. "Dzīvesstāsti: vēsture, kultūra, sabiedrība". // Sast. Māra Zirnīte. *Spogulis. Latvijas mutvārdu vēsture. Dzīvesstāsti: vēsture, kultūra, sabiedrība*. Rīga: LU FSI, 2007.

Деревнина Л.И., "О термине "мемуары" и классификации мемуарных источников (историография вопроса)" // Вопросы архивоведения. 1963. N 4.

Матханова, Н.П. Институт истории СО РАН. *Сибирская женская мемуаристика XIX века. Современное историческое сибиреведение XVII - начала XX вв.: Сборник научных трудов* / Под ред. Ю.М. Гончарова. Барнаул: Аз Бука, 2005.

Тартаковский А., "Мемуаристика как феномен культуры" // *Вопросы литературы*. – 1999. - №1. – С.35-55.

Interneta resursi

Filatova, V.A. "Subjektivnostj kak odin iz priznakov memuarnoj literaturi" http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vdu_b/2008_2/texts/08fvaoml.pdf

Лурье, Я. С. "О путях доказательства при анализе источников (на материале [древнерусских памятников](#))" // *Вопросы истории*. 1985, №5. с. 68.

<http://www.spiritualitytoday.org/spir2day/823442conn.html> (Joann Wolski Conn, Walter E. Conn. *Conversion as Self-Transcendence Exemplified in the Life of St. Thérèse of Lisieux*. In *Spirituality Today*, Winter 1982, Vol. 34, No. 4, pp. 303-311.

<http://www.georgetown.edu/centrers/woodstock/f-ctsa.htm> (Mary Frohlich. *Desolation and Doctrine in Thérèse of Lisieux and in Postmodern Culture*, June 1999.)

<http://www.katolis.lv/nicgale/draudze/draudze4.htm>

<http://www.latgaleslaiks.lv/lv/2003/10/7/15760>

<http://www.katolikalendars.lv/materiali/baznicas-organizacijas/95-palaviba-uz-dieva-apredzibu>

http://www.mir4malta.org/docs/st_therese_lisieux_life_spirituality.pdf

http://www.rarzi.lv/ejietunmaciet/em_38_S.Ivanovs.htm

The Original Catholic Encyclopedia <http://oce.catholic.com/index.php?title=Quietism>

PIELIKUMI

Saruna ar NBJ kongregācijas māsām Ludvigmariju (Leonoru Kudiņu) un Terēziju Viktimu (Emīliju Mažāni)

Kas ir palicis atmiņā?

Terēzija Viktima: Tik tiešām, es biju vēl postulante, novice, un man ar viņu bija [saskare], bet parasti kā jau parast jaunie bieži vien ir kritiski noskaņoti un meklē, kur ko var pateikt, bet par viņu varu tik pateikt, ka viņa bija tāda māsa, kas pēc manas uztveres nebija ne ko ne pielikt, ne atņemt.

Jums bija viegli ar viņu saprasties?

Terēzija Viktima: Viņa bija kā audzinātājas palīdzē, pati priekšniece bija ne latviete, viņa bija austriete vai vāciete. Viņa bija jauna māsiņa, tagad es pati esmu veca un jau daudz ko neatceros. Pie māsas Marijas Stefanā nekādu piezīmju nevaru pateikt, neko negatīvu.

Kāda viņa bija kā cilvēks?

Terēzija Viktima: Viņa tāda mierīga rakstura bija. Viņa nebija sangviniķe, nezinu, kāds īsti viņai temperaments bija, bet tāda mierīga, laipna, ar mīlīgu, laipnu smaidu. Viņa bija novicu audzinātāja kā palīdzē, man ar viņu daudz sanāca kopā būt. Ļoti labā atmiņā ir palikusi, bet grūti izcelt kaut ko vienu — viņa bija mierīga, smaidoša, laipna, kā jau silencija likums mums tā ir klusēšana, bez vajadzības nevienam vārdu nēteikt, tad viņa bija klusa. Māsa bija tāda, ka neko vairāk pielikt nevajadzētu, un neko atņemt. Tāda mierīga, laipna, smaidoša, tādu mierīgu smaidu. Reizē nopietna, bet ar mani personīgi – es pat neatceros, ka viņa mani būtu kaut kad sabārusi. Viņa izturējās mierīgi un mīlīgi, tas bija kā labdarījums. Mīlestības pilna.

Ludvigmarija: Es viņu atceros, es pus gadu kopā biju. Klosterī ir audzinātāja, kur divus gadus noviciāts skaitās. Tur mums bija māsa Marija Stefana. Viņa ļoti mīlīga un laipna. Viņa pēc profesijas bija skolotāja. Viņa nekad mūs nebāra, ļoti laipna bija, nopietni kaut ko pateica, bet nebāra, neapsauca.

Terēzija Viktima: Man atkal ienāca prātā, ka mēs bijām jaunas, kā jau tajā laikā ar uzturu bija arī grūti, un es jau arī ar īstu tuberkulozi biju saslimusi. Un vienreiz mēs abas ar māsu Mariju Stefanu un vēl vienu māsu bijām sanatorijā, un mēs ar to otru māsu svētdienās gājām uz Usmas baznīcu, tur tuvumā tā bija. Un mēs pārnācām atpakaļ, bet māsa Marija

Stefana bija jau tāda vājāka, un palika mājās. Es ienāku, bet viņa tik smaidīga, tik priecīga, tāda aplaimota, un es domāju, kas viņai pa šo laiku notika – vai ciemiņi ir bijuši, vai kā. Un es tā vaicāju – māsa Marija Stefana, bet kas ar jums ir, kas jūs pa šo laiku iepriecināja, ka jūs tik laimīga izskatāties? Bet viņa saka: “Direktors mani pasauca pie rentgena un man pateica, ka man nav cerību uz izārstēšanos.” Un tas viņai bija tas lielais prieks. Ka ātrāk tiks uz debesīm.

Kā jūs atceraties – kā māsa panesa savu slimību? Cik grūti viņai bija, cik varonīgi viņa izturēja?

Ludvigmarija: Kad viņai gāja uz beigām, viņai bija atsevišķa istaba, un mūs nelaida tur iekšā. Tikai kad viņa mira, tad mūs sauca atvadīties. Pirms miršanas priekšniece lika atvadīties. Viņa sēdēja pieliekusies, pirms nāves. Viņa smaidīja uz mums. Un tad mēs nācām pie gultas, bet rokas nedeva, un viņa pieliecās un smaidīja.

Terēzija Viktīma: Tagad es atceros, ka viņa, kad mēs bijām Rāznas sanatorijā, kaut ko lasīja, un bija ļoti aplaimota un priecīga. Un es apjautājos (es viņu no malas vēroju, jo bijām vienā palātā): māsa, par ko jūs tā smaidāt un tik laimīga jūtaties? Un viņa teica, ka izlasījusi: smaidi vienmēr satiksmē ar cilvēkiem. Tajā grāmatā viņa to izlasījusi, tā autors rakstīja, ka ar cilvēkiem vienmēr jāsmaida, pat ja ir grūti, neparādi rūgtumu, bet smaidi. Un es atceros to nāves brīdi, klāt nevarēja tikt, bet viņa gulēja tālāk, un tad man ienāca prātā šis notikums es es viņai uzsmaidīju, un viņa man atsmaidīja pretī. Tieši pirms nāves.

Ludvigmarija: Viņa bija laimīga, un bija laimīga, ka iet uz debesīm.

Ludvigmarija: Mēs zinājām par viņas slimību, viņa nāca pie mums, un viņa neizrādīja savu slimību. Tad viņa brauca uz Rīgu, bet kad pārbrauca, tad vairs nenāca pie mums, teica, ka viņa ir slima, un ka jāpaliek vienai pašai.

Ir izskanējis viedoklis, ka māsa Marija Stefana ir kā otra Terēzīte. Kāds ir jūsu viedoklis?

Ludvigmarija: Jā, es ar tā domāju.

Un kāpēc?

Terēzija Viktīma: Iespējams ir. Es neko negatīvu neredzēju māsā.

Ludvigmarija: Man tādas domas nenāca prātā. Es biju kā tāds bērns, man bija divdesmit gadi, es jau nekur pasaulē nepiedalījos, nekādos priekos, un man šķita, ka tāda laipna skolotāja.

Terēzija Viktīma: Viņa nebija sangvīniķis.

Ludvigmarija: Holēriķis laikam. Viņa tā uzveica savas negatīvās puses.

Terēzija Viktīma: Māsai piemita tāds miers.

Ludvigmarija: Viņa bija holerīķis. Viņa apņēmas, un to izdarīja. Citi jau apņemas, bet tomēr garām palaiž.

Jūsprāt, cik lielā mērā māsu Mariju Stefanu iespaidoja Terēze no Lizjē?

Ludvigmarija: Jā, tā jau tajā dienasgrāmatā ir rakstīts, ka reiz, viņa bija baznīcā, bet neuzdrošinājās iet pie komūnijas, tāpēc, ka nebija runājusi vēl ar garīgo tēvu. Un tad viņa redzēja vai iedomājās, ka Terēzīte viņu paņēma un aizveda pie komūnijas.

Kā jums šķita, vai māsas gadījumā bija svētums un brīnums?

Ludvigmarija: Jā. Tad, kad viņa nomira, mums ar vēl vienu māsu vajadzēja māsas Marijas Stefanas mirstīgās atliekas pārnest uz citu istabu, un tad mums nebija nemaz bail. Man bija bail no miroņiem, tā savādi, bet no viņas nemaz nebija bail. It kā viņa būtu dzīva. Tā kā mīļu cilvēku mēs nestu. Nemaz nebaidījās.

Terēzija Viktīma: Nebija bailes ne no mirušas, ne dzīvas.

Kā pēc māsas Marijas Stefanas nāves – vai tika runāts par svētumu?

Ludvigmarija: Jā, tika runāts, ka tā māsa nebija vienkārša, viņa būs svēta māsa. Priekšniece to pateica, kad viņa nomira.

Terēzija Viktīma: Viņa no visām māsām, kas bija nomirušas manā laikā klosterī, māsa Marija Stefana stāvēja pāri visām.

Lasot dienasgrāmatu, parādās pašas māsas izteikums, ka viņa vēlas būt svētā. Kā sadzīvē izpaudās šīs alkas?

Ludvigmarija: Māsa mēdza teikt: “Iesim uz pilnības kalnu!” Tur mums bija laukā uzkalniņš.

Terēzija Viktīma: Viņa bija ļoti vienkārša.

Ludvigmarija: Var teikt, ka viņa izstaroja. Kā par Kalkutas Terēzi – ne viņa runāja, bet Pestītājs caur viņu runāja.

Terēzija Viktīma: Viņa kā jauna meitene – simpātiska, bet reizē kaut ko tādu izstaroja, ka viņas klātienē tik labi juties, juti Dieva tuvumu.

Ludvigmarija: Jā, Dieva tuvums.

Viņa cīnījās ar savām negatīvajām pusēm, un varēja redzēt, ka viņa cenšas. Viņa palika pie sava un apņemšanos izpildīja.

Vai viņas piemērs iedvesmoja citas māsas?

Terēzija Viktīma: Viņa pati ar sevi, bez vārdiem, bez sprediķiem [bija piemērs]. Viņu redzēt, un jau sirds bija pie Dieva.

Ludvigmarija: Viņa bija īpaša. Izcila.

Terēzija Viktīma: Viņa bija klusa, smaidoša, un tā vien gribējās viņai klāt būt, kaut ko jautāt vai ko.

Ludvigmarija: Viena māsa teica: viņas ar māti brauca kaut kur, un, iekāpjot vilcienā, redzēja māsu Mariju Stefanu un vēl vienu medmāsu, kas viņu pavadīja. Un tad nu māsa mātei gribēja parādīt to māsu, kas bija slimā, un māte noskatījās, un, kad abas ar meitu izkāpušas ārā, meita mātei jautājusi, kura tad ir tā slimā, un māte teica, ka slimā ir tā otra, jo māsa Marija Stefana bija tik smaidīga un priecīga, bet otra noskumusi.

Ludvigmarija: Reiz, mātai Marijai Stefanai bija operācija, kas ilga divas stundas. Un medmāsa stāstīja, ka viņa nevarēja, neko neteica, bet sāpju laikā tikai stipri saspieda medmāsas roku, viņai pat šķita, ka salauzīs. Viena svētā būs.

Kā jums šķiet, ko lasītājam māsas Marijas Stefanas dienasgrāmata māca? Ko no tās var pasmelties?

Ludvigmarija: Ticība. Cilvēks dzīvoja no ticības. Kad cilvēks veselāks, tad nav tik stipri izteikts, bet kad slimam-- tad tā ticība. Un ar smaidu, un ar prieku.

Terēzija Viktīma: Nekad viņa nebija drūma, bet mierīga, mīļu smaidu.

Kā jums šķiet, vai māsa Marija Stefana ir kaut kas cits, vai tomēr Terēzes no Lizjē līdziniece, sekotāja?

Ludvigmarija: Atpūtas stundās viņa mums vienmēr ierosināja kaut ko darīt, un mēs dziedājām, bija novices, kas sacerēja dziesmas, un bija priecīgas. Kad māsu Mariju Stefanu sakarā ar slimību nomainīja cita māsa, tā vairs nebija, pie tās tā neveicās, negāja mums tik priecīgi. Mēs jau cerējām, ka māsa vēl atnāks.

Terēzija Viktīma: Es no dabas nebiju liela runātāja, un mēs abas vairāk sapratāmies ar sirdi, ne vārdiem. Un viņa bija klusa, smaidoša. Nebija uzkrītoša runātāja.

Ludvigmarija: Viņa bija nopietna.

Terēzija Viktīma: Sevī iegrimusi.

Ludvigmarija: Viena māsa raksturoja: pilna Dieva.

Terēzija Viktima: Man liekas, ka pēc temperamenta, pēc rakstura viņa nebija kā Terēzīte, man likās, ka viņa bija klusāka, mierīgāka. Bet varbūt viņa tikai tā centās, varbūt viņa pasaulē bija cita, kā pasaulīgu cilvēku es viņu nepazīstu.

Ludvigmarija: Tā bija pavisam cita, jo vienādi jau neviens nav.

Kāpēc cilvēki pielīdzina mūsu Mariju Stefanu Terēzei no Lizjē?

Terēzija Viktima: Pilna no Dieva gan viena, gan otra.

Ludvigmarija: Ticības pilnas. Nesūdās. Savaldība. Apmāroja savas tieksmes. Apņemtos — un izdaru.

Terēzija Viktima: Man ar tā šķiet --- es vēl nesen lasīju un domāju: saka, ka līdzīga, līdzība ir līdzība, bet kad es spriežu, man ar liekas, ka gluži tā nav, ka pilnīga līdzība, ka te kaut kas pavisam cits. Nevar tā izteikt.

Ludvigmarija: Terēze to mazo ceļu uzsākusi.

Terēzija Viktima: Man Terēzīte šķiet vairāk sangviniska, varbūt vairāk spontāna. Bet mūsu Marija Stefana – tāds miers, tāds Dieva un laimes pilns miers. Kā jau klostera māsām, protams, vajag veidot arī savu raksturu, es jau nevaru spriest, kāda viņa bija ārpus klostera.

Ludvigmarija: Kura ātrāk tiek ar sava rakstura negatīvām iezīmēm galā.

Terēzija Viktima: Klosterī jau arī nevar tāpat iet, tur vajag sevi veidot.

Ludvigmarija: Pēc Jēzus Bērna piemēra. Pēc Dievmātes, īstenībā.

Kāda māsas Marijas Stefanai laikā bija literatūra, kas bija populāra? Cik liela ietekme bija terēzes dienasgrāmatai?

Ludvigmarija: Mums, piemēram, mājās nebija Terēzes dienasgrāmatas, un es dzīvoju pie kādas vecas skolotājas, un viņa man iedeva “Dvēseles pārdzeivojumus”, un es to izlasīju, un es uzreiz sapratu: es arī iešu klosterī.

Jautājums Terēzijai Viktimai – kurai Terēzei jūs esat par godu nosaukta?

Terēzija Viktima: mazajai. Un Viktima – tas ir upuris.

Un vai arī jūs tāpat kā māsa Ludvigmarija pirms klostera bijāt lasījusi Terēzes no Lizjē dienasgrāmatu?

Terēzija Viktima: Jā, es biju. Man tā bija tā kā dienas grāmata. Taču es neizšķīros par iešanu klosterī, iespaidota no Terēzītes. Man šīs ilgas bija jau daudz, daudz agrāk.

Ludvigmarija: Man arī no bērnības. [...] Mana māte gribēja iestāties klosterī, negribēja precēties, taču tolaik nebija klostera. Mana māte apprecējās 20. februārī 1927. gadā,

un māsas iebrauca Jaunaglonā rudenī. Un tad māte teica: vai, tagad viņa ir precēta un nevar iestāties klosterī., bet ja dzims meita, es viņu atdošu klosterim. Kad es piedzimu, māte mani kristīja, un aiznesa pie Dievmātes altāra – viņa mani upurēja Dievmātei.

Terēzija Viktima: Mana māte gan nē, viņa bija pretī. Bet pēc tam saprata.

Kā jums šķiet, ko mūsdienu ticīgie var mācīties no māsas Marijas Stefanās?

Ludvigmarija: Man šķiet, ka mēs, māsas, esam kā pierādījums, ka Dievs ir. Mūs varētu cilvēkiem rādīt, ka mēs esam ticīgas, ka Dievs ir.

Runājot par māsas Marijas Stefanās svētumu, kā jums šķiet, ar ko viņa bija tik neparasta citu māsu vidū?

Ludvigmarija: Sakopota, modesta viņa bija, varēja redzēt, ka viņa pilnīga. Pilna Dieva. Viena māsa teica mūsu: viņa iet pilna Dieva.

Terēzija Viktima: Tāda māsiņa, pie kuras labi juties.

Ludvigmarija: Un vienmēr nebija bailes, varēja pajautāt kaut ko.

Terēzija Viktima: Tāda ļoti vienkārša un dabiska. Ja no cita ir bailes, nezina, kā iesākt, kā uzvesties, bet viņa ļoti dabiska. Katra māsa ar viņu varēja sarunāties.

Grāmatās par māsu Mariju Stefanu var lasīt, ka pēc viņas nāves klostera priekšniece pateica, ka tā bija īpaša māsa. Kā jūs jutāties šai sakarā?

Ludvigmarija: Es tā domāju, ka tā būs.

Terēzija Viktima: Jā, viņai piemita liela vienkāršība.

Vai māsa jebkad runāja par savu slimību?

Ludvigmarija: Nē. Nerunāja, Nekad viņa nerunāja. No viņas nevarēja zināt, ka viņa ir slima.

Terēzija Viktima: Neko nezinājām.

Tolaik, jūsu jaunības laikā, kāda garīgā literatūra bija pieejama? Kas bija tāds, ko lasīja?

Ludvigmarija: Es pirms klostera izlasīju Terēzītes grāmatu.

Terēzija Viktima: Jā, tā bija galvenā, ko lasījām. Manā ģimenē – tā bija vienkārša ģimene, bet nebija tā, ka mēs Svētos Rakstus lasītu. Bet vienreiz mamma mani pie rokas

pieveda pie baznīcas grāmatu galda un teica: “Iedod manai meitai grāmatu, kas ir vislabākā.”
Un iedeva Terēzīti.

Tad Terēzīte bija galvenā grāmata, kas tika lasīta. Vai var uzskatīt, ka Terēze bija piemērs ticīgām jauniešiem?

Ludvigmarija: Jā.

Terēzija Viktima: Jā

Kā jūs vērtējat viedokli, kas mēdz izskanēt katoļu draudzēs, ka māsa Marija Stefana ir tik līdzīga Terēzei no Lizjē?

Ludvigmarija: Līdzīga jau viņa bija. Viņa mācīja bērnus, darbojas katehizācijā. Alberta draudzē.

Terēzija Viktima: Es personīgi ar viņu daudz nesaskāros. Bet vairāk rekreācijā satikāmies.

Bet kāds ir jūsu viedoklis par abu māsu mācību un darbības virzienu?

Ludvigmarija: Terēzīte vairāk uzsver to “mazo ceļu”. Māsa Marija Stefana uzsver “doto labi izmantot”. Tāda praktiska pieeja.

Terēzija Viktima: Tā kā ar tām puķēm, kad viņa atbrauca uz baznīcu, un mamma prasīja: “Kur tad ir tās puķes?” Un viņa teica: “Es pati būšu puķe.” Viņa nenopirka puķes.

Ir izskanējušas liecības, ka pēc māsas Marijas Stefanās nāves ir notikuši tādi mazi brīnumi, piemēram, uzklauštas lūgšanas. Ko jums ir gadījies dzirdēt šai sakarā?

Terēzija Viktima: Es tiešām nevaru pateikt.

Ludvigmarija: Es arī ne. Laikam negadījās neko dzirdēt.

Ludvigmarija: Aglonā, kur cilvēki nāk pie viņas kapa un lūdzās, viss kaps ir noliets ar svecēm, pat puķes neaug. Viss salipsis un saliets ar svecēm. Tad jau kaut ko tie lūdzēji gribēja.

Terēzija Viktima: Māsa tāda vienkārša, dabiska, pie viņas tā brīvi varēja justies. Nebija bailes.

Vai, izlasot “Dzīves dziesmu”, tā uzrunāja un iedvesmoja arī jūs?

Terēzija Viktima: Es vēlreiz to gribētu izlasīt. Es jau aizmirsu, kas tur rakstīts. Mani ļoti iedvesmoja viņas piemērs, sevišķi sanatorijas laiks, gan viņa bija slima ar tuberkulozi, gan

es biju slima ar tuberkulozi, es jau tā kā viens brīnums esmu. Mēs kopā uz slimnīcu, uz sanatoriju braucām, ar atklātām tuberkulozēm un baciļiem.

Ludvigmarija: Un tagad viņai (Terēzijai Viktimai) ir astoņdesmit sestais gads, un dzīvo! Tad jau brīnums ir.

Terēzija Viktima: Un sanatorijā es jau visu laiku tik klepoju un klepoju.

Ludvigmarija: Tad jau brīnums ir. Man ar, liekas, šogad ne, bet pagājušogad brīnums bija. Es biju bezsamaņā, un mani uzreiz aizveda ar ātro palīdzību, jo biju bezsamaņā. Es nonācu insultu nodaļā. Es nedrīkstēju pat celties. Tad es sāku lūgties visus savus svētos, ī mūsu Mariju Stefanu, jo domāju, kur es esmu un kas ar mani notiks. Domāju, ka varbūt māsa Marija Stefana palīdzēs. Un sāka iet uz labo pusi.

Vai māsa Marija Stefana varētu būt aizlūgusi?

(tālāk māsas dalās atmiņās par slimības gaitu un māsas Ludvigmarijas stāvokļa nopietnību.)

Ludvigmarija: Varbūt ar. Es domāju, ka māasai palīdzēja, un man ar. Es tā klusiņām domāju: māsa Marija Stefana man palīdzēja.

Tolaik arhibīskaps Antonijs Springovičs uzsvēra, ka Latvijai māsa Marija Stefana varētu būt mazā Terēzīte. Jūsprāt, ar ko viņas mācība ir tik ievērojama? Un kāpēc abas māsas salīdzina – franču Terēzīte un Latvijas Terēzīte?

Terēzija Viktima: Tāda vienkāršība. Mazo Terēzīti mēs tikai no grāmatām pazinām. Māasai Marijai Stefanai piemita Dieva gribas priecīga pieņemšana. Garīgais prieks.

Ludvigmarija: Un nesūdzās par tām sāpēm.

Terēzija Viktima: Par Terēzīti lasot, es jau pat dusmojos uz tām karmelītēm, ka ielika jaunu meiteni istabā, kuru nekad nekurināja. Tur viņa cieta, saslima, tuberkulozi dabūja un par svēto izveidojās. Nesūdzējās. Pati pirms savas nāves teica, lai tajā istabiņā vairs nevienu neliek. A viņa pati izturēja, piedzīvoja savu nāvi I svētumu piedzīvoja, I visu izcieta. Un māsa Martija Stefana arī tāda bija, likās, viņa tāda bez prasībām.

Ludvigmarija: Ja māte priekšniece viņai ko jautāja, viņa atbildēja, bet prasību viņai nekādu nebija.

Terēzija Viktima: Un tāda vienkārša arī māsa Marija Stefana bija. Apmierināta ar visu, bez prasībām, vienmēr priecīga, prieka gars, smaidīga, un nekas neliecina par ko sliktu.

Ludvigmarija: Viņa vairāk lūdzās par Latviju, par Ekselenci, par visu ko. Kad mēs vilkām rožukroņa noslēpumus. Man tika otrais – šaustīšana, a viņai trešais krita – kronēšana ar ērkšķiem. Viņa to izdzīvoja. Gan galva sāpēja, tie ērkšķi. Viņa tā iedzīvojās iekšā.

Kas ir spilgtākais māsas Marijas Stefanā dzīves piemērā un mācībā?

Terēzija Viktima: Tāda māsiņa, pie kuras labi juties. Viņa tāda vienkārša, arī viņas mācība – viss tāds patīkams, vienkāršs. Pie viņas tā vienmēr droši varēja pienākt. Es personīgi ar viņu tuvu biju, slimnīcā, sanatorijā. Sanatorijā ar viņu kopā bijām. Es jau dažkārt viņai plijos virsū, jautāju. Es jau ar gribēju tāda būt kā māsiņa.

Ludvigmarija: Zemīgie vārti. Māsa Marija Stefana tāda nosvērta.

Terēzija Viktima: Viņai piemita svētuma vienkāršība.

Pati māsa Marija Stefana raksta, ka aicinājums uz svētumu viņai bija kopš bērnības. Viņa tā arī raksta: es gribu būt svēta. Tas bija kā mērķis. To viņa rakstīja, uzticot klostera priekšniecei. Bet vai viņa savā sadzīvē šo vēlmi izrādīja?

Ludvigmarija: Nē.

Terēzija Viktima: Nē, viņa bija tik pazemīga, vienkārša. Sevis atdošana Dievam, kā Dievs grib.

Terēzija Viktima: Man jāatzīst, ka tagad, kad nāk tuvāk deviņdesmit gadi, es puspajokam piesaucu Mariju Stefanu, sak' cik tad ilgi gaidīs te.

Saruna ar NBJ kongregācijas klostera priekšnieci māsu Venerandu (Venerandu Vīlcāni)

Māsu atmiņu kladēs ir ārkārtīgi daudz paralēļu ar “Aglonas ziediņu” un “Es pati būšu puķe”. Vai Šī informācija tikusi vākta, lai pēc tam rakstītu?

Tieši tā. Un “Aglonas ziediņu” ir sarakstījusi līdzmāsa, māsa Klāra Emanuēla, kas ir dzīvojusi tādu pašu dzīvi, tajā pašā klosterī. Viņa kā ārste māsu Mariju Stefanu bija apmeklējusi. Bet, protams, viņa, rakstot grāmatu, īpaši balstījās uz “Dzīves dziesmu” un savāktajām liecībām.

Liecību tapšanā, ja pareizi saprotu, piedalījās līdzgaitnieki, radi?

Jā, tās liecības pirmais un galvenais, kas vāca, bija metropolīta Springoviča nozīmētais tēvs Toms Marija Guntenbergs, kurš tad bija atgriezies no Sibīrijas un viņam piešķīra dzīvesvietu Līksnas draudzē. Un, tur dzīvojot, viņš vāca visas liecības no iespējamajiem radiniekiem. Un pat tēvam Tomam zināmu laiku, gadu vai vairāk, es konkrēti nezinu, bija tikai šis uzdevums no bīskapa.

Kā un kad jums nācās pirmo reizi saskarties ar māsas Marijas Stefanā autobiogrāfiju un fenomenu?

Pirmo reizi tas varēja būt desmitajā vai vienpadsmitajā klasē, kaut kur ap 59. vai 60. gadu. Es par viņu līdz tam nezināju neko, taču tad tēvs Andrejs kapucīnu tēvs bija tikko atgriezies no izsūtījuma un viņš bija manā dzimtajā draudzē atnācis un bija ļoti aktīvs un moderns, tā kā tagad pēc sv. Mises rīko agapes, tā tolaik viņš ar bērniem un jauniešiem, kas bija baznīcā, viņam bija drosme mūs sapulcināt, īpaši ziemā, pie tējas, jo visi nosaluši nekurinātā baznīcā, un kādā reizē viņš mums, jauniešiem, pastāstīja, ka ir tāda klosterī dzīvojuši un mirusi svētuma slavā māsa Marija Stefana un viņa uz priekšnieces pavēli ir sarakstījusi savu dzīves gājumu, kas saucas "Dzīves dziesma". Protams, acīmredzami mēs jau bijām izpelnījušās uzticību, ka viņš mums iedeva grāmatu "Dzīves dziesma". Un viņš mums ar draudzeni, kas arī vēlāk kļuva par NBJ kongregācijas māsu, to grāmatu uz kopmītnēm. Mēs gājām Atašienes vidusskolā, pa nedēļu dzīvojām kopmītnē, un glabājām grāmatu zem gultas matrača, un pakāpeniski to pārrakstījām pa naktīm un vakariem. Tā es iepazinos ar to, tā bija pirmā reize. Un, protams, tā ļoti aizrauj. Tas viņas stingrais mugurkauls, darīt, ko viņa ir nolēmusi, viņas godīgums, un ka viņai bija drosme arī komunistu laikos paņemt lūgšanu grāmatu un kā skolotājai Naujienā iet pa ielu uz baznīcu.

Tad mēs pašas, pirmkārt, arī sākām tā dzīvot, Ziemassvētku rītā visu klasi, neskatoties uz to, ka mums bija pāris luterānes, no kopmītnes saorganizējām uz baznīcu, Kāpēc gan mēs to nevarētu? Tas ir mūsu laiks līdz stundām, un visi aizgāja. Tad vēl Lieldienu laikā, gavēņa laikā visu klasi aizgājām uz baznīcu, tad mūs nofotografēja, pielika pie sienas kā karikatūru, apsmēja, ka ejam pie grēksūdzes. Bet, ja mēs aiziesim visa klase, tas mums būs gods. Un mēs sarunājām vienā svētdienā visi sastājamies pie biktskrēsla rindā. Viņš priecīgi pārsteigts, protams. Tad viņš sāka mūs uzrunāt, sāka paskaidrot māsas Marijas Stefanā dzīvi, klostera dzīvi, konsekretās dzīves cildenumu, stāstīja par svēto Francisku. Tas viss ļoti aizrāva.

Acīmredzot tai “Dzīves dziesmai” esmu pateicīga par savu aicinājumu. Tas tiešām iedvesmoja, bet deva arī manu vecāku kristīgā ticība. Tolaik man bija kādi sešpadsmit, septiņpadsmit gadi, vacums, kad rodas interese par visu un gribas būt patstāvīgam, un te bija piemēri.

Pastāv tendence salīdzināt māsu Mariju Stefanu ar Terēzi no Lizjē. Kāpēc, kā jums šķiet, abas māsas tiek tā saistītas?

Manuprāt, tāpēc, ka visos padomju laikos nebija atļauts izdot pat Svētos Rakstus. Mūsu mājās Svēto Rakstu Jaunās Derības nebija, nerunājot pat par Veco Derību. Bija tikai Bībeles stāstiņi, kurus mēs jau no galvas zinājām. Interese, protams, bija, bet nebija iespējas iegādāties. Un vienīgais, ko es arī zinu, ka bija mazās svētās Terēzes “Dvēseles dienasgrāmata”. Un viņiem klostera dzīve asociējās tikai ar mazo Svēto Terēzi. Un es domāju, arī šodien zināms uzsvars “mazā svētā Terēze”, protams, paldies Dievam, tagad ir Jānis no Krusta, Lielā svētā Terēze, protams, nevar salīdzināt, kurš lielāks, kurš mazāks. Un, cilvēkiem, protams, ir šī tieksme salīdzināt. Un vienā otrā vietā tēvs Toms salīdzina māsu Mariju Stefanu ar Terēzi. Viņas bija radniecīgas. Arī tai mācai Marijai Stefanai acīmredzot bija mazā Terēze tās garīgās dzīves sākuma dzinulis, kas deva impulsu. Bet Dievs katru cilvēku ir radījis unikālu. Un māsa Marija Stefana arī nonāca pie tā, ka viņai bija ārkārtīgi grūti, viņa pat domāja, ka viņa noniecina mazo Terēzīti, bet viņa neatrada pilnīgu ideālu, kuram viņa var sekot. Viņas dvēsele nomierinājās tikai tad, kad viņa atrada svētā Jaunavā Marijā to izcilo piemēru, kurš var būt par piemēru un paraugu jebkuram cilvēkam, jebkuram kristietim, gan mātēm ģimenē, gan klostera cilvēkam.

“Dzīves dziesmā” var redzēt, ka viņai tās bija moka,

Neviens mēs nevaram sekot pilnībā. Tas ir neiespējami. Dievs to nav gribējis. Katru Viņš radījis kā vienreizēju un unikālu, neatkārtojamu. Vienīgi Dievmātei var sekot. Un māsas Marijas Stefanas “Sirds noslēpumā” ir tas skaistais: “Ieeja Jēzus un Marijas dzīvē caur zemajiem mīlestības vārtiem”. Gan Marijas dzīvē mēs ieejam, gan arī Marija pati iegāja pilnībā Dieva dzīvē cauri šiem zemajiem Fiat Magnificat vārtiem.

Kur, jūsuprāt, slēpjas līdzība starp abām klostermāsām?

To līdzību, manuprāt, visvairāk nosaka konsekrētās dzīves kārtā. Arī tagad, piemēram, ja ņem par piemēru dominikāņus, kapucīnus vai jezuītus, katram, protams, ir sava spiritualitāte, bet viņus visus saista sevis pilnīgā ziedošana kalpošanai Dievam un baznīcai. Un viņus visus saista svētsolījumi, kopējā dzīve, konsekrētās personas dzīves stils. Kā ģimenē, katrai ģimenei ir savas tradīcijas, bet bērni izauguši no viena tēva un mātes. Tā katrā kongregācijā, ir savs garīgums, dažādi darbības veidi, bet viss ir Dieva godam.

Kā tagad virzās kanonizācijas process?

Es domāju, tā vienmēr būs Dieva lieta. Es nešaubos par viņas svvētumu personīgi, un droši vien arī Latvijai, es ticu pat, ne vien esmu pārliecināta, ka Latvijai ir gan svētais bīskaps Staņislavs Slokāns, moceklis Litaunieks un daudzas svētas mātes un tēvi, kas uzaudzināja desmit, sešus vai astoņus bērnus pēckara laikā, ne santīma nelūdot, uzaudzināja krietnus cilvēkus. Kādus upurus tas prasīja tām mātēm! Tās ir svētas mātes! Jo kas ir svētais? Tas ir tas, kurš izpilda Dieva Tēva gribu, kurš pieņem visu, ko Dievs dod, katru dzīvību audzina un kopj Dieva godam. Bet svēto kanonizācijas process ir ilgstošs, bet arī dārgs. Bet daudzi svētie taču pēc vairākiem simtiem gadu ir kanonizēti. Jāgaida un jātic. Bet daudzi cilvēki, arī laji ir rakstījuši un braukuši pie māsām arī padomju laikos un liecinājuši par lūgšanu uzklaušanās, kurās tika piesaukta māsa Marija Stefana, vai palūgušies pie kapa.

Cik daudz brīnumu ir bijuši?

Īstu brīnumu jau droši vien nav, ja būtu tādi, tas būtu sabiedrībā zināms, bet lūgšanu uzklaušanās jau arī liecina par cilvēku aizbildniecību.

Kā jums šķiet, ar ko māsa Marija Stefana bija ievērojama citu māsu vidū?

Diemžēl es neredzēju viņu dzīvu, bet es domāju, tas, ko lasīju, ar ko viņa izceļas, tā tiešām ir viņa neparsatā vienkāršība. Kad viņa jau ieradās klosterī pēc izglītības iegūšanas Daugavpils augstskolā. Viņa ieradās vienkāršās lauku kurpītēs, noplukušā mētelī, un cita māsa, kura bija beigusi universitāti Rīgā, noskatījās un noteica: “Un tā ģērbjas viena skolotāja!” Jo viņa bija izvēlējusies šo nabadzību, paklausību un šķīstību, un ar to viņa nāca uz klosteri, un, protams, par to arī maksāja. Izturība labajā, un, protams, viņa bija temperamentīga, viņa ir zīmējusi savu labo un ļauno koku garīgās attīstības periodā, un zem šī

ļauņā koka viņa raksta: “Visas, visas ļauņās tieksmes ir manī.” Un saknē viņa uzraksta: “Mana lepņība.” Un tad koka stumbrā patmīlība. Tās ir iedzimtā grēka sekas un šīs tieksmes patiešām ir katrā cilvēkā. Bet viņa jau nebija studējusi teoloģiju, to viņa no savas dzīves studēšanas un centības garīgā dzīvē izsecināja. Un pavisam pilnīgi teoloģiski pareizi. Un, protams, viņai bija arī labais koks, kurā apakšā bija zemība, un no šīs pazemības ir mīlestība. No pazemīgās jeb pazemojumiem mēsloātās zemes aug Dieva un tuvākmīlestība, un viņa tiešām cīnījās līdz savas veselības izsmelšanai. Viņai patiešām visas māsas, kuras sniegušas liecības, arī priesteru liecības norāda, ka tiešām tik mīļš un laipns, pretimnākošs cilvēks, bet vienu reiz viņa bija apņēmusies pie gara sakopojuma dienas ienaidnieku mīlestību. Par ko runā Sv. Raksti un ko pieprasa Jēzus. Un viņa to uztvēra liturģiskā nozīmē, viņai jau nebija ienaidnieka, kurš viņai būtu nez ko nodarījis. Bet tieši liturģiskā vārda nozīmē ienaidnieku mīlestību, un ar to viņa domāja to māsu, ar kuru viņai bija grūtības. Bet viņai nekad neviena māsa nebija manījusi, ka tur būtu kādas grūtības. Tieši otrādi, vairākas māsas liecina, ka īpaša draudzība un mīlestība viņu saistīja ar to māsu, tā kā ārēji cilvēki nemaz nemanīja šīs grūtības. Bet viņa šo zīmīti bija kaut kur nolikusi un to atrada priekšniece. Un tas bija īsi pirms mūžīgās profesijas. Priekšniece, protams, bija sašutusi, kā vienai māsai klosterī var būt ienaidnieks vai ienaidniece. Un, protams, viņa viņu izsauca uz sarunu. Cik viņa taisnojās, to nezinu, bet viņai uz dažiem mēnešiem atlika mūžīgo profesiju. Tā tēvs Toms, garīgais tēvs, kurš ir pētījis māsas Marijas Stefanā dzīvi, pamato svētsolījumu atlikšanu un norāda, ka tā Dievs viņu audzināja par svēto, ka Dievs pieļāva, ka viņa šo piezīmi atstāja, ka tā nonāca priekšnieces rokās. Viņu tīrīja kā kristālu, viņas nodomu tīrību. Viņa ar to tika galā ar Dievu, bet sabruka fiziski. Viņa jau bija slima, protams, un šis notikums noteikti padziļināja slimību. Un tāpēc tēvs Toms kaut kur savos rakstos raksta, ka tiešām, šīs ienaidnieku mīlestības mocekļi.

Ilgas pēc ciešanām un gatavība ciest arī vienu ar Terēzi no Lizjē, un abas klostermāsas līdz pat beigām nekādā gadījumā nenožēloja šīs ciešanu ilgas.

Un tagad mēs arī mazo Terēzi pazīstam no cita sklatupunkta, ne tikai no “Dvēseles pūrdeivojumiem”. Tagad Latvijā arī ir citi cilvēki, arī teoloģijas doktori. Bet krievu laikos taču kas strādāja priesteru seminārā? Kas studēja viņas garīgo dzīvi, ja situācija bija tāda, ka šodien beidz semināru, bet rīt jau kļuva par semināra pasniedzēju. Tā arī bija problēma.

Kā ticīgie uzņem māsas Marijas Stefanā piemēru, mācību jeb vēsti, vai viņa arī iedvesmo cilvēkus iestāties klosterī?

Esmu dzirdējusi, ka mēs, kas lasījām “Dzīves dziesmu”, piecas iestājāmajies pagrīdē, tad visas pārējās māšas ir viņas laika biedrenes klosterī. Mēs iestājāmajies piecas pēc viņas nāves. Praktiski, esmu dzirdējusi, ka tās četras māsiņas saka, ka viņu aicinājuma tēvs ir tēvs Andrejs. Viņš noteikti arī svēts, un Tēvs Toms. Man tās ir autoritātes morāles lietās šodien, un man nav spēcīgākas autoritātes. Par lajiem man grūti teikt, māsa mirusi 50. gadu sākumā, bet cilvēki ir nākuši gan pie viņas kapa lūgties, māsa bija līdz 61. gadam Aglonā, klosterī, un daudzi ir nākuši un teikuši paldies, ka uzklusējis lūgšanas pie māšas kapa. Līdz 90. gadiem neko no lajiem nedzirdēju, jo man pašai bija maz kontakts, taču tagad zinu, ka Nīcgales draudzē ir uzlikts piemiņas krusts, draudzē bijuši ar māsu Mariju Stefanu saistīti pasākumi. Tas tajā draudzē ir dzīvs.

Saruna ar bijušo NBJ kongregācijas māsu Veroniku (Lindu Tjapko)

Kāpēc, jūsuprāt, ticīgo vidū māsa Marija Stefana tiek pielīdzināta Terēzei?

Iespējams, ka tas ir tāpēc, ka m. Marija Stefana savā dzīvē, darbos un ticībā tik ļoti vēlējās kļūt līdzīga sv. Terēzei no Lizjē, ka nemanot kļuva viņas "kopija". Protams, ka ticīgajai tautai ir tuvāka vietējā, no pašu tautas nākusi "Terēze", nevis tā, kas ir tik ļoti tālu.

Vai var uzskatīt Stefanu par Terēzes sekotāju? Kā tieši?

Zināmā mērā m. Marija Stefana bija Terēzes sekotāja. Man liekas, ka viņa bija tik ļoti pārņemta ar to, ka, varbūt pat pati nemanīja, ka vārdi, domas, darbi, lūgšanas kļuva nevis viņas pašas, bet gan sv. Terēzes. Rodas iespaids, ka m. Marija Stefana ir aizmirsusi, ka nav divu vienādu cilvēku. Ja arī kāds svētais vai kāda personība ir mūsu ideāls, mēs nevaram būt tik ļoti viņa pārņemti, ka zaudējam sevi un kļūstam viņš. Tas nav Dieva nodoms. Viņš mūs ir radījis kā neatkārtojamus un unikālus.

Cik liela ir ticīgo interese par Stefanu? (Varbūt atceraties, cik populārs bija viņas sacerējums klosterī, kā tas tika vērtēts?)

Par to, ka tauta interesējas par m. Mariju Stefanu, liecina Aglonas svētkos redzētais lielais cilvēku skaits viņas kapavietā, ziedu un sveču daudzums. Viennozīmīgi, klosterī māšas sacerējums tika uztverts ar aplausiem. Taču no tām māsam, kuras ir radušas pieņemt nevis visu gatavu, bet pašas lasīt un domāt, pavīdēja arī kritikas gaudi.

Cik lielā mērā māsa Marija Stefana jau tiek uzskatīta par svēto?

Esmu dzirdējusi uzskatu, ka m. Mariju Stefanu varētu kanonizēt kaut vai šodien, tikai Latvijas baznīcai pietrūkst naudas.